

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Yüksek Lisans Tezi

ERHAN KÖKNAR

İSTANBUL, 2025

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Yüksek Lisans Tezi

ERHAN KÖKNAR

Danışman: DOÇ. DR. SEÇİL ÖZAY

İSTANBUL, 2025

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE’DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Yüksek Lisans Tezi

ERHAN KÖKNAR

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : Doç. Dr. Seçil Özay
2. Üye : Dr. Öğretim Üyesi Büşra Turhan Tural
3. Üye : Dr. Öğretim Üyesi Feryade Tokan Şenol

İSTANBUL, 2025

ÖZET

TÜRKİYE’DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Bu çalışma, Türkiye'deki gazetecilik eğitimini kronolojik ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Veri toplama süreci, Google Akademik, DergiPark ve YÖKTEZ gibi çevrimiçi akademik veri tabanlarındaki kapsamlı aramalarla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın odak noktasını oluşturan Türkiye'deki gazetecilik eğitimiyle ilgili tezler, makaleler ve diğer akademik yayınlar incelenmiştir. Veri toplama sürecinde, "Türkiye'de gazetecilik eğitimi" anahtar kelimesi ve benzeri ifadeler kullanılarak yapılan aramalar sonucunda elde edilen potansiyel kaynaklar incelenmiş, ardından tezin belirlenen içeriği ve amacıyla uyumlu olanlar seçilerek daha detaylı bir şekilde incelenmiştir. Seçilen kaynaklar üzerinde yapılan incelemelerde, her bir kaynağın içeriği, yöntemi, bulguları ve değerlendirmeleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılmış olan akademik çalışmaların derinlemesine incelenmesi ve tezin amaçlarına uygun verilerin toplanması sağlanmıştır. Bu çalışma, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi hakkında mevcut durumu anlamak ve gelecek araştırmalara temel oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, Gazetelik Eğitimi, İletişim Eğitimi, Yeni Medya, Türkiye’de Gazetecilik Müfredatı

ABSTRACT

JOURNALISM EDUCATION IN TURKEY

This study aims to evaluate journalism education in Turkey chronologically and critically. The data collection process was conducted through comprehensive searches on online academic databases such as Google Scholar, DergiPark, and YÖKTEZ. Theses, articles, and other academic publications related to journalism education in Turkey, which constitute the focal point of the research, were examined. During the data collection process, potential sources obtained through searches using keywords such as "journalism education in Turkey" and similar expressions were reviewed, and then those that were compatible with the defined content and purpose of the thesis were selected for further examination. In the examinations conducted on the selected sources, the content, methodology, findings, and evaluations of each source were analyzed in detail. The obtained data ensured an in-depth examination of academic studies conducted in the field of journalism education in Turkey and the collection of data suitable for the purposes of the thesis. This study was conducted to understand the current situation of journalism education in Turkey and to lay the groundwork for future research.

Keywords: Journalism, Journalism Education, Communication Education, Journalism Curriculum in Turkey

,

ÖNSÖZ

“Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi” başlıklı bu tez çalışmasını hazırlarken, sürekli basın kartı sahibi biri olarak, gazetecilik mesleğine duyduğum derin sevgi ve saygı ile yola çıktım. Türkiye’de gazetecilik eğitiminin tarihsel gelişimi, mevcut durumu ve geleceğe yönelik potansiyeli, bu alanda çalışan akademisyenler, öğrenciler ve profesyoneller için büyük bir öneme sahiptir.

Bu çalışmadaki temel amacım, gazetecilik eğitimin tarihsel gelişiminden, teknolojideki hızlı değişimle birlikte eğitim programlarının mevcut durumu, eksiklikleri ve iyileştirme fırsatlarının ortaya konmasıdır.

Dünyaca ünlü pek çok gazeteci eğitimin önemine vurgu yapmıştır. Örneğin, Walter Lippmann, "Gazetecilik, özgür bir toplumun en önemli kurumlarından biridir ve iyi gazetecilik, iyi eğitimle başlar," demiştir. Usta gazeteci Abdi İpekçi, ise "Gazetecilik, toplumun gözü, kulağı ve vicdanıdır. Bu nedenle, gazetecilik eğitimi, yalnızca mesleki beceriler değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci de kazandırmalıdır," sözleriyle gazetecilik eğitiminin yalnızca teknik beceriler kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve etik değerler aşılacak açısından da ne kadar kritik olduğunu hatırlatmaktadır.

Tezin hazırlanma süreci hem akademik hem de kişisel anlamda birçok zorluğu beraberinde getirdi. Özellikle literatür taraması sırasında, Türkiye’de gazetecilik eğitimi üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması, kaynaklara ulaşmada birtakım güçlükler yaşanmasına neden oldu. Ancak, bu zorlukların üstesinden gelmekte, danışmanım Doç. Dr. Seçil Özay hocamın yol göstericiliği ve destekleri büyük bir katkı sağladı. Kendisine, bu süreç boyunca gösterdiği sabır, özveri ve bilgi birikimini benimle paylaştığı için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca sevgili eşim Gazeteci Yazar Aysun Saygı Köknar ve Özyeğin Üniversitesi Psikoloji bölümü son sınıf öğrencisi kızım Dilara Köknar’a sevgi, sabır ve destekleri için çok teşekkür ederim. Kütüphane ve araştırma olanaklarından faydalanmamı sağlayan kurum çalışanlarına ve teknik desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma da teşekkür etmek isterim.

Bu tezin, Türkiye’de gazetecilik eğitimine ilişkin yapılacak yeni çalışmalara bir başlangıç olmasını ve alana katkı sağlamasını diliyorum. Umarım, bu çalışma, gazetecilik eğitiminin daha nitelikli hale gelmesine ve mesleğin geleceğine yönelik adımlar atılmasına küçük de olsa bir katkı sunar.

Erhan KÖKNAR
İstanbul, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	3
ABSTRACT.....	5
ÖNSÖZ.....	6
İÇİNDEKİLER.....	6
KISALTMALAR	11
TABLolar LİSTESİ	9
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	10
GİRİŞ	12
1. BİR MESLEK DALI OLARAK GAZETECİLİK	15
1.1.Gazete ve Gazeteciliğe Kronolojik Bir Bakış.....	15
1.1.1.Gazetelerin Ortaya Çıkışı ve Başlangıç Dönemi	16
1.1.2.Ortaçağda ve Sonrasında Haberleşme ve Gazetecilik.....	18
1.1.3.Modern Çağda Gazetecilik.....	21
1.1.4.Gazetelerin Değişimi ve Online Bir Mecra Olarak Dönüşümü: Birleştirilmiş Yazı İşleri Odaları; Çoklu Ortamda Etkileşimli Enformasyon Sağlama.....	23
1.2.Gazeteci ve Gazeteci Kimliğinin İçeriği	28
1.2.1.Gazeteciliğin Tanımlanması Meselesi	30
1.2.2.Statüye Bağlı Tanımlanma Problemi (Amatör Gazeteci)	35
1.2.3.Yasal Tanımları Çerçevesinde Gazeteci	39
1.2.4.Kadrolu Muhabirlik ve Serbest Muhabirlik Ayırımı	41
2. GAZETECİLİKTE İHTİYACININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GAZETECİLİK EĞİTİMİ	43
2.1. Pozitivist Anlayışın Yerleşmeye Başlaması ve Sosyal Bilimlere Yönelik Gelişmelerin İletişime Etkisi.....	44
2.2. Gazetecilik Eğitiminin Tarihi	48

2.3	Toplumsal Dönüşüme Bağlı Olarak Değişen İletişim Anlayışı	49
2.4	İhtisas Alanlarının Gelişimi ve Eğitim İlişkisi	57
2.5	Dünyada Gazetecilik Eğitimi.....	59
2.6.	Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi	59
2.6.1.	İlk Gazeteciler ve Eğitimleri	62
2.6.2.	Toplumsal Değişim ve Dönüşüm Çerçevesinde Eğitim İhtiyacının Ortaya Çıkışı .	68
2.6.3.1.	Gazeteci Yetiştirme Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve İlk Eğitimler	71
2.7.	Dünyada ve Türkiye’de İlk Gazetecilik Okulları	82
2.8.	İlk Eğitimci	88
2.9.	İlk Gazetecilik Eğitimlerinde Ders Planı ve İçerikleri	93
2.11.	İlk Mezunlar ve Gazetecilik Mesleğindeki Süreçleri	103
3.	ARAŞTIRMA	108
3.1.	Araştırmanın Önemi	108
3.3	Yöntem	108
3.3.1	Veri Toplama Araçları	109
3.3.2	Araştırma Çerçevesinde Literatür Taraması	109
3.3.3	Araştırma Soruları.....	111
3.4	Bulgular	113
4.	ARAŞTIRMA SONUCU VE ÖNERİLER.....	145
4.	KAYNAKÇA	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Meslek, Uğraş ve İş Arasındaki Farklar

Tablo 2. Refah Devleti'nde Meslek Sınıflandırması

Tablo 3. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümünün İlk Öğitmenleri (Lisans-1950-1951 Eğitim Öğretim Yılı)

Tablo 4. Missouri Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans -Teorik Dersler-1909 Senesi)

Tablo 5. Missouri Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans -Pratik Dersler-1909 Senesi)

Tablo 6. Pulitzer Gazetecilik Okulu Lisans Bölümünde Okutulan Dersler (1912-1915)

Tablo 7. Pulitzer Okulu İlk Sene Zorunlu Dersler (1912)

Tablo 8. Pulitzer Okulu İkinci Sene Zorunlu Dersler (1913)

Tablo 9. Pulitzer Okulu Üçüncü Sene Zorunlu Dersler (1914)

Tablo 10. İstanbul Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1950-1951 Eğitim Öğretim Yılı)

Tablo 11. İstanbul Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1955-1956 Eğitim Öğretim Yılı)

Tablo 12. İstanbul Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1967-1968 Eğitim Öğretim Yılı)

Tablo 13. Pulitzer Gazetecilik Okulu İlk Mezunları (1913)

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İspanya'daki Altamira Mağarasında Yer Alan Üst Paleolitik Çağa (Buzul Çağ) Ait Mağara Resimleri

Şekil 2. Baldini'ye Göre İletişim Dönemleri

KISALTMALAR

AATJ	: Amerikan Gazetecilik Öğretmenleri Derneği
AAJDJ	: Amerikan Okulları ve Gazetecilik Departmanları Derneği
ABD	: Amerika Birleşik Devleti
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
M.Ö	: Milattan Önce
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
V.B	: Ve benzeri
Y.Y	: Yüz yıl

GİRİŞ

Çağdaş gazetecilik eğitimi, 1908 yılında ABD’de Missouri Üniversitesi’nde kurulan gazetecilik okuluyla başlamıştır. Bu okul, gazeteciliği akademik bir disiplin olarak tanıtan ve gazetecilik eğitimini sistematik bir çerçevede şekillendiren ilk adımı atmıştır. Dönem içerisinde, gazete endüstrisinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte, gazeteciliğin yalnızca pratik becerilerle sınırlı olmadığı; aynı zamanda eleştirel düşünme ve akademik araştırmaları da kapsayan bir disiplin olduğu görülmüştür. Bu gelişme gazeteciliğe yönelik bir eğitim sistemine gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Mutlu (1992)’ye göre, Missouri Üniversitesi’nde kurulan bu okul, gazetecilik eğitimini profesyonel gazeteciliğe dönüştüren bir model ortaya koymuş ve diğer üniversiteler için bir referans noktası olmuştur. Sosyokültürel bağlamda gelişen bir olgu olarak gazetecilik, temelinde kültürel bağlamlar, siyasi yapılar ve toplumsal normlar doğrultusunda farklılaşan çeşitli anlayışlarının bir yansımasıdır. Batı dünyasında gazetecilik ve gazetecilik eğitimi alanında değerlerin ve inançların söz konusu olmadığı iddia edilmektedir (French, 2006; Raudsepp, 1989). Bu durum, French (2006) ve Raudsepp (1989)’e göre, gazetecilik pratiği, farklı ülkelerde ve hatta aynı ülke içinde medya sektöründeki çeşitli aktörler arasında farklı idealler ve değerlere göre şekillenmektedir. Bu çeşitlilik, gazete ve medya organlarının içeriklerini oluştururken benimsedikleri etik değerler, objektiflik, tarafsızlık ve kamu hizmeti anlayışı gibi kavramlarda da belirgin bir farklılığa yol açabilmektedir. Bu nedenle, batı dünyasında gazetecilik eğitimi, bu çeşitliliği kapsayacak şekilde geliştirilmiş ve gazetecilik okulları, öğrencilere ulusal ve küresel medya pratiklerine dair çeşitli perspektifler sunma görevini üstlenmiştir. Gazetecilik eğitimi, öğrencilerin farklı gazetecilik değerleri ve inançları hakkında bilgi edinmelerini ve medya ortamında karşılaştıkları etik zorluklarla nasıl başa çıkacaklarına dair bir bakış açısı kazanmalarını sağlamak için, bu farklı yaklaşımları ele almayı ve anlamayı içermektedir.

Günümüzde Türkiye’de gazetecilik eğitimi, birçok devlet ve vakıf üniversitesinde iletişim fakülteleri bünyesinde verilmektedir. Türkiye’de gazetecilik eğitiminin kurumsallaşması, 1930’lu yıllara uzanmaktadır. Tek parti yönetimi, gazetecilerin en az öğretmenler kadar eğitim alması gerektiği inancıyla, 1931 yılında sorumlu yazı işleri müdürlerinin de en az lise ya da

yüksekokul mezunu olma zorunluluğunu gerektiren basın yasası çıkarılmıştır (Alemdar ve Erdoğan, 1998). Bu düzenlemenin, gazetecilik eğitiminin yasal bir çerçevede ele aldığı ve gazetecilerin profesyonel yeterliliklere sahip olmasını gerektiren önemli bir aşama olduğu düşünülmektedir. Gazetecilik okullarının kurulmasıyla birlikte, Türkiye’de medya sektörü, gazetecilik eğitiminin ve profesyonel gazeteciliğin gelişmesine yönelik bir temel oluşturulmuş ve gazeteciliğin kamuya karşı sorumlu bir meslek olarak algılanmasına olanak sağlanmıştır. Bunun yanı sıra eğitim sisteminde teorik derslerin ağırlıklı olması, öğrencilerin sahada deneyim kazanmasını zorlaştırmakta; uygulamalı eğitimlerin yetersiz kalması, mezunların sektöre adaptasyonunu güçleştirebilmektedir. Özellikle dijitalleşen medya ortamında, gazetecilik eğitiminin uygulamalı boyutunun güçlendirilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Türkiye’de gazetecilik eğitimi hem akademik hem de mesleki gelişime katkı sunan önemli bir alandır. Ancak dijitalleşmenin getirdiği dönüşüm ve medya sektöründeki yapısal değişiklikler, bu alanda yeni stratejilere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Türkiye’de gazetecilik eğitimi, medya sektörünün dinamikleri ve toplumun doğru bilgiye erişim ihtiyacını karşılamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Çalışmanın gazeteciliğe yönelik önemi, Türkiye’deki mevcut gazetecilik eğitim sisteminin etkinliğini ve gelişimini anlamak için tarafsız bir kaynak görevi üstlenmesidir. Gazete, toplumun düşünce, bilgi ve kültürünü şekillendiren önemli bir medya aracıdır. Gazetecinin görevi toplumu tarafsız ve etik bir şekilde bilgilendirmek ve haberdar etmektir. Gazetecilik eğitimi, bu sorumluluğu yerine getirebilmek için gerekli olan profesyonel becerilerin kazandırıldığı bir süreçtir. Gazetecilik eğitiminin mevcut durumunun ve uygulamalarının incelenmesi, bu alandaki eksiklikleri ve güçlü yönleri belirlemekte önem arz etmektedir. Bu nedenle, eğitim sisteminin medya sektörüyle uyumlu olup olmadığını, öğrencilerin mesleki becerilerini ne ölçüde geliştirdiğini ve mezunlarının iş bulma oranlarını araştırmak, Türkiye’de gazetecilik eğitiminin gelişimini ve mevcut durumunu kronolojik olarak ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmada, gazetecilik eğitiminin tarihsel süreci, mevcut program içerikleri, uygulama alanları ve bu alanın karşılaştığı sorunlar üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Çalışmada ilk olarak **"Bir Meslek Dalı Olarak Gazetecilik"** başlıklı bölüm ele alınmış, gazeteciliğin tarihsel bağlamı ve gazeteci kimliğinin içerikleri üzerine odaklanılmıştır. Bu bölümde, gazetelerin ortaya çıkışı, Ortaçağ’daki haberleşme yöntemleri ve modern çağda gazetecilik anlayışının nasıl değişime uğradığı incelenmiştir. Gazetecilik tarihinin kökenleri ve gelişimi, mesleğin köklerini anlamamıza yardımcı olurken; online medya ve geleneksel

gazetecilik arasındaki etkileşim de günümüz medya ortamının dinamiklerinin açıklanması amaçlanmaktadır.

İkinci bölüm olan "**Gazetecilikte İhtiyacının Ortaya Çıkışı ve Gazetecilik Eğitimi**", gazetecilik eğitime ve bu eğitimin tarihsel ve toplumsal bağlamda nasıl geliştiğine odaklanmaktadır. Pozitivist anlayışın gazeteciliğe etkisi, gazetecilik eğitiminin tarihi ve toplumsal dönüşümlerin iletişim anlayışına etkileri bu bölümde detaylandırılmıştır. Özellikle Türkiye'deki gazetecilik eğitimi, ilk gazeteciler ve eğitim süreçleri üzerinden ele alınarak mevcut eğitim sisteminin güçlü ve zayıf yönleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölüm "**Araştırma**", çalışmanın metodolojisi ve elde edilen bulgular üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda, eğitim müfredatının teorik içerik ile uygulamalı beceriler arasındaki dengeyi nasıl sağladığı, gazetecilik mesleğinde dijitalleşmenin ve teknolojik dönüşümün etkileri ile birlikte ele alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, Google Akademik, DergiPark, YÖK Tez Merkezi gibi çevrimiçi akademik veri tabanlarından elde edilmiştir. Bu platformlarda gerçekleştirilen detaylı aramalar sayesinde gazetecilik eğitimi üzerine yayımlanmış tezler, makaleler ve diğer akademik kaynaklar incelenmiştir. Elde edilen kaynaklar, çalışmanın amacına ve kapsamına uygun olarak titizlikle elenmiş ve her biri içerik, yöntem ve bulgular açısından ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Son olarak, "**Araştırma Sonucu ve Öneriler**" bölümü, elde edilen bulguların analizini yaparak gazetecilik eğitimi ve mesleği hakkında önerilerde bulunmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan konular, toplumsal dönüşümlerin gazetecilik üzerindeki etkilerini incelemek ve eğitim sisteminin asıl şekillendiğini değerlendirmek, gazetecilik eğitiminin geleceği için literatüre katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, bu çalışmalar hem akademik hem de pratik alanda yönlendirici bir rol oynamaktadır.

1. BİR MESLEK DALI OLARAK GAZETECİLİK

İnsan merak eden, merakını tatmin etme güdüsüyle okuyan, araştıran, çevresindeki olaylara karşı algıları açık bir varlıktır. İnsan var olduğu andan itibaren diğerleriyle iletişim kuran etkileşim içerisinde bulunan ortak anlamlar üreten sosyal bir varlıktır. Birey olarak insan toplumsal değerleri oluşturan aynı zamanda o değerlere göre şekillenen bir konuma sahiptir. Toplum içerisindeki ekonomik, sosyal, kültürel vb. türden olaylardan etkilenmekte ve çevresinde olan biten olay ve olgulara karşı tepki geliştirmektedir. Bu noktada insanın merak duygusu ortaya çıkmaktadır. Merak eden insanın bu duyguyu tatmin etme düşüncesiyle çevresine karşı dikkat geliştirmesi söz konusudur. İşte gazetecilik bu dikkate odaklanan ve insanı içinde yaşadığı toplumdaki her türlü gelişmeye karşı haberdar eden bir meslek dalıdır.

Schudson (2022: 2) “Gazetecilik Neden Önemli?” (Journalism: Why It Matters) başlıklı kitabında resimleri veya sayıları seven hırslı, meraklı genç insanlar için mesleki bir seçenek olması gerektiğini, enformasyon teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte gazeteciliğin çok da iyi yerlere geleceğine yönelik umutları olduğunu dile getirmiştir. Gazetecilik enformasyonu doğru şekilde yönetme ve kamuoyu ilgisine sunma sanatıdır. Mesleki olarak etik ve tarafsız bir şekilde ele uygulandığında, kamuoyunu ilgilendiren her türlü haber, gazeteciliğe olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Gazetecinin temel amacı, kamuoyunu bilgilendirmektir. Her ne kadar tarihte propaganda, pazarlama ve algı yönetimi için farklı amaçlarla kullanılsa da gazetecilik için “enformasyon”, doğrudan kamudaki iletişimi yöneten önemli bir aracı olarak görülmelidir (Yüksel ve Gürcan, 2005: 2).

Bu ana başlık altında bir meslek dalı olarak gazetecilik kapsamında gazetenin içeriği, tanımlanma meselesiyle birlikte gazeteci kimliği, gazetelerin ortaya çıktığı dönemden itibaren serüveni ele alınacak, gazetecilik çok boyutlu şekilde değerlendirilecektir.

1.1. Gazete ve Gazeteciliğe Kronolojik Bir Bakış

Gazetecilik; bilgi, iletişim, haberleşme gibi birçok toplumsal kavramı içinde barındıran ve bu kavramların ortak sonuçları dâhilinde çalışma sahası yaratan bir meslek dalıdır. Gazeteciliğin tanımlanması sürecinde bu kavramların iş birliği söz konusu olduğu için kavramı kesin cümlelerle genel geçer şekilde tanımlamak da oldukça zordur (Adaklı, 2006: 12). Gazetecilik tanımında bilginin üretimini ve dağıtımını sağlayan gazetedir. “Gazete içeriği

bakımından sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel vb. türden halkı ilgilendiren birçok konuya yer veren, bu konuları özellikle güncel şekliyle ele alan, halkın güncel olarak dış dünyadan bilgi edinmesini sağlayan yayın türüdür” (Jeanneney, 2006: 11). Singer’a (2003) göre, “*Gazete insanın bilme ve öğrenme isteğine karşı oluşturulan, insanın dış dünyadaki güncel konulardaki haberleri öğrenmesini ve olaylardan haberdar olmasını sağlayan kamu aracıdır*” (Singer, 2003: 139). Gazetecilik farklı perspektiflerden tanımlanabilir: (Atabek, 2011)

- Gazetecilik insanların bilgi edinme ihtiyacını karşılayan, bunu yaparken de gazete, dergi, radyo, televizyon gibi araçları kullanan sosyal bir kurumdur.
- Gazetecilik yazılı ve elektronik ortamda; röportaj, makale, haber yazısı gibi çeşitli türlerle kamuyu bilgilendirme amacıyla yapılan yayındır.
- Gazetecilik, yazılı, görsel ve sosyal medyanın örgütlenerek kamuyu bilgilendirme amaçlı çalışma biçimidir.

Gazetecilik, genel olarak haber ya da güncel olayları aktarma pratiğini ifade etmek için kullanılan bir terimdir (Jain, 2017: 1). Gazeteciliğin ana nesnesi olan gazete; politika, ekonomi, spor vb. konularda hazırlanan, her türlü okuyucuya hitap eden, okunması kolay haber içerikleridir. Gazetelerin ana malzemesi olan haberlerin hazırlanması sürecinde yer alan kişiler gazetecilerdir. Gazetecilik aynı zamanda gazetecilerin meslek dalıdır (Jeanneney, 2006: 16).

Çeşitli yollarla haber toplama ve bilgi toplama işinde çalışan kişilere “gazeteci” adı verilmektedir (Jain, 2017: 1). Gazeteciler en çok günlük rutinlerinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerle tanımlanmaktadır. En popüler tanımlamalardan biri “*haberlerin veya diğer temel bilgi birimlerinin hazırlanması veya iletilmesinden editöryal sorumluluğa sahip tüm haber-medya personeli olmaları*” şeklindedir. Bu tanım, başlıca sorumlulukları haber toplama, haber işleme ve düzenleme ya da haber operasyonlarının denetimi veya yönetimi olan kişileri kapsamaktadır ve onların yaptıkları bu işler üzerinden de gazeteciliğin tanımlanabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla gazetecilik bir “*haber toplama, haber işleme ve haber oluşturma eylemi*” olarak da görülebilmektedir (Adaklı, 2006: 12).

Bu başlık altında gazetelerin ortaya çıkış döneminden başlayarak iletişim olanaklarının gelişmesiyle enformasyonun hızlı yayılmaya başladığı günümüze değin süreçte gazeteciliğe yönelik kronolojik bir bakış açısı sunulacaktır.

1.1.1. Gazetelerin Ortaya Çıkışı ve Başlangıç Dönemi

Dünyadaki ilk gazete tahminen M.Ö.131 senesinde Roma İmparatorluğu’nda çıkarılan “Acta Diurna”dır. Öncesinde Sezar döneminde “Acta Publica” adlı bültenlerin basıldığına

yönelik çeşitli bilgiler olsada, genel kabul hem içeriği hem de süreklilik kazanması noktasında “Acta Diurna”nın ilk gazete olduğuna yöneliktir. Taş ve metal üzerine kazınan ve Roma Forumu’nda sergilenen bu gazetelerde yasal tartışmalar, mahkeme sonuçları, doğum, ölüm gibi o gün önemli olan konu içerikleri yer almaktadır. Böylece halkın bu önemli gelişmelerden haberdar olmaları amaçlanmaktaydı (Toruk, 2008: 10).

Acta Diurna’nın ortaya çıkış sebebi Roma Forumu’nun tam anlamıyla bir kent niteliğinde olması ve kalabalık halkın genel gelişmelerden haberdar olmasıydı. İmparatorluk olası savaş veya diğer durumlarda halkın hızlı bir şekilde hareket etmesi gerektiğine inanılmaktaydı. Bu nedenle onları harekete geçirecek bir haberleşme sistemine ihtiyaç duyularak gazeteler çıkarılmıştı (Yılmaz, 2009: 9).

Antik Roma’da haberleşme ağı Augustus tarafından kurulmuştur. “Carsus Publicus” adı verilen bu haberleşme ağı, devlet görevlileri tarafından kullanılmaktaydı ve posta hizmetiyle idare edilmekteydi. Eyaletlere haberleri ulaştıracak adamlar ve binek arabalar kullanılmaktaydı. Mesajlar bu şekilde ulaştırılıyordu. Bu sistemde çeşitli istasyonlar, arabalar, hayvanlar ve görevliler kullanılmaktaydı. Bu sistem devlet içerisinde özellikle “gizli” sayılabilecek konularda mesajlaşmada fayda sağlamaktaydı; ancak halk arasındaki iletişimi sağlayacak farklı bir iletişim aracına ihtiyaç duyuluyordu. “Acta Duirna” bu ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkmıştır (Tokgöz, 1994: 3).

M.Ö.59 senesinde Roma senatosunun eylemlerinin kayıtları, o zamanlar bir konsül olan Julius Caesar’ın emriyle kısa bir süre içinde kamuoyuna açıklanmaktaydı ve bu açıklamalar “Acta Senatus”ta yayınlanmaktaydı. Acta Senatus hükümet eylemlerine yönelik içerik taşıyan haber bildirileriydi. Bu bildiriler kısa bir süre yayınlanmış ve Augustus tarafından hükümete karşı ayaklanma çıkaracağı sebebiyle sansürlenmiştir (Yılmaz, 2009: 9).

“Acta Diurna” sonrasında yapılan araştırmalar Çin’de Tang Hanedanlığı döneminde de “Kai Yuan Za Bao” adlı saray genelgelerinin yayınlandığını, bu genelgelerin de bir nevi gazete niteliği taşıdığı söylenebilmektedir. Saraydaki gelişmelerden haberdar olunması adına yayınlanan bu gazete sayılabilecek bildiriler, o dönemde insanların haber alma isteğine hitap etmekteydi. Bu nedenle kısıtlı bir çevreye yönelik olsa da ilk gazete örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Toruk, 2008: 10).

“Acta Duirna”nın en önemli faydası halkı bir araya toplaması ve ortak bir iletişim dili kurmasıydı. Roma halkı, kalabalıktı. Bu nedenle herkesin her gelişmeyi anında öğrenmesi

mümkün değildi. Çeşitli tatil ve törenler olacaksa yapılan sesi duyurulardan haberdar olmayacak kimseler de olabiliyordu. “Acta Duirna” ise kentin tam meydanında yer aldığı için o günkü gelişmelerden haberdar olmak isteyen kişi buraya gelerek doğrudan bu tableti okuyup bilgi sahibi olabiliyordu. Bu gazete, halk arasında ortak bir iletişim dili yaratmanın ilk örneğini ifade ediyordu (Schlapp, 2000: 5).

Milattan önceki döneme bakıldığında gazete olarak kullanılan taş tabletlerin meydanlara bırakıldığı, bu taş tabletlere kazınan gündelik haberleri öğrenmek isteyen halkın ortak alanlarda bulunduğu görülür. Eski Yunan’da bu ortak alan “agora” idi. İnsanlar haberin ne zaman çıkacağını bildikleri için sabahdan agorada toplanır ve günlük gelişmeleri takip ederlerdi. Dolayısıyla en eski gazetecilikte anlayış, halkın talebine bağlı haber almaya dayalıydı (Tokgöz, 1994: 3).

Acta Duirna’ların o dönem toplumunda etkisi büyük olmuştu. Bu gazete örnekleri yayımlandıktan sonra ortaya çıkan “Epistolier”, gazeteciliğin bir türü olarak gelişmişti. Bu isimdeki kişiler benzer şekilde toplumdaki önemli gelişmeleri topluyor, derliyor ve daha sonra nükteli fıkralar da içerecek şekilde mektup gibi yayınlıyorlardı. Haberlerin nüktedan bir dille ele alındığı bu yayınlar ilk fıkralar olarak değerlendirilebilecek türdendi (Toruk, 2008: 11).

Acta Duirna’lar Roma’da uzun bir süre yayınlanmış, hatta haber toplayıcılığına yönelik bir meslek de gelişmişti; fakat Roma’nın Cermen istilasından sonra imparatorluğun İstanbul’a taşınmasından ötürü bu yayınlara son verilmiştir (Tokgöz, 1994: 3).

1.1.2.Ortaçağda ve Sonrasında Haberleşme ve Gazetecilik

Ortaçağ’ın başında haberleşme için ilk zamanlar sözlü habercilerin kullanıldığı bilinmektedir. Ortaçağ Avrupa’sında çevresi surlarla çevrili şato ve kentlerde özellikle güvenliği sağlamak adına yazılı kaynaklardan çok sözlü ve sözüne güvenilir kimselere başvuruluyordu. Bu haberciler önceleri gezgin şekilde iş yapıyorlar, bir yerden aldıkları haberleri başka bir yere ulaştırıyorlardı; ancak sonrasında güvenlik sebebiyle her kentin ve şatonun belirli habercileri olmaya başlamıştır. Bu kişiler şatolar arasında veya kentlerden kentlere haber taşıyarak iletişimi sağlamışlardır (Schlapp, 2000: 7).

Sözlü habercilerden sonra Ortaçağ’ın en pratik haberleşme araçları olarak haber mektupları kullanılmıştır. Kaynaklara göre bu konudaki en eski örnek ise 911 senesinde yayınlanan “King Pao” gazetesiydi. Özel görevlilerce çıkarılan ve bir nevi saray bildirisi olarak anılan bu gazetede sarayı ilgilendiren hadiseler yer veriliyordu. Bu nedenle kaynaklara göre

kamuyu bilgilendirme amacının tam anlamıyla gerçekleşmemesinden ötürü bunun doğrudan bir gazete olarak değerlendirilmemektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005: 25).

13.yüzyılda Avrupa’da “Nouvelle A La Main” (Elde dolaştırılan haber) olarak nitelendirilen elde dolaştırılan haber kağıtları ortaya çıkmıştır. Bu haber kağıtlarında ticaret, sosyal hayat ve sanat haberlerine yer veriliyordu. İnsanlar bu kağıtları okuduktan sonra elden ele veriyor ve böylece bu şekilde haberin yayılmasını sağlıyorlardı. Bu kağıtlar Venedik’te hükümetin emri ile yazılan ve kopyalanarak çoğaltılan kağıtlardı. Bu kağıtlar daha sonra Almanya ve İspanya’ya, oradan da tüm Avrupa’ya yayılarak haber alma sürecinde kullanılmaya başlanmıştır (Schlapp, 2000: 7).

Avrupa’da haber kağıtlarının yayılmasından sonra bu mektupların özel konular için basımına geçilmiştir. Diğer bir deyişle sadece sanat, ticaret gibi alanlarda kendi konularına dayalı basılan haber kağıtları, konuyla ilgilenen kişilerce okunuyordu. Bu durumda o alandan haber almak isteyen kimseler yalnızca bu kağıtları okuyabiliyorlardı. Örneğin, “avvisi” adı verilen haber kağıtları yalnızca ticaret konusuyla ilgiliydi ve tüccarlar arasında okunuyordu. Bu durum kağıt israfını da önliyordu. 16.yüzyılın ortalarından itibaren bu kağıtların giderek rağbet görmesiyle birlikte ücretli satışı başladı. Avvisi almak isteyen kişiler ticaret yapılan bölgelerde kurulan dükkanlardan belli bir ücret karşılığında bu kağıtları alabiliyorlardı. Bu gelişme sonrasında haber kitaplarının basılıp çoğaltılmasını sağlamıştır (Toruk, 2008: 39).

Ortaçağ’da gazetelerin artmasını ve en önemlisi basın kavramının gelişmesini sağlayan en önemli gelişme matbaanın icadı olmuştur. Alman Johann Gutenberg tarafından 1447 yılında hareketli parçalar ile yazı baskısını geliştirerek matbaayı icat etmiş ve baskı faaliyetlerine başlamıştır. Gutenberg matbaasında başta kutsal kitaplar olmak üzere birçok eser basılmıştır. Bu gelişme hızla yayılırken Avrupa’da yeni bir çağın başlamasına da öncülük etmiştir. Basım olanaklarının gelmesiyle birlikte kitapların sayısı artmış, halka geniş ölçüde okuma imkânı tanınmıştır. Bu süreçte halkın eğitime yönelmesinin ardından reform hareketleri de hızlanmıştır. Matbaanın icadı sonrasında ilk gerçek gazete diyebileceğimiz yayınlar 1600’lü yıllarla birlikte hayatımıza girmiştir (Yüksel ve Gürcan, 2005: 29).

Ortaçağ’ın sonrasında, 1500’lü yılların gazetelerin yayılması adına önemli bir geçiş dönemi olduğu görülmektedir. Bu dönemde öncelikle dünyada matbaanın yaygınlaşması, çok fazla eserin basılması ve bu eserlerin dünyanın dört bir yanına yayılması söz konusudur. 1500’lü yıllarda Kıta Avrupası başta olmak üzere Avrupa’nın hemen hemen her yerinde birçok

eser basılmış ve yayılmıştır. Halkın okuma alışkanlığı kazanmaya başladığı bu dönemde aynı zamanda günlük basılan haber kağıtlarının da sayısı artmıştır (Toruk 2008: 40).

1609 senesinde “Avisa Relation oder Zeitung” adında dünyanın bugünkü standartlardaki en eski gazetesi yayınlanmıştır. Strasbourg’da haftalık olarak Almanca yayınlanan gazetede dış politika ve savaş haberlerine yer veriliyordu. Bu gazete daha sonra Almanya’nın diğer kentlerinde de yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazeteden sonra 1619 senesinde Belçika’nın Anvers kentinde “Nieuwe Tijdinghe” gazetesi yayınlanmıştır. Yine “Avisa” gazetesi gibi benzer içerikte yayınlanan gazete haftalık yayın yapmıştır (Yılmaz 2009: 18).

Basının gelişmesine olanak sağlayan bu haftalık gazeteler 1620’lerin başında giderek artmıştır. 1622’de Londra’da yayınlanmaya başlayan “The Weekly News From Italy and Germany”, 1631’de Paris’te yayınlanmaya başlayan “La Gazzetta”, 1640’ta Roma’da yayınlanmaya başlanan “Gazete Publica” dönemin önemli gazeteleri arasına girmiştir. 17.yüzyıla birlikte gazetelerin yanı sıra dergi yayınları başlamıştır. 1665’te Paris’te yayınlanan “Journal des Savants”, ilk edebi ve ilmi dergi olmuştur. Derginin ilgi görmesinin ardından Fransa ve İngiltere’de bu tür yayınların devamı gelmiştir (Yüksel ve Gürçan, 2005: 33).

Amerikan Bağımsızlık Savaşı ve Fransız İhtilali’yle birlikte 18.yüzyılda insan hakları gündeme gelmiş ve insanların haberleşme özgürlüğü üzerinde durulmuştur. Bu iki önemli gelişmeyle birlikte insanın bir değer olduğu, insanca yaşamının gereği olarak haberleşme özgürlüğüne saygı gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte halka doğru bilgi aktarmak adına basın özgürlüğünün önemli olduğunun da altı çizilmiş ve basın özgürlüğü Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi’ne ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne yazılı olarak girmiştir. Bu dönemde toplumsal olaylar sebebiyle çok fazla yeni gazete kurulamamıştır. 1754’te Birleşik Krallık’ta kurulan “The Yorkshire Post”, 1780’de İsviçre’de kurulan “Neue Zürcher Zeitung” ve 1783’te İskoçya’da kurulan “The Herald (Glasgow)” bu dönemde kurulmuş birkaç gazeteden biridir (Tokgöz 1994: 9).

19.yüzyılda sanayileşmenin etkisiyle birlikte kentlerin kurulmasıyla haberleşme çok daha önemli bir hale gelmiştir. Kentlerdeki nüfusun artmasıyla beraber insanlar arasındaki iletişimin sıklaşması gerekmiştir. Bu durumda gazeteler de sayıca artmıştır. Öncesinde yalnızca seçkin sınıf ve maddi durumu iyi kesim tarafından okunan gazeteler, bu dönemle birlikte halkın iletişim aracı haline gelmiştir. Bu da “kitle gazeteciliğine” geçişi sağlamıştır (Toruk 2008: 155).

18.yüzyıldan 19.yüzyıl gazeteciliğine, yani kitle gazeteciliğine geçişle birlikte gazetelerin artık sadece haber verme aracı olarak kullanılmadığı, aynı zamanda tartışma ve yorumlarla şekillendiği bir dönem başlamıştır. Bu dönemde gazetede yer alan ve imzalı haber kaleme alan yazarların sayısı artmış, basında “toplumsal” bir yön ortaya çıkmıştır. Artık gazeteler halkı sadece bilgilendirmeyi değil, aydınlarca yönlendirmeyi sağlayan araçlar haline gelmişlerdir (Yılmaz, 2009: 28).

Kitle gazeteciliğiyle birlikte gazeteler bilgi ve fikirleri ortaya koyma, tartışma, savunma ve çeşitli konularda kamunun ilgisini çekme amacıyla yayınlanmaya başlamıştır. Popüler ve sansasyonel habercilik anlayışının yükselişe geçtiği bu dönemde aynı zamanda gazetelerde reklamlar yayınlanmaya başlamıştır. Reklamlarla bütçesini artıran gazeteler daha fazla baskı ile uluslararası şekilde yayınlanma fırsatına erişmişlerdir. Bu dönemde Avrupa’da yayınlanan birçok gazetenin farklı kıtalarda da yayınlandığı görülmüştür. Özellikle Osmanlı Devleti’nde basın yayın faaliyetlerinin başladığı bu dönemde Fransa gibi ülkelerden gazeteler getirilerek haftalık veya aylık şekilde yayınlanmıştır.

1.1.3. Modern Çağda Gazetecilik

Modern çağda gazetecilik denildiğinde akla genellikle 20.yüzyılda kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte başlayan gazetecilik anlayışı gelmektedir; ancak bazı kaynakların “modern” ifadesini gazeteciliğin yaygınlaşmaya başlamasını olanaklı kılan matbaanın icadına kadar götürdüğü görülmektedir. Matbaanın icadı baskı sayesinde gazetelerin sayıca artmasını olanaklı kılarak gazeteciliği sistemli bir etkinlik haline getirmiştir. Buna rağmen gazeteciliğin kendi içerisindeki serüveni göz önüne alındığında Orta çağ’daki gazetecilik anlayışının değişime girdiği dönem 20. yüzyıl olarak kabul edilebilir. 20. yüzyılda büyük holding sahiplerinin gazeteleri satın alması, toplumsal değişime sahne olan olaylarla birlikte gazetelerin de kimlik değişimine uğraması bahsedilen dönemi kendi içerisinde değerlendirmemizi ve “modern” çerçevede düşünmemizi olanaklı kılmaktadır (Yüksel & Gürcan, 2005: 39).

20.yüzyılın ilk yarısında gazete ve dergi temel iletişim araçları olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı döneminde gazetelerin varlığı savaş ve savaşa ilişkin gündemi değerlendirmesi adına önemlidir. Bu dönemde savaş sebebiyle gazetelerin maddi sorunlar sebebiyle olağan akışında yayınlanamadığı görülmektedir. 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren kitle iletişim araçları arasında radyo ve televizyon da katılmış, bu durum, gazetelerin eski popülerliğini yitirmelerine sebep olmuştur. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı

döneminde gazetelerin propaganda aracı olarak kullanılması, kitle haberciliğine duyulan güveni sarsmıştır. Bu nedenle insanlar daha çok radyo ve televizyon yoluyla bilgi edinme yolunu seçmişler, bu da gazetelerin gelirlerini düşürmüştür (Toruk 2008: 159).

Picard (2002) insanların oturma odalarının başköşesine kurulu olan televizyonlara alışmaya başladıktan sonra gazete alma ve okuma serüvenine hızla son verdiklerinden bahsetmiştir. Televizyon 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra insanların hem eğlence hem de haberleşme araçları haline gelmiştir. Üstelik gazetelerin giderek taraflı yayıncılık yaptıkları bir dönemde insanlar hem para verip hem de okumak istemedikleri içeriklerle karşılaşmak istememişlerdir. Bu da bahsedilen dönemde gazetelerin popülerliğini düşüren bir durum olmuştur (Picard, 2002: 72).

Bu dönemde gazeteciliğe yönelik profesyonel meslek algısını güçlendiren gelişmeler ortaya çıkmıştır. Açılan üniversite, kurs ve çeşitli okullarda gazetecilik eğitimleri başlamış, bu eğitimlerle birlikte gazeteciliğin bir profesyonel meslek olarak benimsenmesi adına çalışmalar hızlanmıştır. Bu noktada bir diğer önemli gazetecilikte meslek örgütlerinin kurulmaya başlanması, çalışma koşullarına dair (istihdam, gelir vb.) çalışmaların hızlanması olmuştur. Gazeteciler artık toplumda bu işi profesyonel şekilde üstlenen ve bu noktada hak talebinde bulunan kimseler haline gelmişlerdir (Yurdigül, Zinderen 2012: 2).

21.yüzyıla geçişle birlikte gazetecilik hızla gelişen ve yaşamımızdaki yerini artıran teknoloji, haberleşme alanına da büyük etki etmiştir ve geleneksel gazeteciliğin dönüşümüne sebep olmuştur. Geliştirilen web sayfaları, uygulamalar ve akıllı cihazlar sayesinde fiziksel gazetelere olan talep düşmüş, insanlar kısa sürede ve ücretsiz şekilde haber alacakları online mecralara yönelmişlerdir. Özellikle 2010 yılı sonrasında sosyal medya platformlarının artmasıyla birlikte “yeni medya kültürü” desteklenmiştir. Gazetelere kıyasla insanların bireysel şekilde görüş ve düşünceleriyle habere katkı sağladıkları yeni medya kültürüyle birlikte, artık haberleşme interaktif bir kimlik kazanmıştır. Bu da fiziksel gazete satışlarının büyük oranda düşmesine ve gazeteciliğin internet mecraları üzerinden yönetilmesine sebep olmuştur.

Modern gazetecilik, özellikle günümüzde basın özgürlüğü, yalan haber, gazetecilik – pazarlama ilişkisi gibi konuları gündeme taşımıştır. İnsanların kısa sürede hızlı ve etkili şekilde haber alabildikleri platformlar yeni medyanın imkânlarıyla birlikte şaşırtıcı bir şekilde yayılırken haberin doğruluğu, güvenilirlik ve etik konuları gündeme gelmeye başlamıştır. Yeni medya geleneksel gazetecilik pratiklerini sarsmış, bununla birlikte gazeteci kimliğinin de sorgulanmasına sebep olmuştur. Çalışmanın ilerleyen başlıklarında değinileceği üzere,

internetin sonsuz evreninde her birey gazeteci kimliğine bürünme olanağı bulurken bu durum gazetecinin kim olduğu, ne şekilde çalışması gerektiği ve gazetecilik eğitimi meselesini gündeme getirmiştir (Yurdigül, Zinderen 2012: 3).

1.1.4. Gazetelerin Değişimi ve Online Bir Mecra Olarak Dönüşümü: Birleştirilmiş Yazı İşleri Odaları; Çoklu Ortamda Etkileşimli Enformasyon Sağlama

21.yüzyılda gazeteciliğin dönüşümü konusunda bahsedilecek en önemli konulardan biri de hiç şüphesizdir ki “yeni medya” konusudur. Yeni medya, bilgisayar teknolojilerindeki ilerlemelerle birlikte medyanın bir yaygın bilişim nesnesi haline gelmesiyle birlikte ortaya çıkan ve geleneksel medyaya zıt olarak insanların da kitle iletişiminde mesaja dönüt verebildiği interaktif bir medya şeklidir. Yeni medyanın anlaşılması noktasında geleneksel medya ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Müller (2010) medyayı kendi içerisinde beş dönemde ele almıştır. Medya 1.0 olarak nitelendirilen ilk dönem medyasında internet, TV ve diğer imkanlar dâhilinde birey web içeriğinin karşısında öğrenen konumundadır. Medya 2.0 döneminde ise kullanıcı iletişimi bir nebze olsun güçlendirilmiş; weblog, anlık mesajlaşma gibi uygulamalar geliştirilmiştir. Medya 3.0 döneminde semantik web yapısı hâkim kılınmış, bu dönemde de sinematik oyunlar, 3D sohbet, 3D alışveriş vb. türde içerikler geliştirilmiştir. Medya 4.0 dönemi web yapısına nesneler üzerinden bağlanabilen, nesnelerin interneti teknolojisine dayalı gelişen medya anlayışını kapsamaktadır. Bu medya dönemi günümüzde aktif olarak yaşanmakta olup sanal zekâ ajanları, konum tabanlı web uygulamaları, nesne tanıma sistemleri gibi birçok içeriğe sahiptir. Müller’in son olarak bahsettiği medya dönemi ise büyük veri ve robotik zekâ dönemidir. Bu dönem web yapısına nörolojik uzantıyla bağlanabilen, insan beyni ile bilgisayarlar arasında bağlantı kurulabilen bir dönem olacaktır. Bu bahsedilen beş dönem içerisinde günümüzde Medya 4.0 dönemi yaşanmaktadır. Bu dönemde geliştirilen sanal zekâ ajanları, interaktif iletişim olanakları ve diğer teknolojilerle birlikte medyanın kitle iletişiminden farklı olarak hem alıcı hem de kaynak açısından etkileşimli şekilde yürütülmesi sağlanmaktadır (akt. Yanık, 2016: 900).

Gazeteciliğin yeni medyayla birlikte yaşadığı değişim ve dönüşüm geleneksel medya için önemli bir kırılma yaşatmıştır. Zira geleneksel medya gücü elinde bulunduran taraf olarak yıllarca okura yönelik tek taraflı güç kullanmaktaydı; bu güç kimi zaman halkı bilgilendirme, kimi zamansa halkı yönlendirme şeklindeydi, ancak yeni medyada güçlü taraf “kullanıcılar” olmuştur. Bilgisayar, cep telefonu ve çeşitli akıllı cihazlarla internet vasıtasıyla medyayı

kullanan kullanıcılar, görüş ve düşüncelerini anlık paylaşarak habere karşı tepki geliştirmeyi başarmışlardır. Bu da onların medyada güçlü tarafa geçmelerini sağlamış ve geleneksel medya dinamiklerini değiştirmiştir (Yurdigül, Zinderen, 2012: 4).

Yeni medya, temelde modern bilgisayar teknolojisi, yazılım tarafından kontrol edilen dijital veriler ve en son hızla gelişen iletişim teknolojisi ile donatılmış siber bir kültürdür. “Yeni medya” olarak tanımlanan teknolojilerin çoğu dijitaldir ve genellikle ağa bağlanabilir, yoğun, sıkıştırılabilir, etkileşimli ve tarafsız olma özelliklerine sahiptir. Örnekler internet, web siteleri, bilgisayar multimedya, oyunlar, CD-ROM'lar ve DVD'lerdir. Özellikle internet istenilen yer ve zamanda iletişim platformlarına bağlanarak hızlı ve seri şekilde bilgi akışı sağlaması sebebiyle en fazla tercih edilen medya türü olarak tanımlanabilmektedir. İnternet blogları, haber portalları ve çevrimiçi haberler, Facebook, YouTube, podcast, webcast ve hatta kısa mesaj sistemi (SMS) tamamen yeni medyaya dâhil araçlardır. Bu araçlar yeni medyanın etkin bir güç olmasını sağlamaktadır.

Yeni medyayla birlikte gazetecilikte büyük bir mekân kırılması yaşanmıştır. Gazetelerin fiziksel satışı düşerken, haberleşme online mecralara kaymış, böylece “internet gazeteciliği” adı altında yeni bir gazetecilik şekli de meydana gelmiştir. Geleneksel gazeteciliğe kıyasla hem daha düşük maliyetlerle sağlanması hem de okurların istedikleri yer ve zamanda habere ulaşma olanağına sahip olmaları sebebiyle internet gazeteciliği bir anda popülerleşmiştir. Web 4.0 döneminin bir uzantısı olan bu gazetecilik dönemi aynı zamanda bilgi ve teknolojinin ortak paydadaki ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Toruk 2008: 166).

Geleneksel gazetecilik radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi araçlarla yapılan, büyük tutarlı bir sermaye ile toplumu bilgilendirmeyi amaçlayan bir gazetecilik türüdür. Bu gazeteciliğin temel anlayışı gazetelerde istihdam edilen gazeteci, muhabir ve diğer çalışanların ortak çalışmalarıyla üretilen haberleri halka doğru zamanda ulaştırmaktır. Okuyucunun haberlere belirlenen zamanlarda ulaşabildikleri, habere ulaşmada fiziksel, görsel ve işitsel yayınların etkili olduğu geleneksel gazetecilik, geçmişten günümüze bu şekliyle bilinmektedir; fakat 2000’li yılların başından itibaren hızla artan teknolojik gelişmelerle birlikte gazeteciliğin bilinen şekli değişmiş, yayın platformu online mecralara dönüşmüştür. Bu online mecralardaki gazeteciliğe genel hatlarıyla bakıldığında geleneksel gazetecilikten oldukça farklı olduğu görülmektedir. İnternet gazeteciliğinin geleneksel gazetecilikten en önemli farkları şu şekilde sıralanabilir: İnternet gazeteciliğinde okuyucu habere 7 gün 24 saat istediği yerde ulaşabilmektedir.

- Haberin yayınlanma ve kitlelere ulaşma hızı oldukça yüksektir.
- Geleneksel gazeteciliğe kıyasla internet gazeteciliği (Wi-Fi ile ücretsiz internet imkânları da göz önüne alındığında) çok daha geniş bir kitleye ulaşma şansına sahiptir.
- Haber yalnızca yazı ve görselle değil, video ve internetin sunduğu birçok olanakla (URL ile benzer haberlere erişim vb.) elektronik ortamda izleyiciye sunulabilir. Dolayısıyla okur aynı zamanda izleyici kimliğiyle haberi değerlendirebilir.
- Okuyucunun habere yorum yaparak görüşlerini bildirmesi mümkündür. Bu da vatandaş gazeteciliğinin farklı bir türü olarak değerlendirilebilir.
- İnternet gazeteciliği geleneksel gazeteciliğe kıyasla hem haber yapma hem de habere ulaşma noktasında çok daha maliyetlidir. Haberi yapıp yayınlamak adına bir yayın kuruluşuna ihtiyaç yoktur. Aynı şekilde okur fiziksel olarak gazete satın almak zorunda değildir. İnternet sayesinde istediği online platformdan haberleri takip edebilir.
- İnternet gazeteciliğinde yalnızca profesyonel olarak gazetecilik mesleğini sürdüren kişiler yer almazlar; amatör ancak mesleği severek ve ilgiyle yapan gazeteciler de bu alanda çalışabilirler.

Yukarıdaki maddelerde de görüldüğü üzere internet gazeteciliğiyle başlayan bu yeni gazetecilik anlayışı, geleneksel gazeteciliğin kural ve prensiplerini yıkmış, kendine ait yeni bir düzen getirmiştir. Bu düzende gazeteler online platformlarda yayınlanmakta ve bu sayede kullanıcıların gazetelere erişimi daha da kolaylaşmaktadır.

Nielsen ve arkadaşları (2016) son yıllarda dijital medyaya doğru kademeli hareketin hızlandığını ve büyük ölçüde internetin yükselişiyle bağlantılı teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak medya ortamını potansiyel olarak derin şekillerde değiştirdiğini belirtti. Teknolojik gelişmelerin, özellikle de akıllı telefonlar gibi interneti giderek daha fazla tamamlayan teknolojik gelişmelerin yol açtığı en önemli üç gelişme şunlardır: (Nielsen vd. 2016)

- Yayıncılar ve özellikle gazeteler gibi eski medya kuruluşlarının, kalan çok önemli haber üreticilerinin haber dağıtımçıları olarak nispeten daha az önemli hale geldiği ve mevcut operasyonları geriledikçe veya durgunlaştıkça yeni dijital iş modelleri geliştirme baskısı altında kaldıkları, dikkat çekmek için giderek daha yoğun rekabetin yaşandığı, giderek artan bir şekilde dijital, mobil ve sosyal medya ortamına geçiş.
- Arama, sosyal ağ, video paylaşımı, mesajlaşma vb. hizmetler aracılığıyla dünya çapında milyarlarca kullanıcının dijital medyada kolay ve çekici yollarla gezinmesini ve

kullanmasını sağlayan ve sonuç olarak (a) haberlerin dağıtımı ve (b) dijital reklamcılık açısından giderek daha önemli bir rol oynayan sınırlı sayıda büyük teknoloji şirketinin artan nemi.

- İnternet kullanıcılarının giderek daha fazla bilgiye uygun biçimlerde ve genellikle ücretsiz olarak, giderek daha karmaşık hale gelen kişisel ve mobil cihazlarda ve yeni katılım biçimlerine olanak tanıyan yollarla erişebildiği, yüksek seçimli bir medya ortamının geliştirilmesi - haberlere en çok ilgi duyanların haberler almak, paylaşmak ve haberler hakkında yorum yapmak için bu yeni firsatları kucakladığı, ancak daha fazla sayıda insanın daha rahat ve pasif kullanım biçimlerini tercih ettiği bir ortam.

Nielsen ve arkadaşları (2016) son yirmi yılda meydana gelen ve teknolojinin neden olduğu medya değişiklikleri, bilgi çeşitliliği ve ifade özgürlüğü (bilgi verme ve alma becerisine atıfta bulunur) nedeniyle, daha gelişmiş ve genellikle daha ucuz dijital cihazların geliştirilmesi, gelişmiş bağlantı ve artan dijital medya içeriği, ürünleri ve hizmetleri arzı nedeniyle yeni bir dijital medya ortamının ortaya çıktığını da vurgulamışlardır (Nielsen vd. 2016).

Yeni medya ortamı, internet kullanıcılarına -arama motorları aracılığıyla- her geçen gün daha fazla kaynaktan daha erişilebilir, faydalı ve ilgi çekici bilgilere erişim imkânı sunmaktadır. Aslında, kullanıcıların farklı kaynakları kullanma ve farklı bakış açılarıyla karşılaşma olanaklarını artıran bu ortam, medyanın çok çeşitli olanaklar sunduğunu da gözler önüne sermektedir. Medya, yeni medyayla birlikte bir kültürlenme alanı da yaratmıştır. Dijital medyanın bir diğer sonucu da, dijital medya ile geçirilen srenin hızla artması dikkate alındığında, basılı okuyucu sayısı azalmakta ve televizyon izleme giderek azalmaktadır. Aslında, yüksek düzeyde internet kullanımıyla birlikte, özellikle insanlar internete evde ve mobil cihazlar aracılığıyla erişirken, artık tüm zamanın yarısından fazlası, hem kişisel bilgisayarlar, tabletler hem de akıllı telefonlar aracılığıyla internet kullanımı da dâhil olmak üzere dijital ortamlarda geçirmektedirler. Böylece bu ortamda ortak bir kültür de yaratılmaktadır.

Bu oklu enformasyon ortamında kendi içerisinde bir de sosyal yükselişe geçmiş, hatta son yıllarda yeni medya tanımının doğrudan kendisini kapsayacak şekilde popülerleşmiştir. Sosyal medya, en modern tanımıyla hem mobil cihazlarda hem de ev bilgisayarlarında kullanılan ve kullanıcıların kelimeler, resimler, sesler ve videolar aracılığıyla etkileşime girmesine izin veren platformları ifade eder. Sosyal medya; Instagram, TikTok, Twitter ve Facebook gibi popüler sitelerin yanı sıra LinkedIn gibi iş ağlarına yardımcı olabilecek siteleri

içerir. Blázquez ve arkadaşları (2021) sosyal medyanın avantajlarını şu şekilde sıralamıştır: (Blázquez vd. 2021)

- Sosyal medya, sayısız kullanıcıyı her zaman, her yerde birbirine bağlayarak insanların birbirleriyle etkileşim kurmasını kolaylaştırabilir.
- Bilgi, sosyal medya aracılığıyla küresel olarak yayılabilir. Sosyal medya, insanları çevreleri hakkında daha fazla bilinçlendirmeye yardımcı olan küresel olayları iyi bir şekilde kapsar.
- Öğrenciler yapıcı öğrenmeyi kolaylaştırmak için sosyal medyanın küresel işbirlikçi platformlarına kaydolabilirler. Bu platformlar ayrıca bilgi ve yaratıcılığı teşvik ederek becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunur.
- Sosyal medya kullanıcıları, sosyal medya platformlarını, uygulamalarını ve web sitelerini kullanarak dünya çapında veya diğer insanların hayatlarında meydana gelen olaylardan haberdar olabilir.
- Sosyal medya farklı kültürlerden, inançlardan ve geçmişlerden gelen bireylerin var olduğu, çeşitlilik içeren bir dünyada yaşamayı olanaklı kılmaktadır.
- Bireylerin ifade özgürlüğü hakkının korunmasını sağlar. İnsanlar görüş ve düşüncelerini rahatça dile getirebilirler. Geniş kitlelere bilgi, iletişim ve fikir ve görüşlerin yayılması sağlanır.
- Medya çeşitliliğini (içerik) kısıtlama olmadan korunmasını sağlar.

Yukarıda yer alan özellikler göz önüne alındığında sosyal medyanın önemli bir iletişim aracı olduğu düşünülebilir. İnternet teknolojisi sayesinde insanlar sosyal medya platformlarına kaydolarak “kullanıcı” kimliği oluştururlar ve bu kullanıcı kimliği üzerinden şahsi profillerini şekillendirirler. İnsanın fiziksel dünyadaki varlığının sosyal dünyadaki şekli olan sosyal medya, yeni medyanın güçlenmesini de olanaklı kılmıştır. Sosyal medya kullanıcıları hızlı ve etkili şekilde haber alırken, bu haberler aynı zamanda medyada kullanılmaya başlanmış ve sosyal medya hem haber üretici hem de tüketicisi konumuyla yükselişe geçmiştir (Blázquez vd. 2021).

Wardynski'ye (2019) göre, sosyal medya kuruluşları, insanların dünyayı görme ve başkalarıyla etkileşim kurma biçimindeki alışkanlıklarını değiştirerek medyayı şekillendirmiştir. Spesifik olarak, teknolojinin en önemli etkilerinden biri telekomünikasyon ve ağ biçimindeki iletişim sistemlerinin optimizasyonu olduğundan, İnternet ve mobil cihazlar (yani akıllı telefonlar, tablet bilgisayarlar, mobil oyun sistemleri vb.) insanların birbirleriyle etkileşim biçimini kökten değiştirmiş, insanları sanki birbirleriyle aynı ortamda etkileşim

halindeymiş gibi bir hisse bürümüştür. Böylece geleneksel medyadan haber bekleyen insan tipi neredeyse ortadan kaybolmuştur. Artık haberleri takip etmek isteyen insanlar sosyal medyadaki konuşmalara kulak kesilebilmektedir (Wardynski 2019).

Sosyal medya, geleneksel medyanın zorluklarını bir anlamda kolay hale getirmiş bir medya türüdür. Geleneksel medyada gazetecilik mesleği profesyonel şekilde yapılmaktadır. Gazeteci, muhabir ve diğer meslek çalışanları eğitim alarak mesleği icra etmektedirler. Bu noktada kurum ve kuruluşlar ilanlarla çalışanlara istihdam sağlarken eğitim unsurunu göz önünde bulundurmaktadırlar. Geleneksel medya kendi içerisinde kurumsallaşmış bir düzene sahiptir. Çalışanların çeşitli meslek birlikleri vardır, kişileri koruyan kanunlar vardır ve en önemli geleneksel medya gazeteciliğe bir “meslek” dalı olarak bakmaktadır. Sosyal medya öncülüğündeki yeni medyada ise gazetecilik için bu tür bir “zorunluluk” söz konusu değildir. Çalışan kişiler gazeteciliğe ilgi duydukları için haber yaparak veya yapılan haberleri yorumlayarak gazetecilik yapabilmektedirler. Bu durumda mesleğin amatör yönleriyle gelişmesi söz konusudur (Valencia 2022).

“Çoklu ortamdaki etkileşimli enformasyon” ile birlikte şekillenen internet gazeteciliğinin gelecekte ne şekilde ilerleyeceğine yönelik büyük bir merak söz konusudur. Dünya genelinde internetin kullanım alanları arttıkça her sektörde olduğu gibi gazetecilik sektöründe de önemli değişimler yaşanmaktadır. Shirky (2014) “The Last Call” (Son Çağrı) başlıklı yazısında internet gazeteciliğinin gelişmesiyle birlikte birçok gazetenin fiziksel olarak kapandığını ve çalışmalarını internete kaydardığını, bu durumda bu sektörde çalışan birçok kişinin de işsiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını dile getirmiştir. Basın ve medya sektöründe çalışan kişilerin gelecekte de bu işi yapabilmeleri için kişilere tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu tavsiyeler arasında veri analizi yapabilme, internete hâkim olma ve sosyal medya dilini başarılı şekilde kullanabilme gelmektedir. Bu alanlarda kendini geliştiren kişiler geleneksel gazetecilikteki işlerini aynı şekilde internet gazeteciliğinde de sürdürebilirler (Shirky 2014: 1).

1.2. Gazeteci ve Gazeteci Kimliğinin İçeriği

“Gazeteci kimdir?” sorusu en az yüzyıldır tartışılan bir sorudur. Özellikle amatör ve profesyonel gazeteciler arasındaki ayrımın arttığı okullaşmayla birlikte gazeteciliğin mesleki yönü ile toplumda daha öncesinde var olan, kamuoyunu bilgilendirmeye dayalı içeriğine bakılarak gazetecilerin kim olduğu ve bu işi ne şekilde yaptığının yönelik bir standart olup olmadığına dair tartışmalar bulunmaktadır (Timisi 2003: 3).

Bazı insanlar “gazeteci kimdir?” sorusunu klişelere yaslanarak ya da “toplumu bilgilendiren kişi” şeklinde kısa bir tanımlama yaparak yanıtlarlar. Diğerleri ise bir tanım üzerinde herhangi bir anlaşmanın “gazetecilere ruhsat verilmesi ve nihayetinde sansüre” yönelik ilk adım olabileceğinden korkarak sorunun hiç ele alınmaması gerektiğine inanmaktadırlar. Mesleğe ilişkin akademik literatürde ise bu konu en sık işlenen mevzuların başında gelir. Zira gazeteciliğin kurallarına ilişkin akademik bir çerçeve oluşturmak için öncelikle gazetecinin kim olduğuna yönelik bir karara varmak gereklidir (Bohere 1986: 7).

Gazeteci kimliğini tanımlamak önemlidir. Çünkü bir alandaki “kimlik” başlı başına o alanda çalışan kişilerin kim olduğu, ne yaptığı ve nasıl yaptığına yönelik içeriği ifade etmektedir. Gazeteci kimliğini tanımlamak, gazetecilik mesleğinin sınırlarını çizmek ve bu mesleğin profesyonel şekilde sürdürülürken nasıl bir yol izlendiğini ortaya koymak adına önem arz etmektedir. Kimliği kişiye verdiği “tanımlanabilme” durumu, gazeteci için de geçerlidir (Bulut 2006: 11).

Gazetecilik kelimesi Latince günlük anlamına gelen “diurnalis” kelimesinden türemiştir. Diurnalis’in günlük manası sebebiyle gazetecilik günlük çıkan gazetelerin yayınlanması sürecindeki profesyonel işleri de kapsamayan bir manaya gelmektedir. Roma’da yayınlanan dünyanın ilk gazetesinin adı “Acta Diurna” idi. Taş ya da metal üzerine kazınan ve günlük olaylar hakkında haber veren bu en eski gazete türü, gazetelerin havadisleri günlük yayınlaması gerektiğini bildiriyordu. M.Ö. 131 senesine ait bu kayıt, gazeteciliğin aynı zamanda her gün çalışılması gereken bir meslek olduğunu da akla getirmektedir. Buna rağmen o dönemde iletişim ve ulaşım olanaklarının yeterince gelişmemesi, gazetecilik ve meslek mefhumlarının bir arada anılmasına engel teşkil etmektedir (Yüksel, Gürçan 2005: 3).

Gazetecinin kim olduğu meselesine ilişkin literatür araştırmaları en az iki ayrı alanda göze çarpmaktadır; hukuk ve meslek ahlakı. Bu alanların her birinde, sorunun ilgili olduğu ve her birinin kendi amaçları ve sonuçları olan birden fazla bağlam vardır. Buna göre gazeteciye tanımlarken genel hukuk ve ilgili ülkede gazetecilik mesleğine dair hukuk kuralları etkili olmaktadır gazeteciliğin profesyonel bir meslek olarak tanımlanmasını olanaklı kılmaktadır. İkincisi ise meslek ahlakı çerçevesindeki tanımlamadır. Bu tanımlamaya göre gazetecilik, gazetecilik mesleğinin etik kural ve değerlerine bağlı olarak tanımlanmasını sağlamaktadır. Bu iki tanımlama bir araya geldiğinde profesyonel şekilde gazetecilik tanımlanabilmektedir (Bohere 1986: 7).

Bu başlık altında gazetecilik mesleği ve gazeteci tanımına yönelik literatür sunulacaktır. Mesleğin profesyonel çerçevede tanımlanması bir yana, aynı zamanda yurttaş gazeteciliği ve günümüzde gelişen internet olanaklarıyla birlikte artan amatör gazetecilik çerçevesinde tanımlama çabalarına yer verilecektir.

1.2.1. Gazeteciliğin Tanımlanması Meselesi

Ünlü yazar Ernest Hemingway bir yazısında türü ne olursa olsun yazıyla ilgili şunu söylemektedir: “Bir yazarın sorunu hiç değişmez. Kendisi değişir, dünya değişir ama onun sorunu hep aynı kalır. Her zaman doğru yazmak, neyin doğru olduğunu bulmak ve bulduğu zaman da bunları okuyucuların deneyiminin bir parçası yapacak biçimde yansıtabilmek”. Hemingway’ın bu tespiti yazmanın doğasında doğru olanı bulmanın ve onu karşısındaki okura yansıtmanın bir mesele olduğuna dairdir. Yazar, bir edebiyat eseri, bir fıkra, bir gezi yazısı veya bir haber kaleme alsa da yazılan şeyin dış dünya ile ne ölçüde örtüştüğü ve gerçekliği mesele edindiği sorgulanmaktadır. Bu gerçeklik meselesi bilhassa haber metinlerinde önemini kat be kat artırdığı için yazar ile haberci/gazeteci veya herhangi biri ile haberci/gazeteci kimliği arasındaki farkı ortaya koyarak, gazeteci kimliğine önemli bir değer atfeder: gerçeği bulmak ve olması gerektiği şekilde kaleme almaktır (Bulut, 2006: 11).

Gazeteciliğe yönelik mesleki terminolojiyi de göz önüne alarak birçok tanımlama yapılabilir. Gazetecilik, “halkın haber alma gereksinimine bağlı olarak, haber malzemesi olan enformasyonun toplanması ve doğru şekilde kaleme alınarak habere dönüştürülmesi üzerine kurulu bir meslek dalı” olarak tanımlanabileceği gibi, “gazetecinin haber ve bilgi kaynağına ulaşarak, onun doğruluğunu teyit ederek, dürüst, etik ve tarafsız bir şekilde kaleme alıp okura sunduğu işin profesyonel şekli” olarak da tanımlanabilir. Bu tanımlamalar gazetecilik mesleği yerine getirilirken uyulması gereken kuralları göz önüne alan ve aynı zamanda malzemeye bağlı şekilde yapılan tanımlamalardır (Bohere, 1986: 7).

Kamuoyuna haber vermenin en etkili yolu olan gazetecilik, bu bakış açısıyla da tanımlanabilir. Rus lider Lenin gazeteyi “ihtilalin en kuvvetli silahı” olarak görmüştür. Bu söz gazetelerin gücünden ötürü propaganda aracı olarak görüldüğünü göstermektedir. Bu vesileyle gazetecilik “günlük önemli olaylar konusunda halkı bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak amaçlı üretim yapan meslek dalı” olarak da tanımlanabilir. Bu gazetenin bir üretim şekli olarak topluma sunulduğunu ve bu sunumun başta bilgi verme olmak üzere çeşitli amaçları olduğunu göstermektedir (Törenli, 2004: 2).

Gazetecilik çok çeşitli bakış açılarıyla tanımlanabildiği gibi, literatüre bakıldığında bu konuda bir tartışma olduğu, gazeteciliği tanımlamanın aynı zamanda bir “mesele” olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumun temel sebebine ilişkin çeşitli bakış açıları mevcuttur. Yapılan literatür araştırması sürecinde bu konuya ilişkin en önemli sebebin gazeteciliğin bir meslek olarak kurumsallaşma sürecinin oldukça uzaması olduğu görülmüştür. Gazetecilik antik çağdan itibaren süregelen bir faaliyet olmakla birlikte toplumda haber verme faaliyetinin “gazetecilik” mesleği altında kurumsallaşması, ancak 19.yüzyılda mümkün olmuştur. Sanayi Devrimi’yle birlikte ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler enformasyonun toplanmasını sağlarken, aynı zamanda kentlerde yaşayan kalabalıkların da artması, insanların “haber alma” ihtiyacının tam anlamıyla kendini göstermesini sağlamıştır. 19.yüzyıl öncesinde yalnızca seçkinlerin okuduğu gazeteler, bu dönemle birlikte artık geniş kitlelerin “ihtiyacı” haline gelmiştir. Kitle gazeteciliğine geçişle birlikte gazeteci kimliğini şekillendirecek şekilde maaş, sosyal haklar, çalışma şekli gibi konulara yönelik çalışmalar hızlanmış, bu da gazeteciliğin kurumsallaşma sürecine katkı sağlamıştır (Bulut, 2006: 12).

19.yüzyılda başlayan kurumsallaşma süreci gazetecilik eğitimi veren okulların açılmasıyla birlikte ilerlemeye başlamıştır; ancak bu okullar yüzyılın başında kurulmaya başlanırken, halen gazeteciliğe yönelik belirli bir “meslek” atfında bulunmak mümkün değildi. Bu da bu faaliyetin halen bir “uğraş” mı yoksa “meslek” mi olduğu konusunda kafa karışıklığı yaratıyordu (Özgen, 2002: 19).

19.yüzyılda gazetecilik geleneksel şekilde sürdürülürken, 20.yüzyılda iki dünya savaşının olması ve savaş sürecinde kamuoyunun bilgi ihtiyacını karşılama noktasında gazetelerin (özellikle Birinci Dünya Savaşı) ön plana çıkması, gazeteciliğe duyulan saygıyı artırmıştır; ancak ticari ve siyasi yönlendirmelerle birlikte –İkinci Dünya Savaşı’nda- propaganda kültürünün ortaya çıkması, tekrar meslekte etik sorununu gündeme getirdiği için gazeteciliğin kurumsallaşmasına ket vurmuştur. Bu süreçte özellikle Avrupa’da çalışma şartlarının kötüye gitmesinden ötürü mesleği bırakan gazeteciler arttıkça mesleğe duyulan güven azalmış ve gazetecilik “ticari” bir hal almaya başlamıştır (Timisi, 2003: 6).

“Halkın haber alma gereksinimini karşılamak üzere haber malzemesi sayılan enformasyonun toplanması, analiz edilmesi, habere dönüştürülmesi ve yayımlanması işlemlerini içeren bir meslek” olarak tanımlanan gazetecilik, 21.yüzyılda manipülasyon, dezenformasyon, propaganda gibi kavramlarla karşı karşıya kalmış ve bir pazarlama alanına dönüşecek süreçler yaşamıştır. Özellikle holdingleşmenin artmasıyla birlikte Amerika ve

Avrupa’da büyük holding sahiplerinin gazeteleri satın alması ve kendi çıkarlarına bağlı şekilde yönlendirmeleri, mesleğin çeşitli zor süreçler atlatmasına sebep olmuştur. Haberlerin pazarlama ve propaganda kültürün esinlenerek yapılması halkın gazeteciliğe olan güvenini azaltırken, meslek tanımında yer alan “enformasyonun” da sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Gazeteciliğin kamuoyuna doğru ve gerçek bilgiyi aktaran yönü zedelendiğinde, gazetecilik tanımlamasının da aşınması kaçınılmaz olmuştur (Özgen, 2002: 22).

Atılğan (1994) gazeteciliğe yönelik tanımlama meselesine farklı bir bakış açısı geliştirmiş ve gazeteciliğin bir meslek olarak tanımlama sorunsalına faaliyetin doğrudan kendisiyle ilgili şekilde yaklaşmıştır. Gazetecilik genellikle mesleği etik değerler çerçevesinde yapan kişilerce bir “tutku” olarak gerçekleştirilir. Tarihteki başarılı gazetecilerin merak duygusu ile yola çıktıkları, okuyup araştırdıkları ve gerçeğin peşinde koştukları görülmektedir. Özellikle “araştırmacı gazeteci” olarak nitelendirebileceğimiz gazeteciler, doğruyu araştırmak ve kamuoyuna gerçek bilgi verebilmek adına kimi zaman tehlikeyi göze almaktadırlar. Bu durumda maddi kaygılar bir yana, gazeteciliği sevdiği ve mesleğe değer verdiği için yapan kişi sayısı bir hayli fazladır. Bu durum bir yana, klasik “meslek” tanımlaması ise bahsedilen portreden çok daha farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bir meslek sahibi olan kişi, ilgili alanda eğitim aldıktan sonra mali bir kazanç için süresini ayırarak bu mesleği gerçekleştirmektedir. Mesleğin kişiye statü, saygınlık veya duygusal tatmin kazandırması bir yana, kişiye mali kazanç getirmesi ve süreklilik arz etmesi önemlidir. Bu bakış açısına kıyasla gazetecilik, bir meslek dalı olarak görülmekten çok, süreç içerisinde şekillenen bir faaliyet gibi görülmektedir. Diğer bir deyişle, gazetecilik mesleğini seven, araştıran ve doğruyu bulmak adına emek harcayan kişilerin süreç içerisinde kendilerini ispat etmeleri “gazeteci” kimliği kazanmalarını sağladığı için, gazetecilik diğer mesleklere kıyasla daha farklı şekilde değerlendirilmektedir (Atılğan, 1994: 283).

Gazeteciliğin bir “meslek” dalı olarak tanımlanabilmesi için öncelikle “meslek” kriterleri çerçevesinde değerlendirilebilmesi gereklidir. Bir faaliyet alanının meslek sayılabilmesi için; sistemli bilgi ve becerilere dayalı olması, topluma yönelik mal ve hizmet üretmesi, yasal olarak meslek örgütlerince profesyonel standartları olması, mesleği icra edenlerin bu standartlara dayalı şekilde davranması gereklidir. Bu bakış açısıyla bakıldığında gazetecilik bir meslek dalıdır. Zira gazetecinin mesleğe ve mesleğin icrasına ilişkin profesyonel bilgisi olmalı, meslek örgütlerince belirlenen standartlarda bu mesleği icra etmesi gereklidir. Bunun yanı sıra mesleğe yönelik kamu kuruluşlarında maaşlı veya serbest (yarı zamanlı vb.) şekilde mesleği icra eden ve bundan kazanç sağlayan gazeteciler vardır. Bu da mesleğin

kavramsal anlamda içini doldurmaktadır; lakin yukarıda bahsedildiği üzere zamansal akış içerisinde meydana gelen gelişmeler, mesleğin doğru şekilde tanımlanabilmesine –yer yer- ket vurmaktadır (Timisi, 2003: 10).

Gazetecilik mesleğini tanımlamaya yönelik belirsizliğe ilişkin günümüzde yeni medya olarak adlandırılan, çoğunlukla kullanıcı etkileşimine dayanan medya türünün de etkisi büyüktür. Geleneksel gazetecilikte profesyonellik tartışmaları sürerken, yeni medyayı ortaya çıkaran sanal platformlar ve burada “gazeteci” kimliği ile faaliyet gösteren kişilerin çalışmaları gazetecilik tanımlamasına yönelik tartışmaları tekrar başlatmıştır (Özgen, 2002: 22).

İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte günümüzde sosyal medya aktif şekilde kullanılmaktadır. Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya platformlarında ücretsiz hesap açarak iletişim sağlayan insan sayısı, yani “kullanıcı” bir hayli fazladır. Sosyal medya kullanıcılarının yaşamının bir parçası haline gelen bu platformlarda anlık, hızlı ve etkileşimli bilgi almak çok basit bir hale gelmiştir. Bu sebeple kullanıcı sayısı her geçen gün artmış, sosyal medya adeta yaşamın bir parçasını oluşturmaya başlamıştır (Atalay, 2020: 1).

Irvan (2014) günümüzde geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon) farklı olarak sosyal medya ve internet medyasının çok fazla avantajları olduğunu dile getirmiştir. Geleneksel medyada bir olay veya durumla ilgili iletişim çok daha yavaş şekilde gelişmektedir. Televizyon ve radyolarda haberin doğrulanarak sunulması sebebiyle anlık ve hızlı bilgi akışı olamamaktadır; oysa ki internette yer alan bir haberin “kopyala-yapıştır” anlayışıyla yayılması çok daha hızlıdır. Kullanıcılar gördükleri bir haberi birbirlerine bir “tıkla” iletebilmekte, aynı zamanda haber hakkındaki görüşlerini de sunabilmektedirler. Bu kullanıcılar arasında bir bağ oluşturmaktadır. Bu durumda geleneksel medyanın tek yönlü iletişim ağına kıyasla, internet ortamında kurulan “daha samimi” ve hızlı iletişim olanağı, bu mecraanın popülaritesini artırmaktadır (Irvan, 2014: 1).

Teknolojik gelişmeler ucuz iş yapma olanakları sunduğu için bu durumdan gazetecilik sektörü de etkilenmiştir. Özellikle sosyal medyada kullanıcıların ücretsiz kurabildiği “kullanıcı” kimlikleri ve “sayfalar”, onların işleri haline dönüşmektedir. Sosyal medyada açılan haber sayfalarında gerek kullanıcılardan gelen gerekse anlık öğrenilen haberler duyurularak bir “internet gazetesi” oluşturulabilmektedir. Bu internet gazetesinde haber yapan sanal kimliklerin ne ölçüde gazeteci olduğu tartışılmaktadır. Bu konuda iki farklı bakış açısı söz konusudur. Birincisi gazetecilik mesleğini seven, araştıran ve bu alanda kendini geliştirmek isteyen kişilerin bu “ücretsiz” platformlar aracılığıyla artacağı ve mesleğe olan ilgiyi aynı ölçüde

artıracağına dairdir. Zira rekabet ortamında kişilerin eğitim almakla birlikte istedikleri mesleğe yönelmeleri (iş imkânları vb.) zorlaşmıştır. Dolayısıyla ücretsiz platformlar bu kişiler için bir nevi “basamak” sayılabilir. Bir diğer bakış açısı ise sosyal medya aracılığıyla yapılan “gazeteciliğin”, geleneksel gazeteciliğe duyulan saygıyı azalttığı ve gazetecilik tanımını flu hale getirdiğine dairdir. Bu tür gazetecilikte kişilerin bir eğitim almaları, sahada araştırma yapmaları, bir meslek birliğine kayıtlı olmaları gerekmemektedir. Bu durumda gazetecilik tıpkı hobi gibi yapılan bir faaliyete dönüşmektedir. Bununla birlikte eğitim almaksızın yapılması, sosyal medya gazeteciliğinin güvenini de sarsmaktadır. Kişiler eğitim almadıkları için haberin yapmanın kurallarına aşina olmadıkları gibi, etik değerleri de göz ardı edebilirler. Böylece gazetecilik mesleğine duyulan güven de sarsılabilmektedir (Özgen, 2002: 23).

Akyazı ve Tutgun-Ünal (2013), sosyal medyanın genellikle z kuşağı olarak bilinen gençlerin rağbet ettiği bir alan olduğundan bahsetmişler ve sosyal medya gazeteciliğinin “heves” içerdiğini, aynı zamanda rekabet ortamında “kazanç” sağlamak adına yapıldığını ve sosyal medya gücü kaynaklı gelen “şöhretin” de bu faaliyette etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Bu etkiler düşünüldüğünde kişilerin yalnızca sosyal medya kullanıcılarına seslenerek kazanç, şöhret ve popülerite kazanma arzusuyla birlikte hareket ettikleri, gazetecilik ve gazetecilik meslek prensiplerini ikinci plana attıkları düşünülebilir (Akyazı vd., 2013: 2).

Sagheer (2021) modern dünyada gazeteciliğin yeniden şekillendiğinden bahsetmiştir. Geleneksel gazeteciliğin temel amacı tek yönlü kurduğu iletişim ağıyla birlikte kamuoyunu bilgilendirmektir. Bu amaç, internet gazeteciliğiyle birlikte büyük bir değişime uğradı ve bu amacın yerini; bireylere bilgi vermek, bireyleri eğitmek, karşılıklı iletişim ağı kurmak ve en önemlisi iletişim sürecini dönüşümlü hale getirmek almıştır. Böylece geleneksel medyadan haber alan gerçek kişilerin yerini “sanal kullanıcılar” almıştır ve bu kullanıcılar için haber akışının hızlı ve etkili şekilde olması önemsenmiştir. Bu da gazeteciliğin temel prensip ve değerlerinin ne ölçüde önemli olduğunun sorgulanmasına sebebiyet vermiştir (Sagheer, 2021:1).

İyimser araştırmacılar gazeteciliğin tanımlanması sürecinde iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri bir fırsat olarak görmektedirler. Onlara göre demokratik bir düzende kitle iletişiminden farklı olarak halkın “sesi” de aynı zamanda duyulmalıdır. Bu nedenle iletişim “karşılıklı” olmalıdır. Bu noktada iletişimi olanaklı kılan sosyal medya ve diğer internet platformlarıdır. Geleneksel kitle iletişim araçlarından gazete, televizyon ve radyolar buna imkân sunamamaktadırlar. Bu nedenle iletişim tek yönlü ve tek düze şekilde geliştiğinde tam

anlamıyla demokrasinin imkânından söz edilemeyecektir. Bu bakış açısının tam tersi olarak kötümser teorisyenler ise iletişimin artan hızına bağlı olarak gelişen “hayalet mesleklerle” birlikte gazeteciliğin de gittikçe flu bir şekle dönüşeceğini, gazetecilik kültürünün ortadan kalkacağını ve mesleği bir “standart” doğrultusunda tanımlamanın daha da imkânsız hale geleceğini savunmaktadırlar (Törenli, 2004: 19).

1.2.2. Statüye Bağlı Tanımlanma Problemi (Amatör Gazeteci)

Gazeteciliği tanımlama zorlukları arasında statüye bağlı tanımlanma problemi olarak ifade edebileceğimiz, gazeteci kimliğinin meslek standartlarından farklı şekilde gelişen ve yukarıda da vurgu yapıldığı üzere, doğrudan gazetecilik eğitimi alarak bu mesleği profesyonel çerçevede sürdürmeyen kişilerce ortaya çıkarılan biçimi bulunmaktadır. Her ne kadar sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte daha fazla gündeme gelmeye başlasa da bu konunun evveliyatı “yurттаş gazeteciliğine” dayanmaktadır. 1990’lı yıllarda ABD’de gazeteciliğin giderek holdingleşmeye başladığı ve büyük holdinglerin elinde farklı amaçlarla kullanıldığı bir dönemde, mesleğin özü ve amacına ilişkin sorgulamalar başlamıştır. Yine aynı dönemde 1999 senesinde Amerikalı eleştirmen Jay Rosen “Gazeteler Ne İçindir?” (What Are Journalists For?) başlıklı yazısında gazetecilik mesleği üzerine önemli bir sorgulama gerçekleştirir. Bu sorgulama mesleğin özü ve o dönemde geldiği konuma dair çelişkileri gözler önüne sermektedir. Bu yazıdan bir kısım aşağıda verilmiştir (Rosen, 1999):

“Erken ya da geç, kapitalizmin bilgili bir öğrencisi değildim. Ancak Miami’de oturup bu editörlerin toplum yaşamının çürümesiyle mücadelesini dinlerken, bana oldukça karmaşık görünen deneyimleriyle ilgilenmeye başladım. Bir yandan, karı maksimize eden bir şirketin gelecekteki gelirlerinden endişe duyan çalışanlarıydılar; Batten bu konuda hiç şüphe bırakmadı. Öte yandan, sevdikleri bir şeyin hayatta kalmasıyla ilgilenebiliyorlardı. Gazeteciliği genellikle bir iş olarak adlandırırsalar da (“Üniversite diplomasına ihtiyacın yokken bu işe girdim”), bu konuda sevdikleri şey kazanabileceğin para ya da kazanabileceğin hisse senedi opsiyonları değildi.

Ciddiye aldıkları bir kamusal kimlikleri vardı, özel bir şirket başlığı altında üstlendikleri için daha az ciddiye almıyorlardı. Aslında, gazeteciler derneğine üyelikleri aracılığıyla ifade edilen, temel kamusal değerler arasında yer alan değerlerine karşı gelme konusunda ihtiyatlı davransalarda, bu şirketle gurur duyuyorlardı. Knight-Ridder, haber odalarına çalışma alanı sağladığı ölçüde, Wall Street’in anladığından farklı bir anlamda halka açık bir şirketti. Kamusal bir sanatın uygulayıcılarını istihdam

etti, ihtiyaç duydukları tesis ve ekipmanı sağladı ve yüksek bir mesleğin peşinden gitmelerine izin verdi.”

Rosen, Miami’de yaşadığı ve gazetecilik yaptığı dönemde kendi gibi gazeteci olan kimselerin kendilerine sunulan kamusal olanaklarla yaşadıkları yaşamın özetinden bahsetmiştir. Gazeteciler kendilerine sunulan olanaklardan memnunnlardı ve bu olanaklarla gurur duyuyorlardı; ancak toplumun yaşadığı soruna karşı ne doğru bir ayna tutabiliyorlar ne de çözüm sunabiliyorlardı. Bu nedenle onların kimliklerine yönelik sorgulama başlıyordu. Rosen’in bu yazısıyla gündeme gelen “gazeteci” kimliği, esasında gazeteciliğin kamusal bağlarıyla ilgiliydi. Kamusal alanda halkı bilgilendirmek adına yola çıkan gazeteciler, bu görevi ne ölçüde yerine getirebildikleri konusunda şaşırtıcı şekilde sorgulanıyorlardı (Rosen, 1999).

Rosen’in yazısından sonra çok daha popüler hale gelen yurttaş gazeteciliği gazetelerin tekelleşmesi, medyanın bir araç olarak kullanılması ve bu surette kamuoyunun yanlış şekilde bilgilendirilme ihtimali göz önüne alınarak kamu çıkarlarını yine en fazla halkın düşüneceğine yönelik bakış açısıyla birlikte gazeteciliği yani basit tabirle “halkı bilgilendirme görevini” yine halkın yapması gerektiğinin altını çizmiştir. Rosen yurttaş gazeteciliğini izleyicilerin birbirlerini bilgilendirmek için sahip oldukları basın araçlarını kullandıkları bir olgu olarak tanımlamaktadır. Bu gazetecilik biçiminde vatandaşlar birçok farklı bilgi dağıtım biçimini kullanarak medyaya katkıda bulunurlar. Yurttaş gazeteciliğini anlatırken yaygın olarak kullanılan terim “vatandaş medyası”dır (Özgen, 2002: 25).

Dwivedi’ye (2013) göre bu terimle vatandaş tarafından üretilen içeriğin ortaya çıkışı, çoğu zaman kamu çıkarlarını ihmal eden ve olayları ve haberleri önyargılı bir şekilde tasvir eden ana akım geleneksel medyaya bir yanıttır. Genel olarak, bu tanımlarda görülebilen iki ana nokta şudur ki, halk içerik oluşturmaya başlar ve bu belirli içerik, profesyonel gazeteciliğin eksikliklerine bir yanıt oluşturur. Bunu göz önünde bulundurarak, ana akım medyanın dışında işlev gören içerik türünü üretmek, belirli bir düzeyde demokrasiyi gerektirir (Dwivedi, 2013). Husejnefendić (2016) buradan yola çıkarak yurttaş gazeteciliğinin işlevini iki kategoriye ayırmaktadır (Husejnefendić, 2016):

1. *”Yurttaş gazeteciliği, demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde (Örneğin; Almanya, Kanada, Avusturya ve Güney Kore) profesyonel gazetecilikle eşit olabilir”.*
2. *“Yurttaş gazeteciliği, ana akım medyanın bir tamamlayıcısı olabilir, ancak bazen daha az demokratik ülkelerde (Örneğin; belirli Afrika veya Asya ülkeleri) geleneksel medyanın yerine geçebilir”.*

Hughes (2011) vatandaş gazeteciliğinin, gazetecilik mesleğinin kendisinden daha uzun süredir var olduğunu belirtmektedir (Hughes, 2011:6):

“1909'de Missouri Üniversitesi dünyanın ilk gazetecilik okulunun kapılarını açtı, ancak bundan önce de gazeteler yüzyıllardır ortalıkta dolaşıyordu. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'ndeki erken sömürge gazeteleri ülke üzerinde öyle bir etki yarattı ki, kurucuları Birinci Değişiklik'e basın özgürlüğünü koruyan bir madde eklediler. Ancak ülkede profesyonel gazeteciler yoksa (meslek henüz yaratılmadığına göre), o zaman Anayasayı hazırlayanlar neyi koruyordu?”

Hughes'un sorusunun yanıtı, yurttaş gazetecilerdi yani gazeteciliği genellikle yan tarafta uygulayan, düzgün bir gazetecilik deneyimi veya eğitimi olmayan bireylerdi. Hughes, ilk Amerikan basınının Amerika Birleşik Devletleri'nde takip eden tüm vatandaş gazetecilerin temelini attığını iddia ediyordu (Hughes, 2011). Bununla birlikte, yurttaş gazeteciliğine yakın tarih merceğinden bakılırsa, söz konusu olgunun tamamen modern sivil toplumlar oluştuğunda geliştiği sıklıkla iddia edilmektedir. Brlek (2009) vergilerin artması, özel alana giren ve müdahale eden devlet düzenlemeleri, meyhanelerin ve kafelerin kurulması gibi birçok olaydan sonra yurttaş gazeteciliğinin sivil toplum bağlamında örgütlenmeyle geliştiğini dile getirmiştir (Brlek, 2009).

Yurttaş gazeteciliğinin gelişimiyle birlikte “amatör gazeteci” kavramı ortaya atıldı. Bu terim, aslında 90'lar öncesinde de vardı; ancak hem ciddiye alınmıyor hem de gazetecilik mesleğine elle tutulur bir tesirinden söz edilmiyordu. Yurttaş gazeteciliğinden sonra giderek artan amatör gazeteci sayısı gazeteciliğin tanımlanmasına yönelik muğlak perdeyi genişletti. Bu durumda gazeteciliği profesyonel çerçevede yapmak ile amatör çerçevede yapmanın ayırımına varmak gerekliydi (Özgen, 2002: 27).

“Amatör gazeteci” terimini açıklamak için öncelikle “amatör” kelimesinin içeriğine bakmak gereklidir. Fransızca “amateur” kelimesinden dilimize geçen ve sıfat olarak kullanılan kelime “bir işi para kazanmak için değil, yalnız zevki için yapan, hevesli, meraklı (kimse); özengen, profesyonel karşıtı”, “bir işi meslek veya alan uzmanı olmadan yapan” ve “acemi” kişi olarak tanımlanabilmektedir (TDK, 2003: 101). Amatör bir kişi ilgilendiği alanda yaptığı işi uzman olmadan yapmaktadır. Diğer bir deyişle mesleki bir eğitim alması söz konusu değildir. O halde amatör gazeteci de gazetecilik eğitimi almadan, daha çok sevdiği ve ilgilendiği için bu işi yapan kimse olarak düşünülebilir. Amatör kelimesi “profesyonel karşıtı” olmakla birlikte yapılan işe özensizlik getirmez, hatta kişinin o alandaki ilgisi sebebiyle kimi zaman bir

profesyonele kıyasla çok daha iyi sonuçlar elde etmesini sağlar. Bu durumda amatör gazeteci için de özensiz ve baştan savma gazetecilik yapan kimse ifadeleri kullanmak doğru olmayacaktır (Yüksel ve Gürcan, 2005: 5).

Gazeteciler –bir sonraki başlıkta daha net şekilde ele alınacağı üzere- mesleği profesyonel şekilde gerçekleştirdikleri için belli başlı haklardan faydalanırlar. Türkiye’de Basın – İş Kanunu’na tabi olan gazetecilerin bu kanun dolayısıyla işveren kurum ile aralarında iş sözleşmeleri imzalanır ve bu sözleşmeden doğan hakları olur. Bu haklar gazetecinin alacağı ücret, çalışma süresi, mesai durumu, izinleri, sendikal haklar gibi hakları kapsar. Bu haklar çerçevesinde gazeteci mesleği profesyonel şekilde sürdürür. Bu haklar ve bağlı olduğu kanun gazeteciye “profesyonel statüye” taşımaktadır (Törenli, 2004: 26).

Amatör gazeteci içinse aynı durum söz konusu değildir. Statü anlamında özel bir kanuna tabi olmayan, bu nedenle profesyonel gazeteci ile aynı haklara sahip olmayan amatör gazetecilerin kanun önünde mesleğe ilişkin hakları olması söz konusu değildir. Zira amatör gazeteci tanımından da anlaşılacağı gibi bu şekilde gazetecilik mesleğini sürdüren kişiler için gazetecilik bir ilgi alanı, bir hobi, severek yapılan bir iş olarak görülebilir. Olaya daha felsefi şekilde yaklaşmak gerekirse profesyonel gazeteci de amatör gazeteci de ortaya bir “üretim” koyar. Her iki üretimin de hedef noktası kamuoyu, üretim nesnesi “araştırılarak elde edilen enformasyon”dur; hatta kimi zaman amatör gazeteci tüm bu kriterler açısından profesyonel gazeteciye kıyasla çok daha avantajlı bir konumdadır. Ancak dış dünyada gazetecilik mesleğinin kabul görmesi adına oluşturulan şartlar düşünüldüğünde, profesyonel gazeteci bir mesleki tanımlama noktasında bir adım öndedir (Timisi, 2003: 25).

Turçilo (2017) kurumsallaşmış haber kaynaklarının hâkimiyetinin zayıflaması, çeşitli kanallar ve biçimler aracılığıyla içerik toplayabilme ve yayımlayabilme imkanının artması, etkileşim ve katılım olanaklarının çeşitlenmesi, herhangi birinin içerik yayınlama olasılığının artması, kullanıcı bağlantıları ve tartışma yaratma olasılığının artmasıyla birlikte günümüzde amatör gazetecilerin sayısının arttığını, bunun gazeteciliğe olan ilgiyi artırdığını dile getirmiştir (Turçilo, 2017). Bağımsız bir medya araştırmacısı olan Jurrat ise (2011) amatör gazeteciliği şekillendiren üç ana olay olduğundan bahsetmiştir. Bunlardan ilki 11 Eylül 2001’de New York City ve Pentagon’a düzenlenen terör saldırısıdır. Saldırı sırasında, genel halk ilk kez internette görgü tanıklarının raporlarını aramıştır. İkincisi, “yurttaş gazeteciliği” teriminin ilk kez kaynaklarda kullanıldığı 2004 Asya tsunamisi, üçüncüsü ise tanıkların saldırı görüntülerini ana akım medyaya göndermeye başladığı 2005 Londra bombalamalarıdır. Bu üç olayın ardından

amatör gazeteciliğe olan ilgi artmıştır. Jurrat’a göre halk, medyanın yönlendirmelerini göz önüne almaktansa amatör gazetecilerin “gerçeğe yaklaşacak şekilde” haber yapmalarını daha fazla önemsemiştir. Bu süreç, amatör gazeteci kimliğinin şekillenmesinde de önemli bir kırılma olmuştur (Jurrat, 2011).

Profesyonel gazetecilerin halka karşı resmi eğitim ve etik sorumlulukları olduğu yaygın olarak bilinmektedir. Ayrıca, profesyonel gazetecilerin “etik alan”da gezinmesine yardımcı olan çok sayıda yönetmelik, yasa ve kanun bulunmaktadır. Buna dayanarak, amatör gazetecilik sıklıkla profesyonellik dışı olarak nitelendirildiği gibi genel gazetecilik tanımlamasını da etkiler şekilde gösterilmektedir. Amatör gazetecilerin uyması gereken kanun ve yönetmeliklerin olmayışı, onların hangi bağlamda “haberci” olarak nitelendirileceklerini gündeme getirmektedir. Şayet bu nitelendirme haber yapmaya yönelik genel kurallar üzerinden gerçekleşecekse onların ve tüm gazetecilerin uyması gereken kurallar haber yaparken dürüst olmak, araştırma yapmak, haberin 5N 1K’sını oturtmak şeklinde ifade edilebilir; ancak bu tür bir kural koymanın bir hobiye kural koymaktan farksız olacaktır. Oysa mesleğin profesyonel halinde gazetecilerin yaptıklarının sonucu da vardır. Gazeteci ahlakına uygun şekilde haber yapmayan gazeteciler için kanunlar devrede olacaktır. Amatör gazeteciler içinse bu şekilde bir tutum geçerli olmayacağı gibi, şikâyetle bağlı veya toplumun kınamasına dayalı olarak eleştirilerle eylemlerin “sonucu” oluşturulabilir (Törenli, 2004: 36).

Allan (2013) amatör gazetecilerin artması ve özellikle de internet mecralarında yapılan gazetecilik faaliyetlerinin çoğalmasıyla birlikte gazetecilerin eğitim almasının gerekli olmadığına yönelik bir algı oluştuğunu, gazetecilik mesleği profesyonel yönlerine bağlı “zorunluluk” durumundan çıkararak, amatör kişilerce de yapılabilen bir “meslek” olarak düşünüldüğünü dile getirmiştir. Nasıl ki öğretmenlik mesleğinde, öğretme işi esas ise ve bu işi profesyonel şekilde eğitim kurumlarında gerçekleştiren kişiler varsa, aynı şekilde öğretmenliği amatör şekilde, birilerine bir şeyleri öğretmek amaçlı yapacak kişiler de vardır. Özellikle üniversite öğrencilerinin geçmiş bilgi ve tecrübeleriyle kısa süreli öğretmenlik yaptıkları örneklere sıklıkla rastlanır. Aynı şey gazetecilik için de söz konusudur. Amatör gazeteciler, mesleğe ilgi duydukları veya kazanç sağlamak istedikleri için bu işe yönelebilirler; ancak bu durum gazeteciliğin profesyonel bir meslek olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir (Allan, 2013).

1.2.3. Yasal Tanımları Çerçevesinde Gazeteci

Gazeteci kimliğinin profesyonel meslek anlayışı çerçevesinde tanımlanabilmesi için hukuk nezdinde tanımlama önemlidir. Hukuk, hem kişilerin hem de meslek erbabının hakkını

korumaktadır. Bu durumda basın hukukunun gazeteci kavramına yüklediği değer ve anlamlar tanımlamayı mümkün kılmaktadır (Tokgöz, 1994: 1).

Türkiye’de başta Anayasa olmak üzere haber, haber alma özgürlüğü, iletişim ve gazetecilik konularına tabi çeşitli yasalar vardır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2023) bu kanunları “Basın Kanunu” (no.5187), “Basın İş Kanunu” (no.5953), “Türk Ceza Kanunu” (no.5237), “Basın Yoluyla İşlenen Suçlar Kanunu” (no.4454), “Radyo ve Televizyonların Kuruluş Kanunu” (no.6112), “Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu” (no.2954), “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” (no.5846), “Küçükleri Muzir Neşriyattan Koruma Kanunu” (no.1117), “Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, “Basın İlan Kurumu Kanunu” (no.195), “Basın Kartları Yönetmeliği” ve “Basın Kartı Beyanname Örneği” şeklinde sıralamıştır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2023). Bu yasalarda gazeteci tanımlamalarına doğrudan ve dolaylı şekilde yer verilmiştir.

9/6/2004 tarihinde kabul edilen ve 26/6/2004 tarihli ve 25504 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5187 sayılı Basın Kanunu “*basın özgürlüğü ve bu özgürlüğün kullanımı ile basın kartına ilişkin usul ve esasları belirlemek için çıkarılan bir kanun*”dur (5187 Sayılı Kanun, m.1). Kanunda “gazeteci” tanımına doğrudan yer verilmemiştir; ancak gazeteci basın kartı alabilecek kişi olarak gösterilmiş ve basın mensubu şeklinde tanıtılmıştır. Kanunda yer alan ek m.1-2’de basın kartı alacak gazetecilerin sıfatları belirtilmiştir (5187 Sayılı Kanun, ek m.1-2).

13/6/1952 tarihinde kabul edilen ve 20/6/1952 tarihli ve 8140 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5953 sayılı Basın-İş Kanunu, “*Türkiye’de yayınlanan gazete, internet haber siteleri, internet haber siteleri ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki "işçi" tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri*” kapsayan bir kanundur. Kanunun çeşitli maddelerinde “gazeteci” tanımı yapılmaktadır. Kanun m.1’de bu kanun kapsamında fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışan kişilere “gazeteci” denildiği belirtilmiştir (m.1). Kanun özellikle gazeteci ve çalıştığı kurum arasında işçi-işveren ilişkisi bağlamındaki her türlü hususu kanunlara dayalı çerçevelendiği için önemlidir. Bu durumda kanun nezdinde gazeteci “basın kurumunda işçi-işveren ilişkisiyle çalışan ve üretim yapan kişi” konumundadır (5953 Sayılı Kanun, m.1).

Gazetecinin yaptığı mesleğin profesyonel anlamda araştırma yapma, enformasyon toplama ve bilgi haline getirerek kamu ile paylaşma kısmı, yapılan işin genel çerçevesini oluşturur ve onu geçerli kılar. Bu durumda gazeteci bilgi toplarken kamu ile paylaşabileceği ve

kamu merakını ilgilendiren, haber olabilecek konulara yönelik araştırma yapmaktadır. Bu noktada gazetecinin özel hayatın gizliliği, haberleşme özgürlüğü gibi kavramlara aşina olması gereklidir. Zira bu kavramlar diğer insanların yaşam alanına müdahale edilebilecek türden sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Gerek Türk Ceza Kanunu, gerekse 4454 sayılı Basın Yoluyla İşlenebilecek Suçlar Kanunu gibi özel kanunlar gazetecilik kimliğinin şekillenmesine katkı sağlamaktadır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse, md.134 “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu”nu içermektedir. Gazeteci, mesleğini yerine getirirken ve araştırma yaparken özel hayata ve onun mahrem alanına saygılı olmak zorundadır. Bu sınır, gazetecinin meslek etiğini bilmesi ve aynı zamanda aldığı eğitimle birlikte mesleğin içini doldurmasıyla ilgilidir. Bu nedenle amatör gazeteciliğe yönelik en önemli eleştiriler, amatör gazetecilerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmadan çalışmalarına yöneliktir (Özgen, 2002: 29).

Dünyada bilhassa gelişmiş ülkelerde gazetecilik mesleğine yönelik kanunu alt yapı oldukça başarılıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile korunan ifade özgürlüğü ve medya özgürlüğü, Avrupa'da demokratik güvenliğin temel direği olduğu için bilhassa Avrupa bu konuya önem vermektedir. Avrupa Konseyi, medyanın bağımsızlığı ve çeşitliliği ile gazeteciler ve diğer medya aktörlerinin güvenliği için yasal garantilerle desteklenen, ifade özgürlüğü için elverişli bir ortamı teşvik etmektedir. Birçok ülkede gazeteci ve diğer basın mensuplarını koruyan kanunlara yer verilmiştir. Bu kanunlarda gazeteci kimliğine yönelik net tanımlamalar da bulunmaktadır. Örneğin, Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası'nda (European Media Freedom Act) medya şirketlerinin işletme olmadığı, halkı bilgilendirme konusunda çalıştıkları, bu nedenle gazeteci kimliğinin medya özgürlüğüyle birlikte tanımlanması gerektiğinin altı çizilmiştir (European Media Freedom Act).

1.2.4. Kadrolu Muhabirlik ve Serbest Muhabirlik Ayrımı

Muhabir kelimesi Arapça h-b-r kökünden gelerek haber kelimesinden türemiştir. Dolayısıyla haber yapan kişiye “muhabir” denilmektedir. Kelime İngilizce “reporter” şeklinde geçmekte olup bu da rapor yazan, yazışan ve haber veren kimse olarak anlaşılmaktadır. Aynı şekilde “correspondent” kelimesi de bu manaya gelmektedir (Yüksel ve Gürçan, 2005: 2).

Gazetecinin tanımlanması konusunda son olarak kadrolu - serbest çalışan ayrımına yer verilecektir. Gazeteciler aynı zamanda haber araştıran, bilgi toplayan, yazan ve sunan muhabirlerdir. Muhabir olan gazetecilerin kadrolu ve serbest ayrımı çalıştıkları kurumda sürekli veya dönemsel/proje bazlı çalışmalarıyla ilgili kullanılan bir terimdir. Kadrolu muhabir bir basın kurum ve kuruluşunda maaşlı ve sürekli olarak çalışmakta, diğer bir deyişle oranın

kadrolu çalışanı olmaktadır. Serbest muhabir ise kadrolu muhabir gibi sürekli çalışmayan, dolayısıyla sabit bir maaşı olmayan, haber yaptıkça çalışıp maaş alan kişidir (Özgen, 2002: 30).

Bazı basın kuruluşları özel haberler için serbest muhabirlere ihtiyaç duyarlar. Örneğin, bir ülkede ani gelişen bir savaş olduğunda o alanda haber toplayabilecek serbest muhabirlere ihtiyaç duyulur. Bu muhabirler savaş sürecinde basın kuruluşuna enformasyon aktarmakla görevlidirler. Savaş sonrasında ilgili haberlerin önemi kalmayacağı için muhabire de gerek kalmayacaktır. New-Labs Turkey 2021 senesinde bu konuda yaptığı bir araştırmada serbest muhabirlerle röportaj gerçekleştirmiş ve muhabirlik tecrübelerinden yaşadıkları sıkıntılara kadar birçok konuda bilgi edinmek adına soru yöneltmişlerdir. Bir serbest muhabir tecrübelerini şu şekilde aktarmıştır (New-Labs Turkey, 2021):

“Hâlbuki sınırdaki yaptığım haberler ulusal medyada yankı bulmuştu. Kaşeli çalışan bir muhabir olduğunuzda emeğinizin karşılığını alamıyorsunuz. Bu ajansta kadrolu olduğumda da şartlar piyasa standartlarının çok altındaydı. Bu sadece benimle sınırlı değildi, bölgede çalışan bütün muhabir arkadaşlar bu şartlarda çalışıyordu. Bu ajansta çalışırken mesaiye saat 09:00’da başlıyorduk fakat gece 1-2’ye kadar çalışıyorduk. Mesai saatlerimizin ve çalışma alanlarımızın ucu açıktı. Sadece bir şehire bağlı değildik. Yeri geliyordu sınır ötesi harekâtlara gidiyorduk, yeri geliyordu sınırdaki çatışma alanlarına gidiyorduk. İşimizi yaparken de her an canımızı verme korkusu yaşıyorduk.”

Yukarıdaki röportajda vurgulanan serbest gazeteciliğin hem sıkıntıları olması hem de çalışma şartları ve alınan maaşın yeterli düzeyde olmamasıdır. Bu durum sadece Türkiye için geçerli değildir. Dünyanın birçok yerinde serbest çalışan muhabirler, kadrolu muhabirlere kıyasla çalışma şartları ve alınan ücretleri yetersiz bulmaktadırlar; aynı zamanda çeşitli güvence imkânlarının da olmaması bu tür gazeteciliğin sıkıntıları arasındadır. Watt Global Media (2021) yaptığı bir araştırmada Avrupa’da serbest ve kadrolu şekilde çalışan kişilerin durumunu değerlendirmiştir. Kadrolu muhabirlerin işe yönelik disiplinlerinin daha yüksek olduğu görülürken, serbest muhabirler ise çalışma süreçlerinde süreklilik olmadığı için daha çok kendi kuralları olan ve maddi kaygılar taşıyan çalışanlar olarak gözlemlenmiştir (Watt Global Media, 2021).

Kadrolu muhabir ve serbest çalışan muhabir ayrımında profesyonel gazeteci ve amatör gazeteciye benzer bir ayrım söz konusu değildir; zira kadrolu-serbest çalışan muhabirler daha çok çalışma şekli yönüyle tanımlanmaktadırlar. Kadrolu muhabir de serbest çalışan muhabir de

profesyonel gazetecilik eğitimi almıştır; ancak koşullar çalışma şeklini etkilediğinde muhabirlik türü farklılaşmıştır. Profesyonel gazeteci ile amatör gazeteci ayrımı ise çok daha farklıdır. Amatör gazeteciler, profesyonel olarak mesleğe yönelik eğitim almamış kişilerdir. Bu nedenle onların tam anlamıyla mesleki bir donanımla tanımlanmaları söz konusu olmayacaktır (Timisi, 2003: 30).

2. GAZETECİLİKTE İHTİYACININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Schudson (2022) “Gazetecilik Neden Önemli?” (Journalism: Why It Matters) adlı eserinde gazeteciliğin toplum açısından oldukça önemli bir meslek dalı olduğunu ve bu nedenle ona gereken değerin verilmesi gerektiğini dile getirmekte ve araştırmacı gazeteciliğin birçok alandaki önemini sıralamaktadır. Ona göre özellikle günümüzde basın kuruluşlarının sıkça eleştirilmesinin sebebi taraflı yayınlar yapılması ve kitlelerin yanlış yönlendirilebilmesidir. Bu anlamda sektörün doğru ve işini hakkıyla yapan gazetecilere ihtiyacı vardır. Kamunun birçok konuda doğru aydınlatılması, kamusal karmaşa ve tehlikelerin önüne geçilmesi, haber izleyicilerinin doğru bilgiler üzerinden doğru kanılar geliştirebilmesi gazeteciye bağlıdır. Gazeteci işini doğru şekilde yaptığında kamunun haber alma özgürlüğünü doğru şekilde kullanabilmesine aracılık eder. Schudson bu disipline sahip gazetecilerin iyi bir eğitimden geçmesinin önemli olduğunu söyler (Schudson, 2022: 10).

Gazetecilik mesleğinin amatör ve profesyonel şekilde yapılabilen oluşu, akla gazetecilikte eğitimin ne denli önemli olduğu sorusunu getirir. Gazetecilikte lisans eğitimi ilk kez 1909 senesinde Missouri Üniversitesi’nde başlamıştır. Bu üniversite ilk kez açılan gazetecilik bölümüne değin birkaç kurs ve program denemesi yapılmıştır; ancak üniversite düzeyinde eğitimin Missouri Üniversitesi’nde başlaması, eğitim ihtiyacının neden ve nasıl ortaya çıktığını, en önemlisi ne şekilde evrilerek gazeteciliğe profesyonel bir çehre kattığı noktasında düşündürmektedir (Campbell vd., 2005: 4).

Günümüzde yeni medyanın da yükselişe geçişiyle birlikte insanların kendi medya ağını kurabilmeleri, haberi yakalayarak kendi imkânlarıyla çeşitli platformlarda yayabilmeleri amatör gazeteciliğin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Akıllı cihaz kullanımının artmasıyla birlikte akıllı cihazların hem ses, hem görüntü çekimi yapabilmesi, üstelik bu cihazların sosyal ağlarda senkronize bir şekilde yayılabilmesi, insanların yeni medyaya katılımını artırmıştır. Bu süreçte en dikkat çeken husus Facebook, Twitter, Instagram, Youtube gibi sosyal ağlar vasıtasıyla insanların kendi medya sayfalarını oluşturarak haber yapabilmeleri ve yayınlatabilmeleri

olmuştur. Geleneksel medya sürecinde gazeteciliğin daha çok medya kuruluşları aracılığıyla profesyonel çerçevede sürdürülmesi bu yeni süreçte haber yapan kişilere verilecek vasıf konusunda düşündürmüştür. Bu platformlarda haber yapan kişilerin yaptıkları haberlerin bir amatör habercilik mi yoksa bir hobi mi olduğu konusunda tartışmalar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu tartışmalar yanıtın amatör gazetecilik olması halinde, gazetecilikte eğitimin – günümüzde- ne denli önemli olduğunu da akıllara getirmiştir (Akar, 2011: 3).

Gazetecilikte eğitim ihtiyacının ortaya çıkışı konusunda iki tür değerlendirme yaparak süreci ele almak mümkündür. Birincisi pozitivistin sosyal bilimlere yerleşmesiyle birlikte sosyal bilimlerin bilim kapsamına alınması ve dolayısıyla iletişimin de zamanla sosyal bilimler kapsamına girmesi halinde iletişime yeni bir perspektifte bakılmasıdır. İletişim, sosyal bilimlerin konu kapsamına alınarak “iletişim bilimleri” silüetiyle yeniden varlık göstermesi, iletişim kapsamında yer alan çalışma alanlarında eğitimle birlikte profesyonelleşme durumunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu da gazeteciliğin zamanla iletişim bilimleri alt kapsamında profesyonel bir meslek olarak kabul görmesinin yolunu açmıştır. İkincisi ise toplumsal değişimle birlikte gazeteciliğe yönelik bakış açısının değişmesi ve gazeteciliğin artık topluma katkı sağlayan yönlerinin ön plana çıkarılmasıyla birlikte eğitim sürecine zorunlu evrililişin başlangıcıdır. Çalışmanın bu başlığı altında gazetecilikte eğitim ihtiyacının ortaya çıkışı bahsedilen iki tür değerlendirme çerçevesinde ele alınacaktır (Yılmaz, 2009: 5).

2.1. Pozitivist Anlayışın Yerleşmeye Başlaması ve Sosyal Bilimlere Yönelik

Gelişmelerin İletişime Etkisi

Sosyal bilimler, fen bilimlerinden farklı olarak insanı ve insan doğasının karmaşasını, toplumları, deney ve gözlem yoluyla tekrar tekrar aynı sonucu vermeyen, ancak insanın dış dünyada akıl eşliğinde açıklanamayacak doğasına ait davranışları anlamlandırmamızı sağlayıcı konulara yer veren ve izahını sağlayan bilimleri ifade etmektedir. Sosyal bilimlerin kapsamında sosyoloji, edebiyat, psikoloji, antropoloji gibi insanın toplum olarak veya bireysel şekilde ilgilendiği, hem yaşamını hem düşüncelerini, hem de eylemlerini göz önüne alan ve değerlendiren birçok bilim dalı bulunmaktadır. Bu bilimler ortak yönü kesin ve net, sürekli tekrar eden ve devinimle aynı sonuçları karşımıza çıkaran kesinlikler üzerinden hareket etmemeleridir (Ballıkaya, 2015: 88).

Sosyal bilimler 19.yüzyılda kabul görmüş ve bilim kapsamına dâhil edilmiştir. 19.yüzyıl öncesinde bilim denildiğinde yalnızca fen bilimleri akla geliyordu ve gözlemlenemeyen hiçbir şey bilim olarak kabul edilmiyordu. Bilim deney ve gözlem demektir. Deney ve gözlemle elde

edilen bilgi doğrulanabildiği için bilimsel bilgi sayılıyor, diğer bilgiler ise bilim dışı kapsama itiliyordu. 18.yüzyılda Auguste Comte (1798- 1857) ve Saint Simon (1760-1825) düşünceleriyle birlikte pozitivizmi düşüncesini yükseltmiş ve sosyal bilimlerin kabul görmesinde önemli rol oynamışlardır. Eski geleneklerin ve düzenin (ancient regime) çöktüğü bir toplumda sosyal yaşamdaki dinamikleri açıklamaya yönelik bir zemin gerektiğini savunmuşlardır. Bu zemin sosyal çatışma, rekabet, kentleşme, özgür girişim gibi yükselen yeni toplum yapısının problemlerine çözüm getirmeliydi. Zira sanayileşmeyle birlikte homojen olmayan toplum yapısı kentlerde varlık gösteriyor ve bu da kentlerin sorunlarını artırıyordu. Bu sorunları açıklamada ise fen bilimleri yetersiz kalıyordu. Örneğin; Avrupa’da artan kent kültürüyle birlikte ortaya çıkan yabancılaşma olgusunu fen bilimleri açıklayamıyordu. İnsan davranışlarına yönelik yapılacak çalışmalar için yeni bir metot gerekiyordu. Bu süreçte Comte “Cours de Philosophie Positive” adlı eserinde sosyal gelişmelerin bilimsel olanla uyushabileceğini, sosyal fiziğe dair yasalaştırmalarla birlikte toplum yasaları oluşturularak bu türden bilgilerin açıklanabileceğini dile getirmiştir (Campbell vd., 2005: 33).

Comte’un pozitivizme yönelik olarak tarihsel ilerleme tezi “tarihsel ilerleme” ve “bilimler arası hiyerarşi” üzerine kurulmuştur. Tarihsel ilerleme teolojik düşünceden metafiziğe, metafizik düşünceden de pozitivizme geçişi savunur. Bu geçiş bilimlerin de bir geçiş süreciyle varlık gösterdiğini iddia eder. Buna göre bilimler arası bir hiyerarşi söz konusudur. Toplamların gelişim sürecinde nasıl ki metafizikten pozitivizme geçilmişse, son aşamada da insanı içine alan karmaşıklığı açıklayacak sosyal bilimlere geçiş sağlanmalıdır. Tarihi spekülative olarak ele alan bu bakış açısı, gözlenebilir olgular ile bu olgular arasındaki ilişkiler dışında hiçbir şeyin bilgisine sahip olamayacağımızı, ancak gözlemlenebilir olgular üzerinden toplumsal yasalar oluşturularak sosyal bilimlere varabileceğimizi söylemektedir (Ballıkaya, 2015: 90).

Comte’a göre pozitivizmde bilimsel bir önermeyi bilimsel olmayandan ayırmak için kesinlik ve hatasızlığı değil, önermenin görgül (empirik) olarak (gözlem ve deneyle) sınanabilirliği göz önüne alınmalıdır. Böylece sosyal bilimler, ele aldıkları meselelerde kesinlik aramayacak, ancak kendi metotlarıyla gözlemlerle sınanabilecek türden yasalarla açıklanabilecek sonuçlara odaklanacaklardır. Bu da pozitivizmin kesinlik değil, kestirim yaparak bilimsel önerme sunabileceğini göstermektedir (Ateş, 2016: 218).

Comte çalışmalarıyla sosyal bilimlerin bilim olarak kabul edilmesi adına çok çaba harcamıştır. Onun gibi bu alana önemli katkılar sunan bir diğer isim Emile Durkheim’dır.

Durkheim özellikle toplum bilim üzerine çalışmalarıyla sosyal bilimlerin bilim olarak kabul edilmesi açısından emek vermiştir. Durkheim'a göre toplum bilimin üç önemli amacı vardır. Birincisi, ciddi ve titiz bir bilimsel disiplin kurmak; ikincisi, toplumbilimlerin birleştirilmesini ve birliğini sağlayacak bir temel oluşturmak; üçüncüsü ise modern toplumların, çağdaş ahlaki yapılarının empirik, rasyonel ve sistematik temellerini oluşturmak şeklindedir. Bilim deney ve gözleme dayanmaktadır. Oysa toplumsal bilimler toplumda meydana gelen her türlü durumu açıklamak adına karşılaştırmalı çözümleme yöntemine başvurulmaktadır. Karşılaştırmalı çözümleme, belli bir toplumsal olay-olgunun, farklı zamanlarda farklı ortamlarda olma biçimlerine bakarak gerçekleştirilen bir metottur. Bu sayede toplum bilim sosyal bilim alt kapsamında kendi disiplin metodu dâhilinde araştırmalarını temellendirir (Ateş, 2016: 220-222).

19.yüzyıla gelindiğinde pozitivist düşüncenin yükselişe geçişi sosyal bilimlerin de artık bir bilim çerçevesinde değerlendirilmesini sağlamış, böylece sosyal bilimler kendi bağımsızlığını ilan ederek çalışmalarını hızlandırmıştır. Pozitivist düşüncenin sosyal bilimlerde yerleşmeye başlamasıyla birlikte insanı ve insan eylemlerini kapsayan birçok inceleme alanı sosyal bilimlerin çatısı altına girmiştir (Ballıkaya, 2015: 91).

İletişim, bir akademik disiplin olarak sosyal bilimler çatısı altına girmeden evvel sosyoloji ve psikoloji kapsamında değerlendiriliyordu. İnsan iletişimi, iletişimin kurulma biçimi, iletişim davranışını başlatma, sonlandırma gibi konular daha çok toplumsal çerçevede veya psikolojiyi ilgilendiren konular kapsamında ele alınıyordu. Bu nedenle iletişim alt kapsamında yapılan çalışmalar yoktu. Bu çalışmalar tamamen insanı veya toplumu ilgilendiren meseleler olarak görülüyordu. Bu nedenle iletişim bilimlerine dair bir gelişme söz konusu değildi (Ateş, 2016: 222).

20.yüzyıla birlikte Norbert Wiener, Claude Shannon ve Warren Weaver gibi isimlerin çalışmalarıyla birlikte iletişime hem teorik hem de pratik bakış açıları ön plana çıkmış, iletişimin sosyal bilimlere yaklaşması sağlanmıştır. Sibernetiğin kurucusu olan Wiener; öğrenme, bilişsellik, sosyal kontrol, belirme, iletişim gibi birçok kavramı ele almış ve bu kavramların organizma kapsamında önemini ve yönetilme süreçlerini değerlendirmiştir. Onun çalışmaları bilhassa organizmanın iletişimde etkin ve etkin olmayan yönlerini açıklama noktasında önem arz etmektedir. Herbart ve Fechner gibi isimler ise insanın farklı koşullarda farklı mesajlara nasıl tepkiler vereceğini anlamlandırma çalışmalarıyla iletişime katkı

sağlamışlardır. 20.yüzyıldaki çalışmalara bir bütün olarak bakıldığında iletişimin özerkliğini ilan edebilecek seviyeye geldiği görülmüştür (Miller, 2001: 29).

İletişimin sosyal bilimler alt kapsamında özerkliğini ilan ederek dâhil olmasına giden süreç hiç şüphesizdir ki kitle-medya ilişkisiyle de bağlantılıdır. Televizyon ve radyonun insan yaşamında artan önemi, özellikle propaganda aracı olarak kullanılmasından sonra medyanın hibritleştiği bir dönem başlamıştır. Medya tarafından verilen mesajlara bakıldığında tek tip insan modeli yaratmaya yönelik mesajların ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu mesajlar medya tüketicisi olan insanın tek tipleşmesiyle birlikte iletişim eyleminin tek başına olay, olgu ve durumlarının inceleneceği bilimsel bir alana geçişini hızlandırmıştır. Bu konuda McLuhan (1994) medya teknolojisinin ilerlemesiyle birlikte ortaya çıkan yeni görünümünden bahsetmektedir ve bu görünümün özne ile nesne arasındaki mesaj trafiğini değiştirerek iletişimde yeni bir çağ başlattığını savunmaktadır. Ona göre medya teknolojisi mesajlarla tek tip insan modeli yaratmaya çalışarak iletişimi bir amaç dâhilinde sosyal yapı üzerinde hâkimiyet kuracak bir şeye dönüştürmüştür. McLuhan'ın bu görüşü de iletişimin ne denli önemli bir olgu olduğunu ve sosyal bilimlerin diğer alt dalları gibi tek başına incelenmesi gerektiğini desteklemiştir (McLuhan, 1994: 21).

McLuhan örneğinde iletişimin medya ile ilişkisi üzerinden öneminden bahsedilmiştir. 20.yüzyılda birçok iletişim kuramı oluşturulmuş ve bu kuramlar iletişimi çeşitli boyutlarda değerlendirirken onun özerk bir alan olmasına da katkı sağlamıştır. Walter Lippmann ve Harold Lasswell gibi isimler yüzyılın başında medyaya yönelik sosyolojik ve psikolojik bakış açılarıyla geliştirdikleri kuramlar üzerinden katılmışlar, böylece 19.yüzyıldan farklı şekilde, iletişim epistemolojik bakış açısından uzaklaşarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu da iletişimin doğrusal bir süreç olarak tanımlanmasının ötesinde, iletişimdeki disiplinler arası bağı ortaya çıkarmayı sağlamıştır (McLuhan, 1994: 21).

Dökmen (1994), insanların diğer canlılardan farklı olarak, kurdukları iletişimlerini inceleme ve geliştirme becerisine sahip olduğunu belirtmektedir (Dökmen, 1994: 19). 20.yüzyılla birlikte pozitivist düşüncenin sosyal bilimler alt kapsamında yer alacak bilimleri etkileyerek onların içeriğine ettiği tesir, iletişim bilimlerinde de bu düşüncenin ön plana çıkmasını sağlamış ve böylece iletişim bilimlerini bir hedef noktasına oturtmuştur. Bu hedef de iletişimin bir bilim olduğu, insanın iletişim becerisi ile psikoloji ve sosyoloji gibi bölümler haricinde süreçlerinin değerlendirilmesinin de bir bilim olduğunu göstermektedir. Bu anlayışın kavranması, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'de iletişim bilimleri öncülü üniversitelerin

çalışmalarıyla oluşmuştur. Columbia Üniversitesi, Chicago Üniversitesi ve Illinois Urbana-Champaign Üniversitesi gibi üniversitelerde çalışan bilim insanları, iletişimin tek başına bir bilim olarak sosyal bilimler alt kapsamında değerlendirilerek çalışılması gerektiği fikrini ileri sürmüşlerdir. Kendisini iletişim bilimleri akademisyeni olarak tanıtan Wilbur Schramm, Paul Lazarsfeld, Harold Lasswell, Carl Hovland ve Kurt Lewin gibi isimler 1950’lerde yazdıkları eserlerle ve düşünceleriyle bu fikrin yerleşmesinde etkili olmuşlar ve iletişimin bilim olarak kabulüne katkı sağlamışlardır (Miller, 2001: 29).

Schramm 1954 senesinde kaleme aldığı “Kitle İletişiminin Etkileri” (Effects of Mass Communication) başlıklı eserde iletişim bilimlerini kısmen sözlü iletişim, retorik ve gazetecilik alanındaki konularını ele alırken, aynı zamanda iletişimin başlı başına bir bilim dalı olarak beşeri bilimler çerçevesinde tanımlanmasının ve sınırlarının çizilmesinin ne denli önemli olduğundan bahsetmiştir. ABD’de kurduğu iletişim enstitüleriyle bilimsel çalışmalara önemli katkılar sunan Schramm, iletişim bilimlerinin tıpkı diğer bilim dalları gibi kendi metotları olduğunu, bu nedenle iletişime yaklaşımların kendi metotları dâhilinde değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir (Ateş, 2016: 222).

Tüm bu bakış açılarından ayrı şekilde, son olarak iletişimin tanımı üzerinden hareketle bir çember oluşturmak ve bu çemberin dâhil edildiği konular üzerinden iletişime bakmak, onun bilimsel çerçevede ne şekilde ele alınacağını anlamamızda etkili olacaktır. İletişim en basit tanımıyla “kaynaktan çıkan mesajın bir bağlam içerisinde alıcıya ulaşması”dır. Buradaki mesaj tek başına iletişimin nesnesi konumundayken mesajın içeriğiyle birlikte etki alanı artmaktadır. Mesaj kişilerin davranışına, psikolojilerine ve topluma etki edebilmektedir. Bu durumda mesajın konusu ne olursa olsun, etki mekanizması düşünüldüğünde bilime hizmet etmesi mümkündür. Yani insanlar arasındaki iletişim doğrudan kişileri ve toplumları etkilemesi bakımından da sosyal bilimlere konu olabilmektedir. Bu da iletişimin niçin bir bilim dalı olarak kabul edilmesi gerektiğinin en önemli göstergesidir (Miller, 2001: 32).

2.2 Gazetecilik Eğitiminin Tarihi

İnsanlığın en eski dönemlerinden itibaren varlığını sürdüren gazetecilik 20.yüzyıla kadar özel bir eğitime gereksinim duyulmaksızın sürdürülmüş bir faaliyetti. Orta çağdan sonra sanayileşmeyle birlikte kurulan kentlerde açılan gazeteler genellikle bu işi severek yapan, usta-çırak ilişkisi ile yetişmiş kişileri çalıştırıyordu. Medya çalışanı, gazeteci, haberci gibi çeşitli isimlerle anılan bu kimseler, haberleri hem araştırıyor hem de yayına hazırlıyorlardı. Gazetecilikte eğitim ihtiyacı 20.yüzyılın başlarında ortaya çıktı ve öncelikle açılan kurslar,

ardından okullarla birlikte bu ihtiyaç eğitimli gazeteciler yetiştirilmeye başlandı (Yılmaz, 2009: 6).

Gazetecilik eğitimi her ne kadar 20.yüzyılın başlarında başlasa da gazeteci yetiştirme sürecinde eğitimin ön plana çıkması yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı ve savaş dönemindeki habercilik anlayışıyla birlikte gazetecilerin eğitim alması fikri önemslenmiştir. Bu da gazeteci yetiştiren okulların, özellikle yükseköğretim düzeyindeki okulların sayısının artışı sağlamıştır (Schlapp, 2000: 10).

Bu başlık altında gazetecilik eğitiminin tarihi; dünyada gazetecilik eğitimi kapsamında değişen iletişim anlayışı ve gazetecilikte ihtisas alanlarının gelişimi ele alınacaktır. Türkiye’de gazetecilik eğitiminin tarihi kapsamında ise ilk gazeteciler ve eğitimleriyle birlikte Türkiye’deki toplumsal değişim ve gazetecilikte eğitime giden süreçten bahsedilecektir. Bu başlığın temel amacı; Türkiye ve dünyada gazetecilikte eğitim ihtiyacına giden süreci anlamak ve anlamlandırmaktır. Böylece Türkiye’deki eğitim süreci dünyadaki diğer ülkeler, bilhassa gazetecilik eğitiminin erken dönemde başladığı ABD ve Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılacaktır.

2.3 Toplumsal Dönüşüme Bağlı Olarak Değişen İletişim Anlayışı

İnsanoğlunun en ilkel kabilelerden en gelişmiş toplumlara kadar sosyal ihtiyaçlarının temelinde iletişim içgüdüğü bulunmaktadır. İletişime dair akademik yazındaki tanımlamaların ötesinde kavram sosyal bir ihtiyaca atıfta bulunmaktadır. İletişim kurmak, toplumların gelişmesiyle birlikte bir arada yaşamının bir gerekliliği olarak görülmeye başlanmıştır. Üstelik yalnızca sözlü iletişim değil, yazılı iletişim de toplumsal ilişkilerin devamlılığı, aynı zamanda kültür denilen dinamik varlığın oluşumu ve gelişimi adına önemli sayılmıştır (Baldini, 2000: 4).

İnsanlığın geçmişine yönelik çalışmalar, ilk insanların avcılık toplayıcılık yaparak geçimlerini sağladıklarını ve dağınık şekilde yaşam sürdürdüklerini göstermiştir. Bu süreçte sözlü iletişimin varlığına yönelik bir ibare olmaksızın, dilin daha çok jest, mimik, ortak anlam bağı kurulan sesler üzerinden sağlandığı düşünülmektedir. Erdoğan (2011) insanın ilk iletişiminin ilkel çağırma şekilleriyle gerçekleştiğini ifade eder: (Erdoğan, 2011: 104)

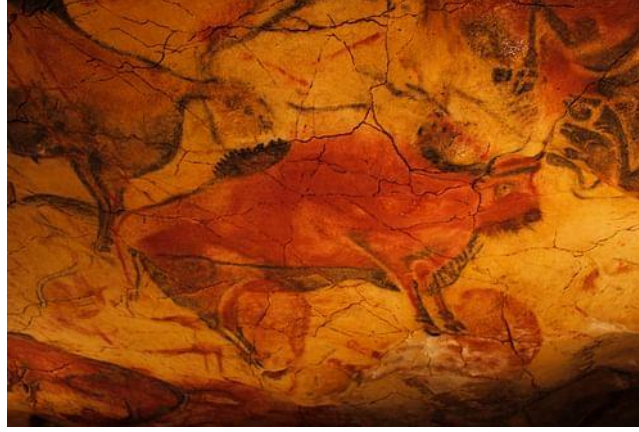
“İletişimin vücut hareketi, itme ve dürtme, vücut kokusundaki değişme gibi iletişimin diğer fiziksel yanları vardır. Bu yanlarıyla birlikte, ilk iletişim biçimleri sessel, fiziksel ve jestseldi (sözlü olmayan iletişim). İlk insanın kendi doğası ve insan çevresiyle işaretlerle, oklarla, ağaç mızraklarla, taşlarla ve basit seslerle gerçekleştirilen iletişim

tarzı yer/uzay bakımından ‘aynı yerdeliğe’ ve zaman bakımından ise ‘aynı andalığa’ bağlıdır. İlk insanın iletişimde kullandığı araçlar, doğada buldukları taşlar, ağaç parçaları ve kemikler gibi doğa tarafından işlenmiş maddelerdir.”

İlkel insan için iletişim kurmanın temel anlamı hayatta kalmak için diğerleriyle anlaşabilmektir. Zira doğa bir tehlike yumağına sahipti. Evcilleştirilmemiş hayvanlar, zehirli otlar, bitkiler, dağ, taş, dağınık yollar tamamen büyük bir dünya idi ve insanoğlu bu dünyaya karşı savunmasızdı. Bu dünyayı keşfe çıkan insanın, diğer insanlarla birlikte ortak hareket etmesi gerekiyordu. Henüz yerleşik yaşama geçilmese de doğanın tehlikelerine karşı insanoğlu, içgüdüsel olarak diğer insanlara ihtiyacı olduğunu hissediyordu. Bu hislerle birlikte kurduğu iletişim onun bütün varlığına yansıyor. Milattan önceki dönemlere ait elde edilen bulgular, iletişim şeklinin üretimlere yansıdığını da gösteriyordu: (Erdoğan, 1999: 16)

“İletişim teknolojisi ve teknolojik ürünler toplumsal yapının üretim biçimi ve egemenlik ve mücadele koşullarında ele alınıp değerlendirilmelidir. Örneğin, İranlıların eski çağlarda ana-yollar boyu kurdukları iletişim zinciri, İran toplum yapısının hükmettiği topraklarda kurduğu dış-egemenlik iletişim sistemini anlatır. Hitit ve Sümerlerin yazıtları Hitit ve Sümer medeniyetini anlatırken, aynı zamanda iç-egemenliğin iletişimini heceler. İletişimin örgütlü yaşamın toplumsal üretim biçimi ve ilişkileri, egemenlik ve mücadele koşulları içinde incelenmesi ve anlamlandırılması gerekir. Bu tür yaklaşım, iletişimin aslında ne ve nasıl olduğunu sağlıklı olarak anlamamızı sağlamaktadır.”

Tarih öncesi süreçte MÖ 2.000.000 - MÖ 10000 tarihlerini kapsayan Paleolitik çağda insanların daha çok çeşitli sembollerle iletişim kurduklarına inanılmaktadır. Hatta bu döneme ait çeşitli mağara resimleri de bu inancı doğrulamaktadır. Paleolitik çağda Taş Devri’nde İspanya’daki Altamira mağarasında yer alan duvar resimleri de bu iletişim şeklinin bir göstergesidir. İspanya’nın kuzey kesiminde Franko-Kantabrik Bölgesinde yer alan mağarada sert bir malzeme ile oyulup çizilmiş hayvan figürleri yer almaktadır. Daha çok bizon figürlerinin yer aldığı duvar resminin bir av büyüsunü anlattığı, bir sonraki avın bereketli geçmesi adına yapılan bir çalışma olduğu düşünülmektedir (Baldini, 2000: 11).

Resim 1. İspanya'daki Altamira Mağarasında Yer Alan Üst Paleolitik Çağa (Buzul Çağ) Ait Mağara Resimleri

Kaynak: (Baldini, 2000: 11).

Tarih öncesi çağlardan elde edilen mağara resimleri yalnızca Altamira mağarasıyla sınırlı değildi. Farklı bölgelerdeki mağaralardan elde edilen mağara resimleri o dönemde insanların başta ekonomik uğraşları olmak üzere, sosyal hayattaki tehlikeler, inanç, hava durumu vb. birçok konuda diğer insanlara haber vermek, mesaj vermek veya yalnızca dua etmek adına söylemek istediklerini ve içgüdülerini resimlerle anlattıklarını göstermiştir. Bugünkü Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Magura mağarasında yaklaşık 8000 ila 4000 yıl öncesine dayanan yedi yüzden fazla çizim bulunmaktadır. Bu çizimler avlanma, sosyal hayattaki meşguliyetler ve diğer birçok konuda mesaj vermektedir. Aynı şekilde Güney Arjantin'in Patagonya bölgesinde yer alan Cueva de las Manos mağarası resimleri, Hindistan'ın merkezinde bulunan Bhimbetka mağarası resimleri ve dünyanın birçok yerindeki mağaralarda yer alan resimler tarih öncesi dönemlerde insanların iletişim amaçlı çizimleri kullandığını göstermektedir (Crowley & Heyer, 2017: 18-19).

Neolitik çağla birlikte toprağı ekip biçmeye başlanması, tarım dönemine geçişi hızlandırmış, birlikte toprağı ekip biçen insanlar ekonomik uğraşın verdiği iş birliğiyle birlikte yerleşik yaşama geçmişlerdir. Günümüzden 12.000 yıl önceye tarihlenen Holosen Dönemi'nde yerleşik yaşama geçişle birlikte iletişim biçimlerine yönelik gelişmeler olduğu düşünülmektedir. Zira arkeolojik araştırmalarda rastlanan duvar yazıları insanların ortak yaşamlarını sürdürürken çeşitli semboller üzerinden iletişim kurmaya yönelik adımlar attıklarını düşündürmektedir. M.Ö. 3500 civarında Sümerler yazıyı bulan ve Mezopotamya sınırları içerisinde kullanan ilk topluluklardır. Sümerler ağır kil tablet ve taşlara oydukları yazılarda ortak bir alfabe kullanıyorlardı ve böylece ortak bir anlaşma biçimi kuruyorlardı. Bu

da onların aslında yazı diliyle anlaşmayı sağlayan ilk topluluk olmasını sağlıyordu (Baldini, 2000: 19).

Orta Doğu'da, Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan bölgede (Mezopotamya) yaşayan Sümerler, burada hem verimli topraklarda tarım yapıyor hem de aynı zamanda ticaretle uğraşıyorlardı. Hem sosyal hayatta hem de ekonomik uğraşlarında topluluk olmanın ve anlaşmanın gereği olarak yazılı dile çokça ihtiyaç duyuyorlardı. Bu nedenle yazıyı icat etmeleri, aslında onlar için yaşamı kolaylaştırmak adına atılan bir adımdı. Sulak verimli arazilerin çevresine yerleşmenin sağlandığı Mezopotamya, o dönem için önemli bir cazibe merkeziydi. Bunu bilen ve bu topraklardan gelir elde eden Sümerler anlaşmak adına geliştirdikleri Sümer dilini tabletlere ve taşlara kazıyarak ilk yazılı anlaşmayı sağlamışlardır (Briggs ve Burken, 2004: 9).

Sümerlilerin yaşamış olduğu Kiş (Uheymir ve İnharra), Nippur (Afak), Zabalam (Ibzeikh), Umma (Jokha), Lagaş (El-Hiba) gibi kentlerdeki kazılardan elde edilen Sümer tabletleri birçok farklı konuya sahip mesajları içermektedir. Sümerlere ait 5 bin yıllık kil tabletlerde halkın o dönemki toprak verimliliğinden, sosyal ortamdaki sorunlara, topluluk kurallarından hukuk kurallarına kadar birçok şeyi tabletlere kazıdıkları görülmektedir. Dolayısıyla tabletlerin daha çok sosyal ve ekonomik hayatta anlaşma adına kalıcı belgeler olarak bırakıldıkları da düşünülmektedir (Crowley ve Heyer, 2017: 25).

Tarih öncesi dönemlere bir bütün olarak baktığımızda hayatta kalma mücadelesinden başlayarak yazının icat edildiği döneme değin iletişimin kendi içerisinde evrildiğini, insanoğlunun sembolik dille kurduğu iletişimde hayatta kalma mücadelesinin etkili olduğunu, ancak yerleşik yaşama geçişle birlikte bu defa bir arada yaşamının bir gereksinimi olarak daha anlamlı, kalıcı ve kendi içerisinde kodları olan bir dil oluşturarak iletişim kurmanın sağlandığı görülmektedir (Briggs ve Burken, 2004: 10).

Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan Aşağı Mezopotamya yani Sümerlerin de yaşadığı bölge, M.Ö.4.yüzyılda dünyanın uygarlığa geçen ilk bölgesi kabul edilmiştir ve bunun temel sebebi iletişimde kaydedilen aşamalardır. Sümerler yazıyı icat ederek insanoğlunun daha modern şekilde ve aynı zamanda kalıcı biçimde kayıt altına alarak iletişim kurabilmelerini olanaklı kılmışlardır. Bu iletişim şekli, toplumsal belleğin gelişmesini ve aynı zamanda kültürün inşa edilmesini de sağlamıştır. Dolayısıyla “medeniyet” denilen kavramın gelişmesi ve şekillenmesi tamamen insanoğlunun iletişim noktasında aşama kaydetmesiyle olmuştur (Braudel, 1996: 20).

Yazının icat edilmesiyle birlikte başlayan çağlar döneminde ilkçağda iletişimin yalnızca sözlü ve yazılı değil, aynı zamanda kültür birikimi oluşturacak şekilde kurulmaya başlandığı görülmüştür. İlk Çağ'ın en önemli tarihçisi ise Herodot tarihi olayları kaydederek hem bu disiplinin oluşmasına hem de insanların geçmişteki insanların yaşam biçimlerini öğrenmelerine olanak sağlamıştır. İlk Çağ'da felsefe, tiyatro ve sözlü edebiyat fazlasıyla gelişmiştir. Özellikle Antik Yunan'dan günümüze değin gelen ve eserleri okunan birçok önemli şair, filozof ve düşünür çıkmıştır. Platon, Aristo, Sokrates gibi isimler insanlığa rehber olabilecek felsefi çalışmalarıyla tanınırken, Sopokles ve Eurupides gibi önemli isimler oyun yazarı olarak tanınmıştır. Sözlü edebiyatın geliştiği bu dönemde Gılgamış Destanı, Enuma Eliş Destanı ve Kumarbi gibi destanlar da oluşturulmuştur (Briggs ve Burken, 2004: 28).

İlkçağda milattan önceki dönemlere kıyasla iletişimin çok daha önemli bir hal kazandığı, insanoğlunun kendini anlatma ve diğer insanlara ispatlama gayesinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu dönemde iletişim sadece doğaya karşı diğer insanlarla anlaşmak ve ortak hareket etmek için değil aynı zamanda birlikte bir toplum kurabilmek için de gerekli görülmüştür. Örneğin; Antik Yunan dönemi filozofları sıklıkla devletin ne olduğu ve ne amaçla varlık gösterdiğine ilişkin görüşler kaleme almışlardır. İnsanların bir arada ne şekilde yaşayacakları, devletin bu yaşamı ne şekilde düzenleyeceği, toplumsal kurallar gibi birçok konuda ileri sürülen görüşler toplumun daha da gelişmesi adınadır. Dolayısıyla iletişim bu dönemde boyut atlamıştır (Braudel, 1996: 20).

İlkçağda iletişimin yalnızca sözlü veya yazılı dilde değil, aynı zamanda kültür birikimi üzerinde de yükseldiği görülmektedir. İnsanoğlu inşa ettiği yapılar ve eşyalarla kendisine bir medeniyet kurma çabasıyla hareket etmiştir. Bu dönemde mimari alanda Ziggurat adı verilen büyük tapınaklar inşa edilmiş, insanlar bu tapınakların içine ve dışına çeşitli yazılar kaleme almışlardır. Aynı zamanda bu dönemde yapılan takılar, ev eşyaları, mutfak eşyaları gibi birçok üretim, zamanla insanlığın gelişmesine ve kendine ait kültür yapılanması kurmasına olanak sağlamıştır (Briggs ve Burken, 2004: 30).

Kavimler Göçüyle ilk çağın kapanıp orta çağın açılmasıyla birlikte iletişimin çok daha modern bir hal aldığı, aynı zamanda gelişen disiplinlerle birlikte insanoğlunun artık yaşadığı dünyayı anlama ve anlamlandırma çabasının bilim ve sanat gibi iki önemli alanda ilerlediği de görülmüştür. Ortaçağ İslam'ın altın çağı olarak bilinmektedir. Bu dönemde İslam medeniyetlerinden Farabi, Kindi, İbn-i Rüşd, Sadreddin Konevi gibi birçok düşünür çıkmış ve bu düşünürler, Avrupa dillerine tercüme edilecek önemli çalışmalar bırakmışlardır. Avrupa'da

Hristiyanlık çerçevesinde kilisenin baskın güç olduğu bu dönemde Galileo dünyanın kare şeklinde değil, geoit şeklinde olduğunu ispatlamış, böylece evrene ilişkin ilk bilimsel çalışma ortaya konmuştur. Her ne kadar o dönemde engizisyon mahkemeleri sebebiyle Galileo'nun fikirleri bastırılrsa da artık iletişimin kısıtlı bir çevrede kalmayarak, daha geniş bir alana yayılacak şekilde gelişmesine öncülük eden bilimsel çalışmaların hızlandığını görmekteyiz (Alpkaya ve Duru, 2012: 8).

Yeniçağ bilhassa yazılı iletişimin hızlanması ve daha geniş bir alanda insanların birbiriyle etkileşim kurabilmesi adına milat sayılabilir. Zira bu dönemde hem orta çağdaki kilise ve krallık baskısı ortadan kalkmış, hem de insanoğlu matbaanın icadıyla birlikte artık dünyanın her yerinde yazılan eserleri okuyabilecek duruma gelmiştir. Yeni çağın en önemli gelişmeleri feodalitenin yıkılması, Rönesans ve Reform olaylarıyla birlikte toplumların baskı rejimlerinden kurtulmalarıdır. Kilisenin baskısı altındaki Avrupa halkı ayaklanarak Fransız İhtilalini gerçekleştirmiş, bu ihtilal siyasi anlamda halkın özgürleşmesinin önünü açmıştır. Bu durumun bir nevi sağlayıcısı olan ve ihtilal öncesi ayak sesleri gelen Rönesans ise akli temel almış ve bu şekilde yaşamayı savunmuştur. Bu gelişmelerle birlikte özgürleşen Avrupa'da matbaanın icadı okuma, düşünme ve harekete geçmenin itici gücü olmuştur. 1447 yılında hareketli parçalar ile yazı baskısını Avrupa'da başlatan Alman kuyumcu, matbaacı ve yayıncı Gutenberg tarafından geliştirilen matbaa eserlerin basılmasını ve çoğaltılmasını sağlamış, böylece insanların diğer insanların düşüncelerini okumalarını, paylaşımlarını ve en önemlisi iletişimdeki sınırları ortadan kaldırmıştır (Braudel, 1996: 22).

Matbaanın yaygınlaşması ve eserlerin çoğaltılarak birçok yere dağıtılması insanlığın gelişimi adına önemli bir gelişmedir. Zira Rönesans ve Reform hareketlerinin başlangıcına bakıldığında Antik çağdaki eserlerin basılması ve bunların okunmasıyla birlikte insanoğlunun harekete geçtiği, baskı altındaki rejimlere karşı ayaklandığı düşünülmektedir. Antik Mısır ve Roma (Yunan) eserlerinin Avrupa dillerine tercümesi sonucunda insanlar o dönemki birçok filozofun görüşünden etkilenmişlerdir. Örneğin; Platon'un *Devlet* adlı eserinde devletin ne amaçla varlık gösterdiği konusu geniş ölçüde ele alınmıştır. Platon, devletin insanlar tarafından meydana getirilen doğal bir oluşum olduğunu savunmuş ve devleti oluşturan her sınıftan insanın bir erdeme sahip olması gerektiğinden bahsetmiştir. Eseri okuyan Avrupalı halk yaşadıkları hayatla ideal hayatı karşılaştırdıklarında harekete geçmeleri gerektiğini anlamışlar ve bu eserler onların aydınlanması adına itici bir güç oluşturmıştır. Dolayısıyla bu dönemde yalnızca insanlar arası iletişimin değil, aynı zamanda yazılı eserlerle zamandan bağımsız kurulan iletişimin de yaşamı değiştirebilecek bir güç olduğunu görmekteyiz (Koloğlu, 2018: 16).

Rönesans ve Reform hareketleri, coğrafi keşifler ve Batı merkezli yükselen gücün başlattığı toplumsal değişim kısa sürede Batılılaşma çerçevesinde ön plana çıkmış ve yaşamı Batı referanslı büyük bir değişim içerisine sokmuştur. Büyük bir bilgi birikimiyle toplumsal değişimi yaşayan Batı'nın gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarını icat etmesi ve bu araçlar üzerinden iletişimi toplumsal boyutta güçlendirmesi, diğer toplumların da peşinden gittiği yenilik sürecini başlatmıştır. 19.yüzyılla birlikte dünyada kitle iletişim araçları hâkimiyetinde bir iletişim sürecine geçilmiştir. Kitlelerin haber alışverişini sağlayan, aynı zamanda iletişimin sınırlarını git gide daha da esnek hale getiren kitle iletişim araçları dünyadaki diğer insanların nasıl yaşadığına dair bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Bu araçların etkinliği sonucunda ortaya çıkan basın gerek yazılı (gazete, dergi vb.), gerekse görsel (televizyon) şekilde insanların sınırsız sayıda içerikle buluşmalarını sağlamış, böylece iletişimin temel ögesi olan mesajın da dar kalıplardaki etkinliğini ortadan kaldırmıştır. Matbaanın icadıyla birlikte yaşamımıza giren gazeteler bu dönemde uluslararası haberleri de konu alabilecek seviyeye gelmiş, televizyon ve radyo yayınları küresel ölçekte iletişimin önünü açmıştır (Yılmaz, 2009: 23).

Toplumsal değişim ve gelişimle birlikte yaşamımıza giren *kitle iletişimi* kavramı, iletişimi kamusal alana taşımış ve kitlesi görece daha geniş bir topluluğun iletişim kurabilmesini sağlamıştır. Kitle iletişimi öncesinde bireyler veya topluluklar arası iletişimin daha kısıtlı bir çevrede, daha az bir içerikle gerçekleşmesi söz konusuydu. Bu da iletişimi ister istemez zaman-mekân kısıtlaması içerisine sokmaktaydı; ancak kitle iletişimi bu durumu ortadan kaldırmış, kitlelerin yani kişisel tanışıklığı olmayan insanların iletişim kurmalarını sağlamıştır. Bu iletişimin tek olumsuz yanı vardı ki mesaj kitlelere ulaşıyordu; ancak kitlelerin ne düşündüğünden haberdar olunamıyordu. Bu nedenle zamanla kitle iletişiminin propaganda aracı olarak da kullanıldığı görülmüştür (Koloğlu, 2018: 55).

19.yüzyılın kitle iletişim çağı olmasının en önemli sebebi kitle toplumunun oluşuma dayalı olarak geline sosyal değişimdir. Sanayi Devrimi sonrasında kapitalist iş bölümünün gelişmesi, hızlı nüfus artışı, kentlerin ortaya çıkması ve daha kalabalık insan topluluklarının bir arada yaşaması gibi sosyal değişimler, iletişimin de değişmesini gerekli kılıyordu. Zira, kentlerde yaşayan insanlar birbirinden haberdar olabilmek adına gazeteden çok daha hızlı ve etkin şekilde iletişim kurmalıydı. Bu noktada televizyon ve radyo çok daha işlevsel özellikleriyle ön plana çıktı ve iletişimi, kitle iletişimi noktasında geliştirdi (Braudel, 1996: 29).

İçinde yaşadığımız 21.yüzyıl “bilgi çağı” olarak adlandırılmakta ve bu çağda iletişim hiçbir dönemde olmadığı kadar önemli hale gelmektedir. Teknolojinin hızla ilerleyişine karşın bu çağ kitle iletişim çağından dijital iletişime geçişi sağlamıştır. Günümüzde televizyon ve radyonun etkin gücü yerine bilgisayar, internet ve internet teknolojilerinin getirdiği akıllı cihazlar ön plana çıkmıştır. Bu akıllı cihazların internet teknolojisiyle birlikte anlık, çevrimiçi ve etkileşimli iletişim kurma olanağını sunması, kitle iletişiminde yer alan tek yönlü iletişimi ortadan kaldırmış, kitlelerin çift yönlü iletişim kurabilmelerinin önünü açmıştır (Briggs ve Burken, 2004: 99).

Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte günümüzde insanlar yalnızca gazete, televizyon vb. araçlarla değil, akıllı cihazlarla tek tuşla iletişim kurabilmektedirler. Sosyal medya ve sosyal ağlar üzerinden tanıdıkları veya tanımadıkları kişilere ulaşabilmekte, toplumsal hareketlere katılım sağlayabilmekte, düşüncelerini diğer insanlarla paylaşabilmektedirler. Küreselleşmenin hem sebebi hem de sonucu olan bu durum, iletişimin sınırları aştığını ve aynı zamanda bu döneme değin toplumsal değişimle birlikte şekillenen iletişim anlayışının artık toplumsal dönüşümü başlatabilecek güce geldiğinin de bir kanıtıdır. Herhangi bir yerde meydana gelen bir olaya karşı insanların anlık tepkilerini gösterebildikleri sosyal platformlar, iletişimi bir güç haline getirmiştir (Akar, 2011: 4).

Günümüzdeki iletişim anlayışı tamamen hız üzerine kurulmuştur. İnsanlar iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte hızlı iletişim kurabilecekleri seçeneklere yönelmektedirler. Bu seçeneklerin başında da internet gelmektedir. İki veya daha fazla sayıda insanın internet alt yapısı sayesinde dünyanın her yerinde anlık iletişim kurlmaları ve birbirlerinden haberdar olmaları mümkün hale gelmiştir. Bu sayede iletişimin sınırları genişlemiş, herhangi bir araca bağlı olmaksızın insanların iletişim kurlmaları kolaylaşmıştır (Yılmaz, 2009: 1).

Buraya kadarki süreçte toplumsal değişimlerle birlikte iletişimin ne şekilde değiştiğine yönelik içerik ele alınmıştır. Genel olarak bakıldığında Baldini’nin (2000) savunduğu üzere iletişim serüveninin üç temel döneme ayrıldığı görülmektedir: alfabenin gelişmesi ve yazının bulunması, Gutenberg Devrimi (tipolojik kültür) ve elektrik-elektronik devrimi (Baldini, 2000).

İletişimin Dönemsel Bazlı Sınıflandırılması

Şekil 2. Baldini’ye Göre İletişim Dönemleri (Baldini, 2000).

Baldini (2000) dilin icadını bir devrim olarak görmez, bu nedenle iletişimi dönemlere ayırırken doğrudan toplumsal gelişmelere odaklanır. Bu başlık altındaki incelemede de buna benzer bir serüven olduğu açıkça görülmektedir. İnsanlar yazıyı icat ettikten sonra yazılı iletişim olanakları gelişmiş, böylece “söz uçar yazı kalır” ifadesiyle kültürün maddi unsurlarıyla şekillenmeye başladığı görülmüştür. İkinci aşamada “Gutenberg devrimi” adıyla gerçekleşen matbaanın icadından sonraki süreç gelmektedir. Matbaanın icadıyla birlikte basılı eser sayısının artması, toplumda okuma kültürünü geliştirirken iletişimin yazılı şekilde sürekliliğini de olanaklı kılmıştır. Son aşamada ise elektrik – elektronik devrimi gerçekleşmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeyle birlikte ortaya çıkan bu devrim döneminde, iletişim önemli ölçüde online mecralara kaymış, böylece fiziksel iletişim önemli bir dönüşüm yaşamıştır (Baldini, 2000).

2.4 İhtisas Alanlarının Gelişimi ve Eğitim İlişkisi

İhtisas; uzmanlık ve uzmanlaşma anlamına gelen bir kelime olup ihtisas alanı bir konudaki uzmanlık alanını ifade etmektedir. Sosyal bilimlerin bilim olarak kabul edilmesinin ardından çeşitli ihtisas alanları sosyal bilimler alt kapsamında çalışmalarını hızlandırmış ve ilan edilen özerklikle birlikte kendi disiplinlerini kurmuşlardır. Sosyal bilimler kapsamına dâhil olan ilk bilim sosyoloji idi. Zira “toplumun özgün bilimi” olarak anılan sosyoloji, toplumla ilgili her türlü çalışmasını izah ederken bilim kapsamına alınmıyordu. Sosyal bilimlerin metot ve inceleme alanına dair sınır çizilmesiyle birlikte sosyoloji de bu alana dâhil oldu ve çalışmalarını hızlandırdı. Sosyolojinin bir bilim olarak kabul edilmesinin ardından sosyoloji, psikoloji, tarih gibi bilimler öncelikle sosyal bilim olarak tanımlandılar; antropoloji, iletişim, arkeoloji gibi bilimlerin ise henüz tam anlamıyla kapsamı belirlenemiyordu.

İletişimin bir bilim olarak sosyal bilimler kapsamına alınması ve iletişim bilimleri adıyla çalışmalarını özerkleştirmesi, aynı zamanda kabul görmesinin tarihi 20.yüzyılın ortalarına rastlamaktadır. Aslında iletişim çalışmalarının tarihi oldukça eskidir. Hatta bu çalışmalar

toplumların ne şekilde ortak bir yaşam süreceğine ilişkin görüşleri olan Platon ve Aristo'ya kadar dayandırılabilir; ancak iletişimin iki insan veya toplumlar arası iletişimden çıkıp, yani pragmatik yönünden önce incelenecek bulguları olduğunun fark edilmesi, ancak sosyal bilimlerin bilim olarak kabul edilmesiyle mümkün olmuştur. Sosyal bilimlerin alt kapsamındaki sosyoloji, psikoloji, tarih gibi bilimlerin inceleme alanında toplum olması ve incelenen meselelerin toplumsal ilişkilerle ilgili olması, iletişimin de bu kapsamda yer alabileceğini göstermiştir. İletişim Latince “communis” kökünden gelmektedir ve ortaklığı ifade etmektedir. Umumi, genel, müşterek ve ortak olanı ifade eden bu kelime, toplumun ortak diline de vurgu yapmaktadır. Sosyal bilimlerin alt dalında yer alan sosyoloji nasıl ki toplumun ortak yaşamındaki konuları ele alıyorsa, iletişim de benzer şekilde bir ortaklığı konu alıyordu. İşte bu benzerlik aslında iletişimin de bir disiplin olarak kabul görmesi adına gereklidi (Schlapp, 2000: 2).

Pozitivist düşünce nasıl ki sosyal bilimlerin bilim dalı olarak kabul görmesinde etkiliyse, iletişimin de bilim dalı olarak kabul görmesinde etkiliydi. Sosyal bilimlerde insan davranışlarını nesnel şekilde açıklayabilmek adına pozitivist yaklaşımın kullanılması, bilimlerin kanunlar oluşturmalarını sağlıyordu. Bu durumda iletişim gibi insan doğasındaki temel eylemlerden birini açıklayabilmek adına da pozitivist düşünceye ihtiyaç vardı (Pooley, 2016: 5).

İletişim biliminin doğasına yönelik araştırmalar 19.yüzyılda başladı, ancak bu çalışmalar daha çok zihinsel süreçlerin iletişimdeki rolüne yönelik çalışmalardı. Gustave Fechner (1801-1887) ve Johan Fredrich Herbart (1776-1841) gibi isimler çalışmalarında karmaşık zihinsel süreçleri fizik yasaları gibi düşünerek açıklamayı ve böylece insan zihnini tıpkı bir makine gibi düşünerek iletişim konusuna eğilmeyi tercih ettiler; bu çalışmalarla birlikte iletişime yönelik ilk pozitivist adımlar atıldı (Schlapp, 2000: 4).

Optik konusundaki çalışmalarla birlikte iletişimin görülebilen kısmına yönelik çalışmalar hızlanmıştır. Norbert Wiener bu türden çalışmalarıyla ön plana çıkan bir isimdir. Wiener, insanların imgelerden aldıkları yanıtları matematikleştiren ve bu matematikle birlikte iletişimin kurallı bir hale gelmesini sağlayan isimlerden biriydi. Onun çalışmaları sadece iletişime kural katmıyor, aynı zamanda da mesajların nasıl yönetilebileceğini göstererek iletişime yeni bir boyut kazandırıyordu (Pooley, 2016: 7).

19.yüzyılda iletişime yönelik çalışmalar hızlandıktan sonra iletişimi sosyal yönleriyle ön plana çıkararak çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalarda iletişimin toplumdaki rolü, medyanın

amacı ve araç olarak etkinliği araştırılmıştır. McLuhan (1994) gazetelerin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte toplumu yönlendirici gücünün ön plana çıktığını ve bu şekilde medya kavramı üzerine düşünölmeye başlandığını dile getirmiştir. 20.yüzyılda gazetelere ek olarak radyo ve televizyonun da yaşamımıza dâhil edilmesi, iletişimin yaşam üzerindeki yönlendirici gücünü artırmıştır. Bu güç iletişimin ihtisaslaşmasının önünü açmıştır (McLuhan, 1994: 21).

Sosyal bilimlerin 19.yüzyılla birlikte bilim kapsamına alınmasının ardından iletişimin ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar iletişim eğitimlerinin önünü açmıştır. Diğer bir deyişle iletişimin bilim olarak kabul edilmesi, iletişimci kimliği altındaki gazetecilerin de mesleklerini yaparken eğitim almaları gerektiğini göstermiştir. Shephard (1993) iletişimin bilim olarak kabul edilmesiyle birlikte kurallarının varlığının da kabul edildiğini dile getirmiştir. Bugün haber yapan bir gazeteci 5N 1K sorularına yanıt ararken haberi kuralları çerçevesinde yazma girişiminde bulunmaktadır. Bu iletişimin ihtisas alanı olmasından ötürü, bu ihtisasa dayalı kuralların da öğretilmesi gerektiğini göstermiştir (Shephard, 1993).

2.5. Dünyada Gazetecilik Eğitimi

Gazeteciliğin iletişim kapsamında bir disiplin haline gelmesi, aynı zamanda bir meslek dalı olarak eğitimle birlikte kazanılacak beceri ve donanımları içermesi tarihsel süreçte gerçekleşmiştir. Gazetecilik eğitiminin nasıl, ne zaman ve ne amaçla başladığına yönelik sorgulamalar öncelikle iletişim anlayışının zamandaki yolculuğunu karşımıza çıkarmaktadır. Toplumların değişimine bağlı olarak iletişime yükledikleri anlamlar, iki insanın anlaşmasından toplumların birbirinden haberdar olabilecek seviyeye gelişini, yalnızca iletişim araçlarının icadı değil, toplumsal değişim ekseninde anlamayı gerektirmektedir. Bu nedenle bu başlık altında öncelikle “Toplumsal Dönüşüme Bağlı Olarak Değişen İletişim Anlayışı” ele alınacaktır. Ardından “İhtisas Alanlarının Gelişimi ve Eğitim İlişkisi” başlığında, iletişime dair ihtisas alanlarının ne şekilde oluştuğu ve gazetecilik eğitiminin bu ihtisas alanları içerisindeki yeri ve konumundan bahsedilecektir. Gazetecilik eğitime geçiş süreci bu başlığın konusudur.

2.6. Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi

Dünyada gazetecilik eğitimi, yükseköğretim seviyesinde 20.yüzyılın başlarında başlamıştır. Missouri Üniversitesi’ne kurulan gazetecilik kürsüsü profesyonel anlamda gazeteci yetiştirmeyi hedefliyordu. Bu üniversitede ilgili bölümün açılmasından evvel ise çeşitli kurslarla gazetecinin nasıl olması gerektiği, gazeteciliğin bir meslek dalı olarak kural ve kaideleri ele alınıyordu. Türkiye’ye baktığımızda yükseköğretim seviyesinde 20.yüzyılın

ortalarından itibaren eğitimin başladığı, ancak yine öncesinde çeşitli kurs ve çalıştaylarda gazetecilik mesleğine yönelik bilgilendirmelerin yapıldığı bilinmektedir.

Türkiye’de gazetecilik eğitiminin, ABD ve Avrupa’ya kıyasla daha geç bir zamanda başlaması birçok bakımdan değerlendirilebilir. Osmanlı Devleti’nin nispeten son dönemde Batılılaşma taraftarı olması, öncesinde tamamen geleneksel bakış açısıyla eğitimi desteklemesi, gazetecilik mesleğini daha çok toplumdaki aydınların üstlenmesi gibi sebepler Osmanlı’da bir gazetecilik okulu olmasının önüne geçmiştir. Birinci Dünya Savaşı ve ardından gerçekleşen Kurtuluş Savaşı dönemlerinde ülkedeki rejimin giderek zayıflaması ve 1923 senesinde cumhuriyetin ilanı ile birlikte yepyeni bir yönetim modeline geçilmiştir. Osmanlı Devleti’nin meşruti yönetim denemeleri haricinde genel yönetim politikası olan monarşi yerine demokratik ve laik bir düzene geçilmiş; ancak bu düzenin oturması seneler almıştır. Cumhuriyet’in ilanından sonra en az yirmi senede ülkedeki yeni sistemin benimsenmesi adına inkılaplar gerçekleşmiştir. Bu noktada Cumhuriyet’in ilanından sonraki geçen süreç bir ülkenin yeniden kuruluşunu temsil ettiği için bu süreçte eğitim politikalarının da düzenlenmesi söz konusu olacağı için yükseköğretime yönelik çalışmaların devam ettiği görülmektedir (Koloğlu, 2018: 48).

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ardından gerçekleştirilen yükseköğretim reformları *1923-1946 senesi arası* ve *1946 senesi sonrası* olarak iki dönemde ele alınabilir. 1923’te cumhuriyetin kuruluşunun ardından 1946’ya değin geçen süre *tek partili dönemi* ifade ediyordu. Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk’ün eğitime verdiği önemle birlikte çağın gereklerine uygun şekilde bir eğitim anlayışıyla hareket edilmesi fikri benimsenmişti. Eğitimin niteliğini geliştirme ve yaygınlaştırma prensibiyle hareket edilirken, yükseköğretim adına da önemli adımlar atılmıştı. 1946 senesine değin yükseköğretim çerçevesinde yapılan en önemli çalışmalar; 1924 yılında 493 sayılı yasa ile Darülfünun-u Osmani adını taşıyan üniversitenin İstanbul Darülfünunu adını alması, ardından Atatürk’ün direktifleri ile 6 Haziran 1933 tarih ve 2252 sayılı yasa ile İstanbul Darülfünunu’nun kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi’nin açılması, 1944 yılında yürürlüğe giren 4619 sayılı yasa ile İstanbul Teknik Üniversitesi’nin kurulması, daha sonrasında Ankara Üniversitesi’nin kurulması olarak belirtilebilir. 1946 senesinden sonra hem çok partili hayata geçiş hem de toplumun gereksinimleri çerçevesinde yükseköğretimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar hızlandırılmıştır. Bu tarihten sonra Doğu Anadolu’da bir üniversite kurulması çabaları sonucunda Atatürk Üniversitesi açılmış, ardından Ankara’da uluslararası nitelikteki Orta Doğu Teknik Üniversitesi

açılmış, daha sonra sırasıyla üniversitelerin artırılması, aynı zamanda bölümlerin de nitelikli hale getirilmesi çalışmaları hızlanmıştır (Korkut, 1984: 10-83).

Türkiye’de iletişim alanında eğitime ihtiyaç duyulduğunu ilk dile getiren kişi gazeteci Ahmet Rasim’dir. Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine tanıklık etmiş olan Ahmet Rasim hem Osmanlı dönemindeki gazeteciliği bilmesi hem de yurt dışına yaptığı seyahatlerle diğer ülkelerdeki gazetecilik faaliyetlerine tanıklık etmesi vasıtasıyla Türkiye’de de iletişim alanında eğitimin önemli olduğunu, özellikle gazetecilerin iyi bir eğitimden geçerek gazeteci unvanı almaları gerektiğini dile getirmiştir. Bir yazısında bu ihtiyacın niçin önemli olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir: (Altun, 2006: 91)

“Benim gençliğimde gazetecilik, adeta “devşirme” kişilerden, az çok okumuş, az çok düşünce sahibi, az çok anladığını anlatır, söyleneni anlar, bu halleriyle beraber okuyucu zümresi çoğunluğu üstünde bir kültür düzeyinde kimselerden meydana gelmiştir.

Şimdi ise gelişme zamanıdır. Bu nedenle, bir gazetecilik okulu açılması gereği şiddetle duyulmaktadır. Fakat, bunu “gazetecilik” açmalıdır. Bu okulu gazetecilik açtığı takdirde öğretmenlerini de seçmek hakkını taşımalıdır. Zamanımızda tramvay kondüktörleri, şoförler, belediye zabıtaları için okullar açılıyor; nerede ise köprü memurluğuna bile bir tane açılacak. Neden bir gazetecilik okulu açılmasın? Artık kendimizi yavaş yavaş toplayalım. Sendikalarımızı, okullarımızı yapalım. Zira bu gidiş gidiş değil.”

Rasim gazetecilerin toplumu yönlendiren ve topluma katkı sağlayan kimseler olduğunu, bu nedenle de gazeteciliğin belli bir eğitimle birlikte daha donanımlı meslek erbabları ortaya koyacağını vurgulamıştır. Ona göre toplumda birçok meslek için okullar açılırken, toplumu aydınlatma görevi gören gazetecilerin de eğitim alması gerekliydi. Üstelik bu eğitim yalnızca onlar adına değil, Türkiye’nin kısa sürede kalkınıp gelişmesi adına mühim bir adım olacaktı. Rasim’in bu düşünceleri o dönemde basında çok fazla yer bulmasa da dünyada bu konuda atılan adımlar, üstelik Türkiye’de yükseköğretimin gelişmesine yönelik adımlarla bir arada düşünüldüğünde iletişim konusunda da çalışmaları gerekli kılıyordu (Altun, 2006: 91).

1931 senesinde çıkarılan basın yasası, gazete sahipleri, başyazarları ve genel yayın yönetmenlerinin lise veya yüksekokul mezunu olmalarına yönelik zorunluluk getirdiğinde yine gazetecilik eğitimi konusu gündeme gelmişti; ancak 1933 senesinde bu yasanın iptaliyle birlikte

konu rafa kaldırılmıştı. 1948 senesine gelindiğinde Fehmi Yayla'nın İstanbul Özel Gazetecilik Okulu'nu açması basına nitelikli işgücü kazandırma hedefiyle yola çıkılabileceğini göstermişti. Bu okul İstanbul'da özel nitelikli bir okul olup ücretliydi. Yükseköğretim seviyesinde olmasa da ders içerikleriyle gazeteciliğe yönelik temel bilgi birikimi ve donanımı kazandırmayı hedefleyen okul, 1963 yılına değin faaliyetlerine devam etmişti. Bu dönemde okuldaki eğitim ortaöğretim ve lise düzeyinde olmak üzere iki kapsama ayrılmış ve özellikle kemikten gazeteci yetiştirme anlayışıyla faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu okulun açıldığı dönemlerde İstanbul Gazeteciler Cemiyeti hem okulu takdir ediyor hem de bu okulun devamlılığını sağlayacak, aynı zamanda yükseköğretim seviyesinde olacak şekilde bir gazetecilik okulu fikrini de dile getiriyordu. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sedat Simavi İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne bir mektup yazarak konuyu yazılı şekilde dile getirmesi, 1949 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nün kurulmasına vesile olmuştu. Bu enstitüye bağlı olarak faaliyetlerine başlayan gazetecilik bölümüyle birlikte Türkiye'de iletişim alanında yükseköğretim seviyesi eğitim başlamıştı (İnuğur, 1982: 40-44).

Türkiye'de gazetecilik eğitimi konusunun ele alındığı bu başlıkta ilk gazeteciler ve eğitimlerinden bahsedilecek, gazetecilik eğitime ne şekilde ihtiyaç duyulduğu toplumsal değişim ve dönüşüm çerçevesinde değerlendirilecektir.

2.6.1.İlk Gazeteciler ve Eğitimleri

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1839 senesinde ilan edilen Tanzimat Fermanı'yla birlikte batılılaşma faaliyetleri başlamış, bu faaliyetler çerçevesinde hem Batının üstünlüklerini göz önüne alma, hem de Osmanlı gibi birçok milletten azınlığın yaşadığı bir coğrafyadaki yaşamı daha modern hale getirme adına çeşitli yenilikler benimsenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşması sürecinde gazete ve dergilerin sayısı çoğalmış gerek yenilikleri halka tanıtmak gerekse basın özgürlüğü çerçevesinde hareket etmek adına yapılan yayınların sayısı artmıştır. Matbaanın Osmanlı topraklarına girişinin ardından, ilk gazete 1795 senesinde Fransız elçi Verninac-Saint-Maur tarafından "Palais de France" adıyla yayınlanmıştır; ancak bu gazete kısa süreli faaliyet göstermiştir. Bu gazetenin ardından yine çeşitli gazete yayını denemeleri olsa da 19.yüzyıla değin tam anlamıyla sistemli bir gazetecilik faaliyeti söz konusu olmamıştır. 1831 senesinde ilk resmi gazete olan "Takvim-i Vekayi"nin yayınlanmasının ardından gazetecilik faaliyetleri de hız kazanmıştır. İlk özel gazete olan "Tercüman-ı Ahval", ilk yarı resmi gazete olan "Ceride-i Havadis" ve diğer birçok gazete bu süreçte yayınlanmıştır (İnuğur, 1982: 19-22).

Osmanlı Devleti'nin resmi gazetesi olan “Takvim-i Vekayi”, Serasker Hüsrev Paşa tarafından Avrupa’da çıkarılan gazetelerin isimleri araştırılmak suretiyle yapılan bir listeleme sonucunda II. Mahmud tarafından ismi kararlaştırılan bir gazetedir. İlk sayısı 1 Kasım 1831 tarihinde çıkmış olup mukaddimesi ilk sayısından evvel yayınlanmıştır. Bu mukaddimede gazetenin amacına ve içeriğine dair bilgiler yer almıştır. Gazete haftada bir Cumartesi günleri çıkarılmaya başlanmış ve içeriğinde devletin resmi haberleri başta olmak üzere farklı konularda haberler yer almıştır. Bu gazetenin çıkarılması sürecinde emekleri olan Serasker Hüsrev Paşa, hem seraskerlik görevi hem de vezirlik yapmış bir devlet adamıdır. O dönemde yurt dışı seyahatlerine çıktığı için kendisinden isim önerileri alınarak “Takvim-i Vekayi” hazırlanmıştır. “Takvim-i Vekayi”nin hazırlanış sürecinde onun haricinde yer almış kimselere dair önemli detaylar yoktur; zira devletin resmi gazetesi olduğu için haberler genellikle isimsiz çıkmaktadır (Çolak, 2011: 54-55).

“Takvim-i Vekayi” sonrasında çıkarılan gazetelere bakıldığında en dikkat çeken husus gazeteci kimliği ile görev alanların veya gazeteleri kuranların aslında gazetecilik mesleği ile ilgileri bulunmaksızın, daha çok yazar, şair, matbaacı ve toplumda “aydın” kimliği ile tanınan kişiler olmalarıydı. Türk basın tarihinin ilk özel gazetesi olan “Tercüman-ı Ahval”ın bu konuda önemli bir örnekti. 1860 senesinde çıkarılmaya başlanan gazetenin sahibi ve başyazarları Agâh Efendi ve İbrahim Şinasi’ydi. Agâh Efendi, Tercüme Odasından yetişen Genç Osmanlı Cemiyeti üyesi bir aydıındı. İstanbul’da Mekteb-i Tıbbiye’de eğitim görmüş, çok iyi derecede Fransızca ve İtalyanca bilen Agâh Efendi dildeki başarısı vasıtasıyla Tercüme Odası’na kabul almıştı. “Tercüman-ı Ahval”ın 1866 senesinde kapanmasının ardından Genç Osmanlılar Cemiyeti’ne katılmış, Paris’e kaçarak burada “Muhbir” ve “Hürriyet” gazetelerini çıkarmıştır. Agâh Efendi’nin aldığı eğitime nazaran gazeteciliğe yönelmesinin ilk vasıtası bildiği yabancı diller olmuştur. Bu sayede Tercüme Odası’na kabul almasıyla birlikte başlayan gazetecilik serüveninin ardından, siyasi görüşü ve aydın kimliğinin verdiği sorumluluk bilinciyle gazeteciliği sürdürmüştür. Agâh Efendi ile birlikte gazetecilik faaliyetlerini sürdüren Şinasi’ye gelince, o ise Paris’te maliye eğitimi almıştır. Tophane Kalemi’nde çalışan Şinasi, Paris’te kaldığı dönemde edebiyata ve şiire merak salmış, dil çalışmaları yapmıştır. 1866 senesinde “Tercüman-ı Ahval”ın kapanmasından sonra, kendisi bireysel şekilde “Tasvir-i Efkâr” gazetesini çıkarmış, bu gazetede siyasî otoriteyi rahatsız edecek yazılar kaleme almıştır. Bu yazıları gazetenin kapatılmasına sebep olmuş, ardından memuriyetten ihraç edilmiş ve yurt dışına kaçmıştır. Şinasi’nin aldığı eğitim maliye olmasına rağmen, yurt dışı tecrübesiyle birlikte dil ve edebiyata olan merakı sonucunda gazeteci olduğu görülmektedir. Hem Şinasi hem de

Agâh Efendi toplumda aydın konumunda kişilerdir. Bu nedenle kendilerini çeşitli konularda sorumlu görerek de gazeteciliğe yöneldikleri söylenebilir (Altun, 2006: 33)

Osmanlı Devleti'nde gazetecilerin çoğunlukla edebiyatçı kimlikleriyle ön plana çıktıkları; dil, edebiyat ve yayıncılık konusundaki çalışmalarıyla birlikte gazeteciliğe yöneldikleri görülür. Bu kişiler arasında Ahmet Mithat Efendi, Halid Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Cahit Yalçın, Şemsettin Sami, Teodor Kasap gibi isimler sayılabilir. Özellikle Tanzimat Edebiyatı'nın romanlarıyla popüler ismi olan Ahmet Mithat Efendi aslında memurdur. Memuriyetini sürdürürken çeşitli diller öğrenerek kendini geliştirmiş, Teşkilat Kanunu gereği çıkartılan “Tuna” gazetesinin yazı işlerinde çalışmaya başlamıştır. Daha sonra kendisi 1878'de Osmanlı sarayının desteği ile “Tercüman-ı Hakikat” gazetesini yayınlamıştır. Gazeteciliği yalnızca eserlerini tanıtmak adına bir araç olarak gören Ahmet Mithat Efendi aldığı eğitimden de anlaşılaacağı üzere gazeteciliğe dair çok fazla şey bilmemekteydi. Memuriyet döneminde öğrendiği dillerle birlikte yabancı basını takip eden, gazetelerin toplumdaki işlevini gözlemleyerek öğrenen Ahmet Mithat, sonrasında kendisinin de bir gazete çıkarabileceğine kanaat getirerek bu işe yönelmiştir. Osmanlı döneminde gazetecilik yapmış isimlerden Halid Ziya Uşaklıgil ve Hüseyin Cahit Yalçın da edebiyat ve sanata yönelik eğitimler almışlardır. Çok yönlü bir Osmanlı aydını olan ve sözlük çalışmalarıyla tanınan Şemsettin Sami memuriyet, Osmanlı basın tarihinde Türkçe olarak çıkarılan ilk siyasi mizah dergisi “Diyojen”i çıkararak Teodor Kasap da yine memuriyet işleriyle uğraşıyorlardı. Tüm bu aydınların aldıkları eğitimin gazetecilikle uzaktan yakından ilgisi olmadığı, ancak gerek yazıya olan ilgileri, gerek Fransızca başta olmak üzere yabancı dil bilgileri, gerekse dönem toplumundaki sorumluluk bilinçleri kendilerini gazeteciliğe yönlendirmiştir (Altun, 2006: 40-48).

Cumhuriyet döneminde ise basın tarihi kendi içerisinde dönemlere ayrılmaktaydı. Cumhuriyet dönemi basını; milli mütareke dönemi basını, 1923-1950 seneleri arasındaki basın, 1950-1980 seneleri arasındaki basın ve 1980'lerden günümüze basın olarak değerlendirilmektedir. Milli mütareke basını olarak adlandırılan dönem 1918-1923 seneleri arasını kapsamaktaydı. Bu dönemde İstanbul İtilaf Devletlerinin işgali altındadır ve basın faaliyetleri daha çok milli mücadele sürecini yönetmek adına yürütülmektedir. Bu dönemin önemli gazetecileri arasında “Peyâm” gazetesini sahibi Ali Kemal, “Aydede”nin sahibi Refik Halit, “Akşam” gazetesinin sahibi Falih Rıfkı, “İkdam” gazetesinin sahibi Yakup Kadri, “Vatan” gazetesinin sahibi Ahmet Emin bulunuyordu.

“Peyâm” gazetesi sahibi Ali Kemal, İkinci Meşrutiyet ve Mütareke döneminde İttihat ve Terakki karşıtı görüşleriyle tanınmış bir isimdir. Ali Kemal, İkdâm gazetesinde yazarlık yaptığı sırada Bab-ı Ali baskınıyla birlikte Viyana’ya sürüldü. 1913 senesinde İstanbul’a geri dönmesiyle birlikte “Peyâm” gazetesini kurdu ve burada yazarlık yapmaya başladı. Ali Kemal’in siyaset adamı ve gazeteci olarak tanınmasına rağmen eğitimi Mülkiye mektebine dayanmaktadır. İstanbul’da kurduğu öğrenci derneği kapatıldıktan sonra dokuz ay hapis yatan ve sonrasında Halep’e sürgün edilen Ali Kemal, bu süreçte Halep’te öğretmenlik ve kâtiplik görevlerinde bulunmuştur. Aslında gazetecilik eğitimi almayan, ancak toplumsal bir bilinçle yazmaya başlayan Ali Kemal, milli mücadele döneminin önemli isimlerindendir (Altun, 1995: 50).

“Aydede”nin sahibi Refik Halit, daha çok edebiyat alanındaki yazılarıyla tanınan bir isimdir. İkinci Meşrutiyet dönemine kadar çeşitli mizah dergilerinde yazarlık yapmıştır. İkinci Meşrutiyet sonrasında ise “Tercüman-ı Hakikat” gazetesinde muhabirlik yapmış ve kendisi “Son Hakikat” gazetesini kurmuştur. Hürriyet ve İtilaf Fırkası’na üye olduktan sonra “Aydede” dergisini kuran ve bu dergi ile tanınan Refik Halit, bu dergide yazdığı İstiklal harbi aleyhine olan yazıları sebebiyle vatan hainliğiyle suçlanmıştır. Refik Halit Galatasaray Sultanisi’nde Hukuk eğitimi almış, mezun olduktan sonra Maliye Nezareti’nde memur olarak çalışmıştır. Aldığı eğitimin gazetecilikle doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır; ancak kendisi hem yazdığı edebi yazılar hem de araştırmacı kişiliğiyle bir süre sonra gazeteciliğe yönelmiştir. Kendisi bir yazısında gazeteciliği şu şekilde tanımlamıştır: (Gürkan, 1998: 90)

“Şimdi başmuharrir veya siyâsî makale muharriri günü gününe, saati saatine dünya haberlerini radyo başında dinleyen, her devletin kendi menfaatine ve düşman zararına yaptığı propagandaları kaçırmayan, durup dinlenmeden bunu kendine iş güç edinen ve sonunda bize tam bir hülâsa veren uyanık, canlı, kulağı kırışte adam demektir. Eskiden başmuharrir günde yirmi üç saat gezer, tozar; uyur, konuşur; nükte ve talâkat savurur, gazetelere şöyle bir göz atar, bir saat içinde, süslü, belâgadi veya iğneli cümlelerle makalesini karalar, vazîfesini yapmış olurdu. Bugünkü muharrir bilgili olduktan ve dünya gazetelerini okuduktan başka radyo makinesinin tutsağıdır da...”

Refik Halit gazeteciliğe bir meslek dalı olarak önem verdiği ve gazetenin toplumdaki rolünü önemsediği için, almış olduğu eğitime nispeten gazeteci olmayı seçmiş ve yaşamının sonuna değin bu mesleği sürdürmüştür (Gürkan, 1998: 90).

Cumhuriyet döneminin en etkin isimlerinden olan ve “Akşam” gazetesinin sahibi olan Falih Rıfkı (Cumhuriyet’in ilanından sonra Atay soyadını almıştır) ise Darülfünun Edebiyat Fakültesini bitirmiş ve dönemin önemli gazetelerinden biri olan Servet-i Fünun’da yazıları çıkmış bir isimdir. Özellikle yazdığı anı ve gezi yazısı türündeki yazıları günümüzde de okunmaktadır. Falih Rıfkı da aldığı eğitime nazaran gazetecilik mesleğini seçmiş isimlerin başında gelmektedir (Altun, 1995: 54).

“İkdam” gazetesinin sahibi Yakup Kadri (Cumhuriyet’in ilanından sonra Karaosmanoğlu soyadını almıştır), milli mücadele yıllarında etkin bir siyaset politikası yürütmüştür. Yakup Kadri şiir, roman, oyun, anı gibi edebiyatın birçok türünde eser vermiş, özellikle milli mücadele ruhunu yansıtan romanlarıyla tanınmıştır. Yakup Kadri’nin gazetecilik serüveni 1932’de Vedat Nedim Tör, Şevket Süreyya Aydemir, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev Tökin ile birlikte çıkarmaya başladıkları “Kadro” dergisi ile başlamış, bu dergiden sonra çeşitli gazetelerde yazarlık yapmıştır. Yakup Kadri İstanbul Hukuk Mektebi’ni üçüncü sınıfta terk etmiş ve eğitimine devam etmemiştir.

Milli mücadele basınından son olarak bahsedilecek isim “Vatan” gazetesinin sahibi Ahmet Emin’dir. Ahmet Emin (Cumhuriyet’in ilanından sonra Yalman soyadını almıştır); “Vakit”, “Tan”, “Vatan” ve “İkinci Vatan” gazetelerindeki yazılarıyla ön plana çıkmıştır. New York’taki Columbia Üniversitesi’nde sosyoloji eğitimi alan Ahmet Emin, daha sonra bu bölümden yüksek lisans yapmış ve Türk basının tarihi, gelişme tarzı, hal ve şartları hakkında teziyle tanınmıştır. Milli mücadele döneminde gazeteciliğe eğitim anlamında en çok yönelen isimlerin başında gelmektedir (Altun, 1995: 55).

Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti’nde başlayan gazetecilik faaliyetleri sürecinde ve sonrasında, milli mücadele basınının şekillendiği dönemde de ilk gazetecilerin aldıkları eğitim gazetecilik eğitimi değildir. Bu kişiler genellikle memuriyet, katiplik, hukuk gibi alanlarda eğitim almışlar, daha sonra gazete ve dergilerde yazmaya başlayarak gazeteciliği seçmişlerdir. Özellikle Osmanlı Devleti’nin son döneminde gazetecilerin aynı zamanda aydın kesimden kişilerce sürdürüldüğü, bu kişilerin toplumdaki olaylara karşı görüş ve düşüncelerini bildirmek amacıyla gazetede köşe yazıları kaleme aldıkları ve bu şekilde mesleğe dâhil oldukları görülmektedir (Altun, 2006: 40).

Osmanlı aydını batılılaşma sürecinde geçirilen kendini halka karşı sorumlu hissediyordu. Aydınlar toplumun yaşadığı değişimi izlerken, aynı zamanda halkı bilgilendirmek istiyorlardı. Bu şekildeki gazetecilik anlayışı Şinasi ile başlamıştı. Şinasi,

Tanzimat politikalarının deneyimlendiği bir dönemde bu politikaların halk üzerindeki etkisini gözlemlerken, yöneten ve yönetilenler arasında bir köprü olmak ve halkın yaşadığı sorunları dile getirmek istiyordu. Bu nedenle “Tasvir-i Efkâr” gazetesini kurmuştu. Şinasi bu gazetede kaleme aldığı ilk yazısında gazetenin kurulma amacının halkın çıkarlarını korumak, devlet ile halk arasında bir köprü olmak ve toplumsal değişimlerin halk üzerindeki etkisini gözlemleyerek aktarmak olduğunu dile getirmiştir. Şinasi aslen memurdur. İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra 15 yaşında memuriyete başlamıştır. Bu nedenle gazetecilik mesleğine dair bir eğitimi de bulunmamaktadır; ancak edebiyata ilgili olması ve bu ilgi kaynaklı olarak o dönemde kaleme aldığı eserleri ancak gazete ve dergilerde yayınlatabilmesi sebebiyle gazeteciliğe merak salmıştır.

Ortaylı (2000) Osmanlı’nın okumaya kitaplarla değil, gazete ve dergilerle başladığını, bu nedenle gazete ve dergilerin toplumda önemli bir misyonu olduğunu dile getirmiştir. “Takvim-i Veka-yi”, “Tercüman-ı Ahval” ve birkaç gazetenin öncülüğünde batıdaki gelişmelerden haberdar olan halk, ilk kez kendisi dışında bir başka toplum ve onun yaşayış biçimini izleyebiliyordu. Bu nedenle gazete haberleşmenin en temel unsuruydu. Osmanlı’da gazetecilik mesleğini üstlenen kişiler, gazetenin halk için anlamını bildikleri gibi, yine halkın görüşlerine ancak gazete aracılığıyla tesir edebileceklerini de biliyorlardı. Bu nedenle dönemin aydınları gazeteyi kendi görüşlerini yaymak için bir araç olarak kullanıyorlardı (Ortaylı, 2000: 489).

Akbulut (2013) ilk gazetecileri değerlendirirken olaya daha farklı bir perspektiften bakmış ve ilk gazetelerin yayınlanma sebepleri üzerinden bu değerlendirmeyi yapmıştır. Osmanlı sınırları içerisinde iletişim amaçlı kullanılan bültenler 1700’lü yıllarda karşımıza çıkmaktadır. 1795’te yayınlanan “Le Bulletin de Nouvelles”, 1796’da yayınlanan “La Gazette Française de Constantinople”, 1797’de yayınlanan “Mercure Oriental” gibi bültenler azınlıklar arasında iletişim kurmak amaçlı yayınlanmıştı. İlk Osmanlı gazetesi 1831 senesinde yayın hayatına başlayan “Takvim-i Veka-yi” idi. Bu gazetenin çıkış amacı mukaddimesinde belirtilmiştir. Buna göre gazete hem olayları tarihe kaydetme hem de toplumu bilgilendirme amaçlı çıkarılmaktaydı. William Churchill tarafından çıkarılan ve aynı amaçları taşıyan “Ceride-i Havadis” gazetesi de bu amaçla çıkarılıyordu. Bu iki gazete doğrudan devletin haberleşme ağı içerisinde yayınlandığı için yazarları hakkında detaylı bilgi yoktu; ancak ilk özel gazete olan “Tercüman-ı Ahval” gazetesi için durum aynı değildi. Şinasi ve Agâh Efendi tarafından çıkarılan bu gazete, halkın anlayabileceği sadece bir Türkçe ile yayınlanıyor ve yazarlarının isimlerini açıklıyordu. Böylece gazetede yer alan yazılar şahısları ve onların

görüşlerini açıkça topluma duyurmanın bir aracı olarak görülüyordu. “Tercüman-ı Ahval” ile başlayan bu süreç, yayınlanan diğer özel gazetelerle devam etti ve gazeteler, aydınlar için halkla iletişim kurma aracı haline geldi (Akbulut, 2013).

2.6.2. Toplumsal Değişim ve Dönüşüm Çerçevesinde Eğitim İhtiyacının Ortaya Çıkışı

Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan evvel bu topraklarda altı asır hüküm sürmüş, hatta üç kıtaya yayılmış olan Osmanlı İmparatorluğu yaşıyordu. Osmanlı İmparatorluğu’nun uzun bir geçmişe sahip olması, şu an yaşadığımız topraklarda o döneme ait önemli bir kültür birikiminin oluşmasını sağlamıştır. Cumhuriyet rejimiyle birlikte her ne kadar dilde, yönetimde, sosyal ve ekonomik hayat dâhil yaşamın birçok alanında yeniliklere gidilse de kültürün etkisi uzun vadede kendini hissettiriyordu. Bu nedenle Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde gazetecilik anlayışı Osmanlı’ya benzer şekilde ilerlemiştir (Alpkaya ve Duru, 2012: 19).

Bir önceki başlıkta ilk gazetecilerden ve aldıkları eğitimden bahsederken Osmanlı dönemi ve milli mütareke dönemi basınından bahsedilmiştir; o dönemde gazetecilerin daha çok aydınlardan oluştuğu görülmektedir. Cumhuriyet’in ilanından sonra da bu süreç devam etmiştir. Gazetecilerin eğitim alması gerekliliğiyle birlikte, eğitilmiş gazeteciler ancak 1950’li yıllardan sonra karşımıza çıkmışlardır.

Basının kamuyu yönlendirme gücü tarihin her döneminde görülmüştür. Osmanlı’da basının en önemli sorunu sansürdü. Zira gazete ve dergilerde yer alan çeşitli hükümet karşıtı yazılar sebebiyle halk arasında isyanlar çıkabiliyordu. Hükümet, halkın ayaklanmasını önlemek amacıyla bu tür yazıların yer aldığı gazetelere sansür uyguluyor, hatta yazarları sürgüne dahi yollayabiliyordu. Aynı durum milli mücadele döneminde de yaşanmıştı. Çeşitli gazetelerde milli mücadeleye karşı faaliyet gösteren muhalif bir basın oluşmuştu. Refik Halit Karay, Refii Cevat Ulunay, Mümtaz Faik ve Ali Kemal gibi isimlerin aralarında bulunduğu milli mücadele karşıtlarının bir kısmı Cumhuriyet’in ilanından sonra yurt dışına kaçmış, bir kısmı ise yakalanıp tutuklanmıştı (Altun, 2006: 50).

Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren 1950’li yıllara kadarki süreç adeta bir “restorasyon” dönemi olarak geçmiştir. Çok partili döneme kadar Atatürk ilke ve inkılaplarının topluma tam anlamıyla yerleşmesi ve halkın demokrasi rejimi altında güvenle yaşaması adına çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti’nin altı asır monarşi (sonrasında kısa bir dönem meşrutî rejime geçilmiş) rejimiyle yönettiği topraklarda, demokrasinin benimsenmesi kolay olmamıştır. Bu nedenle birçok kurum ve kuruluşun yapılanma içerisinde olduğu bu dönemde gazetecilik eski usulle devam etmiştir; ancak bu durum basının tam anlamıyla özgürlük kazandığı anlamına

gelmemelidir. Basının halk üzerindeki etkisi bilindiği için sürekli bir denetim hali söz konusu olmuştur. Özellikle “Takrir-i Sükûn” kanunu döneminde basın üzerindeki baskı artmış, basın neredeyse sıkıyönetim ortamında faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı’yla birlikte sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada basının toplumdaki rol ve önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Bu dönemde bir yandan Almanya bir yandan Müttefikler Türkiye’yi basın yoluyla savaşa çekme çabası içerisine girmişlerdir: (Topuz, 1973: 164)

“İlk olarak 1939’da Fransızlar çağırırlar bizim başyazarlarımızı. Sınırlardaki savunma tertiplerini gösterirler. 1942 Temmuzunda sıra Almanlarındır, başyazarlar Alman cephelerini dolaşır, onları anlatırlar yazılarında. 1942 Temmuzunda İngilizler ve Amerikalılar çağırır başyazarlarımızı; bu sefer de batıların övgüsü yapılır gazetelerde...”

İkinci Dünya Savaşı’nın başladığı dönemlerden 1941 senesine kadar basın daha çok Müttefiklere yakın şekilde haber yaparken, 1941 sonrasında Almanların Türkiye sınırına dayanması sebebiyle Almanlara yakın politikalar içeren yayınların sayısı artmıştır. Bu süreçte Türklerin savaşa dâhil olup olmamasına yönelik çeşitli ufak tefek yazılar kaleme alınsa da bu yazılar denetlenmiş ve basının savaş sürecinde propaganda amaçlı hareket etmesinin önüne geçilmiştir. Bu dönemde özellikle “Ulus” gazetesinin propaganda yayınları yaptığı görülmüştür. Gazetenin 15 Eylül 1939 tarihli haberinde savaş sürecinde halkı korumak amaçlı Ankara’ya çeşitli bombaların getirilerek tanıtılacağı haberleri yayılmıştır. Bu haber, halkın savaşa girme konusundaki endişelerini artırmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında savaş döneminin etkisi ve yanlış politikalarla ekonomi git gide kötü bir hal alırken, artık basının kurumsallaşması gerektiği fikri ön plana çıkıyordu. Zira 1950 senesinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne bağlı olarak kurulan Gazetecilik Enstitüsü bunun en önemli göstergesiydi. Savaş dönemindeki propaganda ve öncesinde basının denetlenmesi gereksinimi düşünüldüğünde, dünyadaki gazeteciliğin okullaşma eğilimi Türkiye’de de gündeme gelmişti. Bu sebep vesilesiyle İstanbul Üniversitesi’nde bu konudaki ilk eğitimler yükseköğretim derecesinde başlamıştır.

Gevgilili (1983), gazeteciliğin Türkiye’deki serüvenine bakıldığında okullaşma dönemi olan 1950’lere kadarki süreçte farklı iki yol izlendiğinden bahsetmiştir. Osmanlı döneminde aydınlar toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ederek yazılarını kaleme almaya

başlamışlardır. Batılılaşmanın ülkeye getirdiği yeniliklere karşı “Fransız” kalan halkın bir rehber ihtiyacı vardı. Bu rehberlik görevini aydınlar üstlenmişti. Zira aydınların çoğu Fransa gibi çeşitli ülkelere seyahat etmiş, maddi durumu iyi kimselerdi. Bir kısmı ise çeşitli görevler sebebiyle yurt dışına çıkmıştı. Yani görüp deneyimlediklerini halka doğrudan en iyi şekilde aktarabilecek kişilerdi. Bu nedenle onların gazetelerde yazmaları anlaşılabilirdi. Cumhuriyet’in ilanından sonra kurumsallaşma döneminin uzun sürmesi sebebiyle gazetecilerin eğitim alması fikri gündeme gelmemişti; ancak savaş dönemiyle birlikte yayınların denetlenmesi gerekliliği bilinçli gazeteciler önemini gözler önüne sermişti. Bu noktada, Türkiye’de de gazetecilik eğitimine geçilmesi gerektiği dillendirilmeye başlanmıştı (Gevgilili, 1983).

2.6.3. Eğitimin Başlangıç Süreci

Eğitim yaşamın her alanında ve birçok konuda bilgi ve tecrübe sahibi olmak, bilinçlenmek, kendini geliştirmek ve sosyal anlamda doyum sağlamak adına gereklidir. İnsanoğlu yalnızca kendini gerçekleştirmek adına eğitim alabileceği gibi, aynı zamanda bir meslek sahibi olmak veya bir alanda uzmanlaşmak adına da eğitim alabilir. Eğitim insanın dış dünya ve toplumla bağ kurmasını sağlayan bir kapıdır. Bu nedenle yaş, cinsiyet vb. hiçbir husus göz önüne alınmaksızın hayatın her döneminde eğitim alınabilir (Lamble, 2011: 12).

Gazetecilik eğitimi; basın ve medya konularında bilinçli, profesyonel çalışan, işin getirilerine hâkim ve etik çerçevede mesleğini gerçekleştirebilecek kişiler yetiştirme amaçlı verilen bir eğitim türüdür. Antik çağdan itibaren toplumda görevlendirilme usulü ile çalışan amatör gazeteciler vardı. Bu kişiler yalnızca halka haber verme amaçlı basit ve temel düzeyde bir taş veya kağıtlara gündelik olay, bilgilendirme vb. türden haberleri kaleme alıp meydanlara asıyorlar ve görevlerini yerine getiriyorlardı. Ortaçağa geldiğimizde bu kişilerin yine benzer bir anlayışla, ancak bu defa sürekli yayınlanan ve birkaç sayfadan oluşan gazetelerde çalıştıkları, “haberci” sıfatını kullandıkları görülmüştür. Osmanlı döneminde *ulak* adı verilen bu kimselerden toplumda da çok fazla vardı ve hiçbiri bir eğitim almamıştı. Gazetecilikte bir eğitime ihtiyaç duyulması ve zamanın şartlarına bağlı şekilde profesyonel gazetelerin yetiştirilmesi düşüncesi ancak 19.yüzyılın sonunda gündeme gelmiştir (Bromley vd., 2001: 3).

Sanayi Devrimi sonrasında kırsal bölgelerden kentlere göçle birlikte toplumsal yaşam giderek değişmiş, kent kültürü ön plana çıkmıştır. Kentlerde okullaşmanın başlaması, farklı iş kollarının ortaya çıkması ve en önemlisi eğitim yatırımları her alanda profesyonelleşmenin de önünü açmıştır. Avrupa, sanayileşme sonrasında hızla kentleşip zenginleşirken, sermayenin bir kısmı da Amerika kıtasına aktarılıyor, burada dünyanın merkezinden uzakta, kendi içerisinde bir düzen yükselişe geçiyordu. Amerika kıtasında farklı kültürlerden karma şekilde yerleşmiş

insanların, özellikle Avrupa'dan aktardıkları kültür çok daha özgür ve siyasi karmaşalar olmaksızın gelişme imkânı buluyordu. Bu nedenle sosyal yaşamda eğitime çok fazla önem veriliyor, halkın eğitilmesi ve kendi kendine yeter konuma gelmesi önemseniyordu (Bilgiseven, 1992: 30).

Gazetecilik mesleğinin profesyonel düzeyde eğitimle pekişmesi düşüncesi Avrupa'da sıklıkla gündeme gelse de siyasi karmaşalar sebebiyle tam olarak gerçekleştirilemeden, Amerika'da bu konuda adım atılmıştır. 1909 senesinde Missouri Üniversitesi'nde lisans düzeyinde gazetecilik bölümü kurulmuş ve ilk öğrencilerini almıştır. Öncesinde de açılan birkaç kurs ve seminerde gazeteciliğin profesyonelleşmesi, gazetelerin mezun öğrencilerle çok daha iyi şekilde mesleği icra edeceğine yönelik söylemler gündeme gelmişti. Peki Missouri Üniversitesi'nde kurulan ilk gazetecilik eğitimine giden süreç ne şekildeydi? Gazeteciliğin profesyonelleşmesi ihtiyacı nasıl doğmuştu? Bu sorulara yanıt verebilmek adına öncelikle gazeteciliğin toplumsal hayattan soyutlan(a)mayacak bir meslek olduğunun ve bu nedenle sosyal hayat içerisinde eğitim ihtiyacı duyulmadan evvel gazeteciliğe ne şekilde bakış açısı geliştirildiği dikkate alınmalıdır. Burada bir girizgâh yapmak gerekirse gazeteciliğin bir eğitimle sürdürülmesi gerektiğine yönelik düşüncelerin oluşma sebebi hem gazetecilerin çalışma şartları, çalışma süreleri, sosyal hakları gibi mesleğin gerçekleştirildiği şartlar dâhilinde oluşan sorunlar hem de dönem toplumunda gazetecilerde haber yapma, etik ve anlayışına yönelik sorunlardan kaynaklıydı. Gazeteler kimi zaman bir propaganda aracı olarak kullanılıyor, halkı yönlendirmek amaçlı bilinçli şekilde yalan haberler yapılıyordu. Bu da toplumun zarar görmesine sebep olduğu için gerçek gazeteciler yetiştirmek gerektiğine yönelik düşünce eğitimi gerekli kılıyordu. Bunun yanı sıra medyanın endüstrileşmesi, gazetelerin sayısının artması gibi diğer nedenler de –elbette – söz konusuydu (Atılğan, 1998: 20-29).

“Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi” başlıklı bu yüksek lisans tez çalışmasının “Gazetecilik Eğitimi” başlıklı ikinci bölümü dünyada ve Türkiye’de gazetecilik eğitiminin kurumsal düzeyde ne şekilde başladığına, ilk eğitimlere ve eğitim içeriklerine yönelik literatüre ayrılmıştır.

2.6.3.1 Gazeteci Yetiştirme Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve İlk Eğitimler

Bilinen en eski gazetecilik faaliyeti, M.Ö.59 senelerinde Antik Roma'da halka açık konuşmalar gibi önemli günlük olayların kaydedildiği taş veya metal üzerine kazınan tek yüzlü haberleri içeren “Acta Diurna” döneminde gerçekleşmişti. Antik Roma'da yaşam Roma şehir merkezinde ve “polis” adı verilen şehirlerde gerçekleşiyordu. Bu şehirlerde halk bugünkü

modern gettoları anımsatan apartman tipi yapılarda oturuyorlardı ve merkezde günlük faaliyetlerini sürdürüyorlardı. “Acta Diurna” adlı gazetenin ve bu gazeteyi çıkaran ilk gazetecilerin kimler olduğu bilinmemekle birlikte, toplumu bilgilendirmek amaçlı imparatorluğun görevlendirdiği kişiler olduğuna inanılmaktadır. Dolayısıyla ilk gazeteciler bu faaliyeti bilinçsiz şekilde, bir görev olduğu için yapmaktaydılar. “Acta Diurna”da yer alan haberler resmi haberler, doğum, ölüm ve diğer duyuruları içerdiği için bu haberlerin de özel bir araştırma gerekmediği, daha çok halk tarafından gelen haberlerle birleştirilerek taşlara kazındığı düşünülmektedir (Jain, 2017: 1).

İnsanlığın en eski dönemlerinde halkın savaş, kıtlık vb. olağanüstü durumlarda birbirlerinden haberdar olması ve önlem almaları çok zordu. Zira mesafelere bağlı kısıtlı imkânlar her konuda haber almayı engelliyordu. M.Ö. 490 senesinde Yunanların Persleri yenmesini Maraton’dan koşarak Atina halkına aktaran asker en eski habercilerden biridir. Gazetenin olmadığı zamanlarda halkın bilgilendirilmesi adına gösterilen bu çaba, gazetenin ortaya çıkışıyla birlikte site halkının ortak bir noktada buluşarak tabletlere kazınan haberleri okuması ve haber alma konusunda bilinçlenmesini sağlamıştır. Bu eylem tarihteki en eski haber alma/verme eylemi olarak tanımlanabilir. Bu eylemde aktif görev alan asker en eski haberci olarak düşünülebilir. En eski gazeteci ise “Acta Diurna”yı yazması gereken devlet görevlisidir. Ancak ne bahsedilen haberci askerin ne de “Acta Diurna”yı yazması gereken devlet görevlisinin bilinçli şekilde gazetecilik eyleminden haberi yoktur. Zira ortada profesyonel bir meslek de söz konusu değildir (Köksal, 2011: 311).

Bir toplumun geçirdiği aşamalar mesleklerin profesyonelleşmesinde etkin rol oynar. 19.yüzyılın sosyal bilimcilerine göre modern hayatın merkezinde çalışma vardır; ancak bu çalışma profesyonel ve profesyonel olmayan şekilde iki düzeydedir. Sanayileşme sonrasında kentlere yakın yerlere kurulan fabrikalarda çalışan işçiler işçi sınıfını meydana getirdiler. İşçi sınıfı genellikle kırsaldan kente göçen, düşük ücretlerle uzun saatler çalışmaya razı olmuş insanlardan oluşuyordu. Bu kişiler profesyonel bir eğitimden geçmeden, kendilerine gösterilen şekilde büyük makinelerin başında işler yapıyorlar, genellikle bir güvence olmaksızın çalışıyorlar ve hatta çeşitli meslek hastalıkları da yaşıyorlardı. Avrupa’daki sermaye birikimi sonucunda insanların toplu göç sonucu edindikleri ekonomik faaliyet işçilikle ilgiliydi. İşçiliğin profesyonel olmayan yanı, onu bir uğraş (occupation) haline getiriyordu. Uğraş ile meslek (profession) arasında büyük farklar vardı. Uğraş düşük maaşlarla çalışılan bir işken, meslek bir statü ve prestij sağlıyordu. Mesleği önemli kılan bir ustalık sağlaması, entelektüel bilgi sunması

ve insanlara çeşitli haklar vermesiydi. Kentlerde uğraşı olan insanlar kadar meslek sahibi insanlar da vardı (Bilgiseven, 1992: 33).

Gazetecilik 20.yüzyıla değin bir uğraşı. Gazeteciler mesleki eğitim almaksızın çalışıyorlar, bu nedenle de toplumda yeterince itibara sahip olamıyorlardı; itibarı olanlar ise çeşitli haklardan yoksunlardı. Örneğin; Osmanlı Devleti'nde ilk gazeteciler aynı zamanda romancı ve araştırmacıydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yerel gazetesi olan "Tercüman-ı Ahval", İbrahim Şinasi (1826-1871) ve arkadaşı Agâh Efendi'nin (1832-1885) çabalarıyla çıkmıştır. Daha sonra tek başına "Tasvir-i Efkâr" adlı bir gazete çıkaran Şinasi, gazetecilik eğitimi almamıştır. Kendisi memur olup aynı zamanda edebiyat alanında çalışmalar yapmıştır. Aynı şekilde Agâh Efendi de aslında Tercüme odasında çalışan bir memurdur. Bu noktada gazetecilik mesleğini sürdüren kişilerin profesyonel eğitim almadıklarının altı çizilmelidir (Berkes, 2004: 101). Peki gazeteciliğin 20.yüzyıla değin bir uğraş olmasının ve meslek olmamasının sonuçları nelerdir? Bu konuda Barley'in (1996) meslek, uğraş ve iş ayrımına yönelik oluşturduğu tablosuna göz atılmalıdır.

Tablo 1. Meslek, Uğraş ve İş Arasındaki Farklar, (Barley, 1996)

Özellik	Meslek	Uğraş	İş
Bilgi ve Becerinin Doğası	Bilgi ve beceri 'esoterik' nitelikte, dışarıdan ulaşılması güç, iyi korunuyor.	Bilgi ve beceri 'esoterik' fakat dışarıdan kolayca ulaşılabilir.	Temel bilgi ve beceri uğraşın dışındakilerce tutuluyor.
Etkinlik Türü	Büyük ölçüde analiz gerektiren ve zihinsel	Büyük ölçüde analiz gerektiren ve zihinsel, fakat kol gücüne yönelik etkinlikler de mevcut	Büyük ölçüde kol gücüne dayalı
Biçimsel Eğitim	Uzmanlaşmış lisans ya da lisansüstü eğitim	Bazılarında üniversite mezunu olmak zorunlu, bazılarında uğraş birliklerinden alınan dereceler yeterli	Biçimsel eğitim zorunluluğu yok
Biçimsel Uğraş Örgütleri	Meslek birliği zorunlu (lisans, belgelendirme)	Bazıları birliğe sahip, zorunlu değil	Sendikalar yaygın ama bütün işleri kapsamıyor
Hizmet İçi Eğitim	Biçimsel eğitime göre ikincil konumda	Temel eğitim biçimi	Niteliği gereği zorunlu
Biçimsel Sertifika	Zorunlu	Bazılarında zorunlu	Zorunluluk yok
Girişin Denetimi	Yüksek, sınırlı sayıda kabul var	Düşük, kısmen sayı sınırlaması var.	Düşük, sayı sınırlaması yok
Sendikalaşma Oranı	Düşük (Meslek Birlikleri)	Orta	Yüksek

Barley'in (1996) oluşturduğu tabloda uğraşta temel eğitimin yeterli olduğu, meslekte ise bir eğitim ve uzmanlaşma gerekliliği olduğu görülmektedir. Uğraş orta düzeyde sendikalaşma söz konusu iken, meslekte meslek birlikleri üzerinden hakların korunması söz konusudur (Barley,

1996). Gazetecilik iş ve uğraş dalı olarak sürdürüldüğünde bir belge ve eğitim gerekli değildir; ancak hakların sağlanması da istenen düzeyde değildir. Zira 20.yüzyıldan önce sendikaların bir anlamı da yoktu. Sendikalar 20.yüzyıldan sonra işçi hakları çerçevesinde gelişmiştir. Bu noktada gazeteciliğin uğraş olduğu dönemlerde de gazetecilerin işçilerden pek bir farkı olmadığı görülmektedir.

Gazetecilik mesleğinin eğitime ihtiyaç duymasına yönelik ilk fikirlerin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığına dair farklı görüşler söz konusudur. Bu görüşler arasında ilk bahsedilecek olan gazeteciliğin toplumsal değişimle birlikte refah devleti anlayışıyla birlikte eğitime yapılması gerektiğine dairdir. Zira birinci gruptaki görüşler **sosyal ve siyasi değişimleri** göz önüne alarak meslek dalında eğitime ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır. 19.yüzyılın sonlarında ortaya çıkan “Refah Devleti” kavramı, toplumdaki bireylerin ihtiyaçlarını göz önüne alan ve onların iyi şartlarda yaşaması gerektiğine inanan devleti temsil etmektedir. Sosyal fayda ve çıkarları olan refah devletinde mesleklerin geleceği önemsenmektedir. Gazetecilik mesleği bir uğraş olarak sürdürüldüğünde sosyal güvencesi düşük, çalışma saatleri ve diğer olanakları açısından çalışanların haklarını korumayan bir iş dalı olarak görülebilmekteydi. Refah devletinin yükselişe geçişi bu tür çalışma alanlarında yeniliğe gidilmesinin önünü açmış ve gazeteciliğin de meslek dalı olmasını hızlandırmıştır (Dolgoﬀ ve Feldstein, 2007: 161).

Brante (1990) refah devletinde mesleklerin belli sınıflara ayrıldığından bahsetmiştir. Bu meslek sınıflandırması Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Refah Devleti’nde Meslek Sınıflandırması (Brante, 1990)

Serbest Meslekler	Kendi İşinde Çalışan Hekim, Hukukçu, Muhasebeci vb.
Sermaye Meslekleri	Özel Sektör Tarafından İstihdam edilen Hekim, Muhasebeci, Hukukçu vb.
Politik Meslekler	Politik Seçkinler, Üst Düzey Devlet Memurları vb.
Refah Devleti Meslekleri	Kamu Tarafından Çalıştırılan, Öğretmen, Sosyal Hizmet Uzmanı, Hekim, Mühendis, Gazeteci gibi.
Akademik Meslekler	Doğa ve Sanat Bilimcileri, Sanat Eğitimcileri vb.

Brante’nin (1990) sınıflandırmasında gazetecilik meslek olarak refah devleti meslekleri grubuna girmektedir. Zira gazetecilik mesleği toplumun bilgi sahibi olması, iletişim kurulabilmesi, toplumun sosyal anlamda kalkınması adına önemlidir. Refah Devleti’nde gazeteciler sorumluluk sahibi kimseler olarak görülürler. Çünkü gazeteci kamuyu bilgilendirerek aslında refahın oluşmasına, devlet ile birey arasında köprü kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Gazetecinin yaptığı sadece kişileri bilgilendirmek değil, aynı zamanda

demokrasinin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi adına birey ile devlet arasındaki bağı güçlendirmektir (Brante, 1990).

Brante'nin (1990) sınıflandırması aynı zamanda 19.yüzyılla birlikte yaşamın daha modern bir görünüme bürünmesiyle birlikte mesleklerin de profesyonel bir görünüm kazanması gerektiğini gösteriyordu. 17.yüzyılın sonlarında başlayan sanayileşmeyle birlikte Avrupa'da kırdan kente göç başlamış ve kentlerde kozmopolit bir yaşam tarzı inşa edilmişti. Paris'in cadde ve sokaklarında farklı kültürden insanların ortak yaşam sürebilecekleri alanlar oluşturuluyordu. Böylece birbirini hiç tanımayan insanlar modern hayatın kuralları çerçevesinde yeni bir yaşama adım atıyorlardı. Üstelik bu yeni yaşam kırsaldan ve kırsalın kurallarından oldukça farklıydı. Kırsalda kendi emeği ile ve yazısız kurallarla çalışan insanlar kentlerde bir dizi kuralla karşılaşmışlardı. Çünkü bu, bahsedilen birbirinden farklı insanı bir arada tutabilecek en önemli dayanak idi. Dolayısıyla bu insanlar yeni bir yaşama adım atıyorlardı. Bu yeni yaşamda uğraş değil, meslek söz konusuydu. Meslek bir statü göstergesiydi. Kırsalda yaşamını geçindirmek adına yapılan her şeyin kişi için maddi bir karşılığı söz konusuyken, kentlerde bu maddi karşılık dışında statü ve prestij de ön plana çıkıyordu. Dolayısıyla insanlar artık “meslek” sahibi olmayı önemsiyorlardı (Brante, 2010).

Gazetecilik modern hayatın bir ürünü olarak yaşamımıza “meslek” grupları içerisinde dâhil olmuştur. 1600'lere kadar bugünkü standartlarda bir gazetenin olmaması, bu tarihten itibaren artan gazete sayısına bağlı olarak gazetecilerin de sayıca artması bu meslek dalının gelişmesini sağlamıştı. Ancak sanayileşme sonrasında kentlerde kurulan büyük gazetelerle birlikte gazeteciler görünür hale gelmişlerdi. Kentlerin kalabalığı arasındaki gazeteciler, kentin sesini dışa vuran ve görünür kılan kimselerdi (Lamble, 2011: 12).

Koloğlu (2006) “*Gazeteyle bilim ve fikir üretilmez, gazete kamuoyu ve zihniyet oluşturur. Zihniyet, fikirlerin keskinliğini kaybetmiş (flulaşmış) kısaca deforme olmuş şeklidir*” diyerek gazetelerin kent kalabalığı içerisinde kamuoyu oluşturma gücüne vurgu yapmıştır. Kalabalıkların bir arada yaşayabilmesi için birbirlerinden haberdar olmaları gereklidir. Bu aynı zamanda ortak bir kültür inşası için de önemlidir. Bu çerçevede gazeteciliğin kent ve kent kültürüyle ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür (Koloğlu, 2006: 19).

Tokgöz (1994) basının en etkili ideolojik aygıtlardan biri olduğunu, özellikle sanayileşme sonrasında kentlerde nasıl yaşanacağı, nasıl davranılacağı, ne şekilde hareket edileceği konusunda önemli bir rehber olarak görüldüğünü dile getirmiştir. Gazete, sanayileşme sonrası kent kültürünün kılavuzu olarak değer görmüştür: (Tokgöz, 1994: 63)

“20. yüzyıldan itibaren dünyada teknolojik ve ekonomik gelişmeler meydana gelmiş ve sonucunda da sosyal ve kültürel dönüşümler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ülkemizde de 80’li yılların ortasından itibaren bu dönüşümler çerçevesinde toplum üzerinde popüler kültürün etkisinin artmasıyla beraber medya önem kazanmaya başlamıştır. Topluma bilgi sağlamak ve aynı zamanda bilgiyi yeniden inşa etmek medyanın temel görevidir. Kısaca, toplumsal yaşamı belirli kategorilere ayırıp üzerinde yorum yaparak herkesçe onaylanan bir düzen kurabilen medyanın toplum üzerinde etkili bir rolü bulunmaktadır.”

19.yüzyılda liberal görüş çerçevesinde halkı aydınlatan gazetelerin giderek çoğalması gazetecilerin de değer görmesini sağlamıştı. Bu anlamda gazeteciler gitgide kamusal alanda “görünür” hale gelmişlerdi. Böylece onların “görünürlüğü” de gazeteciliği bir uğraş olarak çıkarmaktaydı (Lamble, 2011: 12).

Gazeteciliğe dair eğitim olmadığı dönemlerde gazeteciliğin bir uğraş olarak sürdürülmesi sürecinde gazetecilerin yaşadıkları birçok sıkıntı vardı. Özellikle 1895 senesinde radyonun, 1923 senesinde ise televizyonun icadından sonra kitlelere ulaşma konusunda gazetenin tek araç olmaktan çıktığı dönemlerden itibaren medya sektöründe çalışan sayısı artmış ve bu da gazetecilikte düşük maaş ve çalışma koşulları sorunları yaratmaya başlamıştır (Jeanneney, 2006: 19). Kent kültürünün giderek yayılması sebebiyle kentlerde kurulan büyük gazetelerin birçoğu holding sahiplerince devralınmış, bu holdingler gazeteleri kamu yararından çıkararak adeta tekelleşen kurumlar haline getirmişlerdir. Bu dönemde gazetecilik ikiye ayrılmıştır. Bir kısım gazeteciler toplumu aydınlatan aydınlar olarak görülürken, bir kısım gazeteciler ise gazetelerde çalışan sıradan işçi muamelesi görmüşlerdir. Uzun çalışma saatlerinde şehir ve şehir dışında haber kovalayan bu kişiler sağlıksız ortamlarda düşük ücretlerle haber peşinde koşmuşlardır. Bu süreçte gazetecilik eğitimi, gazeteci yetiştiren kurumlar ve mesleki kimlik önemli hale gelmiştir (İçel, 2001: 88).

İlk gazetecilik okulu 1909'a kadar kurulmamışken, gazeteciler için eğitim fikri, İç Savaş'tan sonra birkaç yıl sonra duyulan bir haykırış gibiydi. Gazeteciler, artık mesleklerinde bir kurumsallaşma olması gerektiğini sıklıkla dile getiriyorlardı. Üstelik bu sadece gazeteciler için de geçerli bir durum değildi. 1800’lerin sonunda avukatlar, iş adamları, sosyal hizmet uzmanları ve gazeteciler kendilerini profesyonelleştirmeye çalıştılar. Bu gruplar, kendi alanlarında uzman ve dolayısıyla daha yüksek bir otorite olarak algılanmak için sıradan işçi sınıfından ayrılmayı istediler. Bu istek, o dönemde işçi sınıfının yaşadığı sıkıntılar da göz önüne

alındığında oldukça anlamlıydı. Zira kapitalizmin yükselişe geçtiği bu dönemde, başta Amerika olmak üzere, birçok kapitalleşmiş ülkede işçilerin sorunları yüksek sesle dillendirilmeye başlanmıştı (Lamble, 2011: 19).

Gazetecilerin profesyonel olarak düşünülmesi için, "kabul edilmiş bir dizi standart" kullanılarak eğitilmeleri gerekir. Buna inanan Washington Koleji Başkanı Robert E. Lee, güney eyaletlerini eski haline getirmek ve bölgesel gazeteler için ilerleme sağlamak için 1850'lerden itibaren gazetecilik eğitimini teşvik etmiştir. Washington Koleji ve Cornell Üniversitesi, gazetecileri eğitmek için sınıfları uygulayan ilk kurumlardan ikisiydi. Ancak gazetecilik eğitiminin bu ilk yıllarında, eğitimciler, gazete sahipleri ve editörler, gelecek vadeden gazetecilerin bir haber odasında kullanılacak beceriler (metin okuma, düzenleme, manşet yazma vb.) ile donatılarak mesleklerine geri dönmeleri gerektiğini düşünüyorlardı. Bu nedenle eğitim daha çok, kurs veya bugünkü anlamıyla workshop şeklinde kalıyordu. Bununla birlikte basın sektöründe gazetecilerin eğitim almasına yönelik olumsuz düşünceler de söz konusuydu. Örneğin, o dönemde New York Tribune'ü kuran Horace Greeley de dâhil olmak üzere birçok editör, eğitilmiş gazetecileri işe almayacaklarını dile getirmişlerdir. Bu hem gazetecilerin eğitim aldıklarında diğer çalışanlardan önemli ölçüde ayrışacakları fikrine dayalıydı, hem de eğitilmiş gazetecilerin çok fazla hak talep edeceklerine duyulan endişeyle ilgiliydi (Winfield, 2008).

1800'e gelindiğinde, çoğu Avrupa ülkesinin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin eğitilmiş vatandaşları toplumda seslerini çıkarmaya başlamışlardı. Fransız İhtilali sonrasında dünyada yankılanan özgürlük fikri, insanların düşüncelerini duyurmalarını olanaklı kılıyordu. Bu nedenle eğitilmiş insanlar, toplumu yönlendiren medya gücünün de eğitim içermesi gerektiğine inanıyorlardı. Ciddi gazetelerin ve sansasyonel olsa da ticari olarak başarılı popüler gazetelerin temel formülleri dikkat çekici haberlere yer vermektir; ancak birçok gazete "gazeteci" kimliğini ikinci plana atıyordu. Bu dönemde toplumda "kanaat önderi" sayılabilecek kişiler ise sıklıkla "gazeteci" kimliğinin ne kadar önemli olduğuna ve kamuoyu üzerindeki gücüne yönelik düşüncelerini dile getiriyorlardı (Lamble, 2011: 22).

Antropolog, halk bilimci ve yazar James Frazer toplumla ilgili kaleme aldığı bir yazısında gazeteciler ne kadar önemli olduğundan şu sözlerle bahsediyordu: (Winfield, 2008)

"Toplum bir arada yaşayan çok farklı insanlardan meydana gelen canlı bir varlıktır. Bu canlı varlığı korumak adına toplumun kanaat önderleri bilinçli çalışmalar yapmalıdır. İnsanlar söz ve düşüncelerini açıklarken binlerce kez düşünmeli, topluma sağlanan fayda ve verilen zarar hesaba katılmalıdır. Çünkü bu canlı varlık yara

aldığında tekrar eskisi gibi olması zordur. İnsanoğlu bunu bilerek hareket etmelidir. Örneğin gazeteler her gün birçok konu hakkında yerli yersiz bilgiler veriyorlar. Bu bilgilerin kime ne faydası var? Topluma faydalı olan bilgileri vermek, topluma zarar veren şeyleri ise zararlı yönleriyle dile getirmek daha doğru olacaktır. Bu nedenle gazeteciler haberleri eleştiri süzgecinden geçirecek kadar bilgili, erdemli ve akıllı olmalıdırlar.”

Frazer bu sözleriyle gazetecilerin haber yaparken toplumun çıkarlarını düşünmeleri gerektiğini, dolayısıyla kendilerini geliştirmiş kişiler olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Kırdan kent kültürüne doğru geçiş ve ilk defa karşılaşılan kalabalıklar içerisinde ortak bir yaşam kurmak zordu. Bu yaşamın kurulması için büyük sorumluluk gerekliydi ve bu sorumlular arasında gazeteciler de bulunuyordu. Bu nedenle gazetecileri sorumluluk sahibi olarak gören kişiler onların eğitim almaları gerektiğine inanıyorlardı (Winfield, 2008).

Gazetecilik mesleğinin eğitime ihtiyaç duymasına yönelik bir diğer görüş grubu duruma tamamen ekonomik olarak bakmakta; basının endüstri alanı haline gelmesinin sonucunda ve açılan medya kuruluşlarının işgücü talebi doğrultusunda medyaya nitelikli işgücü sağlanması adına gazetecilerin üniversite eğitimi almasını savunmuşlardır. 20.yüzyılla birlikte büyük holdinglerin gazeteleri satın alması ve sermaye yatırması, medyanın ekonomik dönüşümünü hızlandırmıştır. Gazetelerde haber yapan kişilerin gazeteci kimliği önemsenmiş, nitelikli işgücüne sahip olma şartları aranmıştır (Gezgin vd., 2016: 45).

Sanayileşme sonrasında kurulan kentlerde yeni birçok iş kolu ortaya çıkıyordu. Bunlardan biri de basın sektörüydü. Gazetelerin sayıca çoğalmasının ardından giderek basın sektörü şekillenmeye başladığında gazetecilerin işe alımlarında çeşitli özelliklere dikkat edilmeye başlanmıştı. Sadece iyi haber toplamak ve yazmak gazeteci olmak için yetersiz sayılıyordu. Bununla birlikte haber yapmanın kuralları gereği gazetecilerin sektöre uygun davranışlar sergilemesi de bekleniyordu. Bu noktada gazetecilerin eğitim alması fikrine sıcak bakılıyordu (Lamble, 2011: 125).

1800’lerin ortalarından itibaren basın sektörünün ekonomik anlamda gelişebilmesi için gazetecilerin çeşitli eğitimlerden geçmesi gerektiği fikri dillendirilmeye başlanmıştı. Özellikle devrimden sonra, devrim sürecinde aktif şekilde çalışan gazetelere olan bakış açısı gittikçe değer kazanırken, gazetecilik önemli hale gelmişti ve bu sektörün kalkınması isteniyordu. “Bulletin de Nouvelles” gazetesinin Fransa yayını yapan organ, devrimden sonra

gazeteciliğin saygınlığına yönelik yaptığı yayınlarda sektörün eğitimli ve basın ahlakına sahip gazetecilere ihtiyacı olduğunu sıklıkla belirtiyordu (Winfield, 2008).

Gazetecilik mesleğinde eğitim sürecine geçişi hızlandıran gelişmeler de söz konusuydu. Gazetecilik eğitimi 19.yüzyılla birlikte sosyal bilimlerin alt dallarındaki çözünmeyle birlikte kendi alanlarında özerk yapılanmalar kurmaları sayesinde iletişimin kendine ait bir alan kazanması, medya alt dalında sektörleşmesi ve bu alanda çalışan sayısının artmasıyla birlikte gündeme gelmiştir. Akademik veya kültürel yönden bir değerlendirme olarak göz önüne alınabilir ki pozitivist düşüncenin yükselişi sosyal bilimlere yeni bir bakış açısı geliştirmeyi sağlamıştır. Haber yapma tek başına havadisleri bir araya getirerek halka sunmaktan çok daha ötesi olarak algılanmaya başlandığında bu alanda bir girişimde bulunma fikri akıllara gelmiştir. Dolayısıyla şehirlerde artan kitlelere bağlı olarak insanların bilgilendirilmesi gereksinimi önemsenmiş ve bu da üniversitelerde gazetecilik eğitimleri verilmesinin önünü açmıştır (Gezgin vd., 2016: 48).

Gazetecilik eğitimleri dünyanın her yanında eş zamanlı başlamamıştır. Ekonomik olanaklar, üniversite eğitime verilen önem, ülkenin sosyo-ekonomik kalkınma düzeyi gibi birçok etmen dâhilinde eğitimler farklı dönemlerde başlamıştır. Dünyadaki ilk gazetecilik okulu lisans düzeyinde 1909 senesinde Missouri Üniversitesi'nde açılmıştır; ancak bu bölümün açılmasının öncesinde de Amerika İç Savaşı (12 Nisan 1861 – 26 Mayıs 1865) sırasında gazeteciler için eğitim fikri sıklıkla dile getirilmiştir. Avukatlar, iş adamları, sosyal hizmet uzmanları ve gazeteciler profesyonelleşmenin öneminden bahseden açıklamalar yapmışlar ve toplumda profesyonel şekilde gazetecilik mesleğini sürdüren insanlara ihtiyaç duyulduğundan bahsetmişlerdir. Gazetecilik mesleğini yapan, ancak eğitim almamış kimseler sıklıkla kendi alanlarında uzman ve dolayısıyla daha yüksek bir otorite olarak algılanma ihtiyaçlarını dile getirmişler, sıradan işçi sınıfından ayrılmayı istemişlerdir. İç Savaş sonrasında Washington Koleji başkanı hem bölgesel gazetelerin daha sağlıklı şekilde haber yapmaları hem de gazetecilerin mesleki haklar kazanmaları adına profesyonel eğitimin önemini vurgulamıştır (Conboy, 2004: 29).

Aslında Amerika'da gazetecilerin eğitim almasına yönelik görüşler 1830'lu yıllarda dillendiriliyordu. "Parti gazeteciliği" adı verilen akım çerçevesinde gazeteler siyasi partilerin bir aracı gibi görülüyordu ve bu noktada partiler de kendilerine yakın olan gazetelere yatırım yapıyorlardı. Dönemin başkanı Washington, bir konuşmasında gazetecilerin iyi bir eğitim

olarak partileri daha güçlü şekilde savunabileceklerini dile getirmişti; ancak o dönemki iç kargaşa bu fikrin önemszenmesine engel olmuştu (Temiztürk, 2019: 33).

Washington Koleji ve Cornell Üniversitesi, gazetecileri eğitmek için çeşitli kurslar açan ilk kurumlardı. Bu iki kurum, açtıkları kurslarda eğitimcilerle çeşitli gazete sahiplerini de buluşturarak eğitimin öneminden bahsetmişlerdi. Bir gazeteciyi sahip olması gereken mesleki beceriler (metin okuma, düzenleme, manşet yazma vb.) ve yeterli bilgi düzeyine erişmesi adına verilen bu kurslar o dönemde yeterince rağbet görmüşü; ancak bu eğitimleri eleştirenler de olmuştu. New York Tribune'ü kuran Horace Greeley'nin de bulunduğu birkaç editör bu kurslardan mezun kişileri işe almayı reddetmiş ve gazeteciliğin alışılmış şeklini sürdürmeyi istemişlerdi. Bu eylem onların eğitim alan gazetecilere çeşitli hakları vermemek adına yaptıkları bir davranış olarak da değerlendirilebilmektedir. Zira bu eğitimlerden sonra kurumlarda çalışan gazeteciler eğitilmiş ve eğitimsiz olarak ikiye ayrılacaktı ve eğitilmiş gazetecilerin daha fazla hak, maaş vb. sahip olmaları istenecekti (Conboy, 2004: 29).

1893 senesinde Pennsylvania Üniversitesi'ne bağlı olarak “Wharton School of Business” bünyesinde Joseph French Jonson tarafından çeşitli eğitimler vermeye başlanmış ve bu eğitimlerde gazeteci kimliği, profesyonel haber yazımı, gazeteci sorumluluğu gibi konular ele alınmıştır. Jonson'un temel amacı en azından bir üniversite kursuyla gazetecilik konusunda bilinç oluşturmak ve bu bilinçle tüm dünyaya seslenmektir. Bundan birkaç sene sonra 1905'te benzer bir uygulamayı Amerika Wisconsin Üniversitesi de yapmıştı ve bu uygulama da ses getirmişti (Yıldırım, 2009: 106).

Avrupa, Amerika'dan çok sonra gazetecilik eğitiminde çalışmalar yapmıştır. Avrupa medya eğitimi hareketi 1920'lerde Fransa'da başlamıştır. 1920'lerin başında Paris'te, farklı medya eğitimi amaçlarıyla “sinema kulübü hareketi” ortaya çıkmış, 1922'de ilk ulusal konferans gerçekleştirilerek medyada eğitim konusuna yer verilmiştir. Eğitim üzerine yapılan kongrelerden birinde sinema eğitimcilerinin üniversitelerde yetiştirilmesi önerilmiştir. Bu öneriler sırasında gazetecilikten de bahsedilmiş; okul, lise ve üniversite gazeteleri yayınlanırken, bu gazetelerde yer alacak düzeyde profesyonel gazetecilerin olması gerektiği savunulmuştur (Fedorov, 2008: 57). Avrupa'da gazetecilik eğitiminin başlangıcı 1960'lı yıllara rastlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında gazeteciliğin propaganda aracı olmaktan çok, doğru ve nitelikli iletişim adına öneminin idrak edilmesiyle birlikte önce birkaç kurs ardından üniversite bünyesinde gazeteci yetiştirmeye yönelik çalışmalar başlamıştır (Narin, 2018: 90).

Büyük Britanya’da 1930’lu yıllarda medya eğitiminin çeşitli sorunlarıyla ilgilenen birkaç kuruluş ve hükümet tarafından medyada eğitimin önemine yönelik ilk açıklamalar yapılmış; yayınlanmış kitaplar, ders kitapları ve öğretim kılavuzlarında da bu konuya yer verilmiştir. İngiliz medya eğitiminin temel amacı, esasen zararlı medya etkilerine karşı çıkmak ve gazeteci yetiştirerek basında bir ıslah yaratmaktır. 1950’de okul öğretmenlerinin Film ve Televizyonda Eğitim Topluluğu’nu (SEFT) kurması ve bu kurdukları yapılanmada ekran eğitimi vermelerinin ardından medyaya yönelik bilinçli bir bakış açısı gelişmiş, 1964’te İngiltere ve Galler’deki 235 eğitim koleji gazeteciliğin önemine dair ilk müfredatlarını oluşturmuşlardır (Fedorov, 2008: 57).

Kuzey ülkelerinde 1940’lı yıllarla birlikte gazetecilik eğitimlerine yönelik girişimlerin başlaması söz konusudur. 1946’da İsveç’te, yerel gazetelerle iş birliği içinde Göteborg Koleji’nde akademik çerçevede gazetecilik eğitimleri vermeye başlanmıştır; kurs düzeyinde olan bu eğitimlerde gazetecilik mesleği, mesleğin gerekleri, gazetecilikte etik, gazeteci toplum etkileşimi gibi konularda temel düzeyde bilgi ve becerilerin edinilmesi adına çalışmalar yapılmıştır. 1947’de özel bir girişim olan Poppus Gazetecilik Okulu, öğrencileri zorunlu iki yıllık çıraklığa hazırlamayı amaçlayan kurslar vermeye başlamış, böylece gazetecilikte çıraklıktan yetişme fikrini gündeme getirmiştir. Kuzey ülkelerinin, Amerika ve Avrupa ülkelerine kıyasla gazetecilikte tecrübe kazanma odaklı eğitimlerle akademik eğitim sürecine geçiş yaptıkları görülmektedir (Gardeström, 2016: 27).

Asya’da gazetecilik eğitimi 1920’lerde gündeme gelse de uygulama süreci daha da uzamıştır. 1908 yılında Umman hükümetinin denetiminde Hicaz’da gazetecilik hareketi El Hicaz gazetesinin yayınlanmasıyla başlamıştır. Bunu, Suudi Arabistan Krallığı’nın 1924’te Kral Abdülaziz bin Suud tarafından birleştirilmesinden önce farklı bölgelerde birkaç yerel gazetenin yayınlanması izlerken zaman içerisinde Kahire’deki yerel gazetelerin sayısı artmıştır; fakat buna rağmen kültürel alışkanlıklar gazeteciliğin kurumsallaşmasına engel olmuştur. Gazetecilik konusundaki eğitimler 1980’li yıllarda açılan kurslarla başlamış, üniversite düzeyinde eğitimler 90’lı yıllarla birlikte gelişmiştir (Ziani vd., 2015: 55).

Gazetecilik eğitimi ilk olarak Amerika’da başlamış, Avrupa’da gelişmiş ve dünyanın diğer ülkelerine bu iki kıta ülkeleri tarafından verilen eğitim çerçevesinde yayılmıştır. Gazeteci yetiştirme düşüncesinin toplumdaki sosyal, siyasi, ekonomik şartlar, akademik ve kültürel gelişmeler dâhilinde zaman içerisinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ilk eğitimler Amerika’daki kurslarla başlamış, açılan ilk üniversite ile devam etmiştir. Avrupa ve diğer

kıtalardaki ülkeler, Amerika'ya kıyasla çok daha geç bir dönemde gazeteciliğe yönelik ilk eğitimleri vermeye başlamıştır. Zira yine daha evvel belirtildiği gibi bir ülkenin ekonomik şartları, eğitime verdiği önem, sosyal yaşamı, mesleğin toplumdaki itibarı gibi birçok etmen mesleğe yönelik akademik yatırımları da etkilemektedir. Bir ülkede gazetecilik mesleğine itibar ediliyorsa, gazeteciler önemseniyorsa, gazete ve dergi gibi çeşitli iletişim araçları takip ediliyorsa gazetecilik okullarının açılması ve eğitimin geliştirilmesine yönelik çalışmaların hızlanması doğaldır; ancak tam tersi şekilde bir tablo söz konusuysa, gazetecilik mesleği değer görmüyorsa veya mesleğe yeterince rağbet yoksa bu ülkede gazetecilik eğitiminin gelişmesi de söz konusu olmayacaktır (Temiztürk, 2019: 2).

2.7. Dünyada ve Türkiye’de İlk Gazetecilik Okulları

Gazeteciliğin bir hobi, uğraş veya herkesin yapabileceği sıradan bir işten ayrılması ve profesyonel özellikleriyle ön plana çıkması sanayileşme sonrasında toplumsal değişimle başlamıştır. 17.yüzyılda temelleri atılan ve 18.yüzyıldan itibaren başta ekonomik alanda olmak üzere yaşamın birçok alanında hızlı bir değişim ve dönüşüm başlatan Sanayi Devrimi, insanların kırsal bölgelerden kentlere göçmelerine sebep olmuş ve kentlerde yeni bir yaşam biçimi başlatmıştır. Sanayileşme öncesi toplumlarda temel ekonomik uğraş tarımdı ve insanlar tanıdık usulü çalışıyorlardı. Bu nedenle profesyonel meslek anlayışı yoktu. Ekonomik uğraşlar usta-çırak ilişkisi yoluyla öğreniliyor ve bu şekilde devam ettiriliyordu. Sanayileşme sonrasında maddi durumu iyi olmayan ve kırsaldan göçen insanlar daha çok fabrikalarda işçi olarak çalışırken, maddi durumu iyi olan insanlar ise açılan okullarda mesleki eğitim alarak uzmanlaştıkları alanda çalışıyorlardı. Dolayısıyla ekonomik olarak kalkınan toplumda sosyal kalkınma da sağlanıyor, eğitimle birlikte meslekler ortaya çıkıyordu (Winfield, 2008).

Gazeteciliğin mesleki anlamda profesyonelleşmesi ilk gazetecilik okullarının açılması ve mezunların mesleklerini yapmasıyla birlikte olmuştur. Gazeteciliğin eğitimle pekişen bir meslek dalı haline gelmesi 20.yüzyılı bulmuştur. Avrupa ve Amerika’da iletişimin sosyal bilimler alt dalında kabul görmesi, gazetecilik bölümlerinin açılması, tanıtılması ve öğrencilerin bu mesleğe yönelmeleri adına 20.yüzyıl bir tesadüf değildir. Zira Amerika’nın uzun yıllar iç savaş yaşaması, Avrupa’da sanayileşme sonrası yükselen kapitalizm ve ekonomik bunalımlar akademik eğitime sekte vurmuştur. 20.yüzyılda ise eğitime yönelik çalışmalar hızlanırken, gazetecilik de bu süreçten etkilenmiş ve akademik eğitimle buluşmuştur (Conboy, 2004: 12).

Dünyada gazeteciliğin lisans düzeyinde bir üniversitede okutulması 1909 senesinde başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde Mississippi nehrinin batısında kurulan ilk devlet

üniversitesi olan Missouri Üniversitesi 1909 senesinde dünyanın ilk lisans derecesini, 1921'de gazetecilik alanında yüksek lisans derecesini ve 1934'te gazetecilik doktorasını vermeye başlamıştır. 1900'lerin başında üniversite bünyesinde sıklıkla yapılan toplantılar, gazeteciliğin profesyonel düzeyde eğitim içermesi gerektiğine yönelik olmuş ve bu toplantıların sonunda 1909 senesinde lisans düzeyinde bölüm kurulmuştur. İlgili bölüm o dönemde “...öğrencileri gazetecilik ve stratejik iletişim araştırma ve uygulamalarını geliştirmek için gerekli sorumluluklar ve beceriler konusunda eğitmek, bilimsel araştırma, yenilik, öğretim ve hizmet yoluyla toplumun iyiliği için gazetecilik ve stratejik iletişim mesleklerini ilerletmek” amaçlarıyla hareket ettiklerini belirtmişlerdir. “Toplumda kendini gazeteci olarak tanımlayan çalışanlar vardır, ancak gazetecilik belli ilke ve anlayışlarla sürdürülmelidir”. Bu bilinçle hareket eden Missouri Üniversitesi kısa süre sonra yüksek lisans eğitimlerine de başlamış, lisans bitiren öğrencilerin bir kısmı, daha sonra bu üniversitede yüksek lisans eğitimine geçmişlerdir (Brown, 2008).

Missouri Üniversitesi'nde gazetecilik eğitimi teorik çerçevede ilerlediği gibi pratikte de öğrencilerin gazeteci gibi yetişmeleri adına bir “kampüs gazetesi” çıkarılıyordu. Aylık olarak çıkarılan bu gazetede öğrenciler kendi haberlerini yapıyor, altına kimliklerini belirttikleri için haber yapmanın ilke ve kurallarına dikkat ediyorlardı. Bu da onların eğitim sürecinde gazeteci gibi hissetmelerini sağlıyordu. Kampüs gazetesi uygulaması daha sonra diğer gazetecilik okullarına da geçmiş ve pratik eğitimde ön plana çıkmıştır (Conboy, 2004: 30).

Missouri Üniversitesi kampüsünde 1808'den kalma kapsamlı bir devlet gazeteleri koleksiyonu bulunmaktadır. Öğrenciler gazetecilik eğitimi alırken aynı zamanda bu koleksiyondan da faydalanarak dünyadaki birçok ülkenin gazetelerini görebiliyor, haberlerin yapılışını takip edebiliyorlardı. Günümüzde yaygın olan karşılaştırmalı eğitim anlayışı o dönemde bahsedilen koleksiyon sayesinde gerçekleşiyordu. Öğrenciler aldıkları eğitimle, daha evvel hazırlanan gazeteleri kritik bir çerçevede değerlendirme imkânı buluyorlardı. Üniversite ayrıca yüksek lisans eğitimi vermeye başladıktan sonra, 1922 senesinde kampüs içinde “Amerikan Haber Editörleri Derneği” (The American Society of News Editors) adında bir dernek de kurmuş, adil ve ilkeli gazeteciliği teşvik etmek ve öğrencilerin de bu bilinçle yetişmesini sağlamak adına adım atmıştır (University of Missouri, 2023).

Missouri Üniversitesi'nden sonra 1912 yılında Columbia Üniversitesi'nde açılan “Pulitzer Gazetecilik Okulu”, Pulitzer'in ölümünden bir yıl sonra bağışladığı 2 milyon dolarlık fonla kurulmuş; lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim vermeye başlamış bir bölüme sahipti.

Macar asıllı Amerikalı gazeteci Pulitzer'in gazetecilik anlayışını eğitimde sürdürmeyi hedefleyen bölüm, o dönem için oldukça ses getirmişti (Yıldırım, 2009: 106).

Pulitzer Gazetecilik Okulu eğitim sürecinde öncelikle gazete ve dergi yayınlarına odaklanmış, ardından televizyon ve belgesel filmleri de eğitime dâhil edilmiştir. Okul, daha ilk senelerden itibaren başarılı mezunlar vermeye başlamıştır. Bu nedenle 1950'li yıllara gelindiğinde bir "ekol" olabilmek adına "Columbia Gazetecilik Ödüllerini" başlatmış (1958), her sene öğrencilerin ortak kararıyla bu ödüllerin verilmesi adına çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca 1961 senesinden itibaren okul bünyesinde çıkarılmaya başlanan "Columbia Journalism Review" öğrencilerin kendi haberlerini yapabilmeleri adına başarılı bir girişim olmuştur (Lamble, 2011: 59).

Pulitzer Gazetecilik Okulu aynı zamanda gazetecilik alanında ilk yüksek lisans eğitimi veren üniversite olma unvanını da taşımaktadır. Okulun ilk mezunlarından Dean Carl Ackerman'ın çalışmalarıyla programa yüksek lisans derecesi de eklenmiştir. Pulitzer Gazetecilik Okulu günümüzde daha çok "Columbia Gazetecilik Okulu" olarak anılmak ve dünyada bu eğitimi veren en önemli üniversitelerden biri olmaktadır (Winfield, 2008).

Gazetecilik eğitimi konusunda dünyadaki öncü üniversiteler arasında sayılabilecek üçüncü üniversite Louisiana Devlet Üniversitesi'dir. Louisiana Devlet Üniversitesi'nde gazetecilik eğitiminin temelini oluşturacak türden eğitimler 1912-1913 öğretim yılında Hugh Blain tarafından öğretilen "Gelişmiş Kompozisyon: Gazete" (Advanced Composition: The Newspaper) dersleriyle başlamıştır. İngilizce bölümünde verilen bu eğitimde Blain yerel gazeteler başta olmak üzere çeşitli gazeteleri göz önüne alarak haberin ve haber yapmanın ne denli önemli olduğundan bahsetmiştir. Üniversitenin gazetecilik programında ilk lider olarak göze çarpan Blain, lisans ve yüksek lisans derecelerini Washington ve Lee Üniversitesi'nden almış, yazın çalışmalarına yönelmiş bir isimdir. Öğrencilerine her zaman faydalı olmayı seçen Blain, yazın çalışmaları arasında gazeteciliğe önem atfediyor ve gazetecilerin iyi bir eğitimden geçmeleri gerektiğine inanıyordu. Bu nedenle kendi çalışmalarıyla birlikte gazetecilik eğitimlerini müfredata dahil etmiştir. 1914'te Amerikan Gazetecilik Öğretmenleri Derneği'nin (AATJ) sekreter-saymanı seçilen Blain, bu görevi sırasında gazetecilik eğitiminde aylık bir haber yayını olan News-Letter'ı yarattı. Blain, 1916'da görev süresi dolana kadar sürekli olarak bu eğitimin ne denli önemli olduğunu vurgulayan çalışmalar içerisinde yer almıştır (Garay, 2009).

Blain'in çalışmaları her ne kadar okul çerçevesinde gazetecilik eğitiminin önemine vurgu yapmış olsa da Louisiana Devlet Üniversitesi'nde gazetecilik bölümünün kurulması Marvin Osborn tarafından gerçekleştirilmiştir. Osborn, 1927 senesinde üniversitede Gazetecilik Okulu'nu kurmuş ve 35 sene bu okulun gelişmesi adına çaba harcamıştır (Lamble, 2011: 70.72).

Osborn gazetecilik bölümünde verilen derslerin genellikle gazetecileri çok yönlü donatacak ve onların becerilerini geliştirecek dersler olmasını istiyordu. Bu nedenle müfredata hukuk, kamuoyu ve gazetecilik sorunlarına yönelik dersler eklenmesini sağladı. Bu dersler özellikle gazetecilerin kamuya yönelik farkındalıklarının yüksek olmasını sağlayacak türdendi. Zira o dönemde gazetecilik konusundaki en önemli tartışmalardan biri gazetecilerin yeterince kamu yararını düşünmediği idi. Bu nedenle Osborn, onları kamusal bilgilerle donatmayı ve mesleklerini çok yönlü şekilde geliştirecekleri bir eğitim almalarını istiyordu (Garay, 2009).

Missouri Üniversitesi, Columbia Pulitzer Gazetecilik Okulu ve Louisiana Devlet Üniversitesi'nden sonra gazetecilik eğitimi konusunda son olarak bahsedilecek üniversite North Carolina Üniversitesi'dir. North Carolina Üniversitesi bahsedilen bu üç üniversiteye kıyasla gazetecilik bölümünü çok daha geç bir tarihte, 1950'lerde kurmuştur; ancak dünyada halen birçok ülkede gazetecilik eğitiminin olmadığı o dönemlerde kurulan bu üniversitedeki bölüm de gazetecilik çalışmaları konusunda önemli adımlar atmıştır. Bu nedenle bu üniversiteden de bahsetmek yerinde olacaktır (Bowers, 2009).

North Carolina Üniversitesi 1789 senesinde Kuzey Carolina kasabasının yerleşime açılmasından sonra kurulan ilk üniversitedir. Üniversite bünyesinde 1950 senesinde "Hussman Gazetecilik ve Medya Okulu" kurulmuştur. Bölüm her ne kadar 1950'lerde kurulsa da 1924 senesinden itibaren gazetecilik ve haberin önemine dair dersleri içeriyordu. Bu dersler vesilesi ile açılan gazetecilik okullarına bağlı olarak üniversite bu bölümü kurmaya karar vermişti. İngiliz profesörü Edward Kidder Graham öncülüğünde verilen gazetecilik dersleri üniversite için faydalı olmuştu. Bu dersleri alan birçok öğrenci basına karşı bilinçli tavır takınmaya başlamış ve bu derslerden hoşnut olduklarını dile getirmişti. 1948 senesinde okulun ilk kadın öğretim üyesi olan Lola Lee Mustard bu dersler kadar gazetecilikle ilgili bir bölüm olması gerektiğini söylediğinde benzer şekilde düşünen öğretim üyeleri bir araya geldiler ve bölümün kurulmasına öncülük ettiler (Winfield, 2008).

North Carolina Üniversitesi kurulduktan sonra Skipper Coffin bölüm dekanı oldu ve bölümle ilgili çalışmalar hızlandı. 1955'te sanat yüksek lisans programı oluşturuldu ve aynı zamanda bir üniversite gazetesi kuruldu. Böylece öğrencilerin pratik alanda da gelişmeleri için

alışmalar hızlandı. Üniversite zaman içerisinde bölüme yaptığı yatırımlarla birlikte birçok önemli gazeteci çıkarmayı başardı. Hatta bölüm mezunları arasında 24 kişinin Pulitzer ödülü kazandığı da bilinmektedir (Bowers, 2009).

Bu aşamaya kadar dünyada gazetecilik eğitimi konusunda açılan ilk üniversitelere yer verilmiştir. Bu üniversitelerin Amerika’da olduğu ve Amerika’nın 20.yüzyılın başında gazeteciliğın gelişmesi adına akademik yatırımlar yaptığı görölmektedir. Avrupa’da ise gerek siyasi sorunlar gerekse basının propaganda amaçlı kullanılması sebebiyle aynı dönemde gazetecilik konusunda yükseköğretim düzeyinde çalışmaların başlaması söz konusu değildir. Bu aşamadan itibaren Türkiye’de gazetecilik eğitimi konusundaki ilk çalışmalara yer verilecektir.

Türkiye’de gazetecilik faaliyetleri Osmanlı Devleti döneminde başlasa da o dönemdeki gazetecilerin birçoğı yazar veya araştırmacıdır. Gazetecilik eğitimi veren bir okulun olmamasından ötürü gazetecilerin de özel eğitimli ve gazeteciliğı meslek edinmiş kişiler olması söz konusu değildir. Osmanlı Devleti dönemindeki gazetecilerin genellikle bir asli mesleğı vardı ve bu mesleğın yanı sıra gazetecilikle uğraşıyorlardı. Birçoğı yeterli maddi güce sahip olan ve kendi gazetelerini çıkarabilen kimseler elçi, devlet adamı, yazar, araştırmacı veya toplumda tanınmış birer aydıındı. Örneğın; Osmanlı Devleti’nin resmi gazetesi olan “Takvim-i Veka-yi”, Serasker Hüsrev Paşa tarafından Avrupa’da çıkarılan gazetelerin isimleri araştırılmak suretiyle yapılan bir listeleme sonucunda II. Mahmud tarafından ismi kararlaştırılan bir gazetedir. İlk sayısı 1 Kasım 1831 tarihinde çıkmış olup devletin resmi haberlerine yer verilmekteydi. Gazetede çalışan kişilerin isimleri gizliydi; devlet adına çalışıyorlardı; ancak bazı haberlerin altında isimler yazıyordu. Haberlerin altında isim yazan kişiler genellikle elçi veya devlet adına çalışan, istihbarat sahibi ileri gelenlerdi. Onlar için gazetecilik bir asıl mesleklerinin yanında bir uğraştı. Bir eğitim almamalarına rağmen, gazeteye haber yapıyorlardı.

Osmanlı Devleti döneminde gazeteciliğı yönelik mesleki bir eğitim sahası oluşmamıştır. Bunun temelde iki nedeni vardır. Birincisi gazeteci kimliğı ile çalışan kimselerin genelde asli bir mesleklerinin olması ve gazeteciliğın profesyonel çerçevede bir kazanç getirisi sağlayan meslek olarak görölmemesi, bir diğeri de devletin özellikle gazetelerin çıkmaya başladığı son döneminde gazeteciliğın devlet kontrolünde ilerlemesi anlayışındı. Devlet aleyhine yapılacak haberlerin Osmanlı halkına yönelik kışkırtma yaratabileceğı korkusundan ötürü gazeteler riskli iletişim araçları olarak görölüyordu ve devlet gazeteleri denetim altında

tutuyordu. Özellikle İkinci Tanzimat dönemi olarak bilinen 1878 senesi sonrasında birçok gazete devlet eliyle kapatılmıştı. Bu noktada gazeteci yetiştirmek veya gazetecilik eğitimine yönelik çalışmalar yapmak devlet için anlamsızdı.

1923 senesinde Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte eğitim alanındaki çalışmalar hızlanmış, ancak mesleki eğitime yönelik çalışmalar İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlamıştı. Sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda dünyayı sarsan bu savaş sırasında medyanın önemi bir kez daha anlaşıldı. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na fiilen katılmamış olsa da savaş sürecinden büyük ölçüde etkilenmişti. Savaş sırasında ekonomik sorunlar baş göstermiş, ülkede yoksullaşma başlamıştı. Aynı zamanda savaşa katılım olmasa da halk savaşın Türkiye'ye de sıçramasından oldukça korkuyordu. Bu süreçte doğru haber yapmanın önemi bir kez daha anlaşıldı. Gerçekten gazetecilik mesleğine saygı duyan bilinçli gazeteciler savaşın başında, süreçle ilgili gelişmeleri doğru şekilde aktarırken, bazı gazete ve gazeteciler ise ülkeyi kaos ortamına sürükleyecek şekilde çarpıtılmış haberler yapıyorlardı. O dönemki hükümet, bunun önüne geçmek adına basını sıkı bir denetime tabi tutacak şekilde basın yasaları ve tüzükler çıkarmıştı. Savaş sürecinde basına uygulanan bu denetim eleştirilmekle birlikte bir gerçeği ortaya koyuyordu ki gazetecilik eğitimi önemliydi (Akşin, 2012: 50-55). Bu nedenle de savaş sonrasında gazetecilik eğitimine yönelik çalışmalar başlamış ve akademik düzeyde eğitim sürecinin başlaması adına çaba harcanmıştır.

Türkiye'deki gazetecilik eğitimi, dünyaya kıyasla çok daha geç başlamış, ilk gazetecilik okulu 1950 senesinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı olarak Gazetecilik Enstitüsü adıyla kurulmuştur. Amerika'da açılan ilk gazetecilik lisans bölümünün 1908'de açıldığı düşünüldüğünde 42 sene yani ortalama yarım asra yakın bir süre sonra Türkiye'deki ilk gazetecilik okulu açılmıştır. İlgili enstitü, 1982 senesinde Basın Yayın Yüksek Okulu adını almış, 1992 senesinde ise İletişim Fakültesi'ne bağlı şekilde eğitim vermeye devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi'nde lisans düzeyindeki bu bölümün ardından kurulan üniversite düzeyindeki ikinci gazetecilik bölümü 1993 senesinde Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne bağlı kurulmuş ve bir sonraki sene 1994-1995 eğitim öğretim yılında öğrenci alımı yapmıştır. Selçuk Üniversitesi'nin ardından 90'lı yıllarda Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi (1997), Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi (1997), Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi (1998) ve Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi (1998) gibi devlet üniversiteleri bünyesinde gazetecilik bölümleri kurulmuştur. 90'lı yıllarda açılan devlet üniversiteleri içerisinde bu bölümün açıldığı üniversite sayısı beştir. 2000'li yıllarda ise 2010 senesine değin kurulan devlet üniversitesi bünyesinde 10, 2010-2016 seneleri arasında ise devlet üniversitesi bünyesinde 9 gazetecilik

bölümü açılmıştır. Vakıf üniversitelerine bakıldığında 1996-2013 seneleri arasında gazetecilik bölümünün açıldığı görülmektedir. Türkiye’de günümüzde en eskisi İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde olmakla birlikte 35 üniversitede ilgili bölüm bulunmaktadır (İrvan, 2022: 237).

İstanbul Üniversitesi’nde 1950 senesinde açılan gazetecilik bölümü İktisat Fakültesi’ne bağlıydı. Zira o dönemde İletişim Fakültesi olmadığı için bölüm doğrudan uygulama sahası da göz önüne alınarak bu fakülteye bağlanmıştı. Sonrasında Gazetecilik Enstitüsü’ne ve en son da İletişim Fakültesi’ne bağlandı. İstanbul Üniversitesi’nde bu bölümün açılmasına giden süreç İstanbul Gazeteciler Cemiyeti’nin 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Senatosu’na başvurmasıyla başladı. Cemiyet, bölümün açılması adına bir talep dilekçesi yazdı ve bu dilekçenin değerlendirilmesi sonucunda konuya olumlu bakıldı. O dönemde Gazeteciler Cemiyeti kurucu başkanı Sedat Simavi İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar’a bölümün ne denli gerekli olduğuna dair bir rapor da sundu. Bu rapor da olumlu değerlendirildi ve kurulan bölüm 1950-1951 eğitim öğretim yılında öğrenci almaya başladı.

2.8. İlk Eğitimciler

Gazeteciliğin profesyonel eğitimle taçlandırılan bir meslek dalı halini almasından evvel, gazetecilik genellikle bir yetenek olarak görülüyordu ve bazı insanların bu yeteneğe sahip olduklarına inanılıyordu. Bu nedenle eli kalem tutan, yazmak ve araştırmaktan hoşlanan, ailesinde daha evvel gazetecilik yapmış olan kişiler bu mesleği devam ettiriyorlardı. Bu nedenle de 19.yüzyılın son çeyreğine değin, tam anlamıyla eğitilmiş bir gazeteciden söz etmek mümkün değildi. Antik dönemden ortaçağa değin genellikle görev usulü ile gazetecilik yapan kimseler, 19.yüzyıla değin ise gazeteciliği kendisine meşgale edinmiş kimseler gazeteci idi. Zira gazeteci olarak yetişmek adına bir eğitim, kurs, sertifika veya onları yetiştirebilecek bir profesyonel anlayış yoktu (Gardeström, 2016: 27).

Missouri Üniversitesi dünyadaki ilk gazetecilik okulu olarak 1909 senesinde Amerika’nın Columbia kentinde kurulmuştu. Üniversitenin kurulmasından evvel başta amacı, vizyonu, eğitim şekli olmak üzere ne şekilde ilerleyeceğine yönelik bir hedef planlaması yapılmıştı. Bu noktada üniversitedeki eğitim kadrosu da önemsenmişti. Daha evvel gazetecilik yapmış, sektörün içerisindeki kişilerle birlikte bu alana katkı sağlayabilecek kişilerden oluşan öğretim kadrosu kurulmasına özen gösterilmişti (Brown, 2008).

Missouri Üniversitesi’nin ilk dekanı Walter Williams’tır. "Gazetecilik Eğitiminin Babası" olarak bilinen Williams, kendisi de yükseköğrenim görmeden Missouri

Üniversitesi'nde (MU) Gazetecilik Okulu'nun dekanı olmuştur. Williams gazetecilik kariyerine 14 yaşında, her iki ebeveyninin de ölümünün ardından memleketi Missouri'de Booneville için çalışarak başlamıştır. 22 yaşına geldiğinde Missouri Basın Birliği'nde başkan olmuştur. Williams, Gazetecilik Okulu'na gelmeden önce Missouri Eyalet Hapishanesi için basın bültenleri yazmış, Columbia Herald'da editör, Daily State Tribune'de editör, The Country Editor'ın kurucu başkanı olarak çalışmıştır (Farrar, 1998).

Williams, Missouri Üniversitesi Gazetecilik Okulu'nun açılış konuşmasında okulun amaçları ve vereceği eğitimi göz önüne alarak çeşitli konulara vurgu yapmıştır. “Kamu gazetesi kamu güvenidir”, “doğruluk ve adalet iyi gazetecilik için esastır”, “haberlerin gizlenmesi... savunulamaz”, “okuyucuların yüksek yararı gözetilerek haber yapılmalıdır” gibi cümleler onun konuşmasının temel özet cümleleriydi. Kendisi de sektörün içinden gelen biri olarak sektörün eksikliklerini biliyor ve hem bu eksiklikleri giderecek, hem de başarılı olacak gençler yetiştirmeyi istiyordu (Brown, 2008).

Williams'ın 27 yıllık liderliği sırasında, Gazetecilik Okulu'nun boyutu ve uluslararası önemi artmıştır. Kendisi öğrencilere haber hikayeleri yazma ve yayınlama deneyimi içeren dersler vermiş ve bu derslerde "Missouri Metodu" olarak adlandırılan bir yaklaşımı benimsemiştir. Daha sonra okulun kült yaklaşımı olarak benimsenecek bu yaklaşımla birlikte öğrencilere bilgi toplama, hikaye hazırlama ve gazete üretiminde başarılı olmanın yolları anlatılıyor, bu amaçla okulda bir gazete çıkarılıyordu. Bu gazete çıkarma ve öğrencilere deneyime dayalı eğitim verme fikri oldukça benimsenmişti ve öğrencilerin başarısını da oldukça etkilemişti. Williams bu anlamda eğitimde öncü olmuştu. Kendisi o dönemde okul gazetesine verdiği röportajında teorisinden şu şekilde bahsetmiştir (Farrar, 1998):

“Benim teorim, başarılı bir gazetecilik okulunun üç şey yapması gerektiğine yöneliktir. İlk olarak, liberal bir eğitime can atan her insanın temellenmesi gereken konuların takibi için bir fırsat sağlamalıdır; ikincisi, gazeteci için en değerli olan özel konuları vurgulamalıdır - örneğin, jeoloji çalışması yerine siyaset çalışmasına vurgu yapmak - ve üçüncüsü, gazete yapımının pratik yönünü öğretmelidir. Öğrenciye, diğer derslerde öğrenilen ilkeleri nasıl yazacağını ve basılı olarak sunacağını (ve can alıcı nokta var: basılı olarak) öğretmesine izin verin.”

1910 senesinde Williams'ın çabalarıyla birlikte okul müfredatına şu dersler eklenmiştir: "Gazetecilik Tarihi ve İlkeleri", "Gazete Yönetimi", "Gazete Fıkhi", "Haber Toplama", "Gazete Yapımı", "Raporlama", "Kitap Okuma ve Okuma", "Gazete Yazışmaları," "Reklamcılık ve

Yayıncılık”, “Dergicilik”, “Mesleki Terminoloji” ve “Karşılaştırmalı Gazetecilik” olmak üzere on bir ders açılmıştır (Farrar, 1998).

1931'de Walter Williams, Gazetecilik Okulu'nun dekanı olarak görevini sürdürürken, Missouri Üniversitesi'nin başkanı seçildi. Williams, 1935'teki ölümüne kadar her iki görevi de sürdürdü. 1935 senesinden sonra 1935-1945 seneleri arasında onun çabalarıyla birlikte şu dersler müfredata dâhil edildi: “Reklamcılık”, “İllüstrasyon”, “Yazı Yönetmenliği”, “Özel Yazarlık”, “Kırsal Gazetecilik”, “Yüksekokul Yayınları” ve “Dini Gazetecilik” (Brown, 2008).

1935'te Williams'ın yerine Frank Lee Martin, Missouri Üniversitesi'ne dekan seçilmiştir. Martin 1918 senesinde çıkardığı “Japon Gazeteciliği” (The Journalism of Japan) adlı kitabıyla tanınmış, çeşitli ülkelerde editör, yazar ve gazeteci olarak çalışmış bir isimdi. O da en az Williams kadar bölümün gelişmesi için çaba harcamış ve bölüme katkı sağlamıştı (Farrar, 1998).

Dünyada gazetecilik eğitimi vermek adına açılan ikinci üniversite 1912 senesinde kurulan Pulitzer Gazetecilik Okulu'dur. Joseph Pulitzer'in çabalarıyla kurulan okulun temel motivasyonu hem Columbia'da iyi bir okul açmak hem de gazeteciliği profesyonel bir meslek haline getirerek, başarılı gazeteciler yetiştirmektir. Bu noktada eğitmenlere de önem verilmişti. Joseph Pulitzer okulu kurmaya karar verdikten sonra kıdemli gazeteci Talcott Williams'ı okula müdür olarak atamıştı. Williams hem okul müdürlüğü yapıyor hem de çeşitli dersler veriyordu. “New York World” ve “New York Sun” gazetelerinde muhabirlik yaparak gazetecilik hayatına başlayan Williams, o dönem Amerika'nın en önemli gazetecilerinden biriydi. The Philadelphia Press'te çalıştığı dönem işini bırakarak Pulitzer Gazetecilik Okulu'na geçmiş ve okulun kurumsallaşmasına büyük emek vermişti. Okulda “gazetecilik mesleği” adına bir dersi verdiği bilinen Williams “*Gazetecinin amacı... toplumu yorumlamaktır. Gazete her zaman önderlik etmelidir*” diyerek gazeteciliğin toplum için önemli olduğunu vurgulamış, derslerinde de öğrencilere bu prensiple eğitim vermeyi amaçlamıştır (Conboy, 2004: 39).

Pulitzer Gazetecilik Okulu'na ek olarak 1935 senesinde bölüme bir yüksek lisans programı dâhil edilmiş, öğrenimini tamamlayan öğrencilerin bu yüksek lisansa kabulüyle birlikte akademik olarak kendilerini geliştirecekleri imkânlar sunulmuştur. Pulitzer ödüllü Douglas Southall Freeman, Henry F. Pringle ve “Life Begins at Forty” yazarı Walter B. Pitkin'in yüksek lisansta eğitim vermeye başlayan isimler arasında yer almışlardır. Douglas Southall Freeman, tarihçi ve biyografi yazarıdır. 1934'ten 1941'e kadar Pulitzer Gazetecilik Okulu'nda gazetecilik tarihi ve araştırmaya yönelik çeşitli dersler vermiştir. Henry F. Pringle

ise kariyerine The Cornell Daily Sun için çalışarak başlamış, biyografi yazarlığı ve gazetecilik yapmıştı. Okulda 1932'den 1943'e kadar editörlük ve yazı üzerine dersler vermişti. Eğitim kadrosundaki bir diğer isim olan Walter B. Pitkin ise okulda felsefe ve psikoloji dersleri veren bir profesördü.

1950'li yıllardan itibaren Pulitzer Gazetecilik Okulu daha çok gelişmiş ve eğitim kadrosunu önemli ölçüde büyütmişti. Bu dönemden itibaren ülkede gazetecilik kariyerindeki önemli isimlerin de kadroya dâhil edildiği görülmüştür. Kıdemli Birleşmiş Milletler muhabiri John Hohenberg bu isimlerden biridir. “Hohenberg New York Evening Post” ve “New York Journal-American” gibi önemli gazetelerde çalışmış, 1950 senesinde ise Pulitzer Gazetecilik Okulu kadrosuna dâhil edilmiştir. Burada profesör olarak üç sene çalışmıştır. 1954 senesinde kadroya dâhil edilen bir diğer isim olan Fred W. Friendly bölümde yayın gazeteciliği programının gelişmesini sağlamıştı. Kanadalı gazeteci Elie Abel, 1970'den 1979'a kadar hem okulda dekanlık görevini üstlenmiş hem de okulun tanıtılmasını sağlamıştır (Conboy, 2004: 39).

1927 senesinde gazetecilik bölümü açan Louisiana Devlet Üniversitesi'nde ise bölümün açılmasını sağlayan ve bölümdeki dersleri planlayan kişi Marvin Osborn'dur. Hugh Blain gazetecilikle ilgili verdiği derslerden sonra bu bölümün açılmasına büyük katkıları olan Osborn, hem bölümün tanıtılmasında hem de öğrencilerin bölümden memnun olmasında en önemli kişiydi. Çünkü eğitim sürecinin sürekli takibini sağlıyor ve bölümün gelişmesi adına önemli çaba harcıyordu. Marvin Osborn, okulun gazetecilik programını 35 yılında birçok önemli başarıya taşıdı. Osborn'un başkan olarak atanmasının ardından bölüm türünün ilk akredite olan bölümlerinden biriydi ve 1931'de Gazetecilik Bölümü'nden Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesindeki Gazetecilik Okulu'na yükseltildi (Garay, 2009).

North Carolina Üniversitesi ise bahsedilen bu üç üniversiteye kıyasla daha geç bir dönemde 1950 senesinde gazetecilik bölümünü kurmuştur. Bölüm ilk dekanı 1950 senesinde göreve gelen Norval Neil Luxon'dur. Luxon 3 sene görevde kalmıştır. Ardından 1953 senesinde Wayne A. Danielson dekanlık görevine gelmiştir. Her iki isim de okulun eğitim kadrosunda yer almıştır. Luxon, gazetecilik alanında lisans derecesini ve tarih alanında yüksek lisans derecesini okul gazetesi Lantern'in editörü olduğu Ohio Eyaletinden almış, ardından Los Angeles'daki California Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamıştır. Luxon, üniversite dışında üç yıl gazetelerde çalıştıktan sonra gazetecilik fakültesinde 14 yıl ders verdi ve ardından Ohio Eyaletinde çeşitli idari pozisyonlarda görev yaptı. Luxon aynı zamanda Amerikan Okullar ve

Gazetecilik Departmanları Derneği'nin (AASDJ) başkanıydı. Görevde kaldığı sürede okulun gelişmesi adına oldukça emek vermişti (Bowers, 2009).

Luxon'un Gazetecilik Okulu vizyonu, gazetecilik alanında pratik deneyime sahip akademisyenleri bir araya toplayarak başarılı gazeteci adayları yetiştirmek üzerine kuruluydu. Luxon, arzuladığı okul statüsüne ulaşmanın anahtarı olarak fakülteye "seçkin adamlar" almak, bir yüksek lisans programı başlatmak, mevcut kursları güncellemek, fon toplamak ve okul mezunlarını desteklemek, okulun tesislerini ve ekipmanını güncellemek üzerine adımlar attı. Onun olduğu dönemde bölüm oldukça tanındı ve eğitimin başarısı duyuldu.

Luxon'un ardından 1953 senesinde dekanlığa gelen Wayne A. Danielson Luxon'un bilimsel çalışmalar üretmesiyle tanınan daha araştırma odaklı bir programa giden yolunu sürdürmek için çabalamıştır. Danielson, oldukça vizyoner biriydi. Özellikle gazetecilikte yenilikçi bakış açısına sahip olduğu için teknolojiye dayalı yeniliklerin ders müfredatında olmasını destekliyordu. Bu nedenle o da okulda kaldığı süre zarfında eğitim sürecine oldukça fayda getirmiştir (Bowers, 2009).

Dünyada gazetecilik eğitimi konusundaki öncü üniversitelerin eğitim kadrosuna bakıldığında kurucu isimlerin ve sektörde çalışan gazetecilerin eğitim kadrosunda yer aldıkları görülmüştür. Bu aşamadan itibaren Türkiye'deki ilk gazetecilik okulu eğitmenlerinden bahsedilecektir.

Türkiye'de gazetecilik eğitiminin lisans düzeyinde gerçekleşmesi konusunda ilki başaran ve 1950 senesinde açılan İstanbul Üniversitesi gazetecilik bölümü ilk olarak 1950-1951 eğitim öğretim dönemine öğrenci kabul etmiştir. Bölümün kurulmasına yönelik başvuru 1950 senesinde yapılmış, aynı sene içerisinde onaylanmış ve bölümün kurulmasına karar verilmişti. Bu nedenle de bölümde görev alacak eğitimciler de yine aynı dönemde oluşturulan müfredata yönelik olarak seçilmişlerdi. Öncelikle Türkiye'de daha evvel bu bölümün olmamasından ötürü bölümde ders verecek eğitimcilerin de gazetecilik bölümü mezunu olmadığını söylemek şaşırtıcı olmayacaktır. Bu durumda müfredata yönelik olarak dersleri okutacak bir kadro kurulmuştur. Tüm dersleri okutan isimlere ulaşılamasa da Prof. Dr. Hıfzı Timur, Prof. Dr. Refii Ş. Suvla, Prof. Dr. Besim Darkot, Prof. Dr. Hazım Atıf Kuyucak olduğu idare Heyetin bölüm sorumluluğunu üstlendikleri öğrenilmiştir. O dönemde bölümün yaşadığı ekonomik sıkıntılar nedeniyle ders verecek eğitmeni bulmakta sıkıntı yaşanmıştır. Dönemin önemli gazetecilerine çağrı yapılmış, ancak maddi sıkıntılar sebebiyle bu çağrılarının bir kısmı yanıtsız kalmıştır. Mesleki derslerin sorumluluğunu düşük bir ücret karşılığı ile üstlenen isimler arasında Burhan

Felek, Cevat Fehmi Başkut, Şevket Rado ve Enis Tahsin Til olmuştur. Tablo 3’te bu isimlere dair bilgilendirme yapılmıştır.

Tablo 3. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümünün İlk Eğitimcileri (Lisans-1950-1951 Eğitim Öğretim Yılı)

İsimler	Mesleki Durumları
Burhan Felek	İstanbul Hukuk Mektebi olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuş, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti’nde başkanlık yapmış ünlü bir gazetecidir.
Cevat Fehmi Başkut	TBMM Basımevi’nde düzeltmenlik yapan, oyun yazarı ve gazetecidir.
Şevket Rado	Dönemin ünlü gazeteci yazarıdır.
Enis Tahsin Til	Sabah, Vakit, Akşam, Cumhuriyet, Son Posta ve Vatan gibi dönemin önemli gazetelerinde yazı işleri müdürü, yazar, muhabir, istihbarat şefi, sayfa sekreteri gibi çeşitli görevlerde çalışan gazetecidir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloda da görüldüğü üzere mesleki dersleri veren isimlerin çoğu sektör deneyimi olan gazetecilerdir. Özellikle Burhan Felek ve Şevket Rado döneminde oldukça tanınmış iki isim olarak ön plana çıkmaktadırlar. Sektör deneyimi olan isimlerin ders vermesi, öğrencilerin yalnızca kuramsal içerikli bir eğitim almasının önüne geçerken, aynı zamanda sektöre dair bilgileri de birebir eğitimcilerden dinlemelerini sağlamıştır.

2.9. İlk Gazetecilik Eğitimlerinde Ders Planı ve İçerikleri

Dünyada gazeteciliğin lisans düzeyinde eğitiminin verildiği ilk üniversite 1909 senesinde Missouri Üniversitesi’nde açılmıştır. Bu üniversite yaklaşık bir asrı geçen sürede gazetecilik eğitimleri vermekte, hatta günümüzde bu eğitimlere ek workshop ve dışarıdan katılımla gazetecilik hakkında temel bilgilerin edinileceği eğitimler de vermektedir. Günümüzde verilen eğitimde “Missouri Metodu” adı verilen bir metot uygulanmaktadır. Bu metot; profesyonel ortamlarda yaparak öğrenmenin (uygulamalı) önemli olduğuna ve öğrencilerin dünya hakkında bilgi sahibi olarak mezun olmalarını ve bu bilgileri gerçek dünya problemlerine uygulamak için eleştirel düşünme ve iletişim becerilerini kazanmalarını sağlayıcı şekilde eğitim almalarını ifade etmektedir. Üniversitede gazetecilik bölümü ilk açıldığında ise bu anlayışın yine temel düzeyde eğitime sindiği görülmüştür. O dönemde lisans eğitimi alan öğrencilere sadece teorik anlamda gazeteciliğin ilke ve kurallarını öğretmek değil, aynı zamanda iletişimin önemi çerçevesinde ideal bir gazeteci kimliği aşlamak önemsenmiştir. Bu nedenle oluşturulan ders müfredatı da bu eğitim anlayışı çerçevesinde şekillenmiştir (University Of Missouri, 2023). Missouri Üniversitesi’nin ders planı ve içerikleri Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Missouri Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans -Teorik Dersler-1909 Senesi) (Conboy, 2004: 44).

Ders Planı	Ders İçeriği	Ders Düzeyi
Demokraside Gazeteciliğin İlkeleri	Öğrencilere Amerikan toplumunda gazetecilik kavramları ve işlevleri hakkında bilgi vermek için tasarlanmış bir derstir. Gazetecilerin ve kitle iletişim araçlarının karşılaştığı temel sorunları ve sorunları vurgular.	Lisans
Yazılı Gazeteciliğin Temelleri	Bu derste, öğrenciler bilgi toplama ve yazmanın temellerini öğrenmişlerdir.	Lisans
Amerikan Gazeteciliği Tarihi	Sosyal, ekonomik ve politik değişim bağlamında sömürge günlerinden itibaren Amerikan gazetecilik tarihinin tanıtıldığı bir derstir.	Lisans
İletişim Pratiği	İletişimin dış dünyada ve sosyal hayatta ne şekilde sağlandığı ve gazeteciliğin bu anlamdaki yeri ele alınmaktadır.	Lisans
Gazetecilik Konuları	Gazeteciliğin konusu ve konulara bağlı olarak haber yazımını ele alan bir derstir.	Lisans
Haber İnceleme ve Değerlendirme	Daha evvel yapılan haberleri değerlendirme, haber yapısındaki etik ilke ve kuralları göz önüne alarak öğretmeyi amaçlayan bir derstir.	Lisans
Topluluk Gazetesi	Gazetenin toplumdaki rolünü araştırmayı, eyalette gazete yayınlamanın ilkelerini öğretmek amaçlı bir derstir.	Lisans

Missouri Üniversitesi'nin 1909 senesindeki ilk ders planında Türkçeye “Demokraside Gazeteciliğin İlkeleri” olarak çevrilen ve Amerika'nın demokrasi sürecini ele alan bir ders bulunduğu görülmektedir. Bu ders hem tarihi hem de sosyolojik bir bakış açısıyla gazeteci adaylarının toplumu, toplum tarihini ve en önemlisi demokratik bir ülkede gazeteciliğin ne şekilde geliştiğini tanımları adına önemlidir. “Amerikan Gazeteciliği Tarihi” de benzer bir ders örneğidir. Bu iki dersin dışında mesleğe yönelik teorik dersler içeriğiyle gazeteciliğin temelleri, iletişim, gazeteciliğin konularını ve toplumla etkileşimini değerlendirmesi noktasında önemli içerikler sunmaktadır (Conboy, 2004: 44).

1910 senesinde Walter Williams'ın çabalarıyla birlikte okul müfredatına bazı yeni dersler eklenmiştir. Bunlar; "Gazetecilik Tarihi ve İlkeleri", "Gazete Yönetimi", "Gazete Fıkhi", "Haber Toplama", "Gazete Yapımı", "Raporlama", "Kitap Okuma ve Okuma", “Gazete Yazışmaları,” “Reklamcılık ve Yayıncılık”, “Dergicilik”, “Mesleki Terminoloji” ve “Karşılaştırmalı Gazetecilik” dersleridir. Bu dersler içeriği bakımından hem gazetecilik alanıyla ilgili hem de gazetecilerin sektörde ilgileneceği konulara yönelik derslerdi. Williams bu derslerle birlikte bölüm öğrencilerinin sektörü iyi tanıyacağını düşünüyordu. Bu dersleri bölüm öğrencileri alabilecekleri gibi, dışarıdan katılımcılar da alabilmektedir (Farrar, 1998).

1909 senesindeki ilk eğitimin ardından ders müfredatına yönelik çalışmalar hızlanmıştır. En başından beri, pratik ve teorik eğitimin bir arada sunulması amaçlanmıştır. Bu nedenle verilen dersler sırasında öğrenciler gözlemlenmiş, derslere olan ilgiye bağlı olarak

dersin ne şekilde daha iyi olarak öğretilebileceği üzerine çalışmalar hızlanmıştır. Missouri Üniversitesi'nin teorik dersleri yukarıdaki tabloda yer alan derslerdi. Bunların yanı sıra bir de pratik dersler bulunuyordu. Bu dersler birçok kaynakta “laboratuvar dersleri” olarak da geçiyordu. Gazetecilik Okulu'ndaki ilk derslerin açılışından bu yana laboratuvar çalışması, haber, makale ve başyazı yazmayı, kopya düzenleme ve manşet yazmayı, bir gazete için talepte bulunmayı ve reklam yazmayı içeriyordu. Daha sonra okulun laboratuvar donanımına başka yayınlar da eklenmiş, çeşitli meslek derslerinin bir parçası olarak fotoğraf çekimi, gravür ve diğer illüstrasyonların yapılması ve yayınların fiili olarak hazırlanması yer almıştır. Okulun pratik dersleri arasında üç yayının hazırlanmasına yönelik dersler bulunuyordu.

Tablo 5. Missouri Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans -Pratik Dersler-1909 Senesi)

Ders Planı	Ders İçeriği	Ders Düzeyi
The Missouriian	1928'de Columbia Missouriian olarak bilinen gazetenin ilk baskısı, 14 Eylül 1908 akşamı University Missouriian adıyla yayınlandı. Gazetenin iş ofisi, Akademik Salon'daki Oda D'deydi ve basımı E. W. Stephens Publishing Co. tarafından yapıldı. Abonelik ücreti okul yılı için iki dolar ya da sömestr başına bir dolar yirmi beş sentti. Haftada beş gün, her okul gününde yayınlandı. The Missouriian yayını öğrencilerin yapması isteniyordu. Bu nedenle derste öğrencilere bu yayını yapabilecekleri çeşitli eğitimler veriliyordu. Okuldaki haberleri derleyen öğrenciler editöryal süreçleri üstlenerek yayın yapıyorlardı.	Lisans
The Herald-Statesman	Bu üniversite tarafından çıkarılan haftalık bir kent dergisiydi. Öğrenci, fotoğrafçılar ve sanatçılar tarafından üretilen haber resimleri ve karikatürler bu derginin hazırlanmasında kullanılıyordu.	Lisans
The Missouriian Magazine	Missourian Magazine, Columbia Missouriian'ın özel bir bölümü olarak her Cumartesi yayınlanan haftalık bir ektir. Öğrenciler bu ekin hazırlanmasında görev alarak okulla ilgili haberleri, kültür sanat haberlerini veya Missouri'yi ilgilendiren haberleri derleyebiliyorlardı.	Lisans

Kaynak: Farrar, 1998

Missouri Üniversitesi'nde Gazetecilik eğitiminde en iyi sonuçları elde etmek için öğrencilerin gazete ve diğer yayınlar üzerinde çalışmaları, makalelerini basılı olarak görmeleri ve gerçek yazma ve düzenleme deneyiminden yararlanmaları gerektiğine inanılmıştır. Bu nedenle çeşitli gazete ve dergi yazarlığı yaparak veya burada haber yayınına dâhil olarak deneyim kazanmaları amaçlanmıştır. Bu nedenle de pratik dersler önemsenmiştir.

Missouri Üniversitesi ilk senesinden itibaren yaz okulu eğitimi de vermeye başlamıştır. Bu eğitimin önemli yanı öğrencileri üç gruba ayırmasıdır: normal öğrenciler, yalnızca yaz için Columbia'da bulunan öğrenciler ve aktif gazetecilik mesleğini sürdürenler. Öğrenciler ihtiyaçlarına bağlı olarak dışarıdan da bu kurslara katılabiliyorlardı. Normal öğrenciler yani

okula devam edenler, eksik oldukları konular için yaz okullarındaki eğitimden faydalanabiliyorlardı.

Missouri Üniversitesi'nin müfredatına bir bütün olarak bakıldığında teorik ve pratik derslerin gazetecilik bölümü adına yeterli içeriğe sahip olduğu ve o dönemde başarılı şekilde kurgulanarak müfredat oluşturulduğu düşünülmektedir (Farrar, 1998). 1912 senesinde kurulan Pulitzer Gazetecilik Okulu ise hem Missouri Üniversitesi'nin müfredatına aşina olması hem de Joseph Pulitzer'in girişimleriyle kurulması sebebiyle kendine özgü ve gazeteciliğin önemli konularını içeren ders içerikleri oluşturmayı amaçlamıştır.

Tablo 6. Pulitzer Gazetecilik Okulu Lisans Bölümünde Okutulan Dersler (1912-1915)

Ders Planı	Ders İçeriği	Ders Düzeyi
Haber Yazımı	Bu derste haber yazımının ilkeleri, kuralları, ne şekilde haber yapılacağına yönelik içerik sunulmuştur.	Lisans
Tarih	Başta ülke ve Avrupa tarihini içeren içerik sunulmuştur.	Lisans
Hukuk	Gazetecilerin tabi olduğu hukuk kuralları başta olmak üzere, mesleği icra ederken hukuku ne şekilde göz önüne almalarına yönelik kurallar sunulmuştur.	Lisans
Fotoğraf Çekimi ve Haber-Fotoğraf İlişkisi	Gazetecilerin haber yaparken ilgili haberi görsellerle desteklemeleri adına fotoğraf haber ilişkisine yer verilmiştir.	Lisans
Serbest Okuma	Bu derste, gazetecilikle ilgili olarak çeşitli gazetecilerin yazmış olduğu eserler okutulmuştur. Gazeteciliğin teorik ve felsefi alt yapısını sorgulayıcı bir derstir.	Lisans
Demokrasi	Bu derste demokrasinin önemi üzerinde durulmuş, demokrasi tarihi göz önüne alınarak, özgürlüğün önemine dair içerik sunulmuştur.	Lisans
Uygarlık Tarihi	Bu derste uygarlıkların özellikle de Avrupa uygarlıkları ve insanlığın gelişmesine önayak olan uygarlıkların tarihsel süreçteki etkinliklerinden bahsedilmiştir.	Lisans
Basın Tarihi	Bu derste dünyada basın tarihine yönelik içerik sunulmuştur.	Lisans
Etik	Bu derste etik ve etiğin öneminden bahsedilmiş, haber yaparken ne şekilde etik davranılabileceğine yönelik sınır çizilmiştir.	Lisans

Kaynak: Farrar, 1998

Pulitzer Gazetecilik Okulu'nda 1912-1915 seneleri arasında verilen derslere ulaşılmıştır. Bu dersler arasında haber yazımından, hukuka, tarihe kadar birçok ders olduğu görülmektedir. Bu derslerin özellikle sadece gazetecilikle ilgili olmadığı, aynı zamanda bir gazetecinin sahip olması gereken bilgileri içerecek şekilde seçildiğine de dikkat edilmelidir. Bir gazeteci, mesleğini icra ederken olaylara karşı etik tavır takınmalı, haber yazımının ilke ve kurallarını bilmeli, haberi değerlendirecek eleştirel göze sahip olmalı ve haberin değerini ortaya çıkarabilmelidir. Bu noktada gazetecinin hukuk, demokrasi, tarih gibi birçok alandan bilgi sahibi olması önemli olacağı için okuldaki dersler içeriğiyle tatmin edici görülmektedir.

Pulitzer Okulu 25 Eylül 1912 tarihindeki ilk derslerinde öğrencilere yukarıda verilen derslerden harici, almaları zorunlu olan dokuz dersten bahsedilmiştir. Bu dokuz ders aşağıda listelenmiştir.

Tablo 7. Pulitzer Okulu İlk Sene Zorunlu Dersler (1912)

Dersler	İçerik
Gazetecilik I	Temel gazetecilik dersleri.
Gazetecilik II	Gazetelerin incelenmesi suretiyle eğitim.
İngilizce A1-A2	İngiliz gazetelerinin temel düzeyde incelenmesi.
Fransızca J1-J2	Bir ders Fransız gazete, eleştiri ve dergilerinin okunmasında; Fransız gazeteciliğine özel referansla Fransız yaşamı üzerine dersler.
Almanca J1-J2	A kursu Alman gazeteleri, incelemeleri ve dergilerinin okunmasında; Alman gazeteciliğine özel referansla Alman yaşamı üzerine dersler.
Almanca J3-J4	En önemli Alman yayınlarının sistematik bir incelemesini içeren bir derstir.
Tarih A1-A2	Bu ders, antik dünyanın ve Orta Çağ'ın Avrupa medeniyetine yaptığı kalıcı katkıların kısa bir incelemesini verir ve modern zamanlarda Avrupa ve Amerika'nın siyasi tarihine özel bir vurgu yapar.
Politika A1-A2	Bu dersin amacı, öğrenciyi her vatandaşın ve gazetecinin aşına olması gereken Amerikan siyasi sisteminin temel ilkelerine oturtmaktır. Bu ilkelerin günlük uygulamasını gösteren güncel haberler ve başyazılar dersle bağlantılı olarak incelenmektedir.
Felsefe A1-A2	Antik ve modern felsefi sistemlerin yükselişi üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

Kaynak: Nielsen, 2003

Pulitzer Gazetecilik Okulu'nun zorunlu dersleri arasında Gazetecilik I – II gibi gazeteciliğe dair temel dersleri ve gazetelerin incelenmesine dayalı dersleri, İngilizce A1-A2 dersleri gibi İngiliz gazetelerinin incelenmesine dayalı dersleri, aynı şekilde Fransızca ve Almanca yayınların incelenmesine dayalı dersleri, Tarih, Politika ve Felsefe derslerini görmekteyiz. Bu derslerin

bir kısmı doğrudan gazetecilikle ilgiliyken, bir kısmı ise yine bir gazetecinin sahip olması gereken çeşitli genel kültür bilgilerini içermektedir.

Tablo 8. Pulitzer Okulu İkinci Sene Zorunlu Dersler (1913)

Dersler	İçerik
Gazetecilik A1-A2	Öğrencilere gazetecilikle ilgili kısa uygulamalı ödevlerin verildiği bir derstir.
Gazetecilik 21-22	1913'e değin gazetecilik tarihinin incelenmesine dayalı bir derstir.
İngilizce 19-20	Edebiyat tarihine dayalı ders verilir.
Ekonomi 1-2	Gazeteciler için önemli olması muhtemel pratik ekonomik sorunlara özel önem verilerek Ekonomiye Giriş.
Tarih J1-J2	Yakın Avrupa Tarihi. Fransız Devrimi'nin başlıca siyasi meselelerinin ve Sanayi Devrimi'nin yarattığı temel toplumsal sorunların ele alındığı bir derstir.
Tarih J3-J4	Yakın Amerikan Tarihi. Yüzyılın ilk yarısının gözden geçirilmesini, Amerika Birleşik Devletleri'nin İç Savaş'tan sonraki gelişimine ilişkin bir araştırma takip edecek ve güncel siyasi ve sosyal sorunları açıklayan gazete okumalarıyla desteklenecektir.
Tarih J5-J6	Yakın Amerikan ve Avrupa Tarihi.

Kaynak: Nielsen, 2003

Tablo 9. Pulitzer Okulu Üçüncü Sene Zorunlu Dersler (1914)

Dersler	İçerik
Gazetecilik B1-B2	Bir gazetenin çeşitli ihtiyaçlarını kapsayan, özel konularda, kişisel, anlatı ve betimleyici, kısa öyküler ve çeşitli karakterde katkılar üzerine gazete eki makaleleri yazma alıştırması.
Gazetecilik 31-32	Gazete tekniğinde temel bilgiler, kelimelerin ve deyimlerin doğru kullanımı, haber toplama, yeniden yazma ve özellikle 'haber duygusunu' geliştirmek için tasarlanmış ödevlerden yazma; günün haberleri ve bunların ele alınması ve önemi üzerine dersler; çeşitli gazete hikayeleri hakkında haber yapmak; gazete hikayesinin inşası ve geliştirilmesi.
Gazetecilik 33	Yerel, eyalet ve federal hükümetlerin istatistiksel yayınlarının incelenmesi ve başlıca bilgi kaynaklarının analizi.
Tarih 56	Modern İngiltere'nin Sosyal ve Endüstriyel Tarihi.
Politika 55	Amerika Birleşik Devletleri'nde Parti Hükümeti. Siyasi partilerin hükümet yapısıyla ilişkisi; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki parti düşmanlıklarının karakteri tarihsel olarak ele alındı; parti organizasyonu ve mekanizmasının kökeni ve gelişimi; ulusal kongre ve kampanya; eyalet, yerel ve belediye parti örgütü; parti mekanizmasındaki güç kaynakları; oy pusulası reformu, birincil mevzuat ve yolsuz uygulama kanunlar.
Politika 56	Belediye İşlevleri. Modern şehirlerin olağan bölümlerinin organizasyonu ve yönetimi; ulaşım, barınma ve arazi sorularına yaklaşma yöntemi; kamu mülkiyeti ve işletilmesi; şehir yaşamının koşullarının iyileştirilmesinde son zamanlardaki belediye ilerlemesi; şehir planlaması; doğrudan istihdam ve sözleşme sistemleri; kamu işletmelerinin yönetimi üzerindeki idari ve kamu denetimi sorunları.
Gazetecilik 35-36	Haber değerleri ve farklı sunum yöntemlerinin tartışılmasıyla halka açık toplantıların ve konferansların raporlarını ve birkaç konser ve oyunun duyurularını kaleme alma.
Gazetecilik 131-132	1870'den beri İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca drama ve kurmacaya özel atıfta bulunan Modern Avrupa Edebiyatı.

Kaynak: Nielsen, 2003

Türkiye’de gazetecilik bölümünün lisans düzeyinde okutulduğu ilk üniversite İstanbul Üniversitesi'dir. Üniversitenin ilk eğitim dönemi olan 1950-1951 eğitim öğretim döneminde başarılı bir gazeteci yetiştirmek adına hem mesleki donanımına hem de bilgi ve kültür düzeyinin gelişimine önem verecek bir müfredat oluşturulması amaçlanmıştır. Müfredattaki dersler “nazari

ve umumi” ile “umumi ve mesleki” dersler olmak üzere iki kapsama ayrılmıştı. İlgili dersler ve ders içerikleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 10. İstanbul Üniversitesi’nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1950-1951 Eğitim Öğretim Yılı)

Nazari ve Umumi Dersler		
Ders Planı	Ders İçeriği	Ders Düzeyi
Sosyoloji	Toplumların yaşayışına dair bilgileri ve teorileri içeren müfredatı kapsamaktadır.	Lisans
İktisat ve İktisadi Doktrinler	İktisat teorileri, iktisadi gelişim, iktisadın kuralları vb.	Lisans
Belli başlı hukuku amme ve hukuku esasiye meseleleri ve siyasi fikir cereyanları	Kamu hukuku ve siyaset ilişkisine yönelik içerik.	Lisans
Devletler arası hukuk ve bununla karışık olarak siyasi tarih	Uluslararası siyaset tarihi, bilhassa Türkiye’nin dış ilişkilerine yönelik tarih.	Lisans
Ceza hukuku nazariyatı ve basın yoluyla irtikab edilecek suçlar hakkında malumat	Ceza hukuku Basın yoluyla işlenen suçlar	Lisans
Mukayeseli Basın Hukuku	Karşılaştırmalı basın hukuku, diğer ülkelerin basın hukuku ile Türkiye’deki hukukun karşılaştırılması	Lisans
Maliye	Maliyenin temel prensipleri ve temel konuları.	Lisans
Beşeri ve İktisadi Coğrafya	Temel coğrafya bilgisi.	Lisans
İdare Hukuku	Temel idare hukuku bilgisi.	Lisans
Ceza ve Hukuk Mahkemeleri Usulleri	Ceza ve hukuk mahkemelerine yönelik temel bilgiler.	Lisans
İngilizce	İngilizce dil bilgisi ve pratik kullanım.	Lisans
Umumi ve Mesleki Dersler		
Bir gazetecinin müretteplik ve matbaacılık hakkında umumi malumatı olması lazımdır. Harf ve makinelerin çeşitleri, kullanılış tarzları ölçüleri (ilah .. gibi)		Lisans
Gazeteci her gün önüne gelen havadisler arasında o havadisleri değerlendirecek bir melekeye sahip olmalıdır. Okuyucunun alakasını celbedecek tarzda bu havadislerin arzedilmesi, başlık koyma sanatını teşkil eder. Gazete sekreterliği ve gazetenin pratik olarak tertip edilmesi öğrenilecek mevzular arasındadır		Lisans

- Havadislerin, röportajların, makalelerin yazılış tarzı ve bunların kıymetine göre yazıya verilecek istikamet ve yazıda merkezi sıklet tayini ve muayyen fikirleri, gazetede açık yerlere göre, yazının kıymetini düşürmeden muhtelif boyda yazabilmek melekesini temin edecek ders (tahrir)	Lisans
Fotoğraf, resim ve çinkoğrafi hakkında pratik malumat, matbaa makineleri ve umumiyetle malzeme hakkında fikir	Lisans
Sitenografi	Lisans
Gazetecide sürati intikal, merak ve mesleki uyanıklık gibi hassaların inkişaf ettirilmesini temin edecek tatbiki dersler	Lisans
Gazeteciliğin inkişafını ve dünyadaki mevkiini iyice belirtmek için, gazeteciliğin ve gazetelerin tarihi	Lisans

Kaynak: Gezgin, 2002: 13

Derslere bakıldığında nazari ve umumi derslerin daha çok teorik alt yapılı, öğrencilerin genel kültür ve yine gazetecilikte öğrenmeleri gereken bilgilere dayalı dersler olduğu görülmüştür. Umumi ve mesleki dersler ise daha çok uygulama alanı olan, mesleğe mahsus ve gerekli içerikteki derslerdir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı olarak açılan gazetecilik bölümü ilk eğitim döneminden 1967-1968 eğitim öğretim yılına değin iki seneydi. 1955-1956 seneleri arasında okulun iki sene olduğu dönemde okutulan dersler ve ders saatleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 11. İstanbul Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1955-1956 Eğitim Öğretim Yılı)

1.Sınıf		2.Sınıf	
Dersler	Haftalık Ders Saati	Dersler	Haftalık Ders Saati
İktisat ve İktisat Siyaseti	2 Saat	Siyasi ve İdari Bilgiler	2 Saat
Adalet ve Emniyet	1 Saat	Maliye	2 Saat
Jeopolitik	1 Saat	Sosyoloji ve Sosyal Siyaset	2 Saat
Basın ve Yayın Tarihi	2 Saat	Devletlerarası Münasebetler ve Siyasi Tarih	3 Saat
Yazı Nevileri	2 Saat	Günün Siyasi ve İktisadi Meseleleri	1 Saat
Gazetecilik Tekniği	2 Saat	Şehircilik ve Sosyal Meseleler	1 Saat
Arşiv ve Dosya Tanzimi	1 Saat	Sanat ve Edebiyat Meseleleri	2 Saat
Gazete Fotoğrafçılığı	2 Saat	Gazetecilik Ahlakı	1 Saat
Daktilografi ve Stenografi	5 Saat	Basın Hukuku ve İlgili Mevzuat	2 Saat
Yabancı Dil	4 Saat	Yazı Nevileri	2 Saat
Radyo İşletmeciliği	1 Saat	Gazetecilik Tekniği	2 Saat
		Daktilografi ve Stenografi	5 Saat
		Yabancı Dil	4 Saat

Kaynak: Gezgin, 2002: 24

1955-1956 eğitim öğretim yılında birinci ve ikinci sınıflarda hem teorik hem de mesleki derslerin bir arada, eşit ağırlıklı şekilde verildiği görülmektedir. Birinci sınıfta verilen teorik dersler iktisat, adalet ve jeopolitiktir. Bu derslerin verilme sebebi o dönemde İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik bölümünde derse girecek eğitimcilerin müsait olma durumlarıyla da ilgilidir. İkinci sınıfta teorik dersler arasına sosyoloji, maliye, tarih gibi derslerin de girdiği görülmektedir (Gezgin, 2002: 24). 1967-1968 eğitim öğretim yılından itibaren bölümün üç seneye çıkarılmasından sonra mesleki bilgi ve donanımı artıracak, kamuoyu ve reklam dünyasını tanıttaklar dersler de müfredata dâhil edilmiştir. Bu dönemde okutulan dersler ve ders saatleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 12. İstanbul Üniversitesi'nin Ders Planı ve İçerikleri (Lisans-1967-1968 Eğitim Öğretim Yılı)

1.Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf	
Dersler	Haftalık Ders Saati	Dersler	Haftalık Ders Saati	Dersler	Haftalık Ders Saati
Sosyoloji	2 Saat	Basın Hukuku	1 Saat	Radyo ve TV	2 Saat
Sosyal Siyaset	2 Saat	Daktilografi	2 Saat	İşletmeciliği	
Türkiye	2 Saat	Yabancı Dil	2 Saat	İlançılık ve	1 Saat
Ekonomisi		Basın Yayın	2 Saat	Reklamcılık	
Hukukun Ana	2 Saat	Tarihi		İşletme İdaresi ve	1 Saat
Prensipieri		Devletler Hukuku	2 Saat	Gazete	
İktisat ve Siyasi	2 Saat	ve		İşletmeciliği	
Coğrafya		Devletlerarası		Aktüalite	1 Saat
Gazetecilik	2 Saat	Siyasi		Kamuoyu	2 Saat
Tekniği		Münasebetler		Sanat	1 Saat
Genel İktisat	2 Saat	Arşiv ve Dosya	1 Saat	Eleştirmenliği	
Dil ve Edebiyat	1 Saat	Tanzimi		Başlık ve	2 Saat
Meseleleri		Maliye ve Mali	1 Saat	Mizanpaj Tekniği	
Anayasa ve İdare	2 Saat	Kanunlar		Milletlerarası	1 Saat
Hukuku		Gazete Fotoğraf	2 Saat	Haber Ajansı	
Stenografi	2 Saat	ve Klişecilik		Basın Ahlakı	1 Saat
Sanat Meseleleri	2 Saat	Haber Tekniği	2 Saat	Gazete Yazı	1 Saat
Tarihi		Dil ve Edebiyat	1 Saat	Türleri ve	
Yabancı Dil	2 Saat	Meseleleri		Kompozisyon	
		Siyasi Tarih	2 Saat	Stenografi	2 Saat
		Gazete Yazı	1 Saat	Halkla İlişkiler ve	2 Saat
		Türleri ve		Propaganda	
		Kompozisyon		Daktilografi	2 Saat
		Stenografi	2 Saat	Yabancı Dil	2 Saat
		İktisat Siyaseti	2 Saat		

Kaynak: Gezgin, 2002: 25

1967-1968 eğitim öğretim yılında bölüm üç sene olduğu için ders sayısı artmıştır. Özellikle üçüncü sınıfta kamuoyu, sanat eleştirmenliği, reklamcılık gibi yeni derslerin müfredata eklendiği görülmektedir (Gezgin, 2002: 25).

2.10. İlk Mezunlar ve Gazetecilik Mesleğindeki Süreçleri

Dünyada gazetecilik eğitiminin 1909 senesinde Missouri Üniversitesi'nde açılan lisans düzeyindeki gazetecilik bölümüyle başladığını bahsetmiştik. İlgili bölüm iki sene eğitim vermiş ve iki senelik eğitimden sonra ilk mezunlarını 1911 senesinde vermiştir. Okulun o dönemki eğitim amaçları ve vizyonu “Amerikan toplumu için başarılı, mesleğini seven ve layığıyla yerine getiren gazeteciler yetiştirmek” olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede bölümün mesleğine bağlı ve mesleğini seven gazeteciler yetiştirme amacıyla eğitim verdiği görülmektedir. İlk mezunların okuldan sonra ne yaptıkları, kariyer planlarını nasıl sürdürdükleri ve mesleklerini yerine getirip getiremediklerine dair bilgiler kısıtlıdır. Bu bilgilerin bir kısmı üniversitenin web sayfasından bir kısmı ise o Amerikan gazetecilik eğitimine değinen kaynaklardan derlenmiştir.

Missouri Üniversitesi ilk mezunlarını 1911 senesinde vermiştir. İlk mezunların mezuniyet sonrası çalışmalarına yönelik tam olarak elde yeterli bilgi yoktur. Bu nedenle okulun 1911-1930 senesi arasındaki mezunlarından bahsedilerek gazetecilik mesleğindeki süreç ele alınacaktır. Missouri Üniversitesi 1934 senesinde ilk doktora derecesini vermiş, okul 1930'lara kadar sistemli bir eğitim süreci oturtmaya çalışmıştır (Brown, 2008).

Missouri Üniversitesi ilk mezunları arasında olup mesleki alanda çalışan kişiler Joseph E. Chasnoff, Horatio B. Moore, F. P. Bohn, Marian Babb (Bayan F. J. Beard), Sara L. Lockwood (Bayan Walter Williams), Charles E. Kane, Herbert W. Smith, Glenn Babb, J. B. Powell, H.F. Misselwitz, Don D. Patterson, R. Childers ve J. Willard Ridings bulunmaktadır. Bu isimler mezuniyetleri sonrasında büyükşehir gazetelerinde yazar veya editör olarak çalışmış, çeşitli yayın organlarında staj yaparak ilerleme imkânı bulmuşlardır (Brown, 2008).

Missouri Üniversitesi'nin ilk mezunlarından olan Thomas F. Millard bu üniversitede daha evvel mühendislik eğitimi almış, sonrasında gazetecilik okulunun kurulmasıyla birlikte bu bölüme de kaydolmuştur. Millard, Missouri yerlisidir ve Missouri Üniversitesi'ne ilk kaydolan isimlerden biridir. 1911 senesinde mezun olduktan sonra Çin Şangay'da “China Press” adlı bir gazete kurmuşlar ve kadrosuna, bir zamanlar “Columbia Herald”da Walter Williams'la bağlantılı olan, Missouri Üniversitesi'nden başka bir mezun olan Carl Crow'u dâhil etmişlerdir. Millard'ın 29 Ocak 1928'de New York Herald-Tribune'de yayınlanan bir röportajında okuldan şu şekilde bahsetmiştir:

“Bu, son on beş yılda Missouri Gazetecilik Okulu'ndan yaklaşık yirmi beş öğrenciyi Japonya ve Çin'e getiren bir zincir başlattık. Bu, Missouri Gazetecilik Okulu'nun ve eğitimin başarısıdır. Bu nedenle bugün bir düzine kadar genç Çinli ve birkaç Japon'u

Columbia'ya eğitim almaya gönderebiliyoruz. Zamanla o Çinli ve Japon öğrenciler memleketlerine dönerek burada gazetecilik yapacaklar.”

Millard mezun olduktan sonra Uzak Doğu'ya giderek burada mesleğine devam etmiş, ancak başarısında özellikle okulunun payını önemli ölçüde ön plana çıkarmış bir isimdir. Ona göre Missouri Üniversitesi'nde aldığı eğitim, başarılı olmasındaki en önemli paya sahiptir.

Üniversitenin ilk mezunları arasında yerini alan Marian Babb ise mezun olduktan sonra Millard gibi Uzakdoğu'ya yerleşmiş ve Çin'de bir kadın dergisinde çalışmaya başlamıştır. Burada gazetecilik, muhabirlik, editörlük, muhabirlik, yayıncılık, reklamcılık gibi işlerde de çalışan Babb mesleğinde ilerlemesinde okulunun önemli olduğundan şu sözlerle bahsetmiştir (Brown, 2008):

“Missouri Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra birçok arkadaşım gibi Uzakdoğu'ya gittim. Okul gazetesinde edindiğim tecrübe ve birikimle birlikte kısa sürede buradaki işime alıştım ve gazetecilik yapmaya başladım.”

Missouri Üniversitesi 1920 senesinde bir yıllık yayınlamış ve o döneme kadar okuldan mezun olan kişiler ve okulla ilgili düşüncelerine dair kısa bilgiler vermiştir. “Mezunlar Rehberi” adıyla yayınlanan bu yayın aynı zamanda okula kaydolmayı düşünen kişilere rehber olması adına da önemsenmişti. Bu yayında özellikle iki konuya değiniliyordu. Mesleğini gazeteci olarak sürdürmek isteyen mezunların, mezuniyet sonrasında hemen işe başladıkları ve genelde alanında başarılı oldukları, farklı alanlarda çalışmak isteyen kimselerin ise Missouri'de öğrenme felsefesiyle donatıldıklarıydı. Büyük bir kampüsü olan, içerisinde her türlü danışmanlık hizmeti verilen ve öğrencilere rehberlik sağlamayı önemseyen üniversitede gazetecilik eğitimi alan ancak kariyerine henüz karar verememiş kimseler için de danışmanlık hizmetleri veriliyordu (Brown, 2008).

1912 senesinde kurulan Pulitzer Gazetecilik Okulu ise yüzyılı aşkın süredir başta Columbia olmak üzere dünyanın dört bir yanından gazeteci olmak isteyen öğrencilere ev sahipliği yapmış bir okuldur. Joseph Pulitzer'in girişimleriyle kurulan okula ilk olarak 16 lisans öğrencisi kaydolmuştu. Bu öğrencilerin büyük bir kısmı gazeteci olmak istiyor, aynı zamanda önemli isimlerden ders almayı da düşünüyorlardı. Okulun ilk mezunları arasında çalışan ve iyi yerlere gelen hatta okula katkı sağlayan isimler çok fazlaydı. Bunlardan biri Dean Carl W. Ackerman'dı. Ackerman, 1913 senesinde okuldan mezun olup derece alan dokuz kişiden biriydi. Mezun olduktan sonra “Public Ledger of Philadelphia” muhabiri olarak çalıştı.

Mesleğinde başarılı bir gazeteci olarak ilerledikten sonra 1931 senesinde Pulitzer Gazetecilik Okulu'na dekan olarak atandı. 1954 senesine kadar bu görevde çalıştı ve okulun gelişmesine önemli katkı sağladı. Ackerman'ın okula yaptığı en önemli katkılardan biri 1931 senesinde dekan olmasıyla birlikte bölüme ek olarak yüksek lisans programı açılmasına katkı sağlamasıydı (Conboy 2004: 45).

Pulitzer Gazetecilik Okulu da Missouri Üniversitesi gibi başarılı mezunlar vermiştir. Zira üniversite kuruluş amacıyla iyi ve alanında başarılı gazeteciler yetiştirmek istiyordu. Joseph Pulitzer okulun açılış konuşmasında bu konuyu vurgulamış, okul için önemli yatırımlar yapmalarının en önemli sebebini, gazeteci olmak isteyen gençler için yeterli donanımda bir okul kurmak olduğunu belirtmiştir.

Pulitzer Gazetecilik Okulu'na ilk yıl 16 öğrenci, ikinci yıl 10 öğrenci, üçüncü yıl 13 öğrenci, dördüncü yıl, 14 öğrenci kaydolmuştu. Bu dört sene boyunca okula kayıtlı olmayan ancak dışarıdan çeşitli dersleri alan öğrenci sayısı ise 22'dir.

Tablo 13. Pulitzer Gazetecilik Okulu İlk Mezunları (1913)

Gazetecilik Bölümü Kayıtlı Programı			
	Erkek	Kadın	Toplam
İlk Yıl	16	-	16
İkinci Yıl	10	-	10
Üçüncü Yıl	11	2	13
Dördüncü Yıl	13	1	14
Kayıtlı Olmayanlar	21	1	22
TOPLAM	71	4	75
Gazetecilik Bölümü Mezuniyet (1913 Mezunları)			
Mezunlar	Carl William Ackerman, A.B., Berlin correspondent. United Press Association; John Arthur Brashears, A.B., Hbel bureau. New York American; William Dunn Conklin, A.B., staff. New International Encyclopedia; Leon Eraser, A.B., A.M., instructor, Columbia University; Victor H. Mardfin, B.S., assistant business editor. New York American; Edward Files Mason, A.B., assistant news editor. Public Ledger, Philadelphia; John Benjamin Penniston, B.S., A.B., New International EncyclopcBdia; Paul Leopold Rosenfeld, A.B., literary work; Geddes Smith, A.B., A.M., assistant managing editor, Independent.		
Mezun Olmayanlar	John Nelson Cole, A.B., advertising and publicity work. New York City; Sydney Dodd Frisseli, A.B., publicity work; Laurence Henry Sloan, A.B., reporter. New York American; Hollington Kong Tong, A.B., managing editor. News, Peking.		

Kaynak: Lamble, 2011: 80.

Pulitzer Gazetecilik Okulu'na ilk dört sene kaydolan kişi sayısı 75'ti; aslında o dönemde çok daha büyük bir talep olsa da okul hem sınıflarda yeterli eğitim alınabilmesi hem de eğitim kalitesinin yükseltilebilmesi adına önceleri daha az sayıda öğrenci kaydediyordu. Bu nedenle ilk sene kayıtlı öğrenci sayısı 16'da kalmıştı. Hatta sonraki senelerde bu sayının düştüğü, ancak dışarıdan misafir öğrencilerin de derslere girme imkânına sahip oldukları görülmektedir (Lamble, 2011: 80).

Okulun ilk mezunları arasında yer alan Ackerman'ın mezun olduktan sonra hem okul için hem de gazetecilik eğitiminin kaliteli hale gelmesi için yaptıklarından bahsedilmişti. Ackermann Columbia'da ilerlerken, diğer mezunlar da hem gazetecilik alanında hem de gazetecilik eğitimi alanında ilerliyorlardı. Zira Pulitzer Okulu'nda alınan gazetecilik eğitimi o dönemde Pulitzer'in adıyla müsemma olarak ön plana çıkmıştı. Bu hem mezunların iyi bir şekilde kariyer yapmaları için bir avantaj hem de kendilerini geliştirebilmeleri için önemli bir fırsattı. Mezunlar arasında yer alan John Arthur Brashears 1892 doğumlu Amerikan vatandaşı biriydi. Kendisi gazeteci olmak istiyordu. Daha evvel başarılı fotoğraflar çekmesiyle tanınan bu isim, okula kendini geliştirebilmek adına kaydolmuştu. Mezun olduktan sonra yerel gazetelerde çalışmış ve gazeteciliğe devam etmişti.

Bir diğer mezun William Dunn Conklin "New International Encyclopedia" ansiklopedisi yazarlığında da çalışmıştı. Gazeteci olarak yerel gazetelerde çalıştıktan sonra akademik çalışmalara yönelmiş ve özellikle gazeteciliğin tarihi üzerine çalışmıştı. Geddes Smith ise hem yazarlık hem gazetecilik yapmış bir isimdi. "New York Times" ve "Independent" gazetelerinde çalışan Smith, sonrasında gazete tarihi ve haber yazımı hakkında çeşitli yayınlar kaleme almış ve kariyerine yazar olarak devam etmiştir (Lamble, 2011: 80).

Pulitzer Gazetecilik Okulu mezuniyet sonrasında öğrencilerinin durumunu takip etmiş ve onların hangi alanda çalıştıklarını gözlemlemiştir. Bu durum okulun başarı politikasıyla ilgilidir. Amerika'da gazetecilerin sorunları göz önüne alınarak yapılan çalışmalar, özellikle eğitim sürecine dâhil olan gazetecilerin okulun faydası konusunda endişe taşıdıklarını gösteriyordu. Bunu dikkate alan Pulitzer Gazetecilik Okulu mezunlarını takip ediyor ve onların aldıkları eğitimle birlikte ne ölçüde başarılı olduklarını değerlendiriyordu. Okuldan mezun olan kişiler gazeteci, editör, yayıncı ve yazar olarak çalışmış, sektörle ilgili işlere yoğunlaşmışlardı. Bununla birlikte zaman içerisinde okula dışarıdan kaydolan ve sadece çeşitli derslere giren öğrenci sayısının artması, okulun başarı politikasıyla ilgili görülmekteydi.

Türkiye'de gazetecilik eğitiminin lisans düzeyinde başlangıcı 1950 senesinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı olarak kurulan gazetecilik bölümüyle birlikte başlamıştır. Bölüm 1967 senesine değin 2 sene, 1967 – 1992 seneleri arasında 3 sene eğitim vermiş ve 1992 senesinde 21.281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3837 sayılı kanun ile 4 senelik eğitime geçmiştir. Bölüm "Türkiye geleceği için aydın gazeteciler yetiştirme" amacı ile kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda öğrencilere kariyer olanağı olarak çeşitli medya kuruluşlarında veya bağımsız şekilde gazeteci kimliğiyle çalışma imkânı sunmuştur. İstanbul Üniversitesi

gazetecilik bölümü ilk mezunlarını 1952 senesinde vermiştir. Suat Gezgin'in genel yayın yönetmenliğini yaptığı “*Gazetecilik Enstitüsünden İletişim Fakültesine (1950-2001)*” başlıklı yayında ilk mezunlar ve mesleki süreçleri hakkında çeşitli bilgiler yer almaktadır. Bu yayında yer verilen 1952 mezunu Vasfiye Koçak'ın eğitim süreci ve mezuniyet durumu hakkında şu bilgiler verilmiştir: (Gezgin, 2002: 57)

“1950 yılında Gazetecilik Enstitüsü'nün kurulmasıyla birlikte Enstitüye kayıt yaptıran ilk öğrencilerden biri olan Vasfiye Özkoçak, iki yıllık başarılı bir eğitimin ardından 1952 yılında enstitüden mezun olan ilk isimlerden biri olma özeliğini taşımaktadır. Enstitünün yedinci mezunu olan Özkoçak, mezuniyetinin hemen ardından atıldığı gazetecilik mesleğini halen başarıyla sürdürmektedir. Daha çok erkeklere yakıştırılan bu meslekte kadınların da başarılı olabileceğini kanıtlamıştır. Adliye muhabirliğiyle başladığı mesleğinde zirveye ulaşmış ve üç kez haber dalında başarı ödülü almıştır. TGC Yönetim Kurulu'nda görev yapan Özkoçak aynı zamanda Türkiye Gazeteciler Sendikası'nda Şube Başkanlığı ve Gazeteciler Sosyal Dayanışma Vakfı Başkanlığı görevlerinde de bulunmuştur.”

Gezgin (2002), Vasfiye Özkoçak'ın ilk kayıt yaptıran ve ilk mezun olan isimlerden biri olduğunu belirtirken, başarılı bir eğitim aldığını ve eğitim sonrası mesleki kariyerini de başarıyla sürdürdüğünün altını çizmiştir. “*Enstitünün yedinci mezunu olan Özkoçak*” için genellikle erkeklere yakıştırılan gazetecilik mesleğinde yaygın önyargıları kırdığı, Adliye Muhabiri olarak kariyerini sürdürdüğü ve başarılı olduğu belirtilmiştir (Gezgin, 2002: 57).

İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik bölümüne kayıt yaptıran ilk dönem öğrencileri arasında yalnızca meslek sahibi olmak isteyenler yoktu; aynı zamanda deneyimli gazeteciler de daha fazla bilgi edinmek, gazetecilikte kendilerini geliştirmek ve çeşitli amaçlar için bölümde eğitim almışlardı. Bunlardan biri yine 1952 mezunu olan Samih Tiryakioğlu idi. Gazeteci, yazar ve çevirmen olarak tanınan Tiryakioğlu yaşadığı süreci şu şekilde aktarır: (Gezer, 2002: 59)

“Türkiye'nin belli başlı gazetelerinden birinin yazı işleri müdürü idim Ve kırk yaşına basmak üzereydim. O zaman Enstitü müdürü olan Prof. Dr. Şükrü Baban'ın karşısına çıktım ve Enstitüye öğrenci olarak yazılmak istediğimi belirttim. O ise bana beni öğretim görevlisi olarak almayı düşündüklerinden bahsetti. Ancak ben enstitüye öğrenci olarak girmekte kararlıydım ve bunun için bir sakınca olmadığını da öğrenince hemen kaydımı yaptırdı. Öğleden sonraları derslere devam ederek, akşam saat beşten sabahın erken

saatlerine kadar çalışarak, öğleye doğru uyanıp bir gün önceki notlarımı temize çekerek enstitüyü bitirdim.”

Tiryakioğlu’nun sözlerinden kendisinin deneyimli bir gazeteci olmasına rağmen, bu okulda eğitim almak istediği, zamanını verimli kullanarak derslere devam ettiği ve okulu bitirdiği öğrenilmektedir. Bölüme kaydolanlar arasında bir diğer isim 1959 mezunu Orhan Eroğuz’dur. Eroğuz bölüme 1953 senesinde Hukuk Fakültesi’nde okurken çift anadal uygulaması ile kaydolmuştur. Bölümden mezun olduktan sonra akademik kariyer yapmıştır. İlk mezunlar arasında yer alması da gazetecilikte önemli bir isim olan Uğur Dündar da bölümün 1964 mezunlarından. TRT Ankara Televizyonu ve özel kanallarda muhabir, haber müdürü ve diğer görevlerde çalışarak gazetecilik mesleğinde sayılı isimlerden biri olmuştur (Gezer, 2002: 59-63).

3.ARAŞTIRMA

Bu çalışma, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi lisans programlarını tercih etme nedenleri alanında yapılmış çalışmaları sistematik bir şekilde derlemeyi hedeflemektedir. Bu derleme, gazetecilik eğitimi programlarının yapısı, içeriği, etkisi ve geleceğiyle ilgili mevcut bilgi birikimini toplamayı amaçlamaktadır. Sistematik bir yaklaşım kullanılarak yapılan bu derleme, gazetecilik eğitimi üzerine yapılan araştırmaların kapsamlı bir analizini sunacak ve bu alandaki bilgi boşluklarını belirlemeye yardımcı olacaktır. Ayrıca, mevcut literatürdeki bulguların sentezlenmesi ve tartışılması yoluyla gazetecilik eğitimi alanında gelecek araştırmalar için bir temel oluşturacaktır. Bu çalışma, gazetecilik eğitimi alanındaki bilgi birikimini derinleştirme ve alanın gelişimine katkı sağlama potansiyeline sahiptir.

3.1. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanındaki mevcut bilgi birikimini derinleştirmek ve bu alandaki literatüre katkıda bulunmaktır. Gazetecilik, demokratik bir toplumun işleyişinde önemli bir rol oynamaktadır ve gazetecilik eğitimi de bu sürecin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın önemi; gazetecilik eğitim programlarının mevcut durumunu değerlendirerek, eksiklikleri belirleme ve iyileştirme fırsatı sunar. Bu sayede, gelecekteki gazetecilerin donanımının güçlendirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Gazetecilik eğitimi, medya sektöründe çalışacak bireylerin yetişmesini sağlamaktadır. Bu nedenle, eğitim programlarının kalitesi ve içeriği, medya sektörünün gelişimine doğrudan etki etmektedir. Araştırma, sektördeki ihtiyaçları ve trendleri belirleyerek, eğitim programlarının bu ihtiyaçlara uygun hale getirilmesine yardımcı olabilir. Gazetecilerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için etik değerlere ve mesleki becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, gazetecilik eğitimi programlarının kalitesi, toplumsal etkinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma, gazetecilik eğitiminin toplumsal etkiye olan katkısını değerlendirerek, bu alandaki iyileştirme potansiyellerini ortaya koyabilir. Araştırma, gazetecilik eğitimi alanında yapılmış mevcut çalışmaların sistematik bir şekilde derlenmesini sağlayarak, akademik literatüre katkıda bulunur. Bu sayede, gelecekte yapılacak araştırmalar için bir temel oluşturur ve alandaki bilgi birikimini artırır.

3.3. Yöntem

Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi” başlıklı bu yüksek lisans tez çalışmasında literatür taraması yöntemi uygulanarak bilgi toplanmış, değerlendirilmiş ve araştırmanın önceden belirlenen “İçindekiler” bölümüne uygun şekilde değerlendirmelerle eklenmiştir. Bu araştırmada öncelikli

amaç Türkiye’de gazetecilik eğitimi kronolojik ve eleştirel bir bakış açısı ile ele alıp değerlendirmektir. Bu amacın gerçekleştirilmesi adına uygun kaynaklardan elde edilen bilgiler okunmuş, ayrıştırılmış ve tezin içeriğine uygun şekilde literatürün kritiğiyle eklenmiştir. Tezin amacına en uygun yöntem literatür taraması yöntemidir. Literatür taraması yöntemi araştırma amacına uygun olarak konuyla ilgili kaynakların derlenmesi, kritik edilmesi, okunup çeşitli şekillerde değerlendirilerek araştırmada kullanılmasına dayalı bir yöntemdir. Literatür taraması yöntemiyle birlikte bir araştırmanın amacına uygun olarak araştırılıp temellendirilmesi amaçlanmaktadır (Gash, 1999: 12).

3.3.1 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, Türkiye’de gazetecilik eğitimi kronolojik ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek amacıyla literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama süreci, Google Akademik, DergiPark ve Yöktez gibi çevrimiçi akademik veri tabanlarındaki kapsamlı aramalarla gerçekleştirilmiştir. Bu veri tabanlarında yer alan tezler, makaleler ve diğer akademik yayınlar, çalışmanın odak noktasını oluşturan Türkiye’deki gazetecilik eğitimiyle ilgili konuları kapsamaktadır. Veri toplama sürecinde, öncelikle "Türkiye’de gazetecilik eğitimi" anahtar kelimesi ve benzeri ifadeler kullanılarak yapılan aramalar sonucunda elde edilen potansiyel kaynaklar incelenmiştir. Ardından, bu kaynaklar tezin belirlenen içeriği ve amacıyla uyumlu olanlar seçilerek daha detaylı bir şekilde incelenmiştir. Seçilen kaynaklar üzerinde yapılan incelemelerde, her bir kaynağın içeriği, yöntemi, bulguları ve değerlendirmeleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, tezin belirlenen içeriği ve amaçları doğrultusunda kullanılmak üzere uygun bulunan bölümlerde kullanılmıştır. Bu yöntemle, Türkiye’deki gazetecilik eğitimi alanında yapılmış olan akademik çalışmaların derinlemesine incelenmesi ve tezin amaçlarına uygun verilerin toplanması sağlanmıştır.

3.3.2 Araştırma Çerçevesinde Literatür Taraması

Literatür taraması sürecinde, Google Akademik, Dergi Park ve YÖK tez gibi çeşitli akademik veri tabanları kullanılarak Türkiye’deki gazetecilik eğitimi üzerine yapılan tezler, makaleler ve diğer akademik yayınlar taranmıştır. Anahtar kelimeler arasında "Türkiye’de gazetecilik eğitimi", "gazetecilik eğitimi programları", "gazetecilik eğitimi tarihçesi" gibi terimler bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan dergilerin seçiminde amaçsal örneklem tekniği tercih edilmiştir. Amaçsal örneklem, araştırmanın hedeflerine uygun bir şekilde çeşitlilik sağlamak amacıyla birimlerin belirlendiği bir örnekleme tekniğidir (Yıldırım & Şimşek, 2000; Kothari, 2004). Bu yöntem, incelenen konuyla ilgili farklı perspektifleri ve geniş bir yelpazeyi temsil etmeyi hedefler. Dolayısıyla, araştırmanın kapsamına ve amaçlarına en uygun dergilerin seçimi

için bu teknik kullanılmıştır. Bu sayede, araştırmanın sonuçları daha geniş bir perspektiften ele alınarak daha kapsamlı bir analiz yapılması hedeflenmiştir.

Gazetecilik eēitimi, medya sektöründeki hızlı deēiřim ve dönüşümlerle birlikte sürekli adapte olma ihtiyaı duyan önemli bir alandır. Bu deēiřim ve dönüşümler, akademik çalışmaların da odak noktası haline gelmiştir. Yıldırım'ın (2013) belirttiēi gibi, gazetecilik alanında yaşanan bu dönüşüm, hem gazetecilik pratiēi hem de gazetecilik eēitimi açısından dikkate deēerdir. Türkiye'de gazetecilik eēitiminin deēiřen dinamiklerini anlamak için yapılan çalışmalar, sektörün ve eēitim programlarının mevcut durumunu ve gelecekteki eēilimleri deēerlendirmek adına önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Uzun'un (2011) Türkiye'deki gazetecilik eēitimi üzerine yaptēı çalışma, sektördeki deēiřimleri ve eēilimleri ele alırken, Korkmaz (2012) ērencilerin gazetecilik eēitimi ve mesleēe bakışını inceliyor. Karaduman ve Akbulutgiller'in (2017) lisans müfredat programlarını karşılaştıran çalışması, farklı üniversitelerdeki eēitim yaklaşımlarını anlamak için önemli bir referans saēlamaktadır.

Son yıllarda, gazetecilik eēitimi sonrası mesleki yönelimleri deēerlendirmeye yönelik araştırmalar da dikkat çekmektedir. Bezirgan Arar'ın (2019) Ege Üniversitesi Gazetecilik Bölümü mezunları üzerine yaptēı çalışma, mezunların mesleki tercihlerini ve sektöre adaptasyonlarını incelemektedir. Tanacı ve Balcı (2021) ise gazetecilik eēitimine ilişkin akademisyen, ērenci ve sektör beklentilerini ele alarak, eēitim programlarının mevcut ihtiyaçları karşılayıp karřılamadıēını deēerlendirmektedir.

Gazetecilik eēitiminin diēital eēilimleri üzerine yapılan çalışmalar da literatürde yer almaktadır. İrvan'ın (2022) akademisyenlerin görüşlerine odaklanan çalışması ve Arduç Kara'nın (2022) Türkiye'deki niversiteler arası gazetecilik lisans eēitimini diēital eēilimler açısından karşılaştıran çalışması, bu alandaki son gelişmeleri ve eēilimleri anlamak için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Bu alışma, Türkiye'deki gazetecilik eēitimi üzerine yapılan akademik araştırmaların genel bir deēerlendirmesini sunmayı amaçlamaktadır. Belirtilen kaynaklar üzerinden elde edilen bulgular, gazetecilik eēitimindeki mevcut durumu anlamak ve gelecekteki yönelimleri öngörmek adına önemli bir perspektif sunmaktadır.

3.3.3. Araştırma Soruları

Gazetecilik eğitimi, medya sektöründeki hızlı değişim ve dönüşümlerle birlikte sürekli adapte olma ihtiyacı duyan önemli bir alandır. Türkiye'de de bu alanda yapılan araştırmalar, gazetecilik eğitiminin mevcut durumunu ve gelecekteki eğilimlerini anlamak adına önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de gazetecilik eğitimi alanında yapılan çalışmaların genel bir değerlendirmesi, sektörün ihtiyaçlarını belirlemek ve gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutmak açısından önemlidir. Bu literatür taraması, çeşitli akademik kaynaklar üzerinden gerçekleştirilmiş olup, gazetecilik eğitimi alanındaki mevcut bilgi boşluklarını tespit etmek ve odaklanılacak konuları belirlemek amacıyla yapılmıştır. İlgili literatürün incelenmesi sonucunda, çeşitli araştırma sorularının öne çıktığı görülmüştür. Bu sorular, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılan araştırmalara yeni bir bakış açısı getirerek, alanın gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, aşağıda belirtilen araştırma soruları üzerine odaklanılarak, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında mevcut bilgiyi genişletmeyi ve sektördeki ihtiyaçları anlamayı amaçlayan bir araştırma hedeflemektedir. Bu bağlamda oluşturulan araştırma soruları;

1. Türkiye'de gazetecilik eğitimi programlarının mevcut durumu nedir?
2. Gazetecilik eğitimi alan öğrencilerin eğitim ve mesleğe bakış açıları nasıldır?
3. Farklı üniversitelerdeki gazetecilik eğitimi programlarının müfredatları ve yaklaşımları nasıl karşılaştırılabilir?
4. Gazetecilik eğitimi sonrası mezunların mesleki yönelimleri ve sektöre adaptasyonları nasıl değişmektedir?
5. Gazetecilik eğitimi alan akademisyenler, öğrenciler ve sektör temsilcilerinin beklentileri ve ihtiyaçları nelerdir?
6. Türkiye'deki gazetecilik eğitiminde dijital eğilimler ve teknolojik gelişmeler nasıl yansımaktadır?
7. Akademisyenlerin, öğrencilerin ve sektör temsilcilerinin gazetecilik eğitimi hakkındaki görüşleri ve önerileri nelerdir?

Literatür taraması sürecinde elde edilen kaynaklar, tezin belirlenen amaçları doğrultusunda değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu kaynaklar tabloda verilmiştir.

Tablo 14. Literatür taraması sürecinde elde edilen kaynaklar

Araştırmacı	Yıl	Başlık- Kaynak
BESİM YILDIRIM	2009	Gazetecilik eğitimi: Değişim ihtiyacı ve dönüşümler Kaynak: Yıldırım, B. (2013). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşen Gazetecilik. Selçuk İletişim, 6(2), 230-253. https://doi.org/10.18094/si.58612
Ruhdan Uzun	2011	Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Değişimler ve Eğilimler Kaynak: Uzun, R. (2011). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Değişimler ve Eğilimler. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(15), 119-132.
Ali Korkmaz	2012	Gazetecilik Eğitimi Alan Öğrencilerin Gazetecilik Eğitimi ve Gazetecilik Mesleğine Bakışı Kaynak: Korkmaz, A. (2012). Gazetecilik Eğitimi Alan Öğrencilerin Gazetecilik Eğitimi ve Gazetecilik Mesleğine Bakışı. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(16), 9-27.
Murad KARADUMAN , Betül AKBULUTGİLLE	2017	Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Lisans Müfredat Programları Karşılaştırması Kaynak: Karaduman, M., & Akbulutgiller, B. (2017). Journalism Education In Turkey: Comparison of Undergraduate Curriculum Programmes. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 16(4), 1161-1181. https://doi.org/10.21547/jss.303823
Yurdagül BEZİRGAN ARAR	2019	Gazetecilik Eğitimi Sonrası Mesleki Yönelim: 2010-2017 Ege Üniversitesi Gazetecilik Bölümü Mezunları Üzerine Bir Araştırma Kaynak: Bezirgan Arar, Y. (2019). Gazetecilik Eğitimi Sonrası Mesleki Yönelim: 2010-2017 Ege Üniversitesi

		Gazetecilik Bölümü Mezunları Üzerine Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(32), 734-768. https://doi.org/10.31123/akil.620883
Fadimana TANACI, Şükrü BALCI	2021	TÜRKİYE'DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ: AKADEMİ, ÖĞRENCİ VE SEKTÖR BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Kaynak: Tanacı, F. ve Balcı, Ş. (2021). Türkiye'de gazetecilik eğitimi: Akademi, öğrenci ve sektör beklentileri üzerine bir araştırma. E- Dergi, 6(2), 409-429.
Süleyman İRVAN	2022	Gazetecilik Eğitimi Üzerine: Akademisyenler Ne Diyor? Kaynak: İrvan, S. (2022). Türkiye'de gazetecilik eğitimi üzerine: Akademisyenler ne diyor?. Etkileşim, 10, 236-253. doi: 10.32739/etkilesim.2022.5.10.177
Emine Arduç KARA	2022	Gazetecilik Eğitiminde Dijital Eğilimler: Türkiye'de Gazetecilik Lisans Eğitiminin Üniversiteler Arası Karşılaştırılması Kaynak: Arduç Kara, E. (2022). Gazetecilik Eğitiminde Dijital Eğilimler: Türkiye'de Gazetecilik Lisans Eğitiminin Üniversiteler Arası Karşılaştırılması. Erciyes İletişim Dergisi, 9(2), 887-910. https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1080612

3.4 Bulgular

Gazetecilik Bölümünü Tercih Etme Nedenleri	-En yüksek puan verilen nedenler: Gazetecilik mesleği ideallerine ulaşmada bir basamak olması -Mesleğe duyulan istek - En az etkileyen nedenler: Üniversite sınavı öncesi gazetecilik mesleğiyle uğraşılması. -Aile ve yakın çevrede gazetecilik sektöründe çalışan kişilerin bulunması
Cinsiyete Göre Farklılık Gösteren Nedenler	- Gazetecilik mesleğine duyulan istek -Üniversite sınavında alınan puana uygun olması -Gazetecilik mesleği ideallerine ulaşmada bir basamak olması
Gazetecilik Eğitiminden Beklentiler	-En yüksek puan verilen beklenti: İyi bir gazeteci olmalarını sağlaması -En az beklenti duyulan seçenek: "Beklenti yok, üniversite eğitimi almak bir zorunluluk olarak görülmesi
Cinsiyete Göre Farklılık Gösteren Beklentiler	Anlamlı farklılık gösteren beklentiler: Bilgili ve kültürlü insan olmalarını sağlaması, Mutlaka iş bulmayı sağlaması, "Beklentim yok, üniversite eğitimi almak benim için zorunluluk",

	İyi bir gazeteci olmalarını sağlaması, Toplumdaki insanlardan farklı olmaya katkı sağlaması
Gazetecilik Eğitiminin Yeterliliği	%36,3'ü gazetecilik eğitiminin yeterli olmadığını düşünmektedir. %16,3'ü hiç düşünmezken; %29,3'ü kararsızdır. Eğitimin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %16 iken; kesinlikle düşünenler %2'dir.
Akademisyenler ve Sektör Temsilcilerinin Görüşleri	Akademisyenlerin görüşleri: Öğrenci yerleştirme sistemi, akademik kadro niteliği, iş birliği eksikliği, pratik eğitim yetersizliği, teknik altyapı eksikliği Sektör temsilcilerinin görüşleri: Gazetecilik eğitimi veren akademisyenlerin pratik tecrübesizliği, mezunların iş arama sürecindeki bilgisizliği, uygulama ile teorinin uyumsuzluğu

Gazetecilik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	- Dünya genelinde uzun bir geçmişe sahiptir. - Türkiye'de 1930'larda başlamıştır. - 60 yılın sonunda iletişim eğitiminin bir parçası haline gelmiştir.
Gazetecilik Bölümlerinin Tercih Edilme Durumu	- 2010 Kontenjan Kılavuzu'na göre, diğer iletişim fakültelerine göre az tercih edilmektedir. - Bazı üniversiteler artık gazetecilik bölümlerine yer vermemektedir.
İletişim Eğitimindeki Değişim	- Gazetecilikten diğer alanlara kayma gözlemlenmektedir. - Özellikle vakıf üniversiteleri yeni programlara yönelmektedir.
Gazetecilik Mesleğinin Değişimi	- Büyük medya kuruluşlarında iş örgütlenmesinde değişim gözlenmektedir. - Yurttaş katılımı enformasyonun toplanma sürecinde artmaktadır.
Teknolojinin Etkisi	- Teknolojideki ilerlemeler geleneksel gazetecilik mesleğinin sorgulanmasına neden olmaktadır.
Gazetecilik Eğitimindeki Gelecek	- Türkiye'deki iletişim fakültelerinde eğitim planlarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. - Mevcut eğilimlerin değerlendirilmesi önemlidir.

Gazetecilik Eğitimi Almaya Yönelten Faktörler	Puanlarının Yetmesi: %37,85 İdeal Meslek Olması: %32,39
Fakülte Seçiminde Etkili Faktörler	Puanların Yetmesi: %69,89 Yakın Çevrenin Tavsiyesi: %12,14
Gazetecilik Eğitiminden Beklentiler	Mesleği Öğrenmek ve Sektörde Çalışmak: %52,46
Gazetecilik Eğitiminin Kazandırdığı Nitelikler	Girişkenlik ve İletişim Becerisi: %36,61 Eleştirel Bakış Açısı: %23,41 İletişim ve Empati Becerisi: %18,13 Kültürel Birikim: %17,07
Gazetecilik Eğitimi Sürecinde Mesleğe Bakış	Olumlu: %41,72
Akademik Kariyer Düşünceleri	Düşünmeyenler: %42,78
Medya Sektöründe Çalışma Düşünceleri	Çalışmayı Düşünenler: %45,42

Medyanın Değişimi ve İletişim Endüstrisi	-Telekomünikasyon, enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, medya sektörünü etkilemiştir -İletişim endüstrisi, yeni platformlar ve uygulamalarla yeniden yapılanma içerisine girmiştir.
Yöndeşme Süreci ve Etkileri	-Geleneksel medya ile yeni medyanın birleşmesi, mülkiyet ilişkilerini karmaşık hale getirmiştir. - Yeni beceri ve istihdam yapılarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.
Gazetecilik Mesleğinde Değişen Rol	- Araştırmalar, gazeteciliğin öneminin azalmadığını, hatta yeni iletişim teknolojileriyle birlikte daha da sağlamlaştığını göstermektedir.
Eğitim ve Yetenekler	-Gazetecilerin, geleneksel becerilerine ek olarak yeni teknolojilere ve becerilere sahip olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. -Ancak, gereken mesleki eğitimi alamamaları ve yeni beceriler için yeterince hazırlanamamaları bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.
Gazetecilik Eğitiminde Yeniden Yapılanma	-Gazetecilik eğitimi, çekirdek yeteneklerin yeni teknolojilere uyumlu hale getirilmesini gerektiren bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. -Eğitim programları, müfredatlar, öğretim teknikleri ve altyapılar bu değişime ayak uydurmalıdır. Gazetecilik eğitimi, toplumun iletişim ihtiyaçlarına ve teknolojik değişimlere uyum sağlayacak şekilde evrilmelidir.

Sorunların Çeşitliliği ve Kaynakları	-Gazetecilik eğitimiyle ilgili sorunlar öğrenci, öğretim üyesi ve sektör kaynaklıdır.
Öneriler ve Çözüm Yolları	-İşverenlerin ve kurumların işe alımlarda gazetecilik bölümü öğrencilerine öncelik vermesi önerilmiştir. -Teorik ve uygulama derslerinin dengelenmesi gerekmektedir. - Öğrenci sayısının azaltılması önerilmiştir.
Ders Yapısı ve Uygulama Derslerinin Durumu	-Zorunlu dersler genellikle teorik, uygulamalı dersler azınlıktadır. - Teorik derslerin sayıca fazla olduğu ifade edilmiştir.
Üniversitelerin Amaçları ve Rolü	- İletişim fakülteleri, öğrencilere akademik ve mesleki hazırlık dersleri sunmalıdır. - Üniversitelerin sadece sektörün ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olmadığı belirtilmiştir.
Gazetecilik Mesleğinin Öğrenimi ve Eğitimin Amacı	-Gazetecilik mesleğinin bazı yönleri sektörde öğrenilebilir ancak iletişim fakülteleri, teorik altyapıyı güçlendirerek öğrencileri hazırlamalıdır.

Eğitim Süreci ve Mezuniyet Sonrası Görüşler	-Mezunlar, gazeteciliği eğitimi alınması gereken bir meslek olarak görmekte ve bu eğitimin mesleğe katılımı teşvik ettiğini düşünmektedir. -Gazetecilik eğitiminin sektörün taleplerini karşılamaktan uzak olduğu görüşü hakimdir.
Ders Yapısı ve Uygulama Derslerinin Durumu	-Kuramsal ve uygulamalı derslerin dengeli bir şekilde olmasını beklenmektedir. - Teknolojik donanım ve mesleki derslerin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Gazetecilik Mesleğinin Algılanışı ve İdeal Tasavvur	-Mezunlar, gazeteciliği "onurlu bir meslek" olarak görmekte ancak Türkiye'de gazeteciliğin "tehlikeli" ve "riskli" bir meslek olduğunu düşünmektedir. -Türkiye'de mesleki koşulların iyileşmesinin mesleğe olan ilgiyi artırabileceği düşünülmektedir.
Mesleki Yönelim ve İstihdam Durumu	-Gazetecilik eğitimi alan mezunların çoğu yerel medya kuruluşlarında ve muhabir statüsünde çalışmaktadır. -Maddi ve mesleki haklar sağlandığında, politik angajmanın bir kurumda çalışmanın belirleyici bir faktör olmayabileceği düşünülmektedir.
Gazetecilik Dışı Alanlara Yönelim	-Mezunların bir kısmı gazetecilik dışı alanlara yönelmektedir ve bu eğilimde maddi gerekçeler önemli rol oynamaktadır. -Gazetecilik dışı alanlara yönelenlerin çoğu özel sektörde işçi statüsünde çalışmaktadır.

Güçlü Yanlar	
Köklü bir geleneğe sahip olması	Gazetecilik eğitimi ile iletişim alanında eğitimin Türkiye'de başlamış olması.
Akademik kadronun niteliği	Konusunda uzman ve yetkin akademisyenlerin bulunması.
Sağlam müfredat yapısı	Programların sağlam bir müfredat yapısına sahip olması.
Uygulamalı eğitim olanakları	Hemen her bölümde uygulamalı eğitim imkanlarının bulunması.
Geniş bir perspektif	Farklı disiplinlerden derslerin yer alması ve geniş bir bakış açısının sağlanması.
Toplumsal sorumluluk ve duyarlılık	Eğitimde toplumsal sorumluluk ve duyarlılığın vurgulanması.
Eleştirel bir gelenek	Eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması ve geleneksel eleştirel yaklaşımın benimsenmesi.
Güncel koşullara uyum	Değişen gazetecilik pratiklerinin eğitim programlarına yansıtılması ve güncel koşullara uyum sağlanması.
İletişim kanalı olarak desteklenme	Üniversiteler ve yöneticiler tarafından iletişim kanalı olarak görülmesi ve desteklenmesi.

Zayıf Yanlar	
Fazla Bölüm ve Kalabalık Sınıflar	Gazetecilik eğitimi veren bölümlerin fazlalığı ve sınıfların kalabalık olması.
Öğretim Elemanlarının Yetersizliği	Öğretim elemanlarının güncel gelişmeleri takip edememesi ve öğrencilere gereken bilgi aktarımında yetersizlik.
Öğrenci Altyapısının Zayıflığı	Öğrencilerin teknoloji ve dijital medya alanında yetersiz altyapıya sahip olması.
İstihdam Olanaklarının Kısıtlılığı	Gazetecilik mesleğindeki istihdam olanaklarının kısıtlı olması.
Uygulama Olanaklarının Yetersizliği	Programların uygulama olanaklarının sınırlı ve yetersiz olması.
Sektörle İş Birliklerinin Yetersizliği	Gazetecilik eğitimi ile sektör arasında iş birliği eksikliği.

Teknolojik Gelişmelerin Eğitimde Yansıtılamaması	Gazetecilik eğitiminin teknolojik gelişmelere uyum sağlayamaması.
Öğrenci Motivasyonu ve İlgi Eksikliği	Öğrencilerin motivasyon eksikliği ve yeni medya mecralarına ilgi göstermemesi.
Genel Kültür ve Dil Yetersizliği	Öğrencilerin genel kültür düzeyinin ve Türkçe bilgisinin yetersiz olması.
Gazetecilik Eğitiminin Teknolojiyle Bütünleştirilmemesi	Gazetecilik eğitiminin teknolojiyle bütünleştirilememesi.
Grafik/Tasarım Dersleri	Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde yoğun olarak yer almaktadır. Öğrencilere yaratıcı ve teknik beceriler kazandırmak için önemli bir odak noktasıdır.
Yeni Medya Dersleri	Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde varlığını sürdürmektedir. Öğrencilere yeni medya ve sosyal medya alanlarında teori ve pratik bilgi sağlamaktadır.
Veri Gazeteciliği Dersleri	Özellikle devlet üniversitelerinde daha fazla yer almaktadır. Bu dersler, öğrencilere sayısal bilgi işleme ve veri analizi becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.
Drone Gazeteciliği Dersleri	Sadece devlet üniversitelerinde bulunmaktadır. Bu dersler, öğrencilere drone kullanımıyla ilgili pratik beceriler ve gazetecilik uygulamaları üzerine bilgi sağlamaktadır.
Yapay Zeka/Robot Gazetecilik	Yapay zeka konulu derslerin sadece Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde bulunduğu belirtilmektedir. Ancak dersin içeriği hakkında bilgi eksiktir.

Türkiye’de mevcut İletişim Fakülteleri

Devlet Üniversiteleri (İletişim Fakülteleri)

(Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	40	334,37112	360,52396
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	342,26973	382,35848
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	356,87445	426,36099
Reklamcılık	SÖZ	65	67	336,14404	384,04533
Toplam		185	188		

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	247,33044	296,76183
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	261,83925	357,86476
Toplam		80	82		

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	341,38505	382,32808

Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	351,69733	379,55046
Sinema ve Televizyon	SÖZ	40	40	358,21269	412,99883
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	85	87	352,79601	413,20540
Toplam		205	209		

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	40	346,34817	372,11831
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	351,42168	393,26295
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	357,46906	455,33502
Toplam		120	120		

ANKARA ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	40	377,10324	443,74530
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	373,39377	400,50386
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	387,89997	417,04992
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	30	397,90173	429,65510
Toplam		150	150		

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	30	30	333,57010	376,61842
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	30	347,96839	382,11025
Toplam		60	60		

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	265,78940	331,26179
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	272,85800	328,54362
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	268,69785	368,44634
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	40	41	278,18829	335,94404
Toplam		160	124		

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	298,29919	322,50530
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	75	77	324,50904	394,06557
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	314,28510	369,64630
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	316,32705	357,19063
Toplam		195	200		

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	308,76875	347,02835

Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	60	62	317,84116	380,42122
Toplam		100	103		

BOLU İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	292,01169	321,09475
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	30	31	322,32866	387,85303
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	306,93493	334,98889
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	30	31	308,01707	354,32524
Toplam		140	144		

ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	318,83264	336,76522
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	332,61526	371,89298
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	31	342,31147	379,41295
Toplam		110	112		

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	292,86140	337,52294
İletişim Bilimleri	SÖZ	65	67	295,84604	349,06366
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	319,82584	376,70582
Toplam		145	149		

DİCLE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	275,67842	394,63720
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	35	36	275,40960	362,10868
Toplam		110	112		

EGE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	353,24659	395,59150
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	365,93436	421,04947
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	375,40778	435,70963
Reklamcılık	SÖZ	75	75	355,64859	392,41251
Toplam		195	196		

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	281,68685	324,97208
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	299,73339	342,69327
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	298,31843	417,18615
Toplam		120	123		

FIRAT ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	237,95260	291,50974
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	65	67	236,72837	347,85399
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	249,73778	331,61142
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	245,77107	322,56644
Toplam		185	190		

GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim (Fransızca)	SÖZ	30	30	468,54193	501,05089
Toplam		31	31		

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	284,82522	355,35491
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	292,74581	355,52637
Toplam		80	82		

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	244,35936	288,02772
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	255,36113	289,63384
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	254,84289	314,23486
Toplam		120	123		

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	229,53691	303,33573
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	239,19055	273,95750
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	235,14444	315,33530
Toplam		120	123		

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim Bilimleri	SÖZ	75	77	384,55474	454,51123
Toplam		75	77		

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	35	36	240,69737	299,63945
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	35	36	253,52333	306,59871
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	35	36	256,07290	327,04592
Toplam		105	108		

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	247,83682	335,26536
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	264,20996	343,26176
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Uzaktan Öğr.)	SÖZ	100	103	233,46585	379,18974
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	263,23845	370,72338
Toplam		220	226		

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	40	375,61053	426,52252
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	375,02981	415,56583
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	393,52014	419,27254
Toplam		120	120		

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ					
Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	30	31	236,23154	331,80155
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	246,51370	364,69756
Toplam		70	72		

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	250,61126	279,57036
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	264,68368	320,60441
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	263,69214	332,34030
Toplam		120	122		

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	320,00163	377,21932
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	85	85	335,51731	416,41492
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	332,01374	398,08539
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	331,05119	437,85222
Reklamcılık	SÖZ	40	41	322,95538	334,88386
Toplam		245	248		

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	312,81358	372,63123
Toplam		40	40		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	370,43212	409,72896

Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	40	377,42704	421,69640
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	40	398,07875	426,36975
Toplam		120	121		

MERSİN ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	297,77848	373,88613
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	313,44211	401,19254
Toplam		80	82		

MUNZUR ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	227,39851	291,88699
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	35	36	224,08522	328,57088
Toplam		75	77		

MUŞ ALPARSLAN TÜRKİŞ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	223,67302	317,19096
Toplam		40	41		

NİĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	241,30082	302,48349
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	252,34812	349,83650
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	254,46830	302,60962
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	25	26	268,91795	312,53733
Toplam		145	149		

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	283,83138	352,47315
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	292,09479	345,70755
İletişim ve Tasarımı	SÖZ	50	52	286,41810	348,99413
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	302,74099	361,69686
Toplam		170	175		

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	311,89770	351,97762
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	31	330,45225	439,44894
Toplam		70	72		

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP

Gazetecilik	SÖZ	40	41	308,82175	336,90446
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	322,61243	347,37040
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	20	21	327,97881	396,72021
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	75	77	323,94656	374,03066
Toplam		175	180		

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	40	292,42056	335,35584
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	305,17746	342,78588
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	311,72345	418,01892
Reklamcılık	SÖZ	40	41	291,84223	336,71823
Toplam		160	163		

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	248,18022	359,39421
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	262,25826	318,44240
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	261,28152	303,52536
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	31	275,05799	329,17285
Toplam		150	154		

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	282,50546	353,13416
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	55	57	314,38407	373,00348
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	297,57621	324,92551
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	297,85611	362,28536
Toplam		175	180		

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	25	26	324,42147	358,87181
Toplam		25	26		

TRABZON ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	272,30463	356,54665
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	286,61426	335,85607
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	30	31	286,86516	376,18734
Toplam		110	113		

UŞAK ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	264,00435	324,39691

Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	279,98193	328,91801
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	275,87454	390,99924
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	75	77	284,04501	353,56299
Toplam		195	200		

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	40	41	228,96636	297,29520
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	40	41	236,43355	344,19000
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	40	41	234,45367	315,04831
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	31	241,23878	372,73065
Toplam		150	154		

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	SÖZ	40	41	283,48038	337,50157
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	30	31	297,44748	359,04483
Toplam		70	72		

TOPLAM		5616	5467		
---------------	--	-------------	-------------	--	--

Kaynak: ÖSYM, 2025

Vakıf üniversiteleri (İletişim Fakülteleri)
(Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	34	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	354,54909	360,28892
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	34	3	185,81004	268,35431
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	5	5	341,91882	349,24829
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	17	3	233,89512	262,13111
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	3	3	355,73032	357,33161
TOPLAM		98	19		

ANKARA MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	49	18	179,92464	179,92464
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	8	8	355,92037	355,92037
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng. %50 ind)	SÖZ	34	5	188,33346	188,33346
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	5	5	364,51296	364,51296
TOPLAM		96	36		

ARKIN YARATICI SANATLAR VE TASARIM ÜNİVERSİTESİ (KKTC-GİRNE)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	12	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	12	10	155,84207	393,07658
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	6	0	--	--
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	3	1	178,02915	178,02915
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	13	9	174,26156	354,38183
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	4	0	--	--
TOPLAM		50	20		

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ (TRABZON)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	10	2	192,09353	207,35112
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	318,87861	362,95842
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	24	0	--	--
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	10	7	169,34624	252,14260
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	5	5	298,81175	322,61349
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	24	0	--	--
TOPLAM		78	19		

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (%50 İnd.)	SAY	23	23	276,39361	421,60224
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SAY	11	11	439,43645	489,79856
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SAY	51	32	183,29009	404,69577
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	30	18	224,06317	338,09464
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	7	7	444,06435	470,47746
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	15	3	197,10940	319,75530
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng. %50 İnd.)	SÖZ	18	11	206,37663	297,75320
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.) (Burslu)	SÖZ	4	4	426,21990	461,71998
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.) (Ücretli)	SÖZ	10	2	221,49662	281,24520
Reklamcılık (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	41	13	237,57060	297,26349
Reklamcılık (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	9	9	420,68165	426,50479
Reklamcılık (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	15	1	181,92319	181,92319
Sinema ve Televizyon (İngilizce) (%50 İnd.)	SÖZ	21	21	253,37849	391,45495
Sinema ve Televizyon (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	6	6	431,71689	449,40891
Sinema ve Televizyon (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	18	7	195,94394	313,22947
Yeni Medya (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	36	24	225,19600	332,19988
Yeni Medya (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	9	9	430,49615	453,58068
Yeni Medya (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	20	3	192,64432	260,95659
TOPLAM		344	204		

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)					
--------------------------------------	--	--	--	--	--

İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	34	9	176,77698	265,47662
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	6	6	365,52848	377,07839
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Ücretli)	SÖZ	3	0	--	--
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	39	23	191,02596	359,40470
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	7	7	405,43333	421,55554
İletişim ve Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	3	1	253,89199	253,89199
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	39	37	176,78755	350,31927
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	7	7	378,63326	404,20571
TOPLAM		138	90		

BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	23	1	232,61334	232,61334
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	339,32805	232,61334
TOPLAM		29	7		

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ (KKTC)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (%50 İnd.)	SAY	19	16	201,45615	290,53076
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SAY	12	12	300,27892	344,18096
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SAY	29	18	192,64374	297,23989
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	9	9	295,66798	330,92811
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	24	5	182,64815	271,57075
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	10	10	245,27667	297,43633
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	9	9	250,45314	332,66228
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Ücretli)	SÖZ	9	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Ücretli)	SÖZ	13	6	182,40926	243,26550
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	9	9	260,53338	290,95371
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	10	10	247,21440	284,41948
Radyo, Televizyon ve Sinema (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	13	0	--	--
Radyo, Televizyon ve Sinema (Ücretli)	SÖZ	14	5	175,21353	307,71243
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	11	11	275,24400	362,11364
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	9	9	290,34215	329,24700
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	14	5	216,69115	285,39984
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	12	1	212,21283	212,21283
TOPLAM		226	135		

FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	31	21	193,77652	299,63366
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	4	4	362,03353	365,79860
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	31	31	175,95803	332,32043
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	4	4	362,20230	391,21180

Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	31	31	244,07853	345,69802
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	4	4	374,61696	386,60319
TOPLAM		105	95		

GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Basın ve Yayın (%50 İndirimli)	SÖZ	5	0	--	--
Basın ve Yayın (Burslu)	SÖZ	5	5	185,69925	242,22246
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	10	1	177,18452	177,18452
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	10	10	201,51051	281,16776
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	15	0	--	--
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	15	15	209,67064	315,22090
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	15	0	--	--
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	15	15	215,36911	306,67478
TOPLAM		90	46		

HASAN KALYANCU ÜNİVERSİTESİ GAZİANTEP					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (%50 İndirimli)	SAY	13	13	245,37283	300,40129
Dijital Oyun Tasarımı (Burslu)	SAY	4	4	320,02446	351,88893
Dijital Oyun Tasarımı (Ücretli)	SAY	17	6	195,86750	233,84463
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	14	14	207,78017	308,80168
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	322,26141	360,21730
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	15	4	169,87679	270,98843
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	9	6	165,12582	233,26706
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	4	4	326,09273	376,29741
Radyo, Televizyon ve Sinema (Ücretli)	SÖZ	12	2	192,38889	224,18620
TOPLAM		93	58		

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik (%50 İndirimli)	SÖZ	15	2	213,44372	317,02659
Gazetecilik (Burslu)	SÖZ	5	5	336,52200	341,63311
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	15	15	178,12078	311,73243
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	346,18722	444,96675
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	20	9	191,28843	316,34731
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	5	5	340,54281	354,00108
Sinema ve Televizyon (%50 İndirimli)	SÖZ	20	13	207,93107	307,80818
Sinema ve Televizyon (Burslu)	SÖZ	5	5	342,90207	417,09489
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	30	13	171,56325	339,53690
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	4	4	352,88566	435,57921
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	12	1	212,21283	212,21283
TOPLAM		136	77		

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik (%50 İndirimli)	SÖZ	30	3	172,64792	234,49293
Gazetecilik (Burslu)	SÖZ	4	4	353,27966	367,83839
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	70	16	183,66501	318,54417
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	10	10	367,96021	381,34753
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	70	11	177,10241	266,17999
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	10	10	353,88751	367,18460
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	70	27	174,12599	325,89748
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	10	10	360,87642	372,75540
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.%50)	SÖZ	42	5	204,77624	280,08420
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	7	7	367,40543	394,77710
Reklamcılık (%50 İndirimli)	SÖZ	70	9	198,21711	319,25286
Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	10	10	349,59649	358,10283
Televizyon Haberciliği ve Programcılığı (%50 İndirimli)	SÖZ	30	4	196,61590	335,49336
Televizyon Haberciliği ve Programcılığı (Burslu)	SÖZ	4	4	347,63082	352,89495
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	70	38	193,57867	314,35423
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	10	10	382,10419	408,39721
TOPLAM		517	178		

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (%50 İnd.)	SAY	64	50	189,45611	341,85981
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SAY	12	12	406,89304	439,66773
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SAY	12	4	193,47188	283,90665
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	64	30	195,05376	396,55797
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	12	12	422,00798	468,65105
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	12	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İngilizce) (%50)	SÖZ	64	13	187,48524	361,70393
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.) (Burslu)	SÖZ	10	10	407,84657	414,82940
İletişim Tasarımı ve Yönetimi (İng.) (%50)	SÖZ	47	12	213,32408	334,43324
İletişim Tasarımı ve Yönetimi (İng.) (Burslu)	SÖZ	7	7	423,66396	448,56852
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	52	21	184,34280	364,85268
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	9	9	427,57768	445,41926
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.)(Ücretli)	SÖZ	3	1	175,44605	175,44605
Reklamcılık (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	75	20	187,77243	333,89717
Reklamcılık (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	12	12	411,85285	442,15588
Reklamcılık (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	5	0	--	--
Sanat ve Kültür Yönetimi (İngilizce) (%50)	SÖZ	25	6	206,61047	357,18965
Sanat ve Kültür Yönetimi (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	4	4	407,66383	420,05423
Televizyon Haberciliği ve Programcılığı (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	34	1	295,74558	295,74558

Televizyon Haberciliği ve Programcılığı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	5	5	411,27673	424,24263
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (%50 ind.)	SÖZ	83	62	199,76011	410,04380
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	13	13	430,71436	457,03543
TOPLAM		624	304		

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik (%50 İndirimli)	SÖZ	30	3	213,30924	292,12274
Gazetecilik (Burslu)	SÖZ	4	4	369,73575	420,13906
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	81	19	191,74701	316,87104
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	12	12	378,19125	398,72228
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (%50)	SÖZ	42	2	253,74875	288,20142
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	7	7	399,30627	408,54294
Medya ve Görsel Sanatlar (%50 İndirimli)	SÖZ	50	6	182,84053	316,82668
Medya ve Görsel Sanatlar (Burslu)	SÖZ	8	8	385,14549	406,48434
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	59	15	167,48777	313,25647
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	10	10	386,90271	402,67984
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	50	29	186,55691	353,46904
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	8	8	408,36771	444,07602
TOPLAM		361	123		

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	31	30	196,53268	335,65551
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	423,36037	448,02379
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	3	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	56	21	186,62072	323,73640
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	10	10	419,07099	473,10515
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Ücretli)	SÖZ	3	0	--	--
Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	48	18	195,87411	303,86606
Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	8	8	431,80351	480,24982
Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	3	0	--	--
TOPLAM		167	92		

İSTANBUL TOPKAPI ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Film Tasarımı ve Yönetimi (%50 İndirimli)	SÖZ	25	4	246,27833	291,92787
Film Tasarımı ve Yönetimi (Burslu)	SÖZ	4	4	347,23180	358,21360
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	54	15	166,87503	275,10256
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	8	8	346,08325	361,78995
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	42	11	185,06025	301,40068
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	342,27200	345,66456
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	38	17	177,90650	340,10349
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	6	6	341,55820	360,84676

Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	54	25	183,62871	334,40558
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	8	8	343,90840	354,74758
TOPLAM		245	104		

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	42	24	167,20832	326,21784
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	7	7	353,52423	366,73983
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	42	26	170,81713	298,16159
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	7	7	343,26340	350,79841
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	30	12	200,80748	300,78391
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	4	4	342,17650	348,63799
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	42	28	180,09957	321,28983
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	7	7	348,77997	361,67653
TOPLAM		181	115		

İSTANBUL İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	25	20	186,80049	293,53972
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	4	4	387,98916	392,00132
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	34	24	188,96177	351,02644
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	5	5	363,59851	397,36869
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	25	6	165,46926	306,25030
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	4	4	374,50568	378,73002
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	42	6	228,63320	306,76806
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	7	7	388,19046	397,96649
TOPLAM		146	76		

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	8	8	395,41837	430,11861
Sinema ve Dijital Medya (İng.) (%50 İnd)	SÖZ	35	18	189,15954	350,66759
Sinema ve Dijital Medya (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	5	5	408,65289	434,30984
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	37	37	252,99100	349,06647
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	5	5	434,62145	437,66572
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	30	30	243,31718	350,56042
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	4	4	419,75265	433,92947
TOPLAM		124	107		

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (İng) (%50 İnd.)	SÖZ	34	22	193,14387	387,27111
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	5	5	441,54013	454,60582
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	25	22	198,42273	396,67002

Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	4	4	444,59303	458,87782
Reklamcılık (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	31	4	241,06544	321,10322
Reklamcılık (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	4	4	434,94243	439,61752
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (%50İnd.)	SÖZ	30	24	188,80732	382,49666
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	4	4	441,55493	465,34416
TOPLAM		137	89		

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE ÜNİVERSİTESİ (BİŞKEK-KIRGIZİSTAN)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	10	9	178,52093	309,87702
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	10	10	199,70515	269,49278
Radyo, Televizyon ve Sinema	SÖZ	10	10	202,12641	323,44879
TOPLAM		30	29		

LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ (KKTC)					
İletişim Bilimleri Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (İng.) (%50 İndirimli)	SAY	28	5	197,30892	260,69116
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SAY	12	12	258,76687	290,34883
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	10	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	10	10	210,64867	266,97149
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (%50)	SÖZ	10	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	10	10	200,29810	296,54247
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	10	4	197,75849	262,34506
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	10	10	230,69290	278,54086
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	10	2	180,83605	184,94677
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	10	10	221,70038	281,10381
TOPLAM		120	63		

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik (%50 İndirimli)	SÖZ	19	2	242,35590	330,46103
Gazetecilik (Burslu)	SÖZ	4	4	349,26646	354,68934
Gazetecilik (Ücretli)	SÖZ	2	1	263,00834	263,00834
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	23	3	242,00351	265,07589
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	3	3	389,08786	392,15484
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	2	1	200,99360	200,99360
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	20	6	197,61733	248,14757
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	3	3	360,50237	370,24594
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Ücretli)	SÖZ	2	0	--	--
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	23	5	181,16693	278,54274
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	3	3	370,37049	378,71503
TOPLAM		104	31		

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)					
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	23	23	299,44924	446,41836
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	6	6	456,32743	467,04067
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	19	4	208,90145	291,63104
TOPLAM		48	33		

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ (KKTC-LEFKOŞE)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (İng.) (%50 İndirimli)	SAY	30	4	205,97246	238,09958
Dijital Oyun Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SAY	10	10	249,29423	307,56650
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (%50)	SÖZ	5	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	5	5	208,66163	237,08989
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	10	9	200,53393	314,10248
TOPLAM		60	28		

ULUSLARARASI SARAYBOSNA ÜNİVERSİTESİ (BOSNA HERSEK)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel Sanatlar ve İletişim Tasarımı (%25)	SÖZ	10	1	177,63565	177,63565
Görsel Sanatlar ve İletişim Tasarımı (%50)	SÖZ	5	5	240,37422	351,52998
TOPLAM		15	6		

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Çizgi Film ve Animasyon (%50 İndirimli)	SÖZ	59	35	205,23321	326,20990
Çizgi Film ve Animasyon (Burslu)	SÖZ	9	9	372,00007	426,10929
Gazetecilik (%50 İndirimli)	SÖZ	42	25	191,21434	333,10889
Gazetecilik (Burslu)	SÖZ	6	6	352,28802	366,05728
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	71	35	208,00218	341,31213
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	10	10	365,98276	379,14614
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	51	40	172,57658	329,80836
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	8	8	351,83376	367,82125
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	47	22	202,32039	313,55312
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	7	7	357,87147	370,79249
Reklamcılık (%50 İndirimli)	SÖZ	42	30	181,80546	330,59408
Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	350,26271	380,68206
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	69	28	206,29735	346,22132
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	10	10	379,27973	406,30880
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	51	14	201,06382	352,97478
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	8	8	394,50257	431,00070
TOPLAM		496	293		

YAKINDOĞU ÜNİVERSİTESİ (KKTC)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	15	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	15	15	233,21478	325,99050
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%50 İndirimli)	SÖZ	15	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	15	15	189,64209	255,97236
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	15	1	212,19945	212,19945
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	15	15	203,99854	301,96304
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	15	0	--	--
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	15	7	203,43376	300,99507
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	8	8	394,50257	431,00070
TOPLAM		128	61		

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	37	34	177,35896	323,57187
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	7	7	392,78124	414,31438
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	7	3	191,03956	206,08710
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (%50)	SÖZ	37	32	197,28617	355,78124
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Burslu)	SÖZ	7	7	378,33383	402,94688
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (Ücretli)	SÖZ	7	5	187,17991	275,05152
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	29	26	196,88259	382,73391
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	5	5	390,11906	409,37999
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Ücr)	SÖZ	5	1	211,18457	211,18457
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	38	38	254,37608	345,24095
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	7	7	398,07978	420,22768
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	7	3	182,35494	240,08973
TOPLAM		193	168		

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İletişim Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	15	2	190,57916	196,97590
Gazetecilik (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	3	3	448,33449	453,32274
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	50	35	212,71438	401,27723
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	8	8	451,95923	472,51583
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	42	33	180,81544	355,81182
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.) (Burslu)	SÖZ	6	6	446,09676	450,70998
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (%50)	SÖZ	42	37	190,50657	374,32934
Radyo, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	6	6	449,96587	475,36328
Reklam Tasarımı ve İletişimi (İng.) (%50)	SÖZ	42	38	194,00771	388,05118
Reklam Tasarımı ve İletişimi (İng.) (Burslu)	SÖZ	6	6	450,84972	483,55180
TOPLAM		220	174		

Kaynak: ÖSYM, 2025

İletişim Eğitimi Veren Güzel Sanatlar Fakülteleri (Devlet Üniversiteleri)
(Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)

ANK. HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	65	65	355,08735	406,89148
Toplam		65	65		

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Sinema ve Televizyon	SÖZ	40	41	274,77266	338,16451
Toplam		40	41		

ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Tasarım Fakültesi (Arhavi)	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	35	36	242,65775	312,13349
Toplam		36	36		

EGE ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fak.	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	65	65	377,55081	418,55988
Toplam		65	65		

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Radio, Televizyon ve Sinema	SÖZ	35	36	290,63819	328,38510
Toplam		35	36		

MUDANYA ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 indirimli)	SÖZ	25	25	223,56005	334,49491
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	4	4	360,04510	410,72095
Toplam		29	29		

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Fakültesi (Hacıbektaş)	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı	SÖZ	55	57	283,90192	342,33489
Toplam		56	57		

TOPLAM		326	329		
---------------	--	------------	------------	--	--

Kaynak: ÖSYM, 2025

İletişim Eğitimi Veren İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (Devlet Üniversiteleri)
(Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ					
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	SÖZ	30	31	232,47919	310,36541
Toplam		30	31		

TOPLAM		30	31		
---------------	--	-----------	-----------	--	--

Kaynak: ÖSYM, 2025

İletişim Eğitimi Veren Uygulamalı Bilimler Fakültesi (Devlet Üniversiteleri)
(Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ					
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	55	57	243,25124	343,77853
Toplam		55	57		

TOPLAM		55	57		
---------------	--	-----------	-----------	--	--

Kaynak: ÖSYM, 2025

İletişim Eğitimi Veren İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi (Devlet Üniversiteleri)
Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan

YALOVA ÜNİVERSİTESİ					
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Yeni Medya ve İletişim	SÖZ	65	67	308,96720	401,69523
Toplam		65	67		

TOPLAM		65	67		
---------------	--	-----------	-----------	--	--

Kaynak: ÖSYM, 2025

İletişim Eğitimi Veren Güzel Sanatlar Fakülteleri
Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan (Vakıf üniversiteleri)

ANTALYA BELEK ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	22	12	178,19769	272,97065
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	3	3	313,22887	317,27870
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	13	13	174,40768	268,29608
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	3	3	317,72352	323,18402
TOPLAM		41	31		

HALIÇ ÜNİVERSİTESİ ÜNİVERSİTESİ (İST)					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%25 İndirimli)	SÖZ	55	11	219,99154	337,75215

Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	9	9	373,00862	386,81722
TOPLAM		64	20		

İŞIK ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Endüstriyel Tasarım (Ücretli)	SAY	6	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	22	3	268,45694	355,61595
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	4	4	364,69355	368,47618
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	9	0	--	--
TOPLAM		41	7		

İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	25	3	240,60167	276,20677
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	3	3	359,51514	370,20550
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	31	9	185,83888	275,70227
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	4	4	371,24360	377,33524
Radio, Televizyon ve Sinema (İngilizce, (%50 İndirimli)	SÖZ	25	6	196,56027	315,94184
Radio, Televizyon ve Sinema (İng.) (Burslu)	SÖZ	3	3	385,20866	391,91146
TOPLAM		91	28		

İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (%50 İndirimli)	SAY	25	3	189,07242	221,77923
Dijital Oyun Tasarımı (Burslu)	SAY	4	4	316,62123	323,70503
Dijital Oyun Tasarımı (Ücretli)	SAY	6	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	17	2	182,79213	234,81498
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	329,21331	334,03877
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	17	3	197,37576	265,04293
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	6	6	327,20065	340,32187
Sosyoloji (%50 İndirimli)	EA	17	4	179,86134	213,69003
Sosyoloji (Burslu)	EA	6	6	291,42628	305,37968
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	17	2	231,03097	285,75328
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	6	6	328,73623	350,49363
TOPLAM		127	42		

İSTANBUL GALATA ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	41	5	193,36034	303,12494
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	7	7	341,24103	349,07887
İletişim ve Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	1	0	--	--
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	24	2	273,63891	310,70764
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	4	4	347,08449	351,72023
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Ücretli)	SÖZ	1	1	185,65176	185,65176

TOPLAM		78	19		
---------------	--	-----------	-----------	--	--

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	25	5	183,11605	282,53433
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	14	14	340,55656	367,46356
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	13	5	217,77952	304,19409
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	7	7	340,37214	349,50494
TOPLAM		59	31		

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	20	6	179,59069	251,79768
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	4	4	352,72979	380,83264
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Ücretli)	SÖZ	10	10	211,70737	334,77102
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	13	3	236,42544	269,08565
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	4	4	365,75479	402,70425
İletişim ve Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	8	8	186,99138	310,08447
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	16	7	191,02044	284,84806
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	4	4	372,35216	385,07195
Radyo, Televizyon ve Sinema (Ücretli)	SÖZ	9	9	219,07453	343,20333
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	43	15	183,45297	319,59447
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	8	8	366,11717	380,82212
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	8	8	229,95515	286,45325
TOPLAM		147	86		

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar T. ve Mimarlık Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	50	12	233,51503	360,20648
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	8	8	401,07090	432,70939
TOPLAM		58	20		

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ					
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	30	30	243,31718	350,56042
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	4	4	419,75265	433,92947
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İng.) (%50)	SÖZ	54	50	198,29087	341,12865
TOPLAM		88	84		

İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ					
Sanat ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	17	6	194,45862	306,55958
Görsel İletişim Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	3	3	361,16001	368,44006
TOPLAM		20	9		

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ					
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Dijital Oyun Tasarımı (%50 İndirimli)	SAY	25	14	174,58345	270,56573
Dijital Oyun Tasarımı (Burslu)	SAY	4	4	354,22922	383,04876
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	38	4	209,65667	258,26709
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	6	6	361,58591	371,87572
TOPLAM		73	28		

KIBRIS AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ (KKTC)					
Güzel Sanatlar Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	10	0	--	--
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	10	8	169,07780	218,61208
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	10	0	--	--
TOPLAM		30	8		

İletişim Eğitimi Veren Diğer Fakülteler

Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan (Vakıf üniversiteleri)

KOÇ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Medya ve Görsel Sanatlar (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	10	10	356,81475	431,60099
Medya ve Görsel Sanatlar (İng.) (Burslu)	SÖZ	12	12	482,53512	514,45825
Medya ve Görsel Sanatlar (İng.) (Ücretli)	SÖZ	47	47	290,43697	461,89876
TOPLAM		69	69		

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ (KONYA)					
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim ve Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	38	21	197,56686	358,86194
İletişim ve Tasarımı (Burslu)	SÖZ	6	6	359,11804	390,78105
İletişim ve Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	4	2	174,09252	190,44234
TOPLAM		48	29		

ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
İletişim ve Tasarımı (İngilizce) (%50 İnd.)	SÖZ	35	35	294,44598	454,15215
İletişim ve Tasarımı (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	6	6	458,69564	476,61680
TOPLAM		41	41		

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)					
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	23	23	299,44924	446,41836
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	6	6	456,32743	467,04067
Görsel İletişim Tasarımı (Ücretli)	SÖZ	19	4	208,90145	291,63104

TOPLAM		48	33		
---------------	--	-----------	-----------	--	--

ALTILIM ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)					
İşletme Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İngilizce) (%50 İndirimli)	SÖZ	25	2	205,84432	221,31054
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	3	3	370,73174	383,58339
TOPLAM		28	5		

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)					
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	30	1	217,36121	217,36121
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	358,88562	486,14778
TOPLAM		36	7		

BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	23	1	232,61334	232,61334
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	6	6	339,32805	232,61334
Radio, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	10	1	224,78995	224,78995
Radio, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	10	10	337,39243	352,96568
TOPLAM		49	18		

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)					
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	12	12	435,32592	464,69290
TOPLAM		12	12		

HOCA AHMET YESEVİ ULUSLARARASI TÜRK-KAZAK ÜNİVERSİTESİ					
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Gazetecilik	SÖZ	5	5	221,72427	266,93393
TOPLAM		5	5		

İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ					
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İndirimli)	SÖZ	25	9	192,32366	309,64688
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	4	4	349,54916	353,04425
TOPLAM		29	13		

İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ					
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	65	62	181,62032	336,37549

Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	10	10	359,02722	386,18453
Yeni Medya ve İletişim (İng.) (%50 İnd.)	SÖZ	59	29	192,54180	329,53273
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Burslu)	SÖZ	10	10	365,55067	389,79054
Yeni Medya ve İletişim (İngilizce) (Ücretli)	SÖZ	1	1	205,73308	205,73308
Yeni Medya ve İletişim (Ücretli)	SÖZ	1	1	248,12439	248,12439
TOPLAM		146	113		

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ					
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (%50 İnd.)	SÖZ	34	3	199,62986	310,86683
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Burslu)	SÖZ	5	5	352,46095	371,99654
Yeni Medya ve İletişim (%50 İndirimli)	SÖZ	25	10	205,60570	267,33063
Yeni Medya ve İletişim (Burslu)	SÖZ	4	4	358,96968	364,71812
TOPLAM		68	22		

İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ					
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Radyo, Televizyon ve Sinema (%50 İnd.)	SÖZ	17	6	191,09184	279,63855
Radyo, Televizyon ve Sinema (Burslu)	SÖZ	3	3	343,68034	346,87866
TOPLAM		20	9		

İSTANBUL SEBAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ					
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	P.Türü	K	Y	EKP	EYP
Görsel İletişim Tasarımı (%50 İndirimli)	SÖZ	37	28	229,14137	332,70971
Görsel İletişim Tasarımı (Burslu)	SÖZ	5	5	392,13532	442,28250
TOPLAM		42	34		
TOPLAM		245	104		

HALIÇ ÜNİVERSİTESİ ÜNİVERSİTESİ (İST)					
İşletme Fakültesi Fakültesi					
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (%25 İndirimli)	SÖZ	64	10	242,46174	300,33662
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Burslu)	SÖZ	10	10	358,39882	371,74081
TOPLAM		74	20		

Devlet Üniversiteleri (İletişim Fakülteleri)
(Kontenjan, Yerleşen)

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	Akdeniz Üniversitesi	185	188
2	Aksaray Üniversitesi	80	82
3	Anadolu Üniversitesi	205	209
4	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	120	120
5	Ankara Üniversitesi	150	150
6	Ankara Yıldırım Beyazıt Üni.	60	60
7	Atatürk Üniversitesi	160	124

8	Aydın Adnan Menderes Üni.	195	200
9	Bandırma Onyedi Eylül Ün.	100	103
10	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	140	144
11	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	110	112
12	Çukurova Üniversitesi	145	149
13	Dicle Üniversitesi	110	112
14	Ege Üniversitesi	195	196
15	Erciyes Üniversitesi	120	123
16	Fırat Üniversitesi	185	190
17	Galatasaray Üniversitesi	31	31
18	Gaziantep Üniversitesi	80	82
19	Giresun Üniversitesi	120	123
20	Gümüşhane Üniversitesi	120	123
21	Hacettepe Üniversitesi	75	77
22	Hatay Mustafa Kemal Üni.	105	108
23	İnönü Üniversitesi	220	226
24	İstanbul Üniversitesi	120	120
25	Karabük Üniversitesi	70	72
26	Kastamonu Üniversitesi	120	122
27	Kocaeli Üniversitesi	245	248
28	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	40	40
29	Marmara Üniversitesi	120	121
30	Mersin Üniversitesi	80	82
31	Munzur Üniversitesi	75	77
32	Muş Alparslan Türkeş Üni.	40	41
33	Niğde Ömer Halisdemir Üni.	145	149
34	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	170	175
35	Pamukkale Üniversitesi	70	72
36	Sakarya Üniversitesi	175	180
37	Selçuk Üniversitesi	160	163
38	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	150	154
39	Süleyman Demirel Üniversitesi	175	180
40	Tekirdağ Namık Kemal Üni.	25	26
41	Trabzon Üniversitesi	110	113
42	Uşak Üniversitesi	195	200
43	Yozgat Bozok Üniversitesi	150	154
44	Zonguldak Bülent Ecevit Üni.	70	72
	TOPLAM	5616	5467

Kaynak: ÖSYM, 2025

Vakıf üniversiteleri (İletişim Fakülteleri)
(Kontenjan, Yerleşen)

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	Altınbaş Üniversitesi (İstanbul)	98	19
2	Ankara Medipol Üniversitesi	96	36
3	Arkin Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üni. (KKTC-Girne)	50	20
4	Avrasya Üniversitesi (Trabzon)	78	19
5	Bahçeşehir Üni. (İstanbul)	344	204
6	Başkent Üniversitesi (Ankara)	138	90
7	Beykoz Üniversitesi (İstanbul)	29	7
8	Çankaya Üniversitesi (Ankara)	36	7
9	Doğu Akdeniz Üni. (KKTC)	226	135
10	Fenerbahçe Üniversitesi	105	95
11	Girne Amerikan Üni. (KKTC)	90	46
12	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	93	58
13	İstanbul Arel Üniversitesi	136	77
14	İstanbul Aydın Üniversitesi	517	178
15	İstanbul Beykent Üniversitesi	91	28
16	İstanbul Bilgi Üniversitesi	624	304
17	İstanbul Medipol Üniversitesi	361	123
18	İstanbul Ticaret Üniversitesi	167	92
19	İstanbul Topkapı Üniversitesi	245	104
20	İstanbul Yeni Yüzyıl Üni.	181	115
21	İstanbul İstinye Üniversitesi	146	76
22	İzmir Ekonomi Üniversitesi	124	107
23	Kadir Has Üni. (İstanbul)	137	89
24	Lefke Avrupa Üni. (KKTC)	120	63
25	Maltepe Üniversitesi (İstanbul)	104	31
26	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (KKTC-Lefkoşe)	60	28
27	Uluslararası Saraybosna Üniversitesi (Bosna Hersek)	15	6
28	Üsküdar Üniversitesi (İstanbul)	496	293
29	Yakındoğu Üniversitesi (KKTC)	128	61
30	Yaşar Üniversitesi (İzmir)	193	168
31	Yeditepe Üniversitesi (İstanbul)	220	174
	TOPLAM)	5448	2853

İletişim Eğitimi Veren Güzel Sanatlar Fakülteleri
(Devlet Üniversiteleri) (Kontenjan, Yerleşen)

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	Ankara Hacı BayramVeli Üniversitesi	65	65
2	Afyon Kocatepe Üniversitesi	40	41
3	Artvin Çoruh Üniversitesi	65	65

4	Ege Üniversitesi	120	120
5	Necmettin Erbakan Üniversitesi	36	36
6	Mudanya Üniversitesi	29	29
7	Nevşehir HacıBektaş Veli Üniversitesi	56	57
	TOPLAM	326	329

Kaynak: ÖSYM, 2025

**İletişim Eğitimi Veren Diğer Fakülteler
(Devlet Üniversiteleri) (Kontenjan, Yerleşen)**

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	30	31
2	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fak	55	57
3	Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	48	33
	TOPLAM	133	121

Kaynak: ÖSYM, 2025

**İletişim Eğitimi Veren Güzel Sanatlar Fakülteleri
(Vakıf üniversiteleri) (Kontenjan, Yerleşen, En düşük puan, En Yüksek Puan)**

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	Antalya Belek Üniversitesi	41	31
2	Haliç Üniversitesi (İstanbul)	64	20
3	Işık Üniversitesi (İstanbul)	41	7
4	Esenyurt Üniversitesi	127	42
5	İstanbul Galata Üniversitesi	78	19
6	İstanbul Gelişim Üniversitesi	59	31
7	İstanbul Kültür Üniversitesi	147	86
8	İstanbul Okan Üniversitesi	73	28
9	İzmir Ekonomi Üniversitesi	88	84
10	Kıbrıs Amerikan Üniv. (KKTC)	30	8
	TOPLAM	748	356

**İletişim Eğitimi Veren İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakülteleri
(Vakıf üniversiteleri)**

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	KTO Karatay Üniversitesi (Konya)	48	29
2	Özyeğin Üniversitesi (İstanbul)	41	41
3	Beykoz Üniversitesi (İstanbul)	49	18
4	İbn Haldun Üniversitesi	12	12

5	İstanbul Gelişim Üniversitesi	39	22
6	İstanbul Kent Üniversitesi	29	13
7	İstanbul Nişantaşı Üniversitesi	146	113
8	İstanbul Rumeli Üniversitesi	20	9
	TOPLAM	384	257

**İletişim Eğitimi Veren Diğer Fakülteler
(Vakıf üniversiteleri)**

Sıra No	Üniversite	K	Y
1	İst. Sebahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	42	34
2	Koç Üniversitesi (İstanbul) İnsani Bilimler ve Edebiyat Fak.	69	69
3	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (Ankara) Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	48	33
4	Atılım Üniversitesi (Ankara) İşletme Fakültesi	28	5
5	Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (İstanbul) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	5	5
6	İstanbul Okan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi	68	22
	TOPLAM	260	168

4. ARAŞTIRMA SONUCU VE ÖNERİLER

Gazetecilik, toplumun bilgiye ulaşımında kritik bir role sahip olan önemli bir meslektir. Bu mesleği tercih edenlerin motivasyonları, beklentileri ve eğitimden aldıkları verimlilik, sektörün geleceği ve eğitim programlarının yeniden yapılandırılması açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırma, gazetecilik bölümünü tercih edenlerin en yüksek puan verdiği nedenler arasında mesleğe duyulan isteğin ve gazetecilik mesleği ideallerine ulaşmada bir basamak olması gerekliliğinin öne çıktığını göstermektedir. Ancak, üniversite sınavı öncesinde gazetecilik mesleğiyle uğraşılmasının etkisinin en az olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre farklılık gösteren nedenler arasında ise gazetecilik mesleğine duyulan istek ve üniversite sınavında alınan puana uygun olması dikkat çekmektedir. Gazetecilik eğitiminden beklentiler arasında en yüksek puanı, öğrencilerin iyi bir gazeteci olmalarını sağlaması beklentisi almaktadır. Ancak, beklenti duyulmayan seçenekler arasında "Beklenti yok, üniversite eğitimi almak bir zorunluluk olarak görülmesi" bulunmaktadır.

Araştırmaya göre, gazetecilik eğitimini yeterli bulanların oranı oldukça düşüktür ve bu konuda kararsızlık önemli bir yer tutmaktadır. Akademisyenler ve sektör temsilcilerinin görüşleri, eğitimde pratik deneyim eksikliği, iş birliği eksikliği ve teknik altyapı eksikliğine işaret etmektedir. Gazetecilik eğitiminin tarihsel gelişimi, gazetecilik bölümlerinin tercih edilme durumu, iletişim eğitimindeki değişimler, teknolojinin etkisi ve gazetecilik mesleğinin değişen rolü gibi konular da araştırma kapsamında incelenmiştir. Sonuç olarak, gazetecilik eğitimi, geleceğe hazırlanmak ve sektörde başarılı olmak için önemli bir adımdır. Ancak, eğitim programlarının ve müfredatların güncellenmesi, teknolojiye uyum sağlanması ve sektörle iş birliğinin artırılması gerekmektedir. Bu sayede, gazetecilik öğrencileri hem teorik bilgiyi hem de pratik becerileri kazanarak sektörde başarılı olabilirler. Gazetecilik eğitimi almayı düşünen bireyler için tercih edilen faktörlerin incelendiği araştırmada, puanların yetmesi ve mesleğin ideal olması en etkili faktörler arasında yer almaktadır. Ancak, istihdam olanaklarının kısıtlılığı ve eğitim sürecindeki zayıf yönler, gelecekteki adımların daha dikkatli atılmasını gerektirmektedir.

Gazetecilik eğitiminin kazandırdığı nitelikler arasında girişkenlik, iletişim becerisi ve eleştirel bakış açısı öne çıkmaktadır. Ancak, öğrenci altyapısının zayıflığı ve teknolojik gelişmelerin eğitimde yansıtılamaması gibi zayıf yönlerin varlığı, eğitim programlarının güncellenmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini göstermektedir. Gazetecilik mesleğinin algılanışı ve ideal tasavvurun incelendiği araştırmada, mesleğin onurlu bir meslek olarak görülmesine rağmen Türkiye'de yaşanan mesleki koşulların ciddi bir endişe

kaynağı olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, sektördeki olumsuz algının düzeltilmesi ve mesleki koşulların iyileştirilmesi önemli bir adım olacaktır. Sonuç olarak, gazetecilik eğitimi ve sektörü, önemli değişimler ve zorluklarla karşı karşıyadır. Ancak, bu zorluklarla başa çıkmak ve başarılı olmak için eğitim programlarının ve iş birliğinin güçlendirilmesi, öğrencilerin ve mezunların ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Yapılacak iyileştirmelerle birlikte, gazetecilik mesleği gelecekte de toplumun bilgiye ulaşımında kritik bir rol oynamaya devam edecektir.

Gazetecilik eğitimi ve sektöründeki gelişmelerin incelendiği araştırmada, güçlü ve zayıf yanlar belirlenmiştir. Köklü bir geleneğe sahip olması, akademik kadronun niteliği ve geniş bir perspektif sunması gibi güçlü yanlar ön plana çıkmaktadır. Ancak, fazla bölüm ve kalabalık sınıflar gibi zayıf yanlar da dikkat çekmektedir. Bu zayıf yönlerin giderilmesi ve güçlü yanların daha da güçlendirilmesi, gazetecilik eğitiminin kalitesini artıracaktır. Gazetecilik eğitimindeki ders yapısı ve uygulama derslerinin durumu da önemli bir konudur. Grafik/tasarım dersleri, yeni medya dersleri, veri gazeteciliği dersleri ve drone gazeteciliği dersleri gibi uygulamalı derslerin varlığı olumlu bir adımdır. Ancak, teknolojiyle bütünleştirilemeyen derslerin ve öğrenci motivasyonu eksikliğinin dikkate alınması gerekmektedir. Sektördeki değişimlerin ve gelecek perspektiflerin göz önünde bulundurulması, gazetecilik eğitiminin yeniden yapılandırılması için önemlidir. Teknolojinin etkisi, iletişim endüstrisindeki dönüşümler ve medyanın değişimi gibi faktörler, eğitim programlarının güncellenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, gazetecilik eğitimindeki yeniden yapılanma süreci, sektörün ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Önerilen çözüm yolları arasında iş birliğinin artırılması, sektördeki işverenlerin ve kurumların gazetecilik bölümü öğrencilerine öncelik vermesi önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, ders yapısının ve uygulama derslerinin iyileştirilmesi, öğrenci sayısının azaltılması ve teknolojik gelişmelerin eğitimde etkin bir şekilde kullanılması da eğitimdeki kaliteyi artırabilir.

Gazetecilik eğitimi alan mezunların mesleklerine bakış açıları da göz önünde bulundurulmalıdır. Mezunların gazeteciliği onurlu bir meslek olarak görmesi olumlu bir durumdur, ancak Türkiye'de mesleki koşulların iyileştirilmesi gerektiği konusundaki endişeler dikkate alınmalıdır. Meslektaşlarına sağlanacak daha iyi koşullar ve iş güvencesi, gazetecilik mesleğine olan ilgiyi artırabilir ve nitelikli gazetecilerin yetişmesine katkı sağlayabilir.

Günümüzde, medya sektöründeki hızlı teknolojik ve toplumsal değişimler, gazetecilik eğitimini önemli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Bu değişimler hem gazetecilik pratiği hem de gazetecilik eğitimi alanında yeni gereksinimler ve zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Türkiye'de de benzer bir şekilde, medya sektöründeki bu dinamikler, gazetecilik eğitimi programlarının içeriği, yöntemleri ve hedefleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılan araştırmalar, sektörün mevcut durumunu anlamak ve gelecekteki ihtiyaçları belirlemek adına büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılan akademik araştırmaları genel bir çerçevede değerlendirmek ve bu alandaki mevcut bilgi birikimini derlemektir. Yıldırım'dan Arduç Kara'ya kadar olan dönemde yayınlanmış olan akademik makaleler ve araştırma çalışmaları göz önünde bulundurularak, gazetecilik eğitimi alanındaki ana eğilimler, sorunlar ve gelecekteki araştırma alanları belirlenecektir. Bu çalışmanın sonucunda, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılan araştırmaların genel bir resmi çizilmiş olacak ve gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutacak bir temel oluşturulacaktır.

Çalışmamız, gazetecilik eğitimi alanındaki mevcut bilgiyi genişletmeyi ve sektördeki ihtiyaçları anlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, literatür taraması, çeşitli akademik kaynaklar üzerinden gerçekleştirilmiş olup, gazetecilik eğitimi alanındaki mevcut bilgi boşluklarını tespit etmek ve odaklanılacak konuları belirlemek amacıyla yapılmıştır. İlgili literatürün incelenmesi sonucunda, çeşitli araştırma sorularının öne çıktığı görülmüştür. Bu sorular, Türkiye'deki gazetecilik eğitimi alanında yapılan araştırmalara yeni bir bakış açısı getirerek, alanın gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Son olarak, öneriler ve çözüm yolları araştırmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. İşverenlerin gazetecilik bölümü öğrencilerine öncelik vermesi, ders yapısının ve uygulama derslerinin iyileştirilmesi, öğrenci sayısının azaltılması gibi öneriler, gazetecilik eğitimi ve sektörün geleceği açısından değerlidir. Bu önerilerin uygulanmasıyla, gazetecilik eğitimi daha etkili hale gelecek ve sektördeki ihtiyaçlar karşılanacaktır. Bu öneriler;

Gazetecilik eğitimi ve sektörü, sürekli değişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilmek ve nitelikli gazetecilerin yetişmesini sağlamak adına sürekli olarak gözden geçirilmeli ve iyileştirilmelidir. Bu kapsamda aşağıdaki önerilerin dikkate alınması önem arz etmektedir:

Eğitim Programlarının Güncellenmesi: Üniversitelerde sunulan gazetecilik eğitim programları, sektördeki güncel gelişmelere uygun olarak periyodik olarak gözden geçirilmeli

ve güncellenmelidir. Yeni medya teknolojileri, veri gazeteciliği, sosyal medya yönetimi gibi konuların müfredatlara entegre edilmesi sağlanmalıdır.

Uygulamalı Eğitim Olanaklarının Artırılması: Öğrencilerin teorik bilgiyi pratiğe dönüştürebilecekleri uygulamalı eğitim olanakları sunulmalıdır. Staj programları, atölye çalışmaları ve saha çalışmaları gibi uygulamalı eğitim imkanları genişletilmelidir.

Teknolojiyle Bütünleşik Eğitim Yaklaşımı: Gazetecilik eğitimi, teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Yapay zeka, drone gazeteciliği, veri analizi gibi teknolojik konuların öğrencilere aktarılması ve bu alanlarda uygulamalı derslerin sağlanması önemlidir.

İş Birliğinin Güçlendirilmesi: Üniversiteler ile medya sektörü arasındaki iş birliği ve işbirliği olanakları artırılmalıdır. Sektör temsilcileriyle işbirliği yapılarak staj ve iş imkanları sağlanabilir, sektördeki ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim programları şekillendirilebilir.

Öğretim Elemanlarının Yetkinliğinin Artırılması: Gazetecilik eğitimi veren öğretim elemanlarının güncel gelişmeleri takip edebilmesi ve öğrencilere en etkili şekilde bilgi aktarabilmesi için eğitimler düzenlenmeli ve akademik kadronun niteliği artırılmalıdır.

Öğrenci Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi: Öğrencilerin eğitim süreci ve programları hakkındaki geri bildirimleri düzenli olarak değerlendirilmeli ve bu geri bildirimlere göre iyileştirmeler yapılmalıdır. Öğrenci memnuniyeti ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Çok Disiplinli Yaklaşımın Teşvik Edilmesi: Gazetecilik eğitiminde, farklı disiplinlerden derslerin ve perspektiflerin bir araya getirilmesi teşvik edilmelidir. Bu şekilde öğrenciler, geniş bir bakış açısı kazanarak daha çok yönlü bir gazeteci olma yolunda desteklenecektir.

Staj ve Mentorluk Programlarının Güçlendirilmesi: Öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirmeleri ve sektörle bağlantı kurlmaları için staj ve mentorluk programlarına daha fazla önem verilmelidir. Sektör profesyonellerinin öğrencilere rehberlik etmesi, onların kariyer gelişimine önemli katkılar sağlayabilir.

Gazetecilik Etik Değerlerinin Vurgulanması: Gazetecilik eğitiminde, mesleki etik değerlerin ve sorumlulukların vurgulanması önemlidir. Öğrencilere doğruluk, tarafsızlık,

dürüstlük gibi temel gazetecilik prensipleri aşılmalı ve etik konularla ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Sosyal Sorumluluk Projelerinin Desteklenmesi: Üniversiteler, öğrencilerin toplumsal sorunlara duyarlılık kazanmalarını sağlayacak sosyal sorumluluk projelerini desteklemelidir. Bu tür projeler, öğrencilerin pratik becerilerini geliştirirken topluma fayda sağlamalarını da sağlayabilir.

Kariyer Destek Hizmetlerinin Güçlendirilmesi: Üniversiteler, mezun olduktan sonra öğrencilerin iş bulma süreçlerini desteklemek için kariyer merkezlerini güçlendirmelidir. CV hazırlığı, mülakat teknikleri, iş arama stratejileri gibi konularda eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.

Sürekli Değerlendirme ve İyileştirme Sürecinin Kurulması: Gazetecilik eğitimi ve sektöründe yapılan iyileştirme çalışmaları, sürekli olarak değerlendirilmeli ve yeniden gözden geçirilmelidir. Geri bildirimler doğrultusunda programlarda ve uygulamalarda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006). Türkiye’de Medya Endüstrisi: Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Akar, E. (2011). Sosyal Medya Pazarlaması: Sosyal Webde Pazarlama Stratejileri, Ankara: Efil Yayınevi
- Akşin, S. (2012). Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi 1789-1980. Ankara: İmaj Yayınları.
- Akyazı, E. & Tutgun-Ünal, A. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Amaç, Benimseme, Yalnızlık Düzeyi İlişkisi Bağlamında Sosyal Ağları Kullanımı. Global Media Journal TR, 3(6): 1-24
- Allan, S. (2013). Citizen Witnessing: Revisioning Journalism In Times of Crisis, Cambridge: Polity Press
- Alpkaya, F. & Duru, B. (2012). 1920’den Günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim. İstanbul: Phoenix Yayınları.
- Altun, A. (1995). Türkiye’de Gazetecilik ve Gazeteciler, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları.
- Arık, B. (2007). Türkiye’de gazetecilik eğitimi: Tespitler ve açmazlar. B. Arık ve M. Şeker (ed.), Bir sorun olarak gazetecilik (11-35). Konya: Tablet Yayınları.
- Atabek, Ü. (2001). İletişim ve Teknoloji: Yeni Olanaklar-Yeni Sorunlar. Ankara: Seçkin Yayınevi
- Atalay, G. E. (2020). Yeni Medya ve Alternatif Gazetecilik: Yeni Olanaklar, Sorunlar ve Tartışmalar. İstanbul: Hiperyayın.
- Ateş, E. K. (2016). Bir Bilim Dalı Olarak İletişim Bilimleri Alanının Türkiye’deki Konusal Kapsam Analiz. The Journal of Academic Social Science Studies, 3(51): 217-228.
- Atılğan, S. (1994). Mesleği: Gazeteci-Gazetecilik Mesleği, Marmara İletişim Dergisi, 6(1): 283-294
- Atılğan, S. (1998). Basın İşletmeciliği. İstanbul: Der Yayınları.

- Baldini, M. (2000). İletişim Tarihi. Çev. G. Batuş, İstanbul: Avcıol Basım Yayın
- Ballıkaya, C. (2015). Pozitivizm Tarihsel Süreç içerisindeki Gelişimi ve Sosyolojik Düşünceye Etkileri, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 0(33): 87-106
- Barley, R. S. (1996). Technicians in the Workplace: Ethnographic Evidence for Bringing Work into Organizational Studies, Administrative Science Quarterly, 41(3):404-441
- Berkes, N. (2004). Türkiye’de Çağdaşlaşma, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilgiseven, A. K. (1995). Genel Sosyoloji, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Blázquez, F., Denis, G., Machet, E. & McNulty, B. (2021). “Media regulatory authorities and the challenges of cooperation”. IRIS Plus, European Audiovisual Observatory, Strasbourg.
- Bohere, G. (1986). Gazetecilik Mesleği. Çev. Nurhal Süral. Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- Bowers, T. (2009). Making News: One Hundred Years of Journalism and Mass Communication at Carolina. School of Journalism and Mass Communication of the University of North Carolina at Chapel Hill.
- Brante, T. (1990). “Professional Types as a Strategy of Analysis”, Ed.: Michael Burrage & Rolf Torstendahl, Professions in Theory and History, London: SAGE
- Braudel, F. (1996). Uygarlıkların Grameri, Çev.: M. A. Kılıçbay, Ankara: İmge Yayınları.
- Briggs, A. & Burken, P. (2004). Medyanın Toplumsal Tarihi, Çev. İ. Şener, İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Brlek, I. (2009) Uslovi za grağansko novinarstvo, Edukativni serijal: Grağansko novinarstvo, Mediacentar online, <http://www.media.ba/bs/tehnikeforme-novinarstvotehnike-i-forme/uslovi-za-gradansko-novinarstvo> (Erişim Tarihi: 01.06.2023)
- Bromley, M., Tumber, H. & Zelizer, B. (2001). Journalism Education. London: SAGE.
- Brown, J. W. (2008). Missouri Legends: Famous people from the Show-Me State. St Louis: Ready Press.
- Bulut, M. (2006). Kitle İletişim Aracı Olarak Gazete ve İnternet, Ankara: Etik Ofset.

- Campbell, R., Christopher, R. M. & Bettina, F. (2005). Media and Culture, An Introduction To Mass Communication. Boston: St. Martin's Press.
- Conboy, M. (2004). Journalism: A Critical History. ABD: SAGE Publications.
- Crowley, D. & Heyer, P. (2017). İletişim Tarihi. Çev. Berkay Ersöz, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çolak, G. (2011). Osmanlı Matbaacılığında Takvimhane-i Amire'nin Yeri ve Önemi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Dolgoft, R. & Feldstein, D. (2007). Undersanding Social Welfare A Search For Social Justice, Boston: Pearson Education Allyn and Bacon.
- Dökmen, Ü. (1994). İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dwivedi, A. (2013). Citizen journalist, International Journal of Communication and Media Studies, 3(4): 7-16
- Erdoğan, İ. (1999). İlk Çağlardaki Egemen İletişim Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme, Kültür ve İletişim. 2(2): 15-47
- Erdoğan, İ. (1999). İletişimi Anlamak. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Farrar, R. T. (1998). A Creed for My Profession: Walter Williams, Journalist to the World. Columbia, MO: University of Missouri Press.
- Fedorov, A. (2008). Media Education Around The World: Brief History. Acta Didactia Napocensia, 1(2): 56-68
- Garay, R. (2009). The Manship School: A History of Journalism Education at LSU. Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press.
- Gardeström, E. (2016). "Educating Journalists: The Who, When, How, and Why of Early Journalism Programmes in the Nordic Countries". In: Nygren, Hovden & Zilliacus-Tikkanen (ed.), Becoming a Journalist: Journalism Education in the Nordic Countries (pp. 25-37). Göteborg: Nordicom
- Gash, S. (1999). Effective Literature Searching for Research. Aldershot: Gower Publishing Ltd.

- Gevgilili, A. (1983). Türkiye Basını, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. Cilt.1, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gezgin, S., Polat, V. & Arcan, H.E. (2016). Türkiye Sözlü Basın Tarihi, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Gezgin, S. (2002). Gazetecilik Enstitüsünden İletişim Fakültesine (1950-2001). İstanbul: Doğan Ofset Yayıncılık.
- Gürkan, N. (1998). Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gürkan, N. & İrvan, S. (2000). İletişim eğitiminde nereden nereye. 1. İletişim Kongresi Bildiri Kitapçığı, 354-65.
- Hughes, W. (2011). "Citizen Journalism: Historical Roots and Contemporary Challenges" Honors College Capstone Experience/Thesis Projects. Paper 305.
- Husejnefendić, Š. (2016.) “Građansko novinarstvo vs profesionalni mediji u kriznim situacijama (studij slučaja Bosne i Hercegovine)“, Društvene i humanističke studije, Godina I, Broj 1, pp. 307-324
- İçel, K. (2001). Kitle Haberleşme Hukuku: Basın Radyo Televizyon Sinema İnternet, İstanbul: Beta Yayınları.
- İnuğur, N. M. (1982). Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- İrvan, S. (2014). İnternet gazeteciliğinde fırsatlar ve tehditler. Yeni Düzen, <http://www.yeniduzen.com/internet-gazeteciliginde-firsatlar-ve-tehditler2981yy.htm> (Erişim Tarihi: 01.06.2024)
- İrvan, S. (2022). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi Üzerine: Akademisyenler Ne Diyor?. Etkileşim, 10(1): 236-253
- Jain, S.P. (2017). Journalism. <https://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/134221> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)
- Jeanneney, J. N. (2006). Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi, Çev. Esra Atuk, İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık

- Jurrah, N. (2011). Mapping Digital Media: Citizen Journalism And The Internet, London: Open Society Foundations.
- Koloğlu, O. (2006). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın, İstanbul: Pozitif Yayınları
- Koloğlu, O. (2018), Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Türk Basın Tarihi, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Korkut, H. (1984). Türk Üniversiteleri ve Üniversite Araştırmaları. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Korkmaz, A. (2012). Gazetecilik Eğitimi Alan Öğrencilerin Gazetecilik Eğitimi ve Gazetecilik Mesleğine Bakışı. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (16), 9-27.
- Köksal, Ü. (2020). "Zamanın İzleri", İmparatorluk Çökerken Gök Kubbeyi Omuzlamak ve Ulus İnşası, Ed. Temel Öztürk, Bayram Sevinç, Muzaffer Uzun, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, ss.311-344
- Lamble, S. (2011). News as it Happens: An Introduction to Journalism. Oxford University Press.
- McLuhan, M. (1994). Understanding Media: The Extensions Of Man. Massachusetts: The MIT Press.
- Miller, C. A. (2001). American foreign policy: The case of meteorology 1947-1958. C. A.
- Miller & P. N. Edwards (Ed.). Changing the atmosphere: Expert knowledge and environmental governance içinde (s. 168-218). Londra: MIT Press.
- Narin, B. (2018). Dünyada Akademik Sıralaması Yüksek Gazetecilik Lisans Bölümlerinin Ders Programlarının Analizi. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 48(1): 89-110
- New-Labs Turkey (2021). "Yerel Medyada Çalışan Gazeteciler Tecrübelerini Aktarıyor", <https://www.newslabturkey.org/2021/05/31/yerel-medyada-calisan-gazeteciler-tecrubelerini-aktariyor/> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)
- Nielsen, R., Cornia, A. & Kalogeropoulos, A. (2016). "Challenges and opportunities for news media and journalism in an increasingly digital, mobile, and social media environment". Reuters Institute for the Study of Journalism for the Council of Europe Steering Committee on Media and Information Society.

- Ortaylı, İ. (2000). “Tanzimat Devri Basını Üzerine Notlar”, Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisadi ve Sosyal Değişim, Makaleler I, Ankara: Turhan Kitabevi.
- ÖSYM, (2025), En Küçük ve En Büyük Puanlar (TABLO-4), <https://www.osym.gov.tr/TR,33437/2025-yks-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html> (Erişim Tarihi: 25.08.2025).
- Özgen, M. (2002). İnternet Çağında Gazetecilik. İstanbul: Metis Yayınları.
- Picard, R. G. (2002). The Economics And Financing of Media Companies. New York: Fordham University Press.
- Pooley, J. D. (2016). Communication theory and the disciplines. The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy, 1-16.
- Rosen, J. (1999). “What Are Journalists For?”, https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/r/rosen-journalist.html?source=post_elevate_sequence_page----- (Erişim Tarihi: 16.07.2024)
- Sagheer, S. (2021). “Purpose and Functions of News – Explained”, <https://www.sociologygroup.com/purpose-news-functions-journalism/> (Erişim Tarihi: 15.07.2024)
- Schlapp, H. (2000). Gazeteciliğe Giriş. Ankara: Vestfalya
- Schudson, M. (2022). Gazetecilik Neden Önemli?, Çev. Gülseren Adaklı, İstanbul: UM:AG Araştırmacı Gazetecilik Vakfı.
- Shirky, C. (2014). “The Last Call”, <https://medium.com/@cshirky/last-call-c682f6471c70> (Erişim Tarihi: 15.07.2024)
- Singer, J. B. (2003). Who are These Guys? The Online Challenge to the Notion of Journalistic Professionalism. Journalism 4 (2): 139–163
- Shephard, G. J. (1993). Building a discipline of communication. Journal of Communication, S43(3), 83–91.
- Temiztürk, H. (2019). Amerika'da Gazetecilik, İstanbul: Kopernik Kitap.
- Timisi, N. (2003). Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Ankara: Dost Kitabevi.

Tokgöz, O. (1994). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge Yayınları.

Tokgöz, O. (2003). Türkiye’de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi, Kültür ve İletişim, 6 (1): 9-32.

Topuz, H. (1973). 100 Soruda Türk Basın Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınları.

Toruk, İ. (2008). Gutenberg’den Dijital Çağa Gazetecilik. İstanbul: Literatürk

Törenli, N. (2004). Enformasyon Toplumu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Turčilo, L. (2017). (P)ogledi o Medijima i Društvu: članci, eseji, istraživanja, Mostar: vlastita naklada.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2023). Mevzuat. <https://www.tgc.org.tr/kurumsal/basin-mevzuati.html> (Erişim Tarihi: 24.04.2024)

University Of Missouri, (2023). Journalism, <https://journalism.missouri.edu/> (Erişim Tarihi: 24.04.2023)

Uzun, R. (2011). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Değişim ler ve Eğilimler. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(15), 119-132

Valencia, J. (2022). “What Is Traditional Media? A Comprehensive Introduction”. Available at: <https://letter.ly/what-is-traditional-media/> (Erişim Tarihi: 24.04.2024)

Wardynski, D. (2019). “The Effects of Technology on Human Interaction, what are they?”. Available at: <https://www.brainspire.com/blog/what-are-the-effects-of-technology-on-human-interaction> (Erişim Tarihi: 20.06.2023)

Watt Global Media (2021). Staff Reporter, <https://www.wattglobalmedia.com/uncategorized/staff-reporter/> (Erişim Tarihi: 20.06.2023)

Weaver, P.H. (1994) News and the Culture of Lying. New York: The Free Press.

Winfield, B. H. (2008). Introduction to Journalism, 1908: Birth of a Profession, 1-14. Edited by Betty Houchin Winfield. Columbia, MO: University of Missouri Press

Yanık, A. (2016). Yeni Medya Nedir Ne Değildir? Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(45): 898-910

Yaşın, C. (2015). Türkiye’de gazetecilik eğitiminin bilginin gelişimi temelinde çözümlenmesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 41, 39-63.

Yıldırım, B. (2009). Gazetecilik Eğitimi: Değişim İhtiyacı ve Dönüşümler. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Yıldırım, B. (2013). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşen Gazetecilik. Selçuk İletişim, 6(2), 230-253. <https://doi.org/10.18094/si.58612>

Yılmaz, H. (2009). Her Yönüyle Gazetecilik. İstanbul: Literatürk.

Yurdigül, Y. & Zinderen, İ. E. (2012).Yeni Medyada Haber Dili (Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması) İstanbul: The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication.

Yüksel, E. & Gürcan, H. İ. (2005). Haber Toplama ve Yazma. Konya: Tablet.

Ziani, A.K., Elareshi, M., & Al-Jaber, K. (2018). Journalism Education In the GCC Region: University Students' and Professionalism Perspectives. Media Watch, 9(1): 52-68

<u>Kanun ve Yönetmelikler</u>
187 Sayılı Basın Kanunu
European Media Freedom Act
5953 Sayılı Basın – İş Kanunu